รายงานการพิจารณาศึกษา
เรื่อง การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์
(Strategic Environmental Assessment : SEA)

คณะกรรมาธิการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
วุฒิสภา

กลุ่มงานคณะกรรมาธิการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
สำนักกรรมาธิการ ๑
สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

รายงานการพิจารณาศึกษา

เรื่อง การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์
(Strategic Environmental Assessment : SEA)

จัดทำโดย
คณะกรรมาธิการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
วุฒิสภา

กลุ่มงานคณะกรรมาธิการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
สำนักกรรมาธิการ ๑
สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

(สำเนา)

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ คณะกรรมาธิการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วุฒิสภา โทร. ๙๑๖๒ – ๓

ที่ สว ๐๐๐๙.๐๙ / **วันที่** มกราคม ๒๕๖๕

เรื่อง รายงานการพิจารณาศึกษาเรื่อง การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

กราบเรียน ประธานวุฒิสภา

ตามที่ที่ประชุมวุฒิสภา ครั้งที่ ๑๗ (สมัยสามัญประจำปีครั้งที่หนึ่ง) วันอังคารที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๖๒ ได้มีมติตั้งคณะกรรมาธิการสามัญประจำวุฒิสภา ตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๗๘ (๒๒) คณะกรรมาธิการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วุฒิสภา โดยมีหน้าที่และอำนาจพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ กระทำกิจการ พิจารณาสอบหาข้อเท็จจริง หรือศึกษาเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวกับการจัดการที่ดิน การจัดการทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง และการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ ตลอดจนการส่งเสริม บำรุงรักษา และคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อม การสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ศึกษาปัญหาการใช้ การป้องกัน การแก้ไข การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม พิจารณาศึกษา ติดตาม เสนอแนะ และเร่งรัดการปฏิรูปประเทศและแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติที่อยู่ในหน้าที่และอำนาจ และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งปัจจุบันคณะกรรมาธิการ ประกอบด้วย

(๑) พลเอก สุรศักดิ์ กาญจนรัตน์	ประธานคณะกรรมาธิการ
(๒) พลเอก โปฎก บุนนาค	รองประธานคณะกรรมาธิการ คนที่หนึ่ง
(๓) พลเอก มารุต ปัชโชตะสิงห์	รองประธานคณะกรรมาธิการ คนที่สอง
(๔) ผู้ช่วยศาสตราจารย์บุญส่ง ไข่เกษ	รองประธานคณะกรรมาธิการ คนที่สาม
(๕) นายวีระศักดิ์ โควสุรัตน์	รองประธานคณะกรรมาธิการ คนที่สี่
(๖) พลเอก พิศณุ พุทธวงศ์	เลขานุการคณะกรรมาธิการ
(๗) นายสาธิต เหล่าสุวรรณ	โฆษกคณะกรรมาธิการ
(๘) พลเอก สนั่น มะเริงสิทธิ์	ประธานที่ปรึกษาคณะกรรมาธิการ
(๙) พลเอก ธวัชชัย สมุทรสาคร	ที่ปรึกษาคณะกรรมาธิการ
(๑๐) พลเอก กนิษฐ์ ชาญปรีชญา	กรรมาธิการ
(๑๑) นายกรรณภว์ ธนภรรคภวิน	กรรมาธิการ
(๑๒) พลเอก ชยุติ สุวรรณมาศ	กรรมาธิการ

(๑๓) พลเรือเอก ชัยวัฒน์ ...

(๑๓) พลเรือเอก ชัยวัฒน์ เอี่ยมสมุทร กรรมาธิการ

(๑๔) พลเรือเอก นพดล โชคระดา กรรมาธิการ

(๑๕) พลเอก ศุภรัตน์ พัฒนาวิสุทธิ์ กรรมาธิการ

(๑๖) นายสุรเดช จิรัฐิติเจริญ กรรมาธิการ

(๑๗) นายวิชัย ทิตตภักดี กรรมาธิการ

(๑๘) นายบุญมี สุระโคตร กรรมาธิการ

บัดนี้ คณะกรรมาธิการได้พิจารณาศึกษาเรื่อง การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงขอรายงานการพิจารณาศึกษาเรื่องดังกล่าวต่อวุฒิสภา ตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๙๘

จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดทราบและนำเสนอรายงานของคณะกรรมาธิการต่อที่ประชุมวุฒิสภาต่อไป

(ลงชื่อ) พลเอก สุรศักดิ์ กาญจนรัตน์

(สุรศักดิ์ กาญจนรัตน์)

ประธานคณะกรรมาธิการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

วุฒิสภา

สำเนาถูกต้อง

(นางสาวสิรภัทร พิมพ์แก้ว)

ผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมาธิการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กลุ่มงานคณะกรรมาธิการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สำนักกรรมาธิการ ๑ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

โทรศัพท์ ๐ ๒๘๓๑ ๙๑๖๒ – ๓ ทิฆัมพร พิมพ์

โทรสาร ๐ ๒๘๓๑ ๙๑๖๓ ทิฆัมพร/สิรภัทร ทาน

รายนามกรรมาธิการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วุฒิสภา

พลเอก สุรศักดิ์ กาญจนรัตน์
ประธานคณะกรรมาธิการ

พลเอก โปฎก บุนนาค
รองประธาน คนที่หนึ่ง

พลเอก มารุต ปัชโชตะสิงห์
รองประธาน คนที่สอง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์บุญส่ง ไข่เกษ
รองประธาน คนที่สาม

นายวีระศักดิ์ โควสุรัตน์
รองประธาน คนที่สี่

พลเอก พิศณุ พุทธวงศ์
เลขานุการคณะกรรมาธิการ

นายสาธิต เหล่าสุวรรณ
โฆษกคณะกรรมาธิการ

พลเอก สนั่น มะเริงสิทธิ์
ประธานที่ปรึกษาคณะกรรมาธิการ

พลเอก ธวัชชัย สมุทรสาคร
ที่ปรึกษาคณะกรรมาธิการ

นายกรรณภว์ ธนภรรคภวิน
กรรมาธิการ

พลเอก กนิษฐ์ ชาญปรีชญา
กรรมาธิการ

พลเอก ชยุติ สุวรรณมาศ
กรรมาธิการ

พลเรือเอก ชัยวัฒน์ เอี่ยมสมุทร
กรรมาธิการ

พลเรือเอก นพดล โชคระดา
กรรมาธิการ

พลเอก ศุภรัตน์ พัฒนาวิสุทธิ์
กรรมาธิการ

นายสุรเดช จิรัฐิติเจริญ
กรรมาธิการ

นายวิชัย ทิตตภักดี
กรรมาธิการ

นายบุญมี สุระโคตร
กรรมาธิการ

รายนามอนุกรรมาธิการด้านสิ่งแวดล้อม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์บุญส่ง ไข่เกษ
ประธานคณะอนุกรรมาธิการ

นายสาธิต เหล่าสุวรรณ
รองประธาน คนที่หนึ่ง

นายวิจารย์ สิมาฉายา
อนุกรรมาธิการ

ศาสตราจารย์ธเรศ ศรีสถิตย์
อนุกรรมาธิการ

นายสุพัฒน์ หวังวงศ์วัฒนา
อนุกรรมาธิการ

นางประเสริฐสุข เพชูรย์สิทธิชัย
อนุกรรมาธิการ

นางสุณี ปิยะพันธุ์พงศ์
อนุกรรมาธิการ

ศาสตราจารย์ธงชัย พรรณสวัสดิ์
อนุกรรมาธิการ

ว่าที่ร้อยตรี ธัชชัย ศิริสัมพันธ์
อนุกรรมาธิการ

รองศาสตราจารย์ภูมิ มูลศิลป์
อนุกรรมาธิการ

นายสมชาย ทรงประกอบ
อนุกรรมาธิการ

นางสุวรรณา จุ่งรุ่งเรือง
อนุกรรมาธิการและเลขานุการ

รายนามที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการด้านสิ่งแวดล้อม

นางอรพินท์ วงศ์ชุมพิศ

นางศุภรัตน์ โชติสกุลรัตน์

นายรังสรรค์ ปิ่นทอง

นางสุชาดา นันทะพานิชสกุล

นายไชยยศ บุญญากิจ

รายนามนักวิชาการประจำคณะกรรมาธิการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วุฒิสภา

นางสาวขวัญชนก ศักดิ์โฆษิต

รายงานการพิจารณาศึกษา
เรื่อง การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)
ของคณะกรรมาธิการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วุฒิสภา

.....

ด้วยในคราวประชุมวุฒิสภา ครั้งที่ ๑๗ (สมัยสามัญประจำปีครั้งที่หนึ่ง) วันอังคารที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๖๒ ที่ประชุมมีมติตั้งคณะกรรมาธิการสามัญประจำวุฒิสภา ตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๗๘ (๒๒) คณะกรรมาธิการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วุฒิสภา โดยมีหน้าที่และอำนาจพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ กระทำกิจการพิจารณาสอบหาข้อเท็จจริง หรือศึกษาเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวกับการจัดการที่ดิน การจัดการทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง และการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ ตลอดจนการส่งเสริม บำรุงรักษา และคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อม การสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ศึกษาปัญหาการใช้ การป้องกัน การแก้ไข การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม พิจารณาศึกษาติดตาม เสนอแนะ และเร่งรัดการปฏิรูปประเทศ และแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ที่อยู่ในหน้าที่และอำนาจและอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

บัดนี้ คณะกรรมาธิการได้ดำเนินการพิจารณาศึกษาเรื่อง การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงขอรายงานผลการพิจารณาศึกษาเรื่องดังกล่าวต่อวุฒิสภาตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๙๘ ดังนี้

๑. การดำเนินการของคณะกรรมาธิการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วุฒิสภา

๑.๑ คณะกรรมาธิการ ประกอบด้วย

๑.๑.๑	พลเอก สุรศักดิ์ กาญจนรัตน์	ประธานคณะกรรมาธิการ
๑.๑.๒	พลเอก โปฎก บุนนาค	รองประธานคณะกรรมาธิการ คนที่หนึ่ง
๑.๑.๓	พลเอก มารุต ปัชโชตะสิงห์	รองประธานคณะกรรมาธิการ คนที่สอง
๑.๑.๔	ผู้ช่วยศาสตราจารย์บุญส่ง ไข่เกษ	รองประธานคณะกรรมาธิการ คนที่สาม
๑.๑.๕	นายวีระศักดิ์ โควสุรัตน์	รองประธานคณะกรรมาธิการ คนที่สี่
๑.๑.๖	พลเอก พิศณุ พุทธวงศ์	เลขานุการคณะกรรมาธิการ
๑.๑.๗	นายสาธิต เหล่าสุวรรณ	โฆษกคณะกรรมาธิการ
๑.๑.๘	พลเอก สนั่น มะเริงสิทธิ์	ประธานที่ปรึกษาคณะกรรมาธิการ
๑.๑.๙	พลเอก ธวัชชัย สมุทรสาคร	ที่ปรึกษาคณะกรรมาธิการ
๑.๑.๑๐	พลเอก กนิษฐ์ ชาญปรีชญา	กรรมาธิการ
๑.๑.๑๑	นายกรรณภว์ ธนภรรคภวิน	กรรมาธิการ
๑.๑.๑๒	พลเอก ชยุติ สุวรรณมาศ	กรรมาธิการ
๑.๑.๑๓	พลเรือเอก ชัยวัฒน์ เอี่ยมสมุทร	กรรมาธิการ
๑.๑.๑๔	พลเรือเอก นพดล โชคระดา	กรรมาธิการ
๑.๑.๑๕	พลเอก ศุภรัตน์ พัฒนาวิสุทธิ์	กรรมาธิการ

๑.๑.๑๖ นาย ...

๑.๑.๑๖ นายสุรเดช จิรัฐติเจริญ กรรมาธิการ
๑.๑.๑๗ นายวิชัย ทิตตภักดี กรรมาธิการ
๑.๑.๑๘ นายบุญมี สุระโคตร กรรมาธิการ

๑.๒ คณะกรรมาธิการได้มีมติตั้งคณะอนุกรรมาธิการด้านสิ่งแวดล้อม มีหน้าที่และอำนาจพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ กระทำกิจการ พิจารณาสอบสวนหาข้อเท็จจริง หรือศึกษาเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การส่งเสริม บำรุงรักษา และคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการศึกษาปัญหาการใช้ การป้องกัน การแก้ไข และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งดำเนินการอื่น ๆ ตามที่คณะกรรมาธิการมอบหมาย ทั้งนี้ ตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๗๗ ซึ่งคณะอนุกรรมาธิการที่พิจารณาศึกษาเรื่องนี้ ประกอบด้วย

๑.๒.๑ ผู้ช่วยศาสตราจารย์บุญส่ง ไข่เกษ ประธานคณะอนุกรรมาธิการ
๑.๒.๒ นายสาธิต เหล่าสุวรรณ รองประธานคณะกรรมาธิการ คนที่หนึ่ง
๑.๒.๓ นายวิจารย์ สิมาฉายา อนุกรรมาธิการ
๑.๒.๔ ศาสตราจารย์ธเรศ ศรีสถิตย์ อนุกรรมาธิการ
๑.๒.๕ นายสุพัฒน์ หวังวงศ์วัฒนา อนุกรรมาธิการ
๑.๒.๖ นางประเสริฐสุข เพชรย์สิทธิชัย อนุกรรมาธิการ
๑.๒.๗ นางสุณี ปิยะพันธุ์พงศ์ อนุกรรมาธิการ
๑.๒.๘ ศาสตราจารย์ธงชัย พรรณสวัสดิ์ อนุกรรมาธิการ
๑.๒.๙ ว่าที่ร้อยตรี ธัชชัย ศิริสัมพันธ์ อนุกรรมาธิการ
๑.๒.๑๐ รองศาสตราจารย์ภูมิ มูลศิลป์ อนุกรรมาธิการ
๑.๒.๑๑ นายสมชาย ทรงประกอบ อนุกรรมาธิการ
๑.๒.๑๒ นางสุวรรณา จุ่งรุ่งเรือง อนุกรรมาธิการและเลขานุการ
๑.๒.๑๓ นางอรพินท์ วงศ์ชุมพิศ ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการ
๑.๒.๑๔ นางศุภรัตน์ โชติสกุลรัตน์ ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการ
๑.๒.๑๕ นายรังสรรค์ ปิ่นทอง ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการ
๑.๒.๑๖ นางสุชาดา นันทะพานิชสกุล ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการ
๑.๒.๑๗ นายไชยยศ บุญญากิจ ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการ

๒. วิธีการพิจารณาศึกษา

คณะกรรมาธิการได้มอบหมายให้คณะอนุกรรมาธิการด้านสิ่งแวดล้อมพิจารณาศึกษาเรื่อง การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) โดยดำเนินการดังนี้

๒.๑ คณะอนุกรรมาธิการได้จัดให้มีการประชุม จำนวน ๑๘ ครั้ง

๒.๒ คณะอนุกรรมาธิการได้เชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาให้ข้อมูลข้อเท็จจริงประกอบการพิจารณา ดังนี้

๒.๒.๑ สำนัก ...

๒.๒.๑ สำนักนายกรัฐมนตรี

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

(๑) นางปัทมา เธียรวิศิษฏ์สกุล	รองเลขาธิการ
(๒) นางสาวนุชจรี วงษ์สันต์	ที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผนงาน
(๓) นางสาววรรณภา คล้ายสวน	รักษาการผู้อำนวยการกองยุทธศาสตร์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
(๔) นางสาวสุภัทรา เชิดชูไชย	ผู้อำนวยการส่วนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์
(๕) นายชาญชัย รุกขวัฒนกุล	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ
(๖) นางสาวณัฐชา ดุษฎีประเทศ	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ
(๗) นางสาวจารุภา พรหมมงคล	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ
(๘) นางสาวกิตติยา รุจิณรงค์	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ

๒.๒.๒ บริษัท ยูไนเต็ด แอนนาลิสต์ แอนด์ เอ็นจิเนียริ่ง คอนซัลแตนท์ จำกัด

- นายวิเทศ ศรีเนตร	ผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์

๒.๓ คณะกรรมาธิการได้จัดสัมมนา จำนวน ๑ ครั้ง เรื่อง การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) วันพุธที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๖๔ ณ ห้องบอลรูม ๒ ชั้น ๓ โรงแรมดิ เอมเมอรัลด์ กรุงเทพมหานคร

๓. ผลการพิจารณาศึกษา

คณะกรรมาธิการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วุฒิสภา ขอเสนอรายงานการพิจารณาศึกษา เรื่อง การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) โดยคณะกรรมาธิการได้มอบหมายให้คณะอนุกรรมาธิการด้านสิ่งแวดล้อม ดำเนินการพิจารณาศึกษาเรื่องดังกล่าว พร้อมทั้งจัดทำรายงานการพิจารณาศึกษาเสนอต่อคณะกรรมาธิการ ซึ่งคณะกรรมาธิการได้พิจารณารายงานของคณะอนุกรรมาธิการด้วยความละเอียดรอบคอบแล้ว และมีมติให้ความเห็นชอบกับรายงานดังกล่าว โดยถือเป็นรายงานการพิจารณาศึกษาของคณะกรรมาธิการ

จากการ ...

จากการพิจารณาศึกษาเรื่องดังกล่าวข้างต้น คณะกรรมาธิการจึงขอเสนอรายงานการพิจารณาศึกษาของคณะกรรมาธิการ โดยมีรายละเอียดตามรายงานท้ายนี้ เพื่อให้วุฒิสภาได้พิจารณา หากวุฒิสภาเห็นชอบด้วยกับผลการพิจารณาศึกษาของคณะกรรมาธิการ ขอได้โปรดแจ้งไปยังคณะรัฐมนตรี เพื่อพิจารณาและดำเนินการตามแต่จะเห็นสมควรต่อไป ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ของประเทศชาติและประชาชนสืบไป

พลเอก

(พิศณุ พุทธวงศ์)
เลขานุการคณะกรรมาธิการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
วุฒิสภา

บทสรุปผู้บริหาร

การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment : SEA) เป็นกระบวนการที่เป็นระบบ เพื่อใช้สนับสนุนการตัดสินใจในการกำหนดนโยบาย แผน หรือแผนงาน สำหรับการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs) ซึ่งโดยคำนึงถึงปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อม ร่วมกับปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และปัจจัยอื่น ๆ แบบบูรณาการร่วมกันโดยเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในแผนหรือแผนงาน การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทางเลือกและการมีส่วนร่วมอย่างเหมาะสมและโปร่งใส ซึ่งจะนำไปสู่การลดความขัดแย้ง ก่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกันของผู้มีส่วนได้เสียกับการพัฒนาในพื้นที่ ทำให้การวางแผนหรือแผนงานมีความรวดเร็ว รวมทั้งเกิดการใช้ทรัพยากรและงบประมาณอย่างคุ้มค่า

การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) มีประโยชน์ดังต่อไปนี้

๑) ช่วยบูรณาการการวางแผนพัฒนา โดยบูรณาการครอบคลุมทั้ง ๓ ด้านการพัฒนา ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งจะช่วยหลีกเลี่ยงผลเสียหายจากการพัฒนาตามแผนหรือแผนงานที่อาจก่อให้เกิดความสูญเสียหรือเสื่อมสภาพของสังคมหรือสิ่งแวดล้อมที่ไม่สามารถกลับคืนได้หรืออาจทำให้เกิดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสิ้นเปลือง ซึ่งจะช่วยให้ประหยัดงบประมาณในการพัฒนาประเทศในระยะยาวได้

๒) ช่วยให้เกิดการวางแผนในเชิงยุทธศาสตร์ที่มีความเชื่อมโยงจากแผนหรือแผนการพัฒนาเดิมไปสู่การนำแผนหรือแผนงานที่สามารถคาดการณ์การเปลี่ยนแปลงที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต พร้อมแนวทางการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดประโยชน์ทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมให้มากที่สุด ลดผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เหลือน้อยที่สุด เพื่อนำไปสู่วิสัยทัศน์การพัฒนาอย่างยั่งยืนร่วมกัน

๓) ช่วยประสานประโยชน์ระหว่างภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา เนื่องจากการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) จะช่วยเปิดโอกาสให้สาธารณชนมีส่วนร่วมในแผนหรือแผนงานอย่างเหมาะสมและโปร่งใส สามารถสนับสนุนผู้มีส่วนได้เสียในการดำเนินงานตามแผนที่เหมาะสม อีกทั้งยังช่วยลดความขัดแย้ง การต่อต้าน ความล่าช้าของแผนหรือแผนงาน

๔) เป็นเครื่องมือสนับสนุนการดำเนินงานของหน่วยงานเจ้าของแผนหรือแผนงาน และสนับสนุนให้แผนหรือแผนงานของหน่วยงานได้รับการยอมรับและลดความขัดแย้ง และการใช้งบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน

๕) ประชาชนผู้มีส่วนได้เสีย มีโอกาสและช่องทางเสนอความคิดเห็น มีส่วนร่วมในการพัฒนาตามแผนหรือแผนงานของภาครัฐ เกิดกลไกการดำเนินงานร่วมกัน เกิดความโปร่งใสในการตัดสินใจ และการพัฒนาสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่

๖) ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน และสถาบันการศึกษาต่าง ๆ สามารถใช้กระบวนการและประสบการณ์ในด้านการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เสริมสร้างขีดความสามารถ ความรู้ความเข้าใจ และสร้างความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการพัฒนาอย่างยั่งยืน

๗) ภาครัฐใช้การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เป็นเครื่องมือช่วยในการตัดสินใจในเชิงนโยบายและดำเนินการตามแผนหรือแผนงานที่เหมาะสม ที่ได้มีการวิเคราะห์อย่างรอบด้านในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่คำนึงถึงการพัฒนาในอนาคตและประเมินทางเลือกต่าง ๆ รวมทั้งได้รับการยอมรับจากทุกภาคส่วน นอกจากนั้นการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ยังก่อให้เกิดประโยชน์กับทุกภาคส่วน ก่อให้เกิดความสมานฉันท์ มีเป้าหมายร่วมกันในการพัฒนา ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ทุกฝ่าย ลดความขัดแย้งในการดำเนินงานด้วยการพัฒนา และการตัดสินใจการพัฒนาร่วมกัน

การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เป็นเครื่องมือในการบูรณาการประเด็นด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อสนับสนุนการวางแผนการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่กลุ่มประเทศและองค์กรต่าง ๆ จำนวนมากยอมรับและนำไปใช้ เช่น ประเทศแคนาดา เนเธอร์แลนด์ สหภาพยุโรป ประเทศในเอเชีย ได้แก่ สาธารณรัฐประชาชนจีน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สาธารณรัฐอินโดนีเซีย สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม และประเทศไทย รวมทั้งธนาคารโลก และธนาคารเพื่อการพัฒนาเอเชีย

ประเทศไทยมีการนำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) มาใช้ในการจัดทำและทบทวนแผนและแผนงานในปี พ.ศ. ๒๕๔๖ โดยสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้เริ่มทบทวนและปรับปรุงระบบการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) และเสนอแนะให้นำกระบวนการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) มาใช้เป็นเครื่องมือเพื่อส่งเสริมการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ปี พ.ศ. ๒๕๔๗ คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติได้เสนอให้หน่วยงานจัดทำขั้นตอนการปฏิบัติงานของกระบวนการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) คู่ขนานกับการจัดทำแผน แผนงานพัฒนาระดับภูมิภาคและรายสาขาต่าง ๆ เพื่อลดความขัดแย้งและส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๕๒ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) ได้จัดทำแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ฉบับแรกของประเทศไทย และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๕๔) ได้กำหนดการส่งเสริมให้เกิดระบบการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ขึ้น ด้วยมุ่งหวังว่าจะเป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้เกิดการบูรณาการแนวคิดและเป้าหมายการพัฒนาสู่ความสมดุลและยั่งยืน ทั้งในเชิงนโยบายผ่านกระบวนการการจัดทำแผนพัฒนาในแต่ละสาขาและในเชิงพื้นที่ในวงกว้าง เช่น ลุ่มน้ำ หรือกลุ่มจังหวัด เป็นต้น การประชุมคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ครั้งที่ ๓/๒๕๕๒ เมื่อวันที่ ๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๒ ได้ให้ความเห็นชอบต่อเอกสาร "การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์" ให้หน่วยงานภาครัฐนำแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ตามเอกสารดังกล่าว ไปใช้ในการกำหนดนโยบาย วางแผน และพัฒนาโครงการขนาดใหญ่ที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อขีดความสามารถในการรองรับด้านสิ่งแวดล้อม

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕ – ๒๕๕๙) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔) ได้มีการผลักดันให้เกิดระบบการประเมิน

สิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ตั้งแต่ขั้นตอนของการกำหนดนโยบาย แผน และการพัฒนาระดับพื้นที่อย่างสอดคล้องกับศักยภาพในการรองรับและการบริหารจัดการมลพิษของพื้นที่ มีการผลักดันการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) มาใช้เป็นเครื่องมือนำเสนอทางเลือกในการตัดสินใจระดับนโยบาย (Policy : P1) แผน (Plan : P2) และแผนงาน (Program : P3) ของการพัฒนาที่เหมาะสมและผลักดันการนำแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ให้มีผลบังคับใช้ในทางปฏิบัติ

ระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เป็นระบบที่ค่อนข้างใหม่ ยังต้องพัฒนากระบวนการและเทคนิคต่าง ๆ ให้ดียิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องเสริมสร้างขีดความสามารถและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งพบข้อจำกัดด้านเวลา ด้านข้อมูลทรัพยากร ฯลฯ ปัจจุบันมีการนำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ไปใช้มากที่สุดกับการจัดทำแผนการใช้ที่ดินหรือผังเมือง แผนแม่บททรัพยากรน้ำแห่งชาติและแผนรายสาขาต่าง ๆ ส่วนการนำไปใช้ในระดับนโยบายและยุทธศาสตร์ยังมีน้อยมาก เนื่องจากการศึกษาระดับนโยบายและยุทธศาสตร์มีขอบเขตกว้าง จึงจำเป็นต้องเน้นศึกษาเฉพาะประเด็นที่สำคัญคือแผนและแผนงาน การศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่มีความละเอียดหรือใช้วิธีการเชิงปริมาณมากเกินไปจะดำเนินการได้ล่าช้า ไม่สามารถจัดทำให้เสร็จทันกับความต้องการของผู้กำหนดแผนและแผนงานที่จะนำไปประกอบการตัดสินใจ นอกจากนั้นจะต้องมีพระราชบัญญัติเพื่อส่งเสริมให้มีการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่เป็นรูปธรรมโดยเร็ว มีหน่วยงานรับผิดชอบและระบบการบริหารจัดการมีกรอบในการดำเนินงาน มีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ รวมทั้งงบประมาณในการดำเนินการที่พอเพียงจึงจะดำเนินงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในช่วงเวลาที่ผ่านมาประเทศไทยได้ใช้กระบวนการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) และได้จัดทำรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) มากกว่า ๓๐ โครงการที่ดำเนินงานโดยเจ้าของแผนงานโครงการของหน่วยงานภาครัฐและองค์กรต่าง ๆ ได้ก่อให้เกิดการเรียนรู้ ประสบการณ์เป็นรากฐานของการพัฒนาระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) มาจนถึงปี พ.ศ. ๒๕๖๓ สำนักงานสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้จัดทำ “แนวทางการพัฒนาระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)” ขึ้นมาใหม่

แผนการปฏิรูปประเทศด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๖๓ ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑ – ๒๕๘๐ ได้กำหนดให้ต้องมีการพัฒนาเครื่องมือบริหารจัดการใหม่ คือ (ก) การประเมินยุทธศาสตร์การพัฒนาอย่างยั่งยืนหรือการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment : SEA) (ข) การจัดทำแนวทางการพัฒนาระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) (ค) เพิ่มขีดความสามารถเกี่ยวกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) (ง) จัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ในยุทธศาสตร์รายสาขาและเชิงพื้นที่ และ (จ) จัดตั้งกลไกเชิงสถาบันเพื่อพัฒนาระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ให้เป็นกลไกในการป้องกันผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคมในพื้นที่สำคัญ โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ สำนักงานสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติต้องดำเนินการตามภารกิจดังต่อไปนี้

๑) จัดทำกรอบและแนวทางการพัฒนาระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ซึ่งครอบคลุมถึง (ก) การรับรองสิทธิ (ข) กลไกการพัฒนาระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) (ค) การสนับสนุนการดำเนินงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่เป็นรูปธรรม (ง) กรณีศึกษา

ที่หลากหลาย และ (จ) การมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ในการทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) รวมทั้ง (ฉ) ความเชื่อมโยงกับระบบการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA/EHIA)

๒) เพิ่มขีดความสามารถเกี่ยวกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ให้กับภาคส่วนต่าง ๆ ที่เป็นไปตามพระราชบัญญัติที่จะกำหนดขึ้น

๓) สร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ให้กับชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาสังคมในจังหวัดต่าง ๆ

๔) การจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ในยุทธศาสตร์ต่าง ๆ ทั้งยุทธศาสตร์รายสาขาและยุทธศาสตร์เชิงพื้นที่ โดยมีหน่วยงานรับผิดชอบที่แตกต่างกันในแต่ละการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ทั้งหน่วยงานรัฐ ประชาสังคม ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานอื่น ๆ

๕) พัฒนากลไกสำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ประเภทต่าง ๆ และภาคส่วนต่าง ๆ โดยเฉพาะการจัดการความขัดแย้งในระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) และการพัฒนาข้อเสนอแนวทาง รวมทั้งการออกแบบเชิงสถาบันที่เหมาะสมสำหรับการดำเนินการและพัฒนาระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของประเทศ

๖) ปรับปรุงกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

๗) จัดตั้งกลไกเชิงสถาบันเพื่อการดำเนินการและพัฒนาระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่มีหน้าที่ครอบคลุมถึง (ก) การเสริมสร้างขีดความสามารถเกี่ยวกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) (ข) การสนับสนุนการดำเนินการและการมีส่วนร่วมในการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) รวมทั้ง (ค) การให้ข้อเสนอและดำเนินการพัฒนาและปรับปรุงระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) อย่างต่อเนื่อง

จากการติดตามผลของการดำเนินการภารกิจต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ตามแผนการปฏิรูปประเทศ โดยกำหนดให้จัดทำภารกิจดังกล่าวให้แล้วเสร็จภายในปี พ.ศ. ๒๕๖๓ ปรากฏว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ เป็นไปตามแผนการปฏิรูปประเทศส่วนหนึ่ง ยังคงเหลือภารกิจ ๔) ๕) ๗) ที่ยังดำเนินการไม่ครบถ้วนตามเป้าประสงค์และตัวชี้วัด ในส่วนของภารกิจการปรับปรุงกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องนั้นมีเพียงการปรับปรุงพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ และการยกร่าง “ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. ....” ซึ่งยังไม่ได้รับการอนุมัติ

จากการพิจารณาศึกษาในครั้งนี้กรรมาธิการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วุฒิสภาได้พบปัญหาอุปสรรคของระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) และได้จัดทำข้อเสนอแนะการแก้ไขปัญหาอุปสรรคดังกล่าว ดังต่อไปนี้

- ปัญหาอุปสรรคของระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

๑) ปัญหานโยบายและการดำเนินการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

(๑) คณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.) ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ผลักดันการดำเนินการเกี่ยวกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่ผ่านมาคณะกรรมการยังไม่ได้ให้ความสำคัญโดยมีการประชุมเกี่ยวกับเรื่องนี้เพียงปีละ ๑ ครั้ง ส่งผลให้การพัฒนาและการนำระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ไปใช้ประโยชน์ล่าช้า โดยเฉพาะล่าช้ากว่าแผนการปฏิรูปประเทศ

(๒) คณะกรรมการระดับนโยบายในรายสาขาหรือเชิงพื้นที่หรือคณะกรรมการที่คณะรัฐมนตรีมอบหมายให้ทำหน้าที่กำหนด หรืออนุมัติ หรือให้ความเห็นชอบต่อแผนหรือแผนงานในรายสาขา

หรือเชิงพื้นที่ ยังไม่ครอบคลุมแผนและแผนงานของหน่วยงานต่าง ๆ ที่สำคัญ ที่ต้องจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

(๓) คณะรัฐมนตรีและคณะกรรมการระดับชาติต่าง ๆ เช่น คณะกรรมการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ คณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ คณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติ คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ คณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ เป็นต้น ยังไม่ได้นำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ไปใช้เป็นเครื่องมือในการวางแผนหรือแผนงานตามภารกิจหน้าที่

(๔) ประเทศไทยยังไม่มีการกำหนดการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เชิงประเด็น (Issue Based) ที่เป็นปัญหาสำคัญของประเทศ เช่น ประเด็นขยะมูลฝอย มลพิษอากาศ ยานพาหนะไฟฟ้า เป็นต้น

(๕) ปัจจุบันรัฐบาลกำหนดให้ทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ในการทำแผนระดับ ๓ เท่านั้น โดยที่ยังมีแผนระดับอื่นอีกคือแผนระดับ ๑ และแผนระดับ ๒ (ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๖๐ ได้แบ่งระดับแผนเป็น ๓ ระดับ โดยระดับ ๑ คือ ยุทธศาสตร์ชาติ ระดับ ๒ คือ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนความมั่นคง แผนการปฏิรูปประเทศด้าน... ส่วนแผนระดับ ๓ คือ “แผนแม่บทด้าน...” “แผนพัฒนา...” “แผนปฏิบัติการด้านที่ ... (พ.ศ. ....)” “แผนอื่น ๆ”)

(๖) แผนและแผนงานรวมทั้งโครงการของรัฐที่สำคัญบางโครงการไม่มีการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) มาก่อน เช่น แผนและโครงการเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษต่าง ๆ ของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

(๗) การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) บางรายสาขาได้จัดทำมานานแล้ว ดังนั้นรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่ได้จึงมักไม่ตอบคำถามหรือตอบได้ไม่ตรงกับสิ่งที่ควรเป็นและไม่บูรณาการกับสาขาอื่น ๆ

(๘) ขาดการสนับสนุนจากรัฐบาลอย่างจริงจังในการผลักดันการพัฒนาระบบและการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

๒) ปัญหากฎหมายและระเบียบ

(๑) การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของประเทศไทยเป็นกระบวนการที่ไม่มีกฎหมายรองรับหรือบังคับให้หน่วยงานหรือเจ้าของแผนงานต้องทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) โดยที่ปัจจุบันมีเพียง (ร่าง) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. .... ซึ่งระเบียบนี้จะใช้บังคับเฉพาะกับราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค และราชการส่วนท้องถิ่นเท่านั้น ดังนั้นจึงเป็นประเด็นที่ต้องตีความว่าระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีดังกล่าวจะมีผลใช้บังคับกับบุคคลหรือองค์กรเอกชนด้วยได้หรือไม่

(๒) เนื่องจากปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายเกี่ยวกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้จัดทำ (ร่าง) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. .... เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดทำแผนหรือแผนงานของหน่วยงานภาครัฐ ให้มีการคำนึงถึงปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อม ร่วมกับปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและปัจจัยอื่น ๆ ตลอดจนเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อให้การพัฒนาประเทศเป็นไปตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน แต่ (ร่าง) ระเบียบดังกล่าวยังไม่ได้รับการเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี

(๓) (ร่าง) "ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. ...." ดังกล่าว ซึ่งประกอบด้วย ๓ หมวด คือ หมวด ๑ ว่าด้วยคณะกรรมการพัฒนาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ทั้งนี้ในข้อ ๔ ของหมวด ๑ กำหนดให้มี "คณะกรรมการพัฒนาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์" เรียกโดยย่อว่า "กสย." ซึ่งในคณะกรรมการดังกล่าวยังไม่สมบูรณ์ เนื่องจากไม่มีกรรมการที่มาจากกระทรวงสาธารณสุข

๓) ปัญหาหน่วยงานรับผิดชอบหลัก

(๑) ไม่มีหน่วยงานหรือองค์กรรับผิดชอบหลักที่มีขีดความสามารถ (capacity) พอที่จะสามารถรับผิดชอบการดำเนินการและพัฒนาระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) อันได้แก่

- การกำหนดกลไกเชิงสถาบัน เพื่อพัฒนาและผลักดันระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ให้สามารถนำไปบูรณาการกับการทำนโยบาย แผน แผนงานหรือทิศทางการพัฒนาต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

- การกำหนดและพิจารณามาตรฐานและคุณภาพของรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

- การติดตามประเมินผลที่ได้จากการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

- การให้คำปรึกษา ให้ความรู้ และสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) แก่หน่วยงานภาครัฐส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น ประชาชน และภาคเอกชน

(๒) สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งปัจจุบันเป็นฝ่ายเลขานุการของคณะกรรมการพัฒนาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (กสย.) ยังขาดบุคลากรที่มีความรู้และเชี่ยวชาญทางด้านการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

(๓) ไม่มีหน่วยงานตามระเบียบของราชการที่ทำหน้าที่พิจารณารายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ซึ่งหน่วยงานเจ้าของแผนและ/หรือแผนงานได้จัดทำขึ้น ให้อยู่ในมาตรฐานและมีคุณภาพ รวมทั้งสามารถนำไปใช้เป็นกรอบสำหรับการกำหนดแผนหรือแผนงานหรือทิศทางการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

๔) ปัญหากระบวนการการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

(๑) การจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ในปัจจุบันมักจะขาดการวิเคราะห์ภาพในอนาคตและการพัฒนาทางเลือกของการพัฒนาที่เหมาะสม เนื่องจากมีปัญหาด้านฐานข้อมูลที่ไม่เพียงพอ ไม่ถูกต้อง และไม่ทันสมัย

(๒) ประชาชนผู้มีส่วนได้เสียในแผนและแผนงาน ต้องเป็นผู้มีส่วนร่วมในการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) แต่ประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องและไม่เห็นความสำคัญของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) สำหรับแผนและแผนงานของหน่วยงานต่าง ๆ ทำให้ประชาชนเข้าใจว่าการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เป็นเรื่องของนโยบายภาครัฐ ถือเป็นเรื่องไกลตัว จึงไม่เข้ามามีส่วนร่วมหรือเข้ามามีส่วนร่วมน้อย ส่วนที่เข้ามามีส่วนร่วมมักจะคำนึงถึงแต่ผลกระทบของตนเองเป็นหลัก จะสนใจหรือพิจารณาเฉพาะประโยชน์หรือผลกระทบเฉพาะในกรอบพื้นที่ที่ตนเองได้รับโดยตรง โดยขาดการพิจารณาปัญหาหรือแนวทางการพัฒนาในอนาคตในวงกว้างที่ครอบคลุมในทุกมิติ

(๓) เนื่องจากผู้มีส่วนได้เสียในแผนและแผนงาน มีความหลากหลายและมีจำนวนมาก ทำให้เกิดปัญหาการมีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ซึ่งมีขอบเขตการศึกษาที่กว้าง แต่ยังไม่มีเกณฑ์กำหนดที่ชัดเจนสำหรับกระบวนการการคัดเลือกกลุ่มและตัวแทนผู้มีส่วนได้เสีย และรูปแบบการมีส่วนร่วมที่เหมาะสมในการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

(๔) ยังไม่มีการกลั่นกรองและกำหนดแผนหรือแผนงานที่สมควรต้องทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) สำหรับหน่วยงานที่สำคัญและมีส่วนเกี่ยวข้อง

(๕) การกลั่นกรอง (Screening) และการกำหนดขอบเขตการศึกษา (Scoping) สำหรับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) โดยหน่วยงานเจ้าของแผนหรือแผนงานยังไม่เหมาะสม ไม่ครอบคลุม และไม่ชัดเจน รวมทั้งไม่สอดคล้องกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) จึงไม่เกิดประโยชน์ต่อการวางแผนและแผนงาน

(๖) การกำหนดขอบเขต (Scoping) ของการทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ตาม “แนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment Guideline)” ที่จัดทำโดยสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ “มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อกำหนดขอบเขตพื้นที่ (Spatial) ระยะเวลา (Temporal) และประเด็นยุทธศาสตร์ (Strategic issues) ของแผนหรือแผนงาน ตลอดจนประเมินสถานภาพในอดีตถึงปัจจุบันของประเด็นยุทธศาสตร์ (Past and Current situation) และอาจประเมินแนวโน้มที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตของประเด็นยุทธศาสตร์นั้น” ซึ่งทำให้ตีความได้ว่าการกำหนดขอบเขตของการทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่เหมาะสมนั้น อาจไม่จำเป็นต้องมองไปข้างหน้า แต่ทำเพียงแค่การประเมินแนวโน้มที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตของประเด็นยุทธศาสตร์ก็ได้ ซึ่งส่งผลให้ไม่สามารถกำหนดแผนหรือแผนงานที่เหมาะสมได้

(๗) ไม่มีการพัฒนาฐานข้อมูลกลางที่ครบถ้วน ทันสมัย และถูกต้องที่จำเป็นสำหรับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) และไม่มีการเชื่อมโยงข้อมูลจากการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA/EHIA) ของโครงการต่าง ๆ ที่ผ่านมากับฐานข้อมูลดังกล่าว

(๘) “แนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment Guideline)” ที่จัดทำโดยสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและใช้อยู่ในปัจจุบันนี้ยังเป็นเพียงแนวทางในภาพกว้าง เพียงเพื่อทำให้เกิดความเข้าใจในกระบวนการและขั้นตอนคร่าว ๆ ของการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) รวมทั้งเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับบริบทการพัฒนาและกลไกการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของประเทศไทย ซึ่งยังไม่สมบูรณ์พอที่จะนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ในระดับปฏิบัติการจริงในภาคสนาม

(๙) “แนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment Guideline)” ที่จัดทำโดยสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติยังขาดหัวข้อการดำเนินการตามแผน (Planning implementation)

(๑๐) ยังไม่มีการกำหนดชุด (Set) ตัวชี้วัดของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) สำหรับแผนและแผนงานต่าง ๆ ของประเทศให้เหมาะสมสำหรับแต่ละแผนและแผนงานในรายสาขาเชิงพื้นที่และเชิงประเด็น รวมทั้งยังไม่ครอบคลุมทุกมิติ คือ มิติเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ตัวชี้วัดในแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่สำนักงานสภาพัฒนาการ

เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้นำเสนอเป็นตัวอย่างนั้น มีจำนวนมากตามประเภทของแผน ซึ่งหลากหลายและเป็นของต่างประเทศ ซึ่งยังไม่ครอบคลุม ๓ มิติดังกล่าวและอาจไม่เหมาะสมกับบริบทไทย

(๑๑) เป้าประสงค์ของแผนงานที่ปรากฏในรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ยังขาดตัวชี้วัดและเป้าหมายของตัวชี้วัด นอกจากนี้ ผู้จัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) มีหลายกลุ่มถึงแม้จะมีตัวชี้วัดที่ครอบคลุมทั้ง ๓ มิติ คือ มิติเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม แต่ตัวชี้วัดบางส่วนกลับแตกต่างกัน ไม่สามารถนำมาเทียบหรือวิเคราะห์ร่วมกันได้ ซึ่งมีผลกระทบต่อการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) และการติดตามประเมินผลในภายหลัง

(๑๒) ขาดกลไกการตรวจสอบและการควบคุมคุณภาพรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่หน่วยงานต่าง ๆ ได้จัดทำขึ้น

(๑๓) การบริหารจัดการกระบวนการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) อาจยากประสบความสำเร็จเพราะมีความเสี่ยงด้านความไม่โปร่งใสและความไม่เชื่อมั่นของผู้มีส่วนได้เสีย เกิดความระแวงว่าเป็นเพียงการดำเนินการ เพื่อให้ได้เป้าหมาย ตัวชี้วัด และข้อสรุปที่กำหนดไว้แล้วโดยหน่วยงานเจ้าของแผนหรือแผนงาน

(๑๔) สภาพปัจจุบัน ยังไม่มีการติดตามและประเมินผลสัมฤทธิ์ของแผนงานและโครงการที่บรรจุไว้ในผลการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

(๑๕) การจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ใช้เวลาและงบประมาณค่อนข้างสูง เมื่อไม่นำไปใช้ประโยชน์หรือนำไปใช้ประโยชน์น้อยจะได้ผลตอบแทนไม่คุ้มค่า ที่ผ่านมามีการจัดทำรายงานการศึกษาประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA - Report) ไปแล้ว ๓๗ โครงการ แต่มีการนำรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ไปใช้ประโยชน์น้อยมาก สาเหตุหนึ่งมาจากรายงานการศึกษาประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่ไม่ได้มาตรฐานและขาดคุณภาพ

(๑๖) การนำระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ไปดำเนินการกับบางโครงการที่ได้จัดทำการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA/EHIA) แล้ว และได้รับอนุมัติ/อนุญาตแล้ว โดยคาดหวังว่าการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) จะช่วยแก้ปัญหาความขัดแย้งและการไม่ยอมรับของประชาชนในรายงานการประเมินผลสิ่งแวดล้อม (EIA/EHIA) แต่ยังไม่บรรลุผลตามที่คาดไว้

(๑๗) ไม่สามารถเชื่อมโยงระบบการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA/EHIA) ของแต่ละโครงการ (Project) กับระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๗ ที่บัญญัติว่า "ในกรณีที่มีการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ตามระเบียบหรือกฎหมายอื่นใดไว้แล้ว การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA/EHIA) ของโครงการ (Project) ให้คำนึงถึงผลการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ดังกล่าวด้วย" เนื่องจากปัจจุบันยังไม่มีระเบียบหรือกฎหมายเกี่ยวกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

(๑๘) รายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของแผนหรือแผนงานของหน่วยงานเจ้าของแผนและแผนงานที่จัดทำเสร็จแล้ว ส่วนใหญ่ยังไม่มีการเผยแพร่ไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชนเพื่อการใช้ประโยชน์จากการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ร่วมกัน

(๑๙) การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่ได้จัดทำมาแล้วเป็นระยะเวลายาวนานอาจประสบปัญหาในการนำมาใช้ประโยชน์ได้ เนื่องจากเกิดการเปลี่ยนแปลงของฐานข้อมูลเทคโนโลยี เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งมีการปรับปรุงนโยบาย แผน และแผนงานใหม่

๕) ปัญหาขีดความสามารถของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

(๑) หน่วยงานเจ้าของแผนหรือแผนงานซึ่งต้องรับผิดชอบในการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) รายสาขาหรือเชิงพื้นที่ ยังขาดความรู้/ความเข้าใจที่ถูกต้องและผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับระบบและการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เนื่องจากเป็นเรื่องค่อนข้างใหม่และไม่มีระเบียบรองรับ

(๒) หน่วยงานที่ต้องทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ในส่วนที่ตนเองเกี่ยวข้อง ขาดงบประมาณและบุคลากรที่เชี่ยวชาญในการดำเนินการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

(๓) หน่วยงานเจ้าของแผนหรือแผนงานที่ต้องจัดและต้องกำกับการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ต้องมีกรรมการเพื่อกำกับการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ดังกล่าว แต่หน่วยงานเจ้าของแผนหรือแผนงานบางแห่ง ยังขาดผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านที่เกี่ยวข้องกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ในหลายสาขา ทำให้รายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่จัดทำขึ้นไม่มีคุณภาพ

(๔) ปัจจุบันผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ด้านการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) โดยตรงมีน้อยมาก

(๕) สถาบันการศึกษาและสถาบันการวิจัย ยังมีการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) น้อยมาก

- ข้อเสนอแนะต่อระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

๑) นโยบายและการดำเนินการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

(๑) คณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.) ควรให้ความสำคัญอย่างสูงกับการพัฒนาและการดำเนินการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เพื่อให้สอดรับกับการปฏิรูปในเรื่องการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่มีกรอบเวลากำหนดไว้ชัดเจน และสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ควรให้ความสำคัญกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๓ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐)

(๒) คณะกรรมการระดับนโยบายในรายสาขาหรือเชิงพื้นที่หรือคณะกรรมการที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย ควรกำหนดหรืออนุมัติหรือให้ความเห็นชอบต่อแผนหรือแผนงานในรายสาขาหรือเชิงพื้นที่ตามลำดับความสำคัญที่ต้องทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ตามเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน

(๓) คณะรัฐมนตรีและคณะกรรมการระดับชาติที่มีอำนาจหน้าที่ในการวางแผนนโยบายและแผนงานต้องทำความเข้าใจ ให้ความสำคัญ และต้องนำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ไปใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่

(๔) ควรมีการกำหนดการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เชิงประเด็น (Issue Based) ที่เป็นปัญหาสำคัญของประเทศ เพื่อให้การดำเนินการตามแผนเชิงประเด็นนี้มีการพิจารณา

ครอบคลุม ทุกมิติ คือ ด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งเทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

(๕) รัฐบาลควรกำหนดให้แผนระดับ ๒ คือ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนความมั่นคง แผนการปฏิรูปประเทศด้าน ... ต้องทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ด้วยเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนจริง

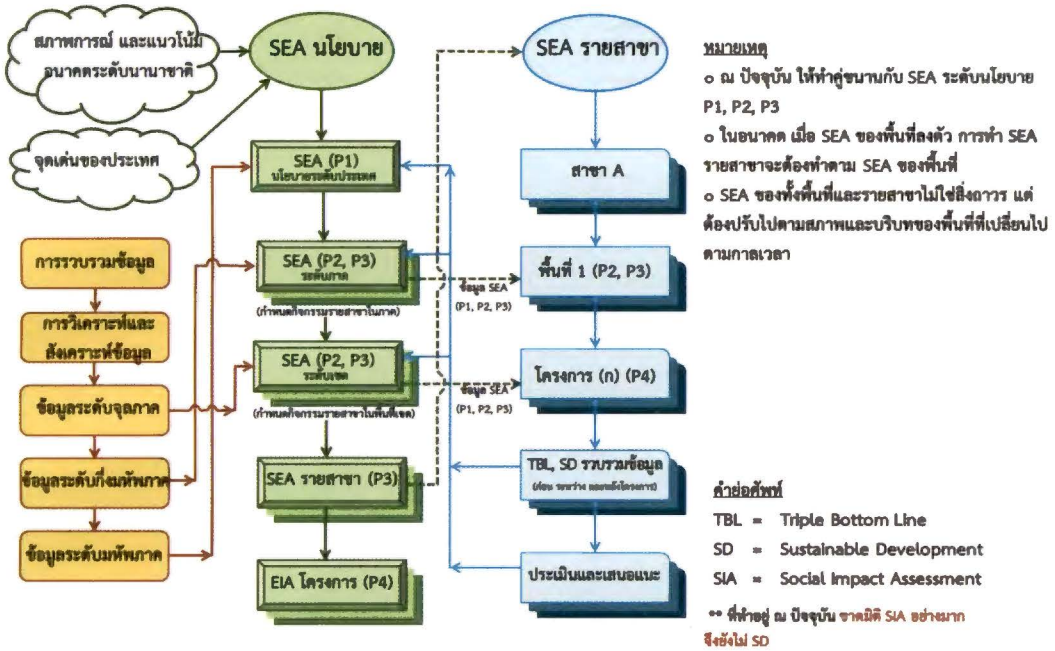
(๖) คณะรัฐมนตรีควรสั่งการให้มีการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของแผนและโครงการขนาดใหญ่ที่กำลังดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน เช่น แผนพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษต่าง ๆ เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน เป็นต้น โดยทำคู่ขนานไปกับการวางแผนและพัฒนาโครงการพิเศษเหล่านั้น เพื่อปรับปรุงแผนและโครงการให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับประเทศ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เป็นที่ยอมรับจากทุกภาคส่วน และนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

(๗) รัฐบาลควรต้องสั่งการให้สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติดำเนินการพัฒนาระบบและการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ให้เกิดความสมบูรณ์ โดยกำหนดเวลาแล้วเสร็จที่ชัดเจน เพื่อให้ทันต่อแผนและแผนงานที่ต้องนำไปปฏิบัติ โดยเฉพาะแผนของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเอง และการจัดสรรงบประมาณของสำนักงบประมาณ

(๘) ในการศึกษาและการทำรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ควรทำอย่างบูรณาการ ทั้งในระดับ P1, P2, P3 และเชิงพื้นที่ ดังแผนภูมิ (ก) แผนภูมิของการทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ระดับนโยบาย ระดับพื้นที่ และรายสาขา โดยบูรณาการกันและใช้ประโยชน์ข้อมูลร่วมกัน ที่แสดงถึงกระบวนการ และขั้นตอนที่ถูกต้อง ทั้งในระดับประเทศ ภาค และเขต ตลอดจนรายสาขา โดยในแผนภูมินี้ได้กล่าวถึงการเก็บข้อมูลระดับจุลภาค กึ่งมหัพภาค และมหัพภาคด้วย โดยข้อมูลระดับจุลภาค กึ่งมหัพภาค และมหัพภาคดังกล่าวนี้ใช้สำหรับการแลกเปลี่ยนและแบ่งปันกันในพื้นที่ระดับเขต ระดับภาค และระดับประเทศตามลำดับ

นอกจากนั้น การจัดทำนโยบาย แผน หรือแผนงานโดยทั่วไปมักใช้เวลาน้อยกว่าการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ดังนั้น การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) จึงควรต้องเร่งทำนับแต่วันนี้และต้องใช้เวลาให้สั้นที่สุด ซึ่งจะดำเนินการดังที่ว่านั้นได้ จำเป็นต้องมีการเตรียมการและจัดทำมาก่อนเป็นอย่างดี รวมทั้งมีความพร้อมในการปรึกษาหารือกับทุกภาคส่วน เพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้งอันเป็นเหตุให้เสียเวลาในภายหลัง

ทั้งนี้ ในช่วงเปลี่ยนผ่านและเรียนรู้เรื่องนี้ การทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) กับการวางแผนในทุกระดับ สำหรับบางกรณีอาจมีความจำเป็นต้องทำควบคู่ไปพร้อมกันไปพลางก่อน รวมทั้งต้องมีการแบ่งปันข้อมูลซึ่งกันและกันเพื่อการปรับปรุงให้เหมาะสมยิ่งขึ้นเมื่อมีข้อมูลทันสมัยมากขึ้น จนกว่าการทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ในระดับ P1, P2, P3 และเชิงพื้นที่จะลงตัวซึ่งหลังจากนี้การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) รายสาขาหรือเชิงประเด็นก็จะอิงกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ก่อนหน้านี้เป็นทิศทาง และการวางแผนต่อจากนี้ก็จะสอดคล้องและเป็นไปตามหลักการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) และหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน ดังแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิ (ก) แผนภูมิของการทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ระดับนโยบาย ระดับพื้นที่ และรายสาขา โดยบูรณาการกันและใช้ประโยชน์ข้อมูลร่วมกัน

๒) กฎหมายและระเบียบ

(๑) ดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑ เพื่อเพิ่มอำนาจให้แก่สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในการจัดทำและติดตามการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) โดยเปิดพื้นที่การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทั้งนี้ เพื่อป้องกันมิให้เกิดปัญหาจากการตีความว่าหน่วยงานใดจะเป็นองค์กรที่มีหน้าที่และอำนาจในการดำเนินการดังกล่าว โดยให้การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่จัดทำขึ้นมีผลผูกพันหน่วยงานที่เป็นเจ้าของแผนหรือแผนงาน หรือโครงการ นำไปใช้ในทางปฏิบัติ

(๒) คณะรัฐมนตรีควรเร่งเห็นชอบ (ร่าง) “ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. ....” เพื่อให้ระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ดำเนินการไปได้ก่อนที่จะมีพระราชบัญญัติออกมาเป็นกฎหมายเฉพาะ

(๓) ควรเพิ่มปลัดกระทรวงสาธารณสุขในคณะกรรมการพัฒนาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เนื่องจากการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) สำหรับแผนและแผนงาน เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้น ต้องคำนึงถึงมิติทางสังคม ซึ่งรวมถึงสุขภาพของประชาชนด้วย

๓) หน่วยงานรับผิดชอบหลัก

(๑) หน่วยงานหรือองค์กรหลักที่เหมาะสมที่สุดที่จะต้องรับผิดชอบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ขณะนี้คือ “สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ” เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่มีความชำนาญและประสบการณ์อย่างมากในการกำหนดนโยบายและการวางแผนระดับชาติ รวมทั้งได้มีส่วนเกี่ยวข้องและปฏิบัติภารกิจเสมือนเป็นองค์กรหลักที่รับผิดชอบงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) มาแล้วไม่น้อยกว่า ๕ ปี

โดยสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติจะต้องมีภารกิจหลัก ดังนี้

(ก) กำหนดนโยบาย แนวทางการพัฒนา และกลไกในการขับเคลื่อนเพื่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

(ข) เสนอแนะประเภทของแผนหรือแผนงานที่ต้องทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) (ค) กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) (ง) สร้างขีดความสามารถและส่งเสริมความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเองและหน่วยงานอื่น เช่น กระทรวงพลังงาน กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น (จ) ติดตามและประเมินผลการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของหน่วยงานรัฐแทนคณะกรรมการพัฒนาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

ทั้งนี้ วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งเป็นหน่วยงานหรือองค์กรภายใต้สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อให้สามารถปฏิบัติภารกิจเกี่ยวกับการพัฒนาและดำเนินการด้านการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของประเทศได้อย่างมีประสิทธิผลและเต็มประสิทธิภาพ

(๒) สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติต้องเร่งเสริมสร้างขีดความสามารถ (Capacity building) โดยเฉพาะด้านบุคลากร ให้แก่หน่วยงานหรือองค์กรภายในสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อให้เป็นหน่วยงานหลักที่พร้อมรับผิดชอบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของประเทศต่อไป

(๓) สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติหรือหน่วยภายนอกที่มีขีดความสามารถซึ่งสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมอบหมาย ต้องทำหน้าที่ในการพิจารณามาตรฐานและคุณภาพรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ให้สามารถนำไปใช้เป็นกรอบของแผนงานหรือทิศทางการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนได้อย่างเหมาะสม

๔) กระบวนการการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

(๑) การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) จำเป็นต้องวิเคราะห์และมองภาพการพัฒนาในอนาคตและการพัฒนาทางเลือก ซึ่งต้องมีฐานข้อมูลที่เพียงพอถูกต้องและทันสมัย รวมทั้งต้องมีกลไกสนับสนุนและควบคุมคุณภาพการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ในทุกขั้นตอนของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ในระหว่างช่วงเปลี่ยนผ่านและเรียนรู้นี้ คณะรัฐมนตรีจึงต้องใช้อำนาจบริหารสั่งการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเร่งจัดหาและรวบรวมข้อมูลพื้นฐานให้พร้อมสำหรับประกอบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

(๒) สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและหน่วยงานเจ้าของแผนและแผนงานที่ต้องทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ต้องเร่งสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง เพื่อให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

(๓) สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติต้องกำหนดหลักเกณฑ์การมีส่วนร่วมอย่างมีความหมาย (Meaningful participation) โดยกำหนดกระบวนการและขั้นตอนการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ และประชาชนอย่างเหมาะสม ครอบคลุมกลุ่มและตัวแทนผู้มีส่วนได้เสีย โดยพิจารณาถึงรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสมที่สุดในบริบทพื้นที่นั้น ๆ โดยให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้เสียที่มีสิทธิ์และเสียงข้างน้อยด้วย

(๔) สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติควรเร่งกลั่นกรองและกำหนดแผนและแผนงานที่สมควรต้องทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) และต้องจัดทำกลไก

การพัฒนาและติดตามแผนงาน รวมทั้งความเชื่อมโยงการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) กับโครงการที่เกิดขึ้นภายใต้แผนงานที่ได้บูรณาการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) แล้ว

(๕) การกลั่นกรอง (Screening) และการกำหนดขอบเขตการศึกษา (Scoping) สำหรับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) โดยหน่วยงานเจ้าของแผนหรือแผนงานเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) จึงต้องพิจารณาด้วยความรอบคอบว่าแผนหรือแผนงานนั้นจำเป็นต้องทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) หรือไม่ ถ้าเห็นว่าจำเป็นต้องจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ก็ต้องกำหนดขอบเขตการศึกษา (Terms of Reference : TOR) ที่ชัดเจน เหมาะสม และปฏิบัติได้จริง

(๖) การกำหนดขอบเขต (Scoping) ของการทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่เหมาะสม คือ ต้องมีการวิเคราะห์ฉากทัศน์ (Scenarios) ที่หลากหลาย ที่อาจมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในอนาคตของประเด็นยุทธศาสตร์ด้วย เพราะประเด็นยุทธศาสตร์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตนั้นมีความสำคัญต่อการวางแผนและแผนงานอย่างมาก ดังนั้น สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติจึงต้องปรับเปลี่ยน และปรับปรุงแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ให้เหมาะสมถูกต้อง รวดเร็วและสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ที่เปลี่ยนแปลงไป

(๗) สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติต้องสร้างระบบให้มีการพัฒนาและวิเคราะห์ฐานข้อมูลกลางที่ครบถ้วน (Big Data) ทันสมัยและถูกต้องเพื่อการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพ รวมทั้งต้องมีการเชื่อมโยงฐานข้อมูลการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA/EHIA) ของโครงการต่าง ๆ ที่ทำมาแล้วกับฐานข้อมูลดังกล่าวด้วย

(๘) สำนักงานสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติควรต้องเร่งจัดทำแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment Guideline) ที่เป็นวิธีการระดับปฏิบัติการจริงภาคสนาม ในภาพที่จำเพาะและแคบลงในรูปแบบวิธีการ (Methodology) ให้เหมาะสมกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ในแผนและแผนงานรายสาขา (Sectoral based) เชิงพื้นที่ (Area based) หรือเชิงประเด็น (Issue based)

(๙) สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติต้องเพิ่มหัวข้อการดำเนินการตามแผน (Plan implementation) ในแนวทางและวิธีการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment Guideline and Methodology) ด้วย

(๑๐) การกำหนดชุด (Set) ตัวชี้วัดสำหรับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) มีความสำคัญที่จะขาดไม่ได้เพราะมีความสำคัญต่อการประเมินผลของแผนและแผนงานโดยการกำหนดดังกล่าวควรยืดหยุ่น และมีตัวชี้วัดที่หลากหลาย โดยต้องครอบคลุมทั้ง ๓ ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยให้เข้ากับบริบทไทยและต้องไม่อิงตัวอย่างของต่างประเทศจนเกินควร

(๑๑) สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติต้องกำหนดตัวชี้วัดหลักของเป้าประสงค์ในแผนหรือแผนงานประเภทเดียวกันให้เหมือนกันหรือใกล้เคียงกันและควรมีการกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำของตัวชี้วัดและเป้าหมายของตัวชี้วัดสำหรับแต่ละแผนหรือแผนงานหรือพื้นที่ รวมทั้งสาขา และกำหนดประเด็นขึ้นเป็นการเร่งด่วน

(๑๒) สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติหรือคณะกรรมการพัฒนาระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (กยส.) ต้องเร่งสร้างกลไกการตรวจสอบและจัดทำเกณฑ์

การควบคุมคุณภาพรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่ชัดเจนและผ่านกระบวนการเทคนิคพิจารณ์ขึ้นมาใช้ปฏิบัติ

(๑๓) การบริหารจัดการกระบวนการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ต้องเป็นไปด้วยความโปร่งใส ปราศจากผลประโยชน์ทับซ้อน เปิดเผยและตรวจสอบได้ โดยต้องบูรณาการหลักวิชาการ องค์ความรู้ และประสบการณ์ พร้อมทั้งการประชาสัมพันธ์ให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่อย่างแท้จริง ในทุกขั้นตอนของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

(๑๔) สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติต้องจัดให้มีการติดตามและประเมินผลสัมฤทธิ์ของคุณภาพของแผนงานและโครงการที่บรรจุไว้ในผลการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) พร้อมข้อเสนอแนะให้สอดคล้องกับผลการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

(๑๕) ภาครัฐต้องให้ความสำคัญ โดยมีการวางแผนการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ในแผนและแผนงาน โครงการสำคัญเป็นการล่วงหน้า พร้อมจัดสรรงบประมาณให้สอดคล้องกับแผนการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ดังกล่าว

(๑๖) หน่วยงานที่ได้เคยทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) และได้ทดลองใช้การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) แก้ปัญหาความขัดแย้งและการไม่ยอมรับของประชาชนในผลการจัดทำการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA/EHIA) ที่ได้รับอนุมัติ/อนุญาตและพัฒนาโครงการตามแผนงานมาแล้วควรถอดบทเรียนจากประสบการณ์นั้นมาเป็นความรู้เพื่อแบ่งปันกันเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

(๑๗) ต้องออกพระราชบัญญัติการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เพื่อสำนักงานสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจะได้ใช้สำหรับทำการเชื่อมโยงการจัดทำการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA/EHIA) ของโครงการ (Project) กับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของแผนหรือแผนงานหรือโครงการตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๑ พร้อมทั้งเร่งรัดจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ให้ครอบคลุมแผนพัฒนาที่สำคัญของประเทศให้แล้วเสร็จก่อนที่จะมีโครงการที่ต้องจัดทำการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA/EHIA) รายโครงการหรือกิจกรรม ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๑

(๑๘) เพื่อประโยชน์ของสังคมโดยรวม สำนักงานสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและหน่วยงานเจ้าของรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ต้องเผยแพร่รายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA - Report) ไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชน อย่างน้อยต้องผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อการเรียนรู้ประสบการณ์ทั้งด้านความสำเร็จและการผิดพลาดของรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่ได้ทำมาแล้ว ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดทำรายงานประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA/EHIA) ระดับโครงการหรือกิจกรรม

(๑๙) ควรมีการทบทวนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่ได้จัดทำไว้แล้วทุก ๆ ๕ ปี โดยให้คร่อมระหว่างครึ่งแผนของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อใช้ประโยชน์ในการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับต่อไป

๕) ขีดความสามารถของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

(๑) สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ควรเป็นหน่วยงานหลักที่ต้องรับภารกิจในการ (ก) ให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ทุกภาคส่วน (ข) เสริมสร้างขีดความสามารถและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (ค) จัดทำบัญชีรายชื่อบุคลากรผู้เชี่ยวชาญการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) และ (ง) สร้างความพร้อมของหน่วยงานสำหรับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

(๒) หน่วยงานเจ้าของแผนหรือแผนงานที่ต้องจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) จะต้องจัดให้มีงบประมาณเพียงพอ โดยรวมทั้งบุคคลากรที่เชี่ยวชาญการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) หรือมีความรู้ และประสบการณ์ในการจัดทำและกำกับการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ควรต้องช่วยเหลือและสนับสนุนการขอตั้งงบประมาณของหน่วยงานที่ต้องทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ในส่วนที่ตนเองเกี่ยวข้อง เช่น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรพลังงาน พื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ เป็นต้น

รัฐบาล คณะรัฐมนตรี และสำนักงบประมาณต้องจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอแก่หน่วยงานรัฐที่ต้องจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เพื่อให้การพัฒนาประเทศตามหลักการของการพัฒนาอย่างยั่งยืนเกิดประโยชน์สูงสุดต่อประเทศและประชาชน

(๓) หน่วยงานเจ้าของแผนหรือแผนงานที่ต้องจัดทำและกำกับการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) จะต้องมีหรือจัดหากรรมการซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) หรือมีบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจและมีประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดทำและกำกับการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติช่วยสนับสนุนการจัดหากรรมการซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ให้แก่หน่วยงานเจ้าของแผนหรือแผนงานเหล่านั้น และควรบูรณาการร่วมกับหน่วยงานอื่นของรัฐ มหาวิทยาลัย สถาบันการศึกษาและภาคเอกชน ในการเพิ่มจำนวนและขีดความสามารถของผู้ที่จะมาทำหน้าที่ในการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

(๔) สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติต้องส่งเสริมสถาบันการศึกษาและสถาบันการวิจัย ให้มีส่วนร่วมและมีบทบาทเกี่ยวข้องกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เพิ่มขึ้น เช่น สอนและวิจัยรวมทั้งลงปฏิบัติงานช่วยเหลือภาครัฐทางด้านการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) อย่างเป็นรูปธรรมที่ปฏิบัติได้จริง

(๕) รัฐควรสนับสนุนการวิจัยด้านระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ทั้งในระดับนโยบาย แผน และแผนงาน เชิงพื้นที่และรายสาขา รวมทั้งเชิงประเด็น

.....

คำนำ

รายงานการพิจารณาศึกษาเรื่องการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment : SEA) จัดทำโดย คณะกรรมาธิการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วุฒิสภา มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบสถานะของการพัฒนาและการใช้ระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เป็นเครื่องมือสำหรับการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาทั้งระดับประเทศ รายสาขา และเชิงพื้นที่ และเพื่อทราบปัญหาอุปสรรคของการพัฒนาและการใช้ระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) รวมทั้งการจัดทำข้อเสนอแนะเพื่อแก้ไขปัญหาอุปสรรคของการพัฒนาและการใช้ระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เพื่อให้ยุทธศาสตร์การพัฒนาทั้งระดับประเทศ รายสาขา และเชิงพื้นที่ สอดคล้องกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs) และลดความขัดแย้งระหว่างยุทธศาสตร์การพัฒนาต่าง ๆ โดยเฉพาะระหว่างยุทธศาสตร์พัฒนารายสาขากับยุทธศาสตร์พัฒนาเชิงพื้นที่

การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) มีความสำคัญต่อการวางแผนการพัฒนาที่มีเป้าหมายมุ่งสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs) โดยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เป็นการใช้กรอบแนวคิดและกระบวนการเชิงวิเคราะห์ ประเมินศักยภาพและขีดความสามารถในการรองรับ (Carrying Capacity) ด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ตั้งแต่การพัฒนานโยบาย แผน แผนงาน ในรายสาขาหรือในเชิงพื้นที่ โดยบูรณาการด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และเปรียบเทียบทางเลือกเพื่อการตัดสินใจกำหนดแผนการพัฒนาที่มีคุณภาพ รอบคอบ โปร่งใส และมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน

ระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เป็นเครื่องมือเพิ่มขีดความสามารถในการกำหนดยุทธศาสตร์ร่วมกันของภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคม และบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคประชาสังคมในจังหวัดต่าง ๆ เพื่อการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม และการเข้าไปมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียในกระบวนการการจัดทำและติดตามตรวจสอบรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่ดำเนินการโดยหน่วยงานภาครัฐ

ผลของการพิจารณาศึกษาครั้งนี้จะนำไปใช้ประกอบการพัฒนาระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์(SEA) ตามแผนการปฏิรูปประเทศด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติพ.ศ. ๒๕๖๑ – ๒๕๘๐ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ต่อไป

สารบัญ

	หน้า
รายนามกรรมาธิการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วุฒิสภา	ก
รายนามอนุกรรมาธิการด้านสิ่งแวดล้อม	ค
รายนามที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการด้านสิ่งแวดล้อม	ค
บทสรุปผู้บริหาร	ฌ
คำนำ	ป
สารบัญ	ผ
สารบัญภาพ	ฟ
สารบัญตาราง	ม
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาของการพิจารณาศึกษา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์	๕
๑.๓ ขอบเขตของการพิจารณาศึกษา	๕
๑.๔ นิยามศัพท์เฉพาะ	๖
๑.๕ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๗
บทที่ ๒ เอกสาร และงานวิชาการที่เกี่ยวข้อง	๙
บทที่ ๓ วิธีการพิจารณาศึกษา	
๓.๑ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและรายงาน	๑๑
๓.๒ การเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาชี้แจง ให้ข้อมูล และข้อคิดเห็น	๑๑
๓.๓ การติดต่อประสานงานขอข้อมูลโดยตรงจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง	๑๒
๓.๔ การประชุมคณะอนุกรรมาธิการด้านสิ่งแวดล้อม	๑๒
๓.๕ การประชุมคณะกรรมาธิการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วุฒิสภา	๑๒
๓.๖ การสัมมนา	๑๒
บทที่ ๔ ผลการพิจารณาศึกษา	
๔.๑ ความสำคัญของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment: SEA)	๑๓
๔.๒ ประโยชน์ของการประเมินสิ่งแวดล้อมเชิงยุทธศาสตร์ (SEA)	๑๗
๔.๓ ความเป็นมาของระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)	๑๙
๔.๔ การพัฒนาและการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ในต่างประเทศ	๒๐
๔.๕ พัฒนาการและการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA ของประเทศไทย	๒๓

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

๔.๖ ประเภทของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ๒๖

๔.๗ รูปแบบของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ๒๗

๔.๘ ขอบเขตและระดับของการใช้การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ๒๘

๔.๙ ความแตกต่างและความสัมพันธ์ของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) และการประเมินการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) ๒๙

๔.๑๐ ความเชื่อมโยงของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) กับนโยบาย แผนหรือแผนงาน ๓๑

๔.๑๑ กระบวนการและขั้นตอนการดำเนินงานการประเมินสิ่งแวดล้อม ระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ๓๗

๔.๑๒ เครื่องมือและเทคนิคการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ๔๕

๔.๑๓ การจัดทำรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA Report Preparation) ๔๖

๔.๑๔ การมีส่วนร่วม (Participation) ๕๐

๔.๑๕ กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับระบบการประเมินสิ่งแวดล้อม ระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ๕๖

๔.๑๖ องค์กรและคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อม ระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ๖๔

๔.๑๗ การกำหนดประเภทของแผนหรือแผนงานในการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อม ระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ๖๗

๔.๑๘ แนวทางการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ๖๘

๔.๑๙ การควบคุมคุณภาพของการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) และการติดตามและตรวจสอบ ๗๑

๔.๒๐ แนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment Guideline) ๗๕

๔.๒๑ การประยุกต์ใช้ระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของประเทศ ๗๗

๔.๒๒ กรณีปัญหาข้อขัดแย้งของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ๘๐

๔.๒๓ หลักการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่ดีสำหรับประเทศไทย ๘๓

๔.๒๔ แผนการปฏิรูปด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปี พ.ศ. ๒๕๖๑ – ๒๕๖๕ เรื่องระบบการประเมินยุทธศาสตร์การพัฒนาอย่างยั่งยืน (SEA) ๘๔

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

๔.๒๕ การขับเคลื่อนและการดำเนินการตามแผนการปฏิรูประบบการประเมินสิ่งแวดล้อม ระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของประเทศ ๘๙

๔.๒๖ ผลสัมฤทธิ์การปฏิรูปด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปี พ.ศ. ๒๕๖๑ – ๒๕๖๕ เรื่อง ระบบการประเมินยุทธศาสตร์การพัฒนาอย่างยั่งยืน (SEA) ๙๗

๔.๒๗ ปัญหาอุปสรรคของการพัฒนา การดำเนินการ และการปฏิรูประบบการประเมินสิ่งแวดล้อม ระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ๑๐๒

บทที่ ๕ สรุปและข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการพิจารณาศึกษา ๑๑๓

๕.๒ ผลสัมฤทธิ์การปฏิรูประบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ตามแผนการปฏิรูป ๒๕๖๑ - ๒๕๖๓ ๑๑๕

๕.๓ ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะของการประเมินสิ่งแวดล้อม ระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ๑๑๖

๕.๓.๑ ปัญหาอุปสรรคของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ๑๑๖

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ๑๒๑

บรรณานุกรม ๑๒๘

ภาคผนวก ๑๒๙

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
๑	นิยามการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development)	๑๔
๒	เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน	๑๕
๓	พัฒนาการของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของประเทศไทย	๒๔
๔	ขอบเขตและระดับการใช้งานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) และการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA)	๒๙
๕	รูปแบบความเชื่อมโยงของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ของประเทศ (SEA) กับการจัดทำแผนงาน	๓๓
๖	ความเชื่อมโยงของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) กับการจัดทำแผนหรือแผนงานสำหรับประเทศไทย	๓๕
๗	ขั้นตอนหลักของกระบวนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)	๓๙
๘	ขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของพื้นที่ลุ่มน้ำ	๕๔
๙	แผนการมีส่วนร่วมและการสื่อสาร	๕๕
๑๐	กลไกการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)	๖๔
๑๑	แนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment Guideline) สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๓	๗๕
๑๒	รายงานการประเมินผลสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) พื้นที่ลุ่มน้ำชี ลุ่มน้ำปราจีนบุรี – บางปะกง และลุ่มน้ำสะแกกรัง สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ	๗๗
๑๓	การคัดค้านการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) โรงไฟฟ้าถ่านหิน - เทพา	๘๓
๑๔	การอบรมและประชาสัมพันธ์การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)	๙๑
๑๕	การประชุมระดมความคิดเห็นเพื่อปรับปรุงและพัฒนาแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)	๙๑
๑๖	การประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) และเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ของความสำคัญของการประเมินผลสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)	๙๒
๑๗	การฝึกอบรมผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) และ Policy Dialogue การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)	๙๒
๑๘	คู่มือเพื่อการสื่อสารสาธารณะและ Poster การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)	๙๓
๑๙	โครงการนำร่องการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เชิงพื้นที่จังหวัดระยอง	๙๓
๒๐	แนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)	๙๔
๒๑	การฝึกอบรมทางวิชาการด้านการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) สำหรับผู้บริหารระดับกลาง	๙๖

๒๒ แผนภูมิ (ก) แผนภูมิของการทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ๑๒๓
ระดับนโยบาย ระดับพื้นที่ และรายสาขา โดยบูรณาการกันและใช้ประโยชน์ข้อมูลร่วมกัน

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
๑	ความแตกต่างและความสัมพันธ์ของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) และการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA)	๓๐
๒	การใช้เครื่องมือและเทคนิคในขั้นตอนต่าง ๆ ของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)	๔๗
๓	องค์ประกอบของรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)	๔๙
๔	ตัวอย่างการจัดลำดับความสำคัญของผู้มีส่วนได้เสีย	๕๓
๕	บัญชีรายการควบคุมคุณภาพของการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)	๗๒
๖	แผนและวิธีการปฏิรูปด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)	๘๕
๗	การประชุมกลุ่มย่อยระดมความคิดเห็นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	๙๔
๘	ผลการดำเนินการปฏิรูปด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่องระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)	๑๐๐

บทที่ ๑
บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาของการพิจารณาการศึกษา

การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment : SEA) เป็นเครื่องมือที่สำคัญเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมที่เป็นที่ยอมรับด้วยการนำไปประยุกต์ใช้ในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกและเป็นเครื่องมือสำคัญที่องค์กรระหว่างประเทศ เช่น ธนาคารโลก (World Bank) ธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย (Asian Development Bank: ADB) สหภาพนานาชาติเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติ (International Union of Conservation on Nature and Natural Resources: IUCN) ได้ใช้ประกอบการพิจารณาโครงการต่าง ๆ เพื่อให้การสนับสนุนการพัฒนาโครงการต่าง ๆ ที่มีความสำคัญ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๕๔) ได้กำหนดเป้าประสงค์ การพัฒนาที่มุ่งสู่สังคมที่อยู่ดีมีสุขอย่างยั่งยืน ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ให้ความสำคัญกับการสร้างองค์ความรู้และภูมิคุ้มกัน และการสร้างสมดุลของการพัฒนาให้เกิดขึ้นในทุกมิติ โดยการเสริมสร้างทุนเพื่อการพัฒนาประเทศทั้ง ๓ ด้าน คือทุนเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เครื่องมือสำคัญที่มีการผลักดันให้เกิดขึ้นตามแผนพัฒนาฉบับนี้คือ การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ทั้งในระดับพื้นที่และรายสาขา ตั้งแต่ขั้นการกำหนดนโยบายเพื่อมิให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างไม่คุ้มค่าหรือทำลายแหล่งทรัพยากร รวมทั้งใช้ประโยชน์และปล่อยของเสียจนเกินขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ (Carrying Capacity) และความสามารถในการบริหารจัดการ

โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ หมวด ๑๖ “การปฏิรูปประเทศ” กำหนดให้ดำเนินการปฏิรูปประเทศ และให้ดำเนินการปฏิรูปประเทศอย่างน้อยในด้านต่าง ๆ ให้เกิดผลตามที่กำหนด โดยให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎหมายว่าด้วยแผนและขั้นตอนการดำเนินการปฏิรูปประเทศ ซึ่งอย่างน้อยต้องมีวิธีการจัดทำแผนการมีส่วนร่วมของประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ขั้นตอนในการดำเนินการปฏิรูปประเทศ การวัดผลการดำเนินการ และระยะเวลาดำเนินการปฏิรูปประเทศทุกด้าน และต่อมาได้มีการตราพระราชบัญญัติแผนและขั้นตอนการดำเนินการปฏิรูปประเทศ พ.ศ. ๒๕๖๐ มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๖๐ เป็นต้นมา

สำหรับการปฏิรูปประเทศ เรื่อง ระบบบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้กำหนดให้ต้องมีการพัฒนาเครื่องมือบริหารจัดการใหม่ คือ การประเมินยุทธศาสตร์การพัฒนาอย่างยั่งยืนหรือการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment : SEA) เพื่อช่วยในการกำหนดนโยบาย แผนงานและการพัฒนาในระดับพื้นที่เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ประเด็นปฏิรูปด้านระบบบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในช่วงแผนปฏิรูปประเทศ ๕ ปี มีทั้งหมดรวม ๘ ประเด็น หนึ่งประเด็นในนั้นคือการปฏิรูประบบการประเมินยุทธศาสตร์การพัฒนาอย่างยั่งยืนหรือการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

เนื่องจากปัญหาสิ่งแวดล้อมของประเทศที่เปลี่ยนแปลงไป ส่วนหนึ่งมาจากการกำหนดนโยบายและแผนที่ขาดการวางกรอบทิศทางไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) ซึ่งควรเน้นการพัฒนาให้เกิดดุลยภาพ ๔ ด้าน คือ สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยี รวมถึงการพัฒนา

กระบวนการให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) เข้ามาร่วมตัดสินใจเลือกทิศทางการพัฒนานั้น ๆ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ หมวดที่ ๓ สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย และหมวดที่ ๕ หน้าที่ของรัฐ

ที่ผ่านมาการกำหนดนโยบายและแผนมุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นหลักจึงทำให้เกิดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติปริมาณมากในการผลิตและปล่อยมลพิษออกสู่สิ่งแวดล้อม ขณะเดียวกันการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมมุ่งเน้นการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA/EHIA) ระดับโครงการเท่านั้น จึงทำให้การพิจารณาและตัดสินใจขาดมุมมองในภาพรวม กล่าวคือมิได้พิจารณา ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นพร้อมกันจากการพัฒนาหลายโครงการในเวลาเดียวกันและผลกระทบสะสม (Cumulative Impact) ในระยะยาว นอกจากนี้การพัฒนาระดับโครงการจะขึ้นอยู่กับการกำหนดแนวทางการพัฒนาและการดำเนินการของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเป็นหลัก รวมถึงการให้น้ำหนักการพัฒนาต่อเรื่องนั้น ๆ เฉพาะโครงการซึ่งไม่เชื่อมโยงต่อเนื่องกับโครงการอื่น ๆ ทั้งในพื้นที่เดียวกันและ/หรือประเภท/ชนิดโครงการเดียวกันหรือคล้ายกัน การพิจารณาและประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมระดับโครงการจึงไม่ครอบคลุมผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อการพัฒนาด้านอื่น ๆ ไปพร้อมกัน

การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) คือ การใช้กรอบแนวคิดและกระบวนการในการวิเคราะห์ประเมินศักยภาพและข้อจำกัดของสิ่งแวดล้อม ตั้งแต่การพัฒนานโยบาย แผน แผนงาน และโครงการขนาดใหญ่ในรายสาขา (Sectoral Based) หรือในเชิงพื้นที่ (Area Based) ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยบูรณาการมิติด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี และเปรียบเทียบทางเลือกในการตัดสินใจ เพื่อให้การตัดสินใจนั้นมีคุณภาพ รอบคอบ โปร่งใส และมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ทั้งนี้การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) จะเป็นการดำเนินการก่อนถึงขั้นตอนการพัฒนา โดยจะช่วยชี้ว่า นโยบาย แผน แผนงาน และโครงการขนาดใหญ่ลักษณะใด เหมาะสมกับพื้นที่และเป้าหมายเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืนหรือไม่ รวมทั้งจะช่วยบ่งชี้เรื่องหรือประเด็นที่ต้องให้ความสำคัญ ในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA/EHIA) ในระดับโครงการด้วย

การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เป็นเครื่องมือหนึ่งที่จะนำมาสู่การบูรณาการทั้งความคิด และการปฏิบัติการร่วมกันของหลายฝ่าย ทำให้เกิดการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบและมีกระบวนการตัดสินใจจากหลายฝ่ายอย่างมีส่วนร่วม โดยมุ่งเป้าประสงค์ของการพัฒนาอย่างยั่งยืนบนศักยภาพและเงื่อนไขของการพัฒนาในระยะยาว ดังปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่มีข้อเสนอการพัฒนาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ดังนี้

๑) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ.๒๕๕๐ - ๒๕๕๔) ซึ่งมีรายละเอียดเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การพัฒนาบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพ และการสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กล่าวถึงบทบาทภาครัฐในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีเพื่อยกระดับคุณภาพและการพัฒนาอย่างยั่งยืนให้พัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการเพื่อลดมลพิษและควบคุมกิจกรรมที่จะส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต โดยผลักดันให้เกิดระบบประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ตั้งแต่ขั้นตอนของการกำหนดนโยบาย แผน และการพัฒนาระดับพื้นที่อย่างสอดคล้องกับศักยภาพในการรองรับ และการบริหารจัดการมลพิษของพื้นที่

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕ – ๒๕๖๙) ได้กล่าวถึงการปรับปรุงขบวนการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔) ได้กล่าวถึงการพัฒนาระบบการบริหารจัดการและกลไกแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือผลักดันกระบวนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) มาใช้เป็นเครื่องมือนำเสนอทางเลือกในการตัดสินใจระดับนโยบายแผน และแผนงานที่เหมาะสมกับศักยภาพของลุ่มน้ำ เพื่อให้กิจกรรมการพัฒนาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ระดับลุ่มน้ำคำนึงถึงความยั่งยืนและความสามารถในการรองรับของระบบนิเวศ รวมถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่อย่างมีส่วนร่วมจากภาคีการพัฒนาในพื้นที่ลุ่มน้ำ และการผลักดันการนำแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ให้มีผลบังคับใช้ตามกฎหมายเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติและเป็นเครื่องมือสำคัญในการตัดสินใจเชิงนโยบายของภาครัฐได้อย่างแท้จริง

๒) แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๕๔ ได้กล่าวถึงแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยใช้หลักการจัดการการระวังไว้ก่อน (Precautionary Principle) ซึ่งเป็นหลักการจัดการเชิงรุกที่เน้นหลักการป้องกันผลกระทบล่วงหน้ามีการสร้างระบบภูมิคุ้มกันให้กับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะพื้นที่ที่มีระบบนิเวศที่เปราะบางให้มีการคุ้มครอง รวมทั้งมีการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ในขั้นการกำหนดนโยบาย โดยเฉพาะในการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของทุกภาคี กำหนดมาตรการให้มีการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ทุกระดับ มีการผลักดันให้มีการใช้กระบวนการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) และเลือกนโยบายหรือพื้นที่นำร่องในการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เช่น การบริหารจัดการลุ่มน้ำทั้งระบบ และการขนส่งมวลชน เป็นต้น

แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙ กล่าวถึงการปรับฐานการผลิตภาคอุตสาหกรรมให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมีแนวทางการปฏิบัติการกำหนดเขตพื้นที่ที่เหมาะสมที่จะใช้ในการรองรับการพัฒนาและขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมในอนาคต เพื่อป้องกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและปัญหาความขัดแย้งทางสังคม รวมทั้งสนับสนุนการพัฒนาเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ (Eco Industrial Town) โดยให้เชื่อมโยงกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) และการผังเมืองที่เหมาะสม ในส่วนของการจัดการมลพิษ (คุณภาพน้ำ คุณภาพอากาศ ขยะมูลฝอย และของเสียอันตรายชุมชนและอุตสาหกรรม) กำหนดแนวทางการปฏิบัติในการพัฒนาพื้นที่ขนาดใหญ่ต้องจัดทำรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) โดยยึดศักยภาพของพื้นที่เป็นหลักเพื่อประกอบการตัดสินใจและจัดทำผังเมืองให้เหมาะสม และให้มีการพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ ให้ทำการปรับปรุงเครื่องมือการตัดสินใจด้านสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่จะเป็นเครื่องมือประกอบการพิจารณา ก่อนตัดสินใจดำเนินโครงการ และร่วมกันกำหนดแผนหรือยุทธศาสตร์รายสาขาที่มีความสำคัญและส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมสูงที่ต้องจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

ดังนั้น การพัฒนาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) จึงเป็นการสร้างเครื่องมือและกลไกที่จะนำมาใช้เชื่อมประสานการทำงานของหลายฝ่ายเข้าด้วยกัน เริ่มจากการกำหนดทิศทางการพัฒนาให้เกิดดุลยภาพทั้งสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีไปพร้อมกันบนฐาน

กระบวนการที่ผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder) ได้เข้ามาร่วมตัดสินใจเลือกทิศทางการพัฒนานั้น ๆ โดยมีพื้นฐานของการบริหารจัดการที่ดี (Good Governance) ความรับผิดรับชอบร่วมกัน (Accountability) การพิจารณาฐานศักยภาพ เงื่อนไขบริบทต่าง ๆ และปฏิสัมพันธ์ทั้งทางบวกทางลบของการพัฒนา

การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ได้รับการพัฒนาขึ้นด้วยความมุ่งหวังที่จะนำมาใช้แก้ไขปัญหาในกระบวนการต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ เพื่อให้กระบวนการเป็นพื้นที่ประสานเชื่อม และนำเสนอให้แต่ละภาคส่วนที่มีส่วนได้ส่วนเสียเจรจา ถกเถียงในเหตุและผลต่าง ๆ จนเกิดเป็นข้อสรุปตัดสินใจร่วมกันในท้ายที่สุด โดยมีจุดหมายร่วมกันคือการพัฒนาอย่างยั่งยืน และทุกฝ่ายได้ผลประโยชน์ของการพัฒนาร่วมกัน (Win-win Solution)

สืบเนื่องจากการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เป็นการวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างศักยภาพของพื้นที่กับทางเลือกการพัฒนาต่าง ๆ โดยพิจารณาว่าการพัฒนาในพื้นที่นั้น ๆ ควรมุ่งสู่เป้าประสงค์การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายการมีคุณภาพชีวิตที่ดี และทรัพยากรธรรมชาติไม่ลดน้อยถอยลง เพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์ดังกล่าว ควรมีแนวทางการพัฒนาที่สอดคล้องศักยภาพและข้อจำกัดของพื้นที่ ทางเลือกการพัฒนาต่าง ๆ ที่ไม่ส่งผลกระทบต่อพื้นที่ในด้านลบ รวมทั้งพยายามแสวงหาดุลยภาพระหว่างเป้าประสงค์การพัฒนามิติต่าง ๆ ที่อาจขัดแย้งกัน โดยคำนึงถึงมิติสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี โดยมีปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเครื่องนำทางมิติสิ่งแวดล้อม หมายถึง การพิจารณาประเด็นทั้งหมดของเรื่องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในขั้นการกำหนดขอบเขตการศึกษา (Scoping) แนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ซึ่งครอบคลุมวัตถุประสงค์หลัก ได้แก่ ความสมบูรณ์ของสภาพทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศ และคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี ประกอบด้วยเป้าหมายเชิงคุณภาพ และตัวชี้วัดระดับนโยบายรายสาขา (Sector) และระดับพื้นที่ (Area) โดยมุ่งหวังว่าการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) จะเสริมสร้างความสมบูรณ์ให้กับการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA/EHIA) และการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) จะสามารถลดความขัดแย้งในการพัฒนาโครงการต่าง ๆ โดยเฉพาะความขัดแย้งในการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA/EHIA)

อย่างไรก็ตาม การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เป็นเรื่องค่อนข้างใหม่สำหรับประเทศไทยซึ่งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องยังขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) การจัดทำรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) มักพบข้อจำกัดด้านเวลา ดำเนินการได้ล่าช้า ไม่ทันกับความต้องการของผู้กำหนดนโยบายที่จะนำไปประกอบการตัดสินใจ มีข้อจำกัดทางด้านข้อมูลทรัพยากร และข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะต้องได้รับการพัฒนา รวมทั้งการพัฒนากระบวนการและเทคนิคต่าง ๆ ในการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งจำเป็นต้องเสริมสร้างขีดความสามารถและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องสำหรับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) โดยจะต้องมีกฎหมายรองรับ มีหน่วยงานรับผิดชอบ และระบบการบริหารจัดการมีกรอบในการดำเนินงาน มีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ รวมทั้งงบประมาณในการดำเนินการที่พอเพียง จึงจะดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ที่ผ่านมาพบว่าการกำหนดแผน/แผนงาน/โครงการที่ต้องจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ยังไม่ชัดเจน ไม่เป็นรูปธรรม แนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่ได้จัดทำไว้ยังไม่ชัดเจนเพียงพอที่จะสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ไม่มีกลไกในการผลักดัน

การดำเนินงานพัฒนาระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) รวมทั้งไม่มีหน่วยงานรับผิดชอบหลักในการพัฒนาระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) หน่วยงานเจ้าของนโยบาย แผน แผนงาน ที่ต้องจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ยังไม่มีความพร้อมและไม่ได้เตรียมการตั้งงบประมาณรองรับการดำเนินการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) รวมทั้งยังไม่มีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) การพัฒนาฐานข้อมูลเพื่อการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ยังไม่ต่อเนื่องไม่เชื่อมโยงกับฐานข้อมูลการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA/EHIA) ยังไม่มีการรวบรวมข้อมูลผู้เชี่ยวชาญในการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) อย่างเป็นระบบ นอกจากนั้นการจัดทำ การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ยังขาดกฎหมายรองรับ

คณะกรรมาธิการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วุฒิสภา ได้มอบหมายให้คณะอนุกรรมาธิการด้านสิ่งแวดล้อมทำการพิจารณาศึกษาระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน เพื่อทราบถึงปัญหาและอุปสรรคของการใช้ระบบและโครงสร้างของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เพื่อการติดตามเสนอแนะการแก้ไขปัญหาอุปสรรคและเร่งรัดการปฏิรูประบบและโครงสร้างการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ตามแผนการปฏิรูปประเทศด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นไปตามหน้าที่และอำนาจของสมาชิกวุฒิสภา ตามมาตรา ๒๗๐ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการพิจารณาศึกษา

๑) เพื่อทราบสถานะของระบบและการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

๒) เพื่อทราบถึงปัญหาอุปสรรคของการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

๓) เพื่อเสนอแนะการแก้ไขปัญหาอุปสรรคและการปรับปรุงระบบการจัดทำระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

๔) ติดตามและเร่งรัดการพัฒนาระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

๑.๓ ขอบเขตของการพิจารณาศึกษา

การพิจารณาศึกษาการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) โดยคณะอนุกรรมาธิการด้านสิ่งแวดล้อม ในคณะกรรมาธิการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วุฒิสภา ครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตของการพิจารณาศึกษา ดังนี้

๑) ศึกษาความสำคัญและประโยชน์ของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) หรือการประเมินยุทธศาสตร์การพัฒนาอย่างยั่งยืนของประเทศ

๒) ศึกษาความเป็นมาของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) หรือการประเมินยุทธศาสตร์การพัฒนาอย่างยั่งยืนของประเทศ

๓) ศึกษาระบบและวิธีการจัดทำรายงานการพิจารณารายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) หรือระบบการประเมินยุทธศาสตร์การพัฒนาอย่างยั่งยืนของประเทศ ได้แก่

- การกลั่นกรองโครงการ (Screening)
- การกำหนดขอบเขต (Scoping)
- การพัฒนาและการประเมินทางเลือก (Alternative Development and Assessment)

- การกำหนดมาตรการเพื่อความยั่งยืน (Measures for Sustainability)
- การจัดทำรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA Report Preparation)

๔) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการจัดทำรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของประเทศไทย

๕) จัดทำข้อเสนอแนะการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

๖) ศึกษา ติดตาม เสนอแนะ และเร่งรัดการปฏิรูประบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของประเทศไทยตามแผนการปฏิรูปประเทศด้านการบริหารการจัดการสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๖๑ – ๒๕๖๕

๑.๔ นิยามศัพท์เฉพาะ

"การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์" (Strategic Environmental Assessment : SEA)[๑] หมายถึง กระบวนการวิเคราะห์ ประเมินศักยภาพและข้อจำกัดของสิ่งแวดล้อมที่เป็นระบบ เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจในการกำหนดนโยบาย แผนหรือแผนงาน โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม และการบูรณาการด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล ซึ่งต้องนำผลไปใช้ในการวางแผน เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

"การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม" (Environment Impact Assessment : EIA)[๒] หมายถึง กระบวนการศึกษาและประเมินผลที่อาจเกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการหรือกิจการ หรือการดำเนินการใดของรัฐหรือที่รัฐจะอนุญาตให้มีการดำเนินการที่อาจมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ คุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพ อนามัย คุณภาพชีวิตหรือส่วนได้เสียอื่นใดของประชาชนหรือชุมชน ทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อกำหนดมาตรการป้องกัน แก้ไขผลกระทบดังกล่าว ผลการศึกษาเรียกว่า รายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม

"การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ" (Environment Health Impact Assessment : EHIA)[๓] หมายถึงการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมสำหรับโครงการ กิจการหรือการดำเนินการที่อาจมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ คุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพ อนามัย คุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนอย่างรุนแรงหรือหมายถึง กระบวนการประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมและสุขภาพที่อาจเกิดขึ้นจากการพัฒนาโครงการ ทั้งนี้ได้ขยายมิติทางสุขภาพออกไปให้กว้างขึ้นจากที่มีอยู่เดิมในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม และสร้างความเชื่อมโยงระหว่างปัจจัยกำหนดสุขภาพกับปัจจัยทางสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม ระบบบริการสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพ นับเป็นกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่ครบทุกมิติก็ว่าได้

---

[๑] แนวทางการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ Strategic Environmental Assessment Guideline, สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๓

[๒] พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๑

[๓] สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม : ความหมายและประโยชน์ของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม, สืบค้นเมื่อ ๕ สิงหาคม ๒๕๖๔, จาก www.onep.go.th/eia/ระบบ-eia-ของประเทศไทย/ระบบการวิเคราะห์ผลกระทบ

นอกจากนี้ การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ ยังเป็นกระบวนการที่ได้กำหนดให้มีกระบวนการมีส่วนร่วมและรับฟังข้อห่วงกังวลต่าง ๆ จากประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียไว้อย่างชัดเจน

"การพัฒนาอย่างยั่งยืน" หรือ "การพัฒนาที่ยั่งยืน" (Sustainable Development)[๔] หมายถึง "วิถีการพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบัน โดยไม่ลิดรอนความสามารถในการตอบสนองความต้องการของคนรุ่นหลัง"[๕] หรือ "การพัฒนาใด ๆ ที่ไม่ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้รับผลกระทบเสียหายและเกิดการเสื่อมโทรม"[๕] หรือ "การพัฒนาซึ่งสนองความต้องการของมนุษย์ในปัจจุบัน และสงวนไว้ให้ความต้องการมนุษย์ในอนาคตด้วย"[๖]

๑.๕ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการพิจารณาศึกษาเรื่องระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ได้แก่

๑) ทราบสถานะของการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

๒) ทราบถึงปัญหาอุปสรรคของการดำเนินการการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

๓) ข้อเสนอแนะการแก้ไขปรับปรุงการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

๔) ผลการติดตาม และเร่งรัดการปฏิรูประบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๑

---

[๔] ที่มา : www.salforest.com/glossary/sustainable-development Sustainable Development - ป่าสาละ, ๒๐ สิงหาคม ๒๕๕๖, สืบค้นเมื่อ ๑๒ กันยายน ๒๕๖๔.

[๕] ที่มา : dekgenius.com/dictionary/ambassador/sustainable-development-836.htm พจนานุกรมทูต ศัพท์การทูต คำว่า sustainable development ความหมาย ..., สืบค้นเมื่อ ๑๒ กันยายน ๒๕๖๔.

[๖] Brundtland Commission (1987) ที่มา : https://www.bing.com/images/search?q=brundtland+commission+ 1987&id=E85963AD35251EA48D2 85EA9740364A6891709A6&form=IQFRBA&first=1&disoverlay=1, สืบค้นเมื่อ ๑๒ กันยายน ๒๕๖๔.

หน้าว่าง

บทที่ ๒
เอกสาร และงานวิชาการที่เกี่ยวข้อง

- ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง ประกาศแผนการปฏิรูปประเทศ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๓๕ ตอนที่ ๒๔ ก ๖ เมษายน ๒๕๖๑

- แผนการปฏิรูปประเทศด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง ระบบบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- แนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment Guideline) โดย สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๓

- การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment : SEA) สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๕๔

หน้าว่าง

บทที่ ๓
วิธีการพิจารณาศึกษา

การพิจารณาศึกษาเรื่อง การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของคณะอนุกรรมาธิการด้านสิ่งแวดล้อม ในคณะกรรมาธิการด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วุฒิสภา ได้ดำเนินการ ดังนี้

๓.๑ การศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสารและรายงาน

ศึกษารวบรวมข้อมูลจากรายงานการศึกษาต่าง ๆ รายงานวิจัย เอกสารทางราชการ เอกสารประกอบการประชุมของคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการต่าง ๆ และเอกสารรายงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องจากเอกสารและฐานข้อมูลออนไลน์ (Online Database)

๓.๒ การเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาชี้แจง ให้ข้อมูล และข้อคิดเห็น

การเชิญหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาให้ข้อมูลแก่คณะกรรมาธิการ ได้แก่

- ครั้งที่ ๗/๒๕๖๒ วันพุธที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๖๒

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

๑) นางปัทมา เธียรวิศิษฏ์สกุล	รองเลขาธิการ
๒) นางสาววรรณภา คล้ายสวน	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ
๓) นายชาญชัย รุกขวัฒนกุล	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ
๔) นางสาวณัฐชา ดุษฎีประเทศ	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ
๕) นางสาวจารุภา พรหมมงคล	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ
๖) นางสาวกิตติยา รุจิณรงค์	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ

- ครั้งที่ ๒๘/๒๕๖๓ วันพฤหัสบดีที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๖๓

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

๑) นางสาวนุชจรี วงษ์สันต์	ที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผนงาน
๒) นางสาววรรณภา คล้ายสวน	รักษาการผู้อำนวยการกองยุทธศาสตร์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
๓) นางสาวสุภัทรา เชิดชูไชย	ผู้อำนวยการส่วนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์
๔) นายชาญชัย รุกขวัฒนกุล	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ

- ครั้งที่ ๓๓/๒๕๖๓ วันพฤหัสบดีที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๓

<u>บริษัท ยูไนเต็ด แอนนาลิสต์ แอนด์ เอ็นจิเนียริ่ง คอนซัลแตนท์ จำกัด</u>

นายวิเทศ ศรีเนตร ผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินสิ่งแวดล้อม ระดับยุทธศาสตร์

๓.๓ การติดต่อประสานงานขอข้อมูลโดยตรงจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

- การติดต่อประสานงานขอข้อมูลโดยตรงจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) และสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.)

๓.๔ การประชุมคณะอนุกรรมาธิการด้านสิ่งแวดล้อม

- ครั้งที่ ๗/๒๕๖๒ วันพุธที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๖๒
- ครั้งที่ ๒๓/๒๕๖๓ วันพฤหัสบดีที่ ๑๓ สิงหาคม ๒๕๖๓
- ครั้งที่ ๒๘/๒๕๖๓ วันพฤหัสบดีที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๖๓
- ครั้งที่ ๒๙/๒๕๖๓ วันพฤหัสบดีที่ ๘ ตุลาคม ๒๕๖๓
- ครั้งที่ ๓๐/๒๕๖๓ วันพฤหัสบดีที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๓
- ครั้งที่ ๓๑/๒๕๖๓ วันพฤหัสบดีที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๖๓
- ครั้งที่ ๓๒/๒๕๖๓ วันพฤหัสบดีที่ ๒๙ ตุลาคม ๒๕๖๓
- ครั้งที่ ๓๓/๒๕๖๓ วันพฤหัสบดีที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๓
- ครั้งที่ ๓๖/๒๕๖๓ วันพฤหัสบดีที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๖๓
- ครั้งที่ ๑/๒๕๖๔ วันพฤหัสบดีที่ ๒๑ มกราคม ๒๕๖๔
- ครั้งที่ ๕/๒๕๖๔ วันพฤหัสบดีที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔
- ครั้งที่ ๖/๒๕๖๔ วันพฤหัสบดีที่ ๔ มีนาคม ๒๕๖๔
- ครั้งที่ ๙/๒๕๖๔ วันพฤหัสบดีที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๖๔
- ครั้งที่ ๑๐/๒๕๖๔ วันพฤหัสบดีที่ ๑๗ มิถุนายน ๒๕๖๔
- ครั้งที่ ๑๓/๒๕๖๔ วันพฤหัสบดีที่ ๑๖ กันยายน ๒๕๖๔
- ครั้งที่ ๑๔/๒๕๖๔ วันพฤหัสบดีที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๖๔
- ครั้งที่ ๑๕/๒๕๖๔ วันพฤหัสบดีที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๖๔

๓.๕ การประชุมคณะกรรมาธิการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- ครั้งที่ ๗/๒๕๖๔ วันอังคารที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๖๔
- ครั้งที่ ๒๑/๒๕๖๔ วันอังคารที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๔
- ครั้งที่ ๒๒/๒๕๖๔ วันอังคารที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๔

๓.๖ การสัมมนา

- วันพุธที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๖๔ ณ ห้องบอลรูม ๒ ชั้น ๓ โรงแรมดิ เอมเมอรัลด์ กรุงเทพมหานคร

บทที่ ๔

ผลการพิจารณาศึกษา

๔.๑ ความสำคัญของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment : SEA)

๑) การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์(Strategic Environmental Assessment : SEA)

การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) หมายถึง "กระบวนการที่เป็นระบบเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจ ในการกำหนดนโยบาย แผน หรือแผนงาน โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมและการบูรณาการด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล ซึ่งต้องนำผลไปใช้ในการวางแผนเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) จะคำนึงถึงผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นด้วย เพื่อนำมาประกอบการตัดสินใจ เนื่องจากการพัฒนาในรูปแบบนโยบาย แผน และแผนงานนั้นย่อมมีผลต่อ ทั้งสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) จึงถูกพัฒนาขึ้นมา เพื่อเป็นเครื่องมือหนึ่งที่เชื่อมโยงความเป็นไปได้ทั้งในแง่บวกและแง่ลบในประเด็นทั้งสามนั้น และนำไปสู่การตัดสินใจในระดับที่สูงขึ้น โดยหลักการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ต้องถูกดำเนินการขึ้นก่อนการพัฒนา เพื่อชี้ให้เห็นถึงความเป็นไปได้ของผลกระทบเชิงลบที่อาจจะเกิดขึ้นจากการพัฒนาและเสนอแนวทางในการป้องกัน ลด บรรเทา หรือชดเชย ผลกระทบดังกล่าว ในขณะเดียวกันก็ใช้ประโยชน์จากผลกระทบด้านบวก นอกจากนี้ สำหรับรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) นั้น เป็นเพียงส่วนหนึ่งของวัตถุประสงค์ในกระบวนการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) แต่สิ่งที่สำคัญคือ การที่ได้สื่อสารผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่อาจจะเกิดขึ้นจากทางเลือกต่าง ๆ รวมทั้งการดำเนินการที่เกี่ยวข้องในการป้องกัน ลด และชดเชยต่อผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) ได้บ่งชี้ถึงลักษณะที่สำคัญของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)[๑] มีดังนี้

---

[๑] การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment : SEA) สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กันยายน ๒๕๕๔

(๑) เป็นกระบวนการที่ใช้ในการคาดการณ์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมอันเกิดจากการดำเนินนโยบาย แผนงาน และแผนงานซึ่งเป็นประเด็นสำคัญที่ทำให้การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) มีความแตกต่างจากการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Assessment : EIA)

(๒) เป็นกระบวนการที่มีการดำเนินการก่อนที่จะมีการตัดสินใจในนโยบาย แผน และแผนงาน ด้วยการดำเนินการลักษณะนี้จึงทำให้การพิจารณาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) มีความยืดหยุ่นสูง

(๓) เป็นกระบวนการที่มีการพิจารณาและเสนอแนะทางเลือก รวมทั้ง การคาดการณ์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมในแต่ละทางเลือก เพื่อหาแนวทางที่ดีที่สุดในการลด ป้องกัน และชดเชยผลกระทบสิ่งแวดล้อม

(๔) เป็นกระบวนการที่สาธารณชนสามารถมีส่วนร่วมได้ โดยมีการดำเนินการได้หลากหลายวิธี เช่น การได้รับข้อมูลข่าวสาร การปรึกษาสาธารณะ การร่วมให้ความเห็นในขั้นตอนการกำหนดขอบเขตการศึกษา หรือการพิจารณาทางเลือก ซึ่งรวมทางเลือกการไม่พัฒนา (No Action Alternative) นโยบาย แผน และแผน หากมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมสูง และไม่มีมาตรการป้องกันแก้ไขที่มีประสิทธิภาพ เป็นต้น

๒) การพัฒนาที่ยั่งยืน

Brundtland Commission (1987)[๒] ให้นิยามการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable development) ว่า “การพัฒนาซึ่งสนองความต้องการของมนุษย์ในปัจจุบัน และสงวนไว้ให้ความต้องการมนุษย์ในอนาคตด้วย” (ภาพที่ ๑)

ภาพที่ ๑ นิยามการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable development)

---

[๒] Brundtland Commission (1987) ที่มา : https://www.bing.com/images/search?q=brundtland+commission+ 1987&id=E85963AD35251EA48D2 85EA9740364A6891709A6&form=IQFRBA&first=1&disoverlay=1

ลักษณะสำคัญของการพัฒนาอย่างยั่งยืนจึงมีลักษณะ[๓] ดังนี้

๑) สามารถปรับเปลี่ยนและพัฒนาได้ตามกาลเวลาที่เหมาะสม

๒) คำนึงถึงความเท่าเทียมกันและความยุติธรรม

๓) เป็นแผนงานที่ใช้ระยะยาวได้และมีแผนป้องกันไว้ล่วงหน้า

๔) มีการคิดเชื่อมโยงระบบและเกี่ยวเนื่องทั้งสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม

๕) แนวทางการจัดการต้องไม่ใช่รูปแบบสำเร็จตายตัว มีความแตกต่างกันตามลักษณะของแต่ละท้องถิ่น ระยะเวลา และการผสมผสานกันของค่านิยมและทรัพยากร

๓) เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs)[๔]

ปี ๒๕๕๘ องค์การสหประชาชาติ ได้ประกาศใช้เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals; SDGs) ต่อประชาคมโลก โดยจะเป็นข้อผูกพันสำหรับชาติสมาชิกที่ได้ให้การรับรอง (๑๙๓ ประเทศ) ในการประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ (United Nations General Assembly – UNGA) เมื่อวันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๕๘

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนดังกล่าว จะถูกใช้เป็นเครื่องกำหนดทิศทางการพัฒนาทั้งของไทยและของโลกนับจากนี้ จวบจนปี ค.ศ.๒๐๓๐ ครอบคลุมระยะเวลา ๑๕ ปี ที่ประกอบด้วย ๑๗ เป้าหมาย (Goal) ดังภาพที่ ๒ ได้แก่ ขจัดความยากจน ลดความเหลื่อมล้ำ การศึกษาที่เท่าเทียมกันฯ

โดยครอบคลุมประเด็นการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล อันเป็นสามเสาหลักของการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยมีเป้าหมายสูงสุดเพื่อขจัดความยากจนลดความเหลื่อมล้ำ โดยไม่ทิ้งใครไว้เบื้องหลัง ไม่ทำลายแหล่งทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งให้ความสำคัญมากยิ่งขึ้นต่อการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนซึ่งจะต้องร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ภาพที่ ๒ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals ; SDGs)
ที่มา : http://www.bangkok.go.th/sed/page/sub/18568 เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

---

[๓] การพัฒนายั่งยืน - ดร.สรฤทธ จันสุข, ที่มา : GotoKnow https://www.gotoknow.org/posts/58854

[๔] ที่มา : http://www.bangkok.go.th/sed/page/sub/18568 เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

๔) ความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) กับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

ในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ องค์การสหประชาชาติได้ประกาศวาระแก่ประชาคมโลก เรื่อง ๒๐๓๐ Agenda for Sustainable Development เรื่อง Transforming our World[๕] ซึ่งมีเจตนารมณ์โดยระบุเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs) โดยมีเป้าหมาย ๑๖๙ เป้าหมาย ซึ่งครอบคลุมมิติการพัฒนาทั้งเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมให้สมดุล และสร้างความท้าทายเพื่อสร้างสมดุลในระยะยาว ในขณะที่วิกฤติด้านสิ่งแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของโลกทวีความรุนแรงและมากขึ้น เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนในปี ๒๐๓๐ สนับสนุนให้ประชาคมโลกพยายามร่วมกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายนั้น ต้องอาศัยเครื่องมือต่าง ๆ ในการดำเนินงานในกรอบเวลาให้ทันและแก้ไขวิกฤติการพัฒนาและสิ่งแวดล้อมหนึ่งในเครื่องมือนั้น คือการใช้แนวทางการประเมินผลกระทบ (Impact Assessment) เพื่อขับเคลื่อนให้เกิดความยั่งยืน ซึ่งมีกรอบเวลาตามวิสัยทัศน์ไกลต้องอาศัยเครื่องมือที่เหมาะสมกับการวางแผนระยะยาว หนึ่งในเครื่องมือกลุ่มนี้ คือ การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)[๖] ซึ่งใช้ในการบูรณาการประเด็นสิ่งแวดล้อมในการจัดทำการประเมินและใช้นโยบาย แผน และแผนงาน เพื่อส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) มีผลและอิทธิพลต่อนโยบาย แผนและแผนงานสู่ความยั่งยืน ด้วยลักษณะการดำเนินงานที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย การสร้างความโปร่งใส ความรับผิดชอบและประชาธิปไตยและการส่งเสริมความเท่าเทียมกันของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับแผนการพัฒนา ลักษณะของกระบวนการของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เหล่านี้สอดคล้องกับการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs)[๗]

๕) ลักษณะของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)[๘]

การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์(SEA) เป็นกระบวนการที่ช่วยในการตัดสินใจเชิงระบบที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อทำให้เกิดความยั่งยืนในทางสิ่งแวดล้อมและอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้มีการพิจารณาอย่างมีประสิทธิภาพในการทำนโยบาย แผน และแผนงาน (Policy, Plan and Program : PPP) ดังนั้นการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) จะครอบคลุมในการประเมินผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมทั้งในระดับนโยบาย แผนหรือโปรแกรม ตลอดจนทางเลือกที่เกิดขึ้นในระดับดังกล่าว

การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) จะคำนึงถึงผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นด้วย เพื่อนำมาประกอบการตัดสินใจ เนื่องจากการพัฒนาในรูปแบบ นโยบาย แผนและแผนงานนั้นย่อมมีผลต่อทั้งสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับ

---

[๕] THE 2030 AGENDA FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT ที่มา : https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/ 21252030%20 Agenda% 20for%20Sustainable% 20Development% 20web.pdf

[๖] Strategic Environmental Assessment - SEA - Environment ... ที่มา : https:// ec.europa.eu/environment/eia/sea-legalcontext.htm

[๗] Annual Report 2018 - UNEP - UN Environment Programme ที่มา : https://www.unenvironment.org/annualreport/2018/index.php

[๘] การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment: SEA), สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, กันยายน ๒๕๕๔

ยุทธศาสตร์ (SEA) จึงถูกพัฒนาขึ้นมาเพื่อเป็นเครื่องมือหนึ่งที่เชื่อมโยงความเป็นไปได้ทั้งในแง่บวก สำหรับรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ซึ่งมีความสำคัญ คือ เป็นการบ่งชี้ถึงผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่อาจจะเกิดขึ้นจากทางเลือกต่าง ๆ รวมทั้งการดำเนินการที่เกี่ยวข้องในการป้องกัน ลด และชดเชยต่อผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) ได้บ่งชี้ถึงลักษณะที่สำคัญของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)[๙] มีดังนี้

(๑) เป็นกระบวนการที่ใช้ในการคาดการณ์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมอันเกิดจากการดำเนินนโยบาย แผนงาน และแผนงานซึ่งเป็นข้อสำคัญที่ทำให้การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) มีความแตกต่างจากการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Assessment : EIA)

(๒) เป็นกระบวนการที่มีการดำเนินการก่อนที่จะมีการตัดสินใจในนโยบาย แผน และแผนงาน ด้วยการดำเนินการลักษณะนี้จึงทำให้การพิจารณาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) มีความยืดหยุ่นสูง

(๓) เป็นกระบวนการที่มีการพิจารณาและเสนอแนะทางเลือก รวมทั้งการคาดการณ์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมในแต่ละทางเลือกเพื่อหาแนวทางที่ดีที่สุดในการลด ป้องกัน และชดเชยผลกระทบสิ่งแวดล้อม

(๔) เป็นกระบวนการที่สาธารณชนสามารถมีส่วนร่วมได้ โดยมีการดำเนินการได้หลากหลายวิธี เช่น การได้รับข้อมูลข่าวสาร การปรึกษาสาธารณะ การร่วมให้ความเห็นในขั้นตอนการกำหนดขอบเขตการศึกษา หรือการพิจารณาทางเลือก ซึ่งรวมทางเลือกการไม่พัฒนา (No Action Alternative) นโยบายและแผน หากมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมสูงและไม่มีมาตรการป้องกันแก้ไขที่มีประสิทธิภาพ เป็นต้น

๔.๒ ประโยชน์ของการประเมินสิ่งแวดล้อมเชิงยุทธศาสตร์ (SEA)

การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เป็นเครื่องมือประกอบกระบวนการวางแผนหรือแผนงานทำให้เกิดการบูรณาการด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมดุล รวมถึงการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งจะช่วยในการพัฒนาทางเลือกและการมีส่วนร่วมถึงการมองการพัฒนาในอนาคต โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาทางเลือกและการมีส่วนร่วมอย่างเหมาะสมและโปร่งใส ซึ่งนำไปสู่การลดความขัดแย้ง ก่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกันของผู้มีส่วนได้เสียกับการพัฒนาในพื้นที่ ทำให้การวางแผนหรือแผนงานที่มีความเร็ว รวมทั้งเกิดการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและการใช้งบประมาณเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) มีประโยชน์ดังต่อไปนี้[๑๐]

๑) ประโยชน์ของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่จะมีผลลัพธ์เป็นรูปธรรม ได้แก่

---

[๙] การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment : SEA), สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, กันยายน ๒๕๕๔

[๑๐] แนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ Strategic Environmental Assessment Guideline, โดย สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๓

(๑) ช่วยบูรณาการการวางแผนพัฒนา โดยบูรณาการครอบคลุมทั้ง ๓ ด้านการพัฒนา ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนซึ่งจะช่วยหลีกเลี่ยงผลเสียหายต่อเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม จากแผนหรือแผนงานที่ไม่ยั่งยืนและที่อาจก่อให้เกิดความสูญเสียหรือเสื่อมสภาพของสังคมหรือสิ่งแวดล้อมที่ไม่สามารถกลับคืนได้หรืออาจทำให้เกิดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสิ้นเปลือง ซึ่งจะช่วยให้ประหยัดงบประมาณการพัฒนาประเทศ

(๒) ช่วยให้การวางแผนมีความเชื่อมโยงและพิจารณาไปถึงอนาคตข้างหน้ามีผลให้แผนหรือแผนงานที่มีอยู่เดิมและจัดทำในอนาคตไปสู่วิสัยทัศน์การพัฒนาอย่างยั่งยืนในระยะยาวร่วมกัน ซึ่งสามารถสอดรับกับการเปลี่ยนแปลงที่คาดว่าอาจจะเกิดขึ้นในอนาคตได้และยังช่วยให้การบริหารจัดการด้านการพัฒนาประเทศดีขึ้น ไม่หยุดชะงัก เกิดการวางแผนในเชิงยุทธศาสตร์มากขึ้น สามารถหาแนวทางแก้ไขก่อนเกิดความขัดแย้ง ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดความล่าช้าในการตัดสินใจได้

(๓) ช่วยประสานประโยชน์ระหว่างภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา เนื่องจากการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) จะช่วยเปิดโอกาสให้สาธารณชนมีส่วนร่วมในแผนหรือแผนงานอย่างเหมาะสมและโปร่งใส สามารถสนับสนุนผู้มีส่วนได้เสียในการดำเนินงานตามแผนที่เหมาะสม อีกทั้งยังช่วยหลีกเลี่ยง การสิ้นเปลืองงบประมาณ เนื่องจากค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากความขัดแย้ง การต่อต้านและความล่าช้าของแผนหรือแผนงาน

๒) ประโยชน์ของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่แต่ละภาคส่วนจะได้รับ มีดังนี้

(๑) หน่วยงานเจ้าของแผนหรือแผนงาน ใช้การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เป็นเครื่องมือสนับสนุนการดำเนินงาน และสนับสนุนให้แผนหรือแผนงานของหน่วยงานได้รับการยอมรับ ลดความขัดแย้ง และใช้งบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน

(๒) ประชาชนผู้มีส่วนได้เสีย มีส่วนร่วมทั้งโอกาสและช่องทางเสนอความคิดเห็นในการพัฒนาตามแผนหรือแผนงานของภาครัฐ เอกชน และนักลงทุน เกิดกลไกการดำเนินงานร่วมกันเกิดความโปร่งใสในการตัดสินใจ และการพัฒนาสอดคล้องกับความต้องการของพื้นที่

(๓) ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน และสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ใช้กระบวนการและประสบการณ์ในการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมเชิงยุทธศาสตร์ (SEA) เสริมสร้างขีดความสามารถความรู้ความเข้าใจและสร้างความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการพัฒนาอย่างยั่งยืน

(๔) รัฐบาลใช้เป็นเครื่องมือช่วยในการตัดสินใจในเชิงนโยบาย และดำเนินการตามแผนหรือแผนงานที่เหมาะสม ที่ได้มีการวิเคราะห์อย่างรอบด้านในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่คำนึงถึงการพัฒนาในอนาคตและได้รับการยอมรับจากทุกภาคส่วน

นอกจากการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) จะส่งผลให้เกิดประโยชน์ต่อแต่ละภาคส่วน ทุกภาคส่วนเกิดความสมานฉันท์ มีเป้าหมายร่วมกันในการพัฒนาก่อให้เกิดประโยชน์แก่ทุกฝ่าย ลดความขัดแย้งในการดำเนินงาน โดยการพัฒนาและประเมินทางเลือกต่าง ๆ ตลอดจนการตัดสินใจการพัฒนาร่วมกัน

นอกจากนั้นการประเมินสิ่งแวดล้อมเชิงยุทธศาสตร์ (SEA) ยังก่อให้เกิดประโยชน์[๑๓] ดังนี้

---

[๑๓] การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ที่มา : http://www.onep.go.th/eia/wp-content/uploads/2019/06/SEAbysutin040762.pdf

(๑) ส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อให้การตัดสินใจเกี่ยวกับข้อเสนอ PPP (Policy, Plan Program) มาจากการพิจารณาข้อมูลและข้อเท็จจริงอย่างรอบด้านและบูรณาการ

- แสวงหาทางเลือกการพัฒนา
- คาดการณ์ผลกระทบตามทางเลือกต่าง ๆ
- เลือกทางเลือกที่ส่งผลกระทบทางลบน้อยที่สุดหรือเหมาะสมที่สุด
- เตือนล่วงหน้าถึงผลกระทบสะสมที่อาจเกิดขึ้น
- กำหนดมาตรการลดผลกระทบที่เหมาะสมบนหลักการป้องกันไว้ก่อน

(๒) เสริมสร้างความสมบูรณ์ให้กับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) ที่เกิดขึ้นภายใต้ PPP (Policy, Plan, Program)

- ระบุล่วงหน้าถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น ให้ข้อมูล และสารสนเทศที่สำคัญจำเป็นต่อการประเมินผลของโครงการที่จะเกิดขึ้นในภายหลัง
- อธิบายหลักการและเหตุผลของ PPP (Policy, Plan, Program) เพื่อให้เข้าใจที่มาของโครงการภายใต้ PPP (Policy, Plan, Program) นั้น ซึ่งจะทำให้มีกรอบสำหรับการจัดทำการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) ได้ อย่างมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น
- ช่วยให้การพิจารณารายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) ง่ายขึ้น ใช้เวลาและความพยายามในการทำความเข้าใจน้อยลง
- ทำให้มีข้อมูลสารสนเทศพื้นฐานที่สามารถใช้ ในการออกแบบโครงการ รวมทั้งการนำโครงการนั้น ๆ ไปสู่การปฏิบัติได้ดีขึ้น ถึงแม้ว่าโครงการนั้น จะไม่ได้ถูกกำหนดให้จัดทำการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA)

๔.๓ ความเป็นมาของระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)[๑๒]

แนวคิดของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment : SEA) ได้เริ่มขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๓ โดยประเทศสหรัฐอเมริกาได้นำแนวคิดของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เข้าสู่กระบวนการตัดสินใจบนพื้นฐานของ National Environmental Policy Act (NEPA) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับข้อเสนอโครงการเพื่อให้มีการดำเนินการเป็นรูปธรรมมากขึ้น ในปี พ.ศ. ๒๕๒๔ U.S. Housing and Urban Development Department ได้ตีพิมพ์หนังสือคู่มือชื่อ Area-wide Impact Assessment Guidebook เพื่อใช้ในการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินในระดับภูมิภาค หลังจากนั้นก็มีประเทศต่าง ๆ ที่ให้ความสำคัญ และเริ่มนำแนวความคิดของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) มาประยุกต์ใช้ เช่น ประเทศแคนาดา ออสเตรเลีย และฝรั่งเศสโดยในระยะแรกเป็นการนำไปใช้เป็นครั้งคราวมากกว่าการนำไปใช้อย่างเป็นระบบ แต่ช่วงเวลาสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงการเป็นที่ยอมรับของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) นั้น เกิดในยุโรป คือในปี พ.ศ. ๒๕๓๔ จากการประชุมที่เมืองเอสปู ประเทศฟินแลนด์ได้มีการบรรลุข้อตกลงใน “อนุสัญญาว่าด้วยการประเมินผลกระทบ สิ่งแวดล้อมข้ามเขตแดน (Convention on Environmental Impact Assessment

---

[๑๒] การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment : SEA), สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม., กันยายน ๒๕๕๔

in a Transboundary Context)" หรือเป็นที่รู้จักในนามของ "อนุสัญญาเอสปู (Espoo Convention)" ซึ่งเป็นพันธกรณีที่วางรากฐานในการนำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) มาใช้ในการจัดการ สิ่งแวดล้อม และต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๔๖ ที่เมืองเคียฟ ประเทศยูเครน เกิดพิธีสารที่เกี่ยวข้องกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Protocol on Strategic Environmental Assessment) เพิ่มเติมในอนุสัญญาเอสปู[๑๓]

๔.๔ การพัฒนาและการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ในต่างประเทศ

การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) มีพัฒนาการในประเทศต่าง ๆ ในลักษณะและรูปแบบหลากหลาย แต่เป็นที่เข้าใจตรงกันว่าการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินสิ่งแวดล้อม (Environmental Assessment) ระดับนโยบาย แผน และแผนงาน (Policy, Plan and Program) จากการพิจารณาศึกษาทบทวนการใช้การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ในประเทศต่าง ๆ โดยองค์การระหว่างประเทศ พบว่า มีแนวทางการนำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ไปใช้หลายแนวทางต่อเนื่องกัน (continuum) ไม่ใช่แนวทางเดียว OECD (๒๐๐๖)[๑๔] และ World Bank (๒๐๐๘)[๑๕] สรุปว่าการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เป็นชุดของแนวทางซึ่งใช้เครื่องมือหลากหลายและไม่ใช้แนวทางใดแนวทางหนึ่ง แนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ครอบคลุมตั้งแต่แนวทางหนึ่งมีลักษณะเป็นการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่เน้นการประเมินผลกระทบ (impact-based) ซึ่งจะพิจารณาผลกระทบสิ่งแวดล้อมต่อการตัดสินใจในระดับนโยบาย แผน และแผนงาน และหามาตรการในการป้องกันและลดบรรเทาผลกระทบ แต่อีกแนวทางหนึ่งมีลักษณะที่เน้นการใช้กลยุทธ์ (strategic-based) ซึ่งมุ่งใช้ในการขับเคลื่อนประเด็นสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืน (Sustainability) ในกระบวนการตัดสินใจระดับนโยบาย แผน และแผนงาน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย (Participatory Approach) ในการผลักดันการวางแผนและแผนงานการพัฒนา และกระบวนการตัดสินใจระดับนโยบายพัฒนาการและการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ในยุคปัจจุบันที่ประชาคมโลกมีเป้าหมายร่วมกันเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs) เป็นการเปิดโอกาส สร้างความมุ่งมั่นและเหตุผลที่ต้องใช้เครื่องมือและกระบวนการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่สนับสนุนการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs) และมีอิทธิพลให้กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาใด ๆ บรรลุสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs) ได้อย่างเป็นรูปธรรมในระดับยุทธศาสตร์ เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนในปี ค.ศ. ๒๐๓๐ สนับสนุนให้ประชาคมโลกพยายามร่วมมือกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายนั้น ซึ่งต้องอาศัยเครื่องมือต่าง ๆ ในการดำเนินงานในกรอบเวลาให้ทันและแก้ไขวิกฤติ

---

[๑๓] THE 2030 AGENDA FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT ที่มา : https:// sustainabledevelopment.un.org /content/ documents/21252030%20Agenda%20for%20Sustainable%20Development%20web.pdf

[๑๔] Organization for Economic C0-operation and Development (OECD), 2006. Applying strategic environmental assessment: Good practical guidance for development co-operation, DAC Guidelines and Reference Series, OECD Publishing, rights@oecd.org.

[๑๕] World Bank, 2008. Strategic environmental assessment for policies: an instrument for good governance, Kulsum Ahmed and Ernesto Sanchez-Triana, editors. pubrights@worldbank.org.

การพัฒนาและปัญหาสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม หนึ่งในเครื่องมือนั้นคือการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ซึ่งใช้ในการบูรณาการประเด็นสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ในการจัดทำและใช้นโยบาย แผน และแผนงาน เพื่อส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs) การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) มีผลและอิทธิพลต่อนโยบาย แผน และแผนงานสู่ความยั่งยืน ด้วยลักษณะการดำเนินงานที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย การสร้างความโปร่งใส ความรับผิดชอบและประชาธิปไตย และการส่งเสริมความเท่าเทียมกันของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับแผนการพัฒนาเร็ว ๆ นี้ (UNEP,2018)[๑๖] รายงานและเน้นให้เข้าใจถึงความสำคัญของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ในการเป็นเครื่องมือที่จะสนับสนุนให้บรรลุวาระประชาคมโลกเรื่อง 2030 Agenda for Sustainable Development และเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs) ด้วยสมาพันธ์นานาชาติ การประเมินผลกระทบ (IAIA, 2019)[๑๗] ได้ย้ำการส่งเสริมประเทศต่าง ๆ ให้ตระหนักว่าการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เป็นหนึ่งในเครื่องมือซึ่งสามารถนำไปใช้และมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนความยั่งยืนของการวางแผนและการตัดสินใจการพัฒนาและ IAIA (2019[๑๘] แนะนำและสนับสนุนให้ใช้แนวทางการประเมินผลกระทบ (Impact Assessment) รวมทั้งการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ในการดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ด้วย ล่าสุด Patidario (2020)[๑๙] วิเคราะห์ว่า ในการสนองรองรับปัญหาของโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ในขณะนี้ การใช้การประเมินผลกระทบในระยะประมาณ ๕๐ ปีที่ผ่านมา ถึงจุดและเวลาเปลี่ยนแปลงแล้วเพื่อให้สามารถช่วยแก้ไขปัญหาและบรรลุการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs) ได้ แนวทางเดิมจะไม่สามารถแก้ไขและตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของโลกได้แล้ว ทฤษฎีและแนวคิดของการประเมินผลกระทบจำเป็นต้องเปลี่ยนเป็นไปการใช้แนวทางความร่วมมือ (Collaborative) เชิงรุกอย่างสร้างสรรค์และจริงจัง (Constructive) และเป็นระบบ (Systematic) มากขึ้น และยกระดับการประเมินให้สนองการเปลี่ยนแปลงที่ซับซ้อนและรวดเร็วของโลก อีกทั้งใช้เครื่องมือที่สนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความยั่งยืน และบรรลุเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs) ให้ได้อย่างจริงจัง หนึ่งในเครื่องมือที่จะช่วยได้นั้น คือการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) สรุปได้ว่าพัฒนาการของการประเมิน

---

[๑๖] UNEP, 2018Reviews Global Status of Environmental Assessments ... sdg.iisd.org/news/unep-reviews-global-status-of-environmental-assessments February 2018:

[๑๗] International Association for Impact Assessment (IAIA), 2019, Impact assessment and Sustainable Development Goals (SDGs), M. Partidario and R. Verheem, authors. FASTIP No.19. info@iaia.org.

[๑๘] International Association for Impact Assessment (IAIA), 2019, Impact assessment and Sustainable Development Goals (SDGs), M. Partidario and R. Verheem, authors. FASTIP No.19. info@iaia.org.

[๑๙] Partidario MR., 2020. Transforming the capacity of impact assessment to address persistent global problem, Impact Assessment and Project Appraisal, 37 (3-4), 247-265.

สิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ถึงปัจจุบันในระดับสากล ได้ไปถึงจุดสำคัญที่เชื่อมโยงกับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs)

กรณีศึกษาการใช้การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกมีมากมายใน ๓๐ ปีที่ผ่านมา การทบทวนบทเรียนและประสบการณ์การใช้การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ใน ๑๔ ประเทศ ประกอบด้วย แคนาดา เดนมาร์ค สหราชอาณาจักร สาธารณรัฐเช็ค ฮ่องกง เนเธอร์แลนด์ สหรัฐอเมริกา นิวซีแลนด์ สโลวาเนีย แอฟริกาใต้ สาธารณรัฐประชาชนจีน สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม โปรตุเกส และสวีเดน (ร่างรายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์ โครงการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์, สำนักงานสภาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๖๔)[๒๐] พบว่า

๑) ระเบียบและกฎหมายทุกประเทศมีระบบกฎหมายหรือระเบียบที่ส่งเสริมความเป็นทางการของระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) จึงสะท้อนให้เห็นว่าความเป็นทางการและการมีกฎหมายรองรับเป็นหัวใจสำคัญของกระบวนการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) โดยประเทศกลุ่มใหญ่ที่สุด (๖ จาก ๑๔ ประเทศ) มีการจัดทำกฎหมายการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ขึ้นมาเป็นการเฉพาะ และส่วนใหญ่ (๙ จาก ๑๔ ประเทศ) ออกเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ในระดับพระราชบัญญัติ ส่วนประเทศที่เหลือออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ในรูปแบบพระราชกฤษฎีกา คำสั่งคณะรัฐมนตรี และระเบียบ

๒) การจัดทำคำแนะนำ (Guidance) พบว่าสามารถจัดกลุ่มการจัดทำคำแนะนำของประเทศต่าง ๆ ออกเป็น ๓ ลักษณะ คือ

(๑) มีการจัดทำคำแนะนำการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ทั่วไป โดยพบว่ามีประเทศที่มีการจัดทำคำแนะนำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ในลักษณะที่เป็นคำแนะนำทั่วไป (General Guidance) มีจำนวนถึง ๑๐ ประเทศจาก ๑๔ ประเทศ

(๒) กลุ่มที่มีรายละเอียดคำแนะนำในกฎหมายหลักมากเพียงพอที่จะสามารถประยุกต์ใช้ในการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ประเทศที่มีคำแนะนำลักษณะนี้มีจำนวน ๓ ประเทศ

(๓) กลุ่มประเทศที่มีการจัดทำคำแนะนำเป็นรายสาขาหรือเชิงพื้นที่หรือรายประเด็นมีจำนวน ๔ ประเทศ

สรุปได้ว่าการจัดทำคำแนะนำสามารถดำเนินการได้หลายรูปแบบทั้งการบรรจุอยู่ในกฎหมายหลัก การจัดทำคำแนะนำในลักษณะทั่วไป และคำแนะนำรายสาขา รายพื้นที่หรือรายประเด็น

๑) การบังคับใช้การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) สามารถสรุปได้ว่าการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ถูกบังคับใช้ในกระบวนการจัดทำนโยบายยุทธศาสตร์ แผน แผนงาน และข้อเสนอที่สำคัญ โดยลักษณะการบังคับใช้แบ่งออกเป็น ๓ ลักษณะ คือ

---

[๒๐] สำนักงานสภาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๖๔. ร่างรายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓ (unpublished)

(๑) กำหนดประเภทแผนที่ต้องจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ชัดเจน มีจำนวน ๑๐ ประเทศจาก ๑๔ ประเทศ

(๒) ใช้เกณฑ์ (Criteria) ในการกำหนดประเภทแผนที่ต้องจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) มีจำนวน ๔ ประเทศ

(๓) ระบุประเภทแผนชัดเจนและใช้เกณฑ์ในการกำหนดแผนที่ต้องจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) มีเพียงประเทศเดียว จึงทำให้สามารถสรุปได้ว่าประเทศส่วนใหญ่มีการระบุประเภทของแผนที่ต้องจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) อย่างชัดเจน

๒) การใช้หน่วยงานขับเคลื่อน/กำกับดูแลการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ทั้ง ๑๔ ประเทศ ที่ดำเนินการศึกษามอบอำนาจให้หน่วยงานที่มีอำนาจในการจัดทำนโยบาย ยุทธศาสตร์ แผน หรือข้อเสนอ เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ส่วนกลไกในการส่งเสริมคุณภาพการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) นั้น พบว่า ทุกประเทศอาศัยหลายกลไกในการทำงานร่วมกัน ประกอบด้วย กฎหมาย คำแนะนำหน่วยงานที่มีบทบาทในการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม การปรึกษาหารือ และการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการแนะนำหรือตรวจสอบรายงานสิ่งแวดล้อม รวมถึงกลไกการอนุมัติก่อนที่นโยบาย ยุทธศาสตร์ แผน หรือข้อเสนอจะถูกนำไปสู่การปฏิบัติ

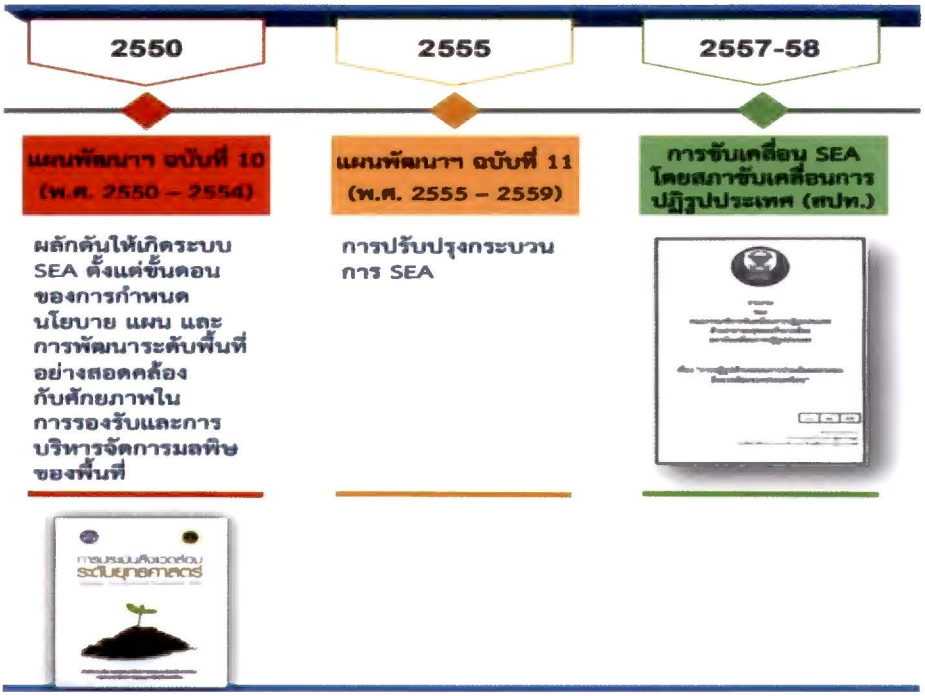
สรุปได้ว่าบทเรียนการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ในต่างประเทศ ประเทศต่าง ๆ ได้ศึกษาและพัฒนาให้เหมาะสมกับบริบท และเลือกใช้เครื่องมือกฎหมาย แนวทางแนะนำ ระดับการบังคับใช้องค์กรหน่วยงานแตกต่างกันไป ซึ่งสอดคล้องกับที่องค์การระหว่างประเทศ (OECD, World Bank, IAIA) ได้ทบทวนและวิเคราะห์ไว้ว่าการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ไม่ใช้แนวทางเดียว บทเรียนการใช้ในประเทศต่าง ๆ อาจนำมาประยุกต์ใช้กับประเทศไทยได้ แต่ไม่สามารถออกแบบการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ให้เหมาะสมกับทุกประเทศได้ทุกประเทศ รวมทั้งประเทศไทยต้องวิเคราะห์หาแนวทางและวิธีการที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศ

๔.๕ พัฒนาการและการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของประเทศไทย

ในปี ๒๕๔๖ ประเทศไทยมีการนำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) มาใช้ในการจัดทำและทบทวนแผนและแผนงาน โดยสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้เริ่มทบทวนและปรับปรุงระบบการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและเสนอแนะให้เริ่มพิจารณานำกระบวนการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์(SEA) มาใช้เป็นเครื่องมือเพื่อส่งเสริมการจัดการสิ่งแวดล้อม

ต่อมาในปี ๒๕๔๗ คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติได้เสนอให้จัดทำขั้นตอนการปฏิบัติงานของกระบวนการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) คู่ขนานกับการจัดทำแผน แผนงานพัฒนาระดับภูมิภาคและรายสาขาต่าง ๆ เพื่อลดความขัดแย้งและส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืน

หลังจากนั้นในปี ๒๕๔๘ มีการจัดตั้งคณะอนุกรรมการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ภายใต้คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ มีหน้าที่ทำการกำกับดูแลการพัฒนาระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) สำหรับประเทศไทย รวมทั้งมีหน่วยงานภาครัฐได้สนับสนุนและจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) มาเป็นลำดับตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๕๐ เป็นต้นมา (ดังภาพที่ ๓)

ภาพที่ ๓ พัฒนาการของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของประเทศไทย
ที่มา : แนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ Strategic Environmental Assessment Guideline โดยสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๓

ภาพที่ ๓ (ต่อ) พัฒนาการของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของประเทศไทย
ที่มา : แนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ Strategic Environmental Assessment Guideline โดยสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๓

คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ได้แต่งตั้งคณะอนุกรรมการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ขึ้น มีอำนาจหน้าที่ในการกำกับดูแลการพัฒนาระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของประเทศและ ดำเนินงานโครงการศึกษานำร่องต่าง ๆ

ในปี ๒๕๕๒ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) ได้ออกแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ฉบับแรกของประเทศไทยด้วยเหตุนี้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๕๔) จึงได้กำหนดให้ส่งเสริมให้เกิดระบบการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ขึ้นโดยมุ่งหวังว่าจะเป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้เกิดการบูรณาการแนวคิดและเป้าหมายการพัฒนาสู่ความสมดุลและยั่งยืน ทั้งในเชิงนโยบายผ่านกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาในแต่ละสาขาและในเชิงพื้นที่ในวงกว้าง เช่น ลุ่มน้ำหรือกลุ่มจังหวัด เป็นต้น ซึ่งที่ประชุมคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ครั้งที่ ๓/๒๕๕๒ เมื่อวันที่ ๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๒ ได้มีมติขึ้นมารองรับ โดยได้ให้ความเห็นชอบต่อเอกสาร "การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์" พร้อมทั้งให้หน่วยงานภาครัฐนำแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ตามเอกสารดังกล่าวไปใช้ในการกำหนดนโยบาย วางแผน และพัฒนา โครงการขนาดใหญ่ ที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อศักยภาพด้านสิ่งแวดล้อม

ระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ได้ถูกกำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕ – ๒๕๕๙) ที่กำหนดให้มีการปรับปรุงกระบวนการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) รวมทั้ง ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๕) ที่กำหนดให้มีการผลักดันการนำแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) มีผลบังคับใช้ทางกฎหมายเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ แต่การนำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ไปดำเนินการ ยังไม่ได้รับการผลักดันอย่างเป็นระบบและมีแนวทางที่ชัดเจนเพื่อให้เกิดผลเป็นรูปธรรม นายกรัฐมนตรีในฐานะประธานคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.) จึงได้กำหนดให้มีการขับเคลื่อนกระบวนการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ให้เป็นที่ยอมรับและถูกนำมาใช้เป็นกรอบในการวางแผนพัฒนาประเทศอย่างเป็นรูปธรรม

วันที่ ๓๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๐ นายกรัฐมนตรีได้ลงนามในคำสั่งแต่งตั้งคณะอนุกรรมการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ภายใต้คณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.) โดยมีสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) และสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) เป็นฝ่ายเลขานุการร่วม เพื่อจัดทำร่างข้อเสนอการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) และร่างแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA Guideline) รวมทั้ง ได้มีการกำหนดให้มีการพัฒนาระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของประเทศไทยในแผนการปฏิรูปประเทศและยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑ – ๒๕๘๐ และนโยบายรัฐบาลปัจจุบันได้ให้ความสำคัญกับการจัดทำระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เพื่อเป็นเครื่องมือเชิงนโยบายในการเพิ่มขีดความสามารถ ในการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาร่วมกันของภาคส่วนต่าง ๆ และบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงาน ภาครัฐ ทั้งระดับประเทศ รายสาขาและเชิงพื้นที่ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนอีกด้วย

วันที่ ๑๙ กันยายน พ.ศ.๒๕๖๑ คณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.) ได้มีมติเห็นชอบในหลักการของร่างข้อเสนอแนะการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์(SEA) เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างความเข้าใจให้กับหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ได้ใช้เป็นแนวทางในการจัดทำรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เพื่อกำกับการจัดทำแผนฯ หรือพัฒนาพื้นที่ที่ตนรับผิดชอบให้มุ่งสู่การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน

โดยหน่วยงานภาครัฐและองค์กรต่าง ๆ ได้อ้างอิงและนำแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ดังกล่าวไปใช้แล้ว

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้มีการพัฒนาปรับปรุงแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ให้มีความถูกต้องเหมาะสมกับการนำไปใช้งานและปรับปรุงให้ทันสมัยสอดคล้องกับบริบทของประเทศไทย และการพัฒนาแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ในระดับสากล จนปัจจุบันได้มี "แนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ Strategic Environmental Assessment Guideline โดยสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๓"

อนึ่งสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้กำหนดการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ดังต่อไปนี้

- แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๕๔) ยุทธศาสตร์การพัฒนาบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพ และการสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ผลักดันให้เกิดระบบประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ตั้งแต่ขั้นตอนของการกำหนดนโยบาย แผน และการพัฒนาระดับพื้นที่อย่างสอดคล้องกับศักยภาพในการรองรับและการบริหารจัดการมลพิษของพื้นที่

- แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙) ยุทธศาสตร์การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

การปรับปรุงกระบวนการการประเมินสิ่งแวดล้อมเชิงยุทธศาสตร์ (SEA)

- แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔) ยุทธศาสตร์การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

- การผลักดันกระบวนการการประเมินสิ่งแวดล้อมเชิงยุทธศาสตร์ (SEA) มาใช้เป็นเครื่องมือนำเสนอทางเลือกในการตัดสินใจระดับนโยบาย แผน และแผนการพัฒนาที่เหมาะสมผลักดันการนำแนวทาง SEA

- ผลักดันการนำแนวทางกระบวนการการประเมินสิ่งแวดล้อมเชิงยุทธศาสตร์ (SEA) ให้มีผลบังคับใช้ทางกฎหมายเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ

๔.๖ ประเภทของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)[๒๓]

การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่ดำเนินการในปัจจุบัน สามารถจำแนกได้เป็น ๓ ประเภท ได้แก่

๑) การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) รายสาขา (Sectoral Based) เป็นการประเมินแผนการพัฒนารายสาขา เช่น แผนการคมนาคม แผนพัฒนาพลังงานและแผนสำรวจและพัฒนาปิโตรเลียม แผนบริหารจัดการแร่ เป็นต้น

---

[๒๓] การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment : SEA), สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม., กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, กันยายน ๒๕๕๔

๒) การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เชิงพื้นที่ (Area Based) เป็นการประเมินแผนการพัฒนาเชิงพื้นที่ โดยพิจารณาจากขนาดขอบเขตของพื้นที่ เช่น ผังเมือง แผนบริหารจัดการลุ่มน้ำ แผนจัดการชายฝั่งทะเล แผนพัฒนาพื้นที่เฉพาะหรือพื้นที่พิเศษและแผนพัฒนานิคมอุตสาหกรรม เป็นต้น

๓) การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เชิงประเด็น (Issue Based) เป็นการประเมินเชื่อมโยงประเด็นต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เช่น แผนการจัดการขยะมูลฝอย แผนการจัดการมลพิษ แผนการจัดการการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เป็นต้น

๔.๗ รูปแบบของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)[๒๒]

กระบวนการและแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ได้มีพัฒนาการมาตามลำดับจากยุคเริ่มต้นจนปัจจุบัน ซึ่งในระยะเริ่มต้นนั้นเน้นการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม และระยะต่อมาจนถึงปัจจุบันที่เน้นให้ความสำคัญของการประเมินที่บูรณาการทั้งสามด้าน คือ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ปัจจุบันการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ได้มีพัฒนาการและถูกนำไปใช้อย่างกว้างขวางทั่วโลก มีรูปแบบ กระบวนการและแนวทางที่แตกต่างหลากหลายกันไป แต่โดยรวมแล้วรูปแบบของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) มีรูปแบบที่สำคัญ ๕ รูปแบบ ดังนี้

๑) การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่เน้นการศึกษาผลกระทบของการพัฒนา (Impact-Centered : SEA) มุ่งศึกษาเพื่อบ่งชี้ป้องกันและบรรเทาผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากการตัดสินใจในระดับกลยุทธ์

๒) การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่เน้นให้เกิดผลต่อการกำหนดนโยบาย (Policy - Centered : SEA) มุ่งศึกษาเพื่อสนับสนุนการบูรณาการและขับเคลื่อนประเด็นห่วงกังวลด้านสิ่งแวดล้อม โดยการใช้แนวทางป้องกันไว้ก่อน

๓) การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่เน้นให้เกิดความเข้มแข็งขององค์กร (Institution - Centered : SEA) เน้นการประเมิน และสร้างขีดความสามารถขององค์กรในการบังคับใช้ระเบียบ กฎหมาย หรือแนวทางปฏิบัติ เพื่อจัดการผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากนโยบาย แผน และแผนงาน

๔) การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่เน้นแนวทางประเมินแบบบูรณาการ (Integrated Assessment : SEA) เป็นการผสมผสานระหว่างรูปแบบของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่เน้นให้เกิดการกำหนดนโยบาย และเกิดความเข้มแข็งขององค์กร โดยบูรณาการประเด็นหลักสามด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ให้ครอบคลุมมิติการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainability Assessment)

๕) การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่เน้นรูปแบบแนวคิดเชิงกลยุทธ์ (Strategic-Thinking SEA) เป็นรูปแบบที่ใช้แนวคิดเชิงกลยุทธ์ (Strategic - Thinking) และแนวคิดแบบเป็นระบบ (System - Thinking) ที่เชื่อมโยงกัน โดยมองภาพอนาคตที่ต้องการ

---

[๒๒] แนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ Strategic Environmental Assessment Guideline, โดยสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, พ.ศ. ๒๕๖๓

การจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่ผ่านมาของประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นรูปแบบที่เน้นการศึกษาผลกระทบของการพัฒนา (Impact - Centered SEA) ซึ่งแนวทางดังกล่าวนี้ได้ใช้วิธีการที่ผสมรวมกันระหว่างวิธีการต่าง ๆ โดยใช้รูปแบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่เน้นการศึกษาผลกระทบของการพัฒนา (Impact - Centered SEA) และการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่เน้นรูปแบบแนวคิดระดับกลยุทธ์ (Strategic - Thinking SEA) เข้าด้วยกัน โดยสามารถเลือกใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์และบริบทของแผนหรือแผนงานด้านต่าง ๆ ที่มีสถานภาพแตกต่างกันไปได้

๔.๘ ขอบเขตและระดับของการใช้การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)[๒๓]

การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการบูรณาการประเด็นเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของแผนหรือแผนงานเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ใช้สนับสนุนการวางแผนในระดับนโยบาย (Policy) แผน (Plan) และแผนงาน (Program) ของการพัฒนา มิใช่ในระดับโครงการ (Project) เพื่อทำให้การวางแผนในระดับการใช้การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) นั้น เป็นกรอบระดับยุทธศาสตร์ของการพัฒนาในระดับสูงกว่า กว้างกว่าและมีความเชื่อมโยงกับการพิจารณาตัดสินใจการดำเนินงานในระยะยาว และเป็นกรอบงานที่รอบด้านบูรณาการมากกว่าการพัฒนาในระดับโครงการซึ่งเจาะจงเฉพาะกว่า แคบกว่าและระยะสั้นกว่า เจ้าของแผนหรือแผนงานจะเป็นผู้ใช้กระบวนการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) โดยตรงและเป็นลำดับแรก เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจแผนหรือแผนงาน และนำไปสู่การพัฒนาระดับโครงการที่สอดคล้องกับแผนหรือแผนงานเป็นลำดับ จากภาพกว้างเป็นภาพเล็กลงตามลำดับชั้นของการพัฒนา

อนึ่งในระยะเริ่มแรกขอบเขตและระดับการใช้การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ในประเทศไทย เน้นสนับสนุนอยู่ในระดับแผนหรือแผนงานก่อนซึ่งในบริบทของการจัดทำแผนหรือแผนงานของประเทศไทย ผู้ใช้แนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) นี้ สามารถใช้กับประเภทของแผนหรือแผนงานที่จะกำหนดไว้ในร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. .... โดยเน้นแผนระดับที่ ๓ (แผนระดับที่ ๓ หมายถึง แผนที่จัดทำขึ้นเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของแผนระดับที่ ๑ และแผนระดับที่ ๒ ให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือจัดทำขึ้นตามที่กฎหมายกำหนดหรือจัดทำขึ้นตามพันธกรณีหรืออนุสัญญาระหว่างประเทศ ตามมติคณะรัฐมนตรีวันที่ ๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๐) ทั้งนี้สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) อยู่ระหว่างการหารือกับหน่วยงานเจ้าของแผนหรือแผนงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นแผนที่จัดทำขึ้น เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของแผนระดับที่ ๑ (ยุทธศาสตร์ชาติ) และแผนระดับที่ ๒ (แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนการปฏิรูปประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และนโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ) สู่การปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือจัดทำขึ้นตามที่กฎหมายกำหนด หรือจัดทำขึ้นตามพันธกรณี หรืออนุสัญญาระหว่างประเทศ

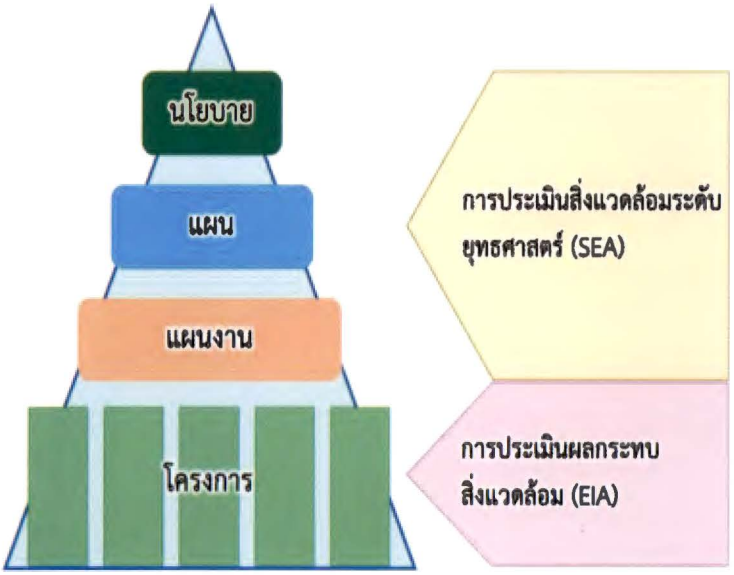
---

[๒๓] แนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ Strategic Environmental Assessment Guideline}, โดย สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, พ.ศ. ๒๕๖๓

ซึ่งในรายละเอียดของระดับของแผนหรือแผนงานที่ต้องจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) จะถูกกำหนดโดยคณะกรรมการพัฒนาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (กสย.)

๔.๙ ความแตกต่างและความสัมพันธ์ของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) และการประเมินการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA)[๒๔]

ขอบเขตและระดับการใช้งานของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) มีความแตกต่างจากการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) แต่มีความสัมพันธ์และสนับสนุนกันในการจัดทำนโยบาย แผน แผนงาน และโครงการ (ดังภาพที่ ๔ และตารางที่ ๑) โดยที่มาตรา ๔๗ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๑ ได้กำหนดไว้ว่า "ในกรณีที่มีการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ตามระเบียบหรือกฎหมายอื่นใดไว้แล้ว การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมให้คำนึงถึงผลการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ดังกล่าวด้วย" ดังนั้น ผู้ที่จะทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) จำเป็นต้องทำความเข้าใจว่าการพัฒนานั้นจัดอยู่ในระดับของแผนหรือแผนงาน หรือระดับโครงการ โดยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) จะประยุกต์ใช้ในระดับของแผนหรือแผนงาน ส่วนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) จะประยุกต์ใช้ในระดับโครงการพัฒนาเท่านั้น

ภาพที่ ๔ ขอบเขตและระดับการใช้งานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) และการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA)
ที่มา : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

---

[๒๔] ที่ ม า : https://ec.europa.eu/environment/eia/sea-legalcontext. htmStrategic Environmental Assessment - SEA - Environment , แนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์, Strategic Environmental Assessment

ตารางที่ ๑ ความแตกต่างและความสัมพันธ์ของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) กับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA)

ประเด็น	การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)	การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA)
ระดับการตัดสินใจ	นโยบาย แผน แผนงาน	โครงการ
สาระสำคัญ	ยุทธศาสตร์ วิสัยทัศน์ แนวคิด	การก่อสร้างและการดำเนินงาน
จุดเน้นในการประเมิน	ทางเลือกเชิงยุทธศาสตร์หรือการแสวงหาแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสม	ประเด็นสำคัญระดับโครงการ เพื่อให้สามารถดำเนินการตามแนวทางพัฒนาที่ได้เลือกไว้แล้วให้ถูกต้องเหมาะสม
มุมมอง	สิ่งแวดล้อมจะส่งผล กำหนดโอกาสหรือข้อจำกัดของการพัฒนาให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่อย่างไร	การพัฒนาตามแนวทางที่กำหนดจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างไรและเพียงใด
ทางเลือก	- มีพิสัยของทางเลือกที่กว้างกว่า - เน้นที่ทางเลือกซึ่งทำให้เกิดสมดุลระหว่างพื้นที่ต่าง ๆ หรือสมดุลระหว่างด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในพื้นที่นั้น ๆ	- มีพิสัยของทางเลือกในขอบเขตที่จำกัด - เน้นทางเลือกด้านสถานที่การออกแบบการก่อสร้าง และการดำเนินงาน
ระดับการประเมิน	กว้างกว่า เป็นระดับ Macroscopic โดยอาจเป็นระดับภูมิภาค ประเทศ ระหว่างประเทศ หรือระดับโลก	แคบกว่า เป็นระดับ Microscopic ส่วนใหญ่อยู่ในระดับท้องถิ่น
ขอบเขตการประเมิน	- ความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม - เตือนล่วงหน้าถึงการเกิดผลกระทบสะสม	- ด้านผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสังคม - ประเมินผลกระทบสะสมได้ในขอบเขตจำกัด
ระยะเวลาของการประเมิน	ปานกลางถึงยาว	สั้นถึงปานกลาง
ข้อมูล และ/หรือ สารสนเทศที่ใช้	ส่วนใหญ่เป็นข้อมูล / สารสนเทศทุติยภูมิ ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพหรือการบรรยาย	ส่วนใหญ่เป็นข้อมูลปฐมภูมิที่ต้องจัดเก็บและรวบรวมอย่างเฉพาะเจาะจงและส่วนใหญ่เป็นข้อมูลเชิงปริมาณ
แหล่งข้อมูลที่สำคัญ	รายงานต่าง ๆ เช่น สถานการณ์สิ่งแวดล้อมด้านต่าง ๆ ข้อมูลสถิติที่จัดทำไว้ในระดับประเทศ ภูมิภาค ท้องถิ่น	การสำรวจภาคสนาม การวิเคราะห์ข้อมูลจากพื้นที่รับผลกระทบหรือพื้นที่ศึกษา

ตารางที่ ๑ (ต่อ) ความแตกต่างและความสัมพันธ์ของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) กับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA)

ประเด็น	การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์	การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม
วิธีการประเมิน	มีความยืดหยุ่น	ใช้วิธีการเชิงปริมาณและมีความจำเพาะเจาะจงมากกว่า
เกณฑ์มาตรฐานของการประเมิน	การพัฒนาที่ยั่งยืน	กฎหมาย มาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อม และการปฏิบัติที่ดี
การมีส่วนร่วมของประชาชน	การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์เป็นเรื่องที่กว้างกว่า จึงจะมีผู้เกี่ยวข้องและอาจได้รับผลกระทบเป็นจำนวนมาก	มีความเฉพาะเจาะจง สามารถระบุพื้นที่และผู้ได้รับผลกระทบได้ชัดเจนและได้รับความสนใจจากประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบมาก
การประเมินผลภายหลังการนำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติ	- เน้นเรื่องการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ด้านสิ่งแวดล้อม และการรักษาความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติที่ได้กำหนดไว้ในรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ - ผลการประเมินจะนำไปสู่การปรับแผนหรือแผนงานใหม่ที่เหมาะสมยิ่งขึ้น	- เน้นเรื่องการดำเนินงานตามกฎหมาย มาตรฐาน ประสิทธิภาพในการควบคุมหรือลดผลกระทบตามเงื่อนไขของรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) - ผลการประเมินจะนำไปสู่การปรับมาตรการควบคุม / ลดผลกระทบ การติดตามตรวจสอบ การชดเชยความเสียหาย (หากเกิดขึ้น)

ที่มา : http://lib.mnre.go.th/lib/manual/manual-karnplan2550-2554.pdf

๔.๑๐ ความเชื่อมโยงของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) กับนโยบายแผนหรือแผนงาน

การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) สามารถนำมาใช้เพื่อเชื่อมโยงกับกระบวนการจัดทำนโยบาย แผนและแผนงาน ๓ ระดับคือ การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ของนโยบาย (Policy - SEA) การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ของแผน (Plan - SEA) และการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์แผนงาน (Programme - SEA)[๒๕]

ความสัมพันธ์หรือความเชื่อมโยงระหว่างการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) กับกระบวนการตัดสินใจทางนโยบายการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เป็นกระบวนการที่ดำเนินไปคู่ขนานไปกับกระบวนการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ในระดับของนโยบาย แผนหรือแผนงาน การจัดรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) กับกระบวนการตัดสินใจทางนโยบายเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากเพราะกระบวนการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) จะสนับสนุนนกระบวนการตัดสินใจทางนโยบายให้มีคุณภาพมากขึ้น ซึ่งรูปแบบความสัมพันธ์จะหมายรวมตั้งแต่การกำหนดประเด็นและวาระการกำหนดปัญหาและขอบเขต

---

[๒๕] ที่มา : https://www.researchgate.net/publication/235413301 Policy plan and programme environmental assessment in England the Netherlands and Germany Practice and prospects

การสื่อสารสาธารณะ การเข้าร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องและความรับผิดชอบร่วมกันของทั้งสองกระบวนการ สำหรับรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) กับกระบวนการตัดสินใจ แบ่งออกเป็น ๔ รูปแบบ การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) แต่ละรูปแบบสามารถนำมาใช้เพื่อเชื่อมโยงกับกระบวนการจัดทำแผนหรือแผนงานได้ทั้งการจัดทำแผนหรือแผนงานรอบใหม่ (คือการจัดทำแผนหรือแผนงานขึ้นใหม่เมื่อครบกำหนดระยะเวลาของความจำเป็นต้องจัดทำแผนหรือแผนงาน ซึ่งการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ควรควบคู่ไปกับกระบวนการจัดทำแผน และแผนงานตั้งแต่เริ่มต้น จะช่วยให้เกิดการบูรณาการเข้าไปในกระบวนการพัฒนาแผนได้โดยตรง เหมาะสม ประหยัดเวลา และงบประมาณ และการปรับปรุงแผนหรือแผนงานที่มีอยู่ คือการทบทวนแผนหรือแผนงานเดิมที่มีอยู่เมื่ออยู่ในระยะเวลาใช้แผนหรือแผนงานที่มีอยู่ให้เหมาะสมขึ้น หรือมีส่วนทำให้องค์ประกอบและลักษณะของแผนได้รับการปรับปรุงให้ดีขึ้น นอกจากนี้สิ่งสำคัญที่จะทำให้การทบทวนและปรับปรุงแผนหรือแผนงานเกิดประโยชน์รอบด้านของการจัดทำหรือทบทวนแผนหรือแผนงานของหน่วยงานเจ้าของแผนหรือแผนงานนั้นต่อไป

รูปแบบความสัมพันธ์หรือการเชื่อมโยงของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) กับการจัดทำแผนหรือแผนงาน ดำเนินการได้ ๔ รูปแบบ[๒๖] คือ (ดังภาพที่ ๕)

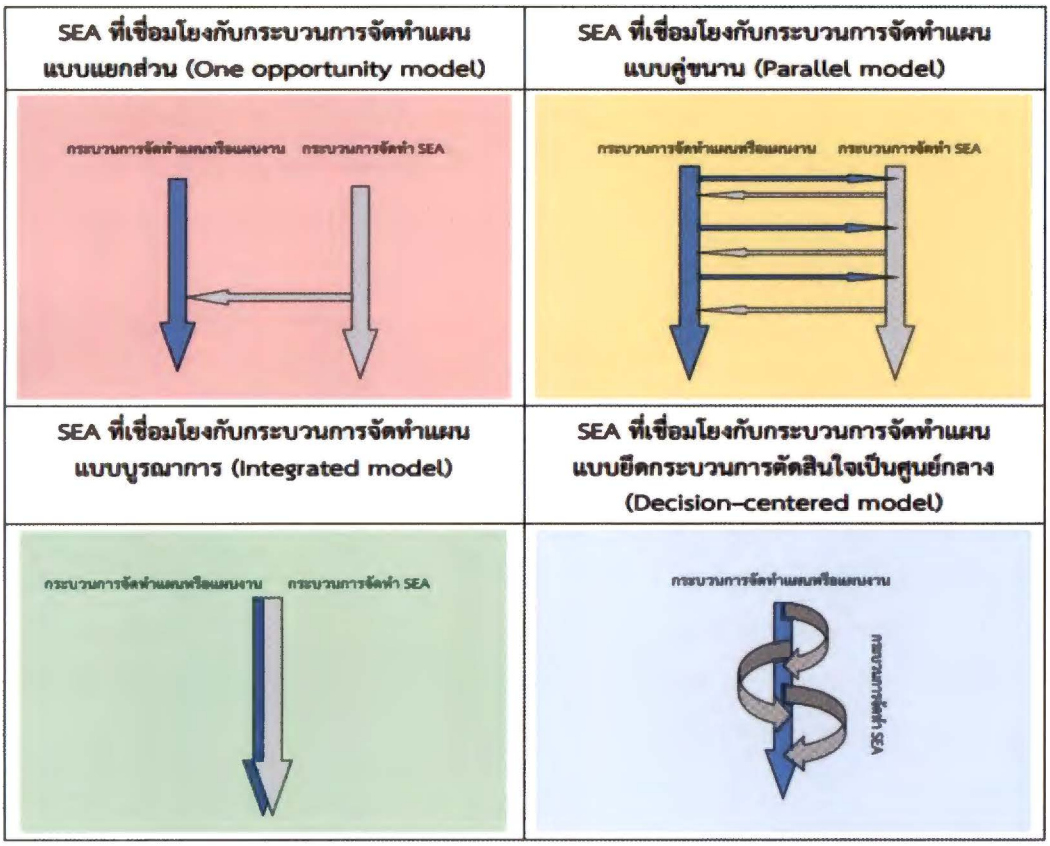
๑) การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่เชื่อมโยงกับกระบวนการจัดทำแผนแบบแยกส่วน (One Opportunity Model) รูปแบบนี้จะเริ่มพร้อมกัน โดยขั้นตอนการจัดทำแผนหรือแผนงานจะแยกออกจากการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) โดยผลจากการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) จะส่งผลให้กับผู้จัดทำแผนหรือแผนงาน เมื่อจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) แล้วเสร็จเท่านั้น เพื่อนำไปใช้ในการปรับปรุงแผนหรือแผนงานเป็นรูปแบบการดำเนินการที่ล่าช้าเกินไปในการนำผลจากการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) มาผนวกเข้ากับกระบวนการจัดทำแผนหรือแผนงาน

๒) การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่เชื่อมโยงกับกระบวนการจัดทำแผนแบบคู่ขนาน (Parallel Model) การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) รูปแบบนี้จะเริ่มพร้อมกัน โดยมีขั้นตอนการจัดทำแผนหรือแผนงานแยกออกจากการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เช่นกัน แต่จะมีการดำเนินการตามขั้นตอนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) คู่ขนานกันไปกับกระบวนการจัดทำแผนหรือแผนงาน และผลในการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) แต่ละขั้นตอนจะถูกนำไปผนวกรวมกับกระบวนการจัดทำแผนหรือแผนงานตลอดทั้งกระบวนการ เช่น เมื่อมีการกำหนดวิสัยทัศน์หรือกำหนดทางเลือกเชิงนโยบายร่วมกัน ผู้จัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) จะนำผลจากการดำเนินการ ตามขั้นตอนต่าง ๆ ของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ส่งให้กับผู้จัดทำแผนหรือแผนงาน เพื่อประกอบการพิจารณาปรับปรุงแผนหรือ แผนงาน เป็นต้น ข้อดีของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) รูปแบบนี้ คือ ผลจากการดำเนินการในทุกขั้นตอนของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

---

[๒๖] ที่มา : http://lib.mnre.go.th/lib/manual/manual-karnplan2550-2554.pdf, คู่มือการแปลงแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม, วิพุธ พูลเจริญ เดชรัต สุขกำเนิด และศุภกิจ นันทะวรการ. ๒๕๔๘ .Strategic Environmental. Assessment กับการประยุกต์ใช้ในสังคมไทย". วารสาร Thai Environmental

จะถูกนำไปใช้ในขั้นตอนการวางแผนหรือแผนงานแต่บางครั้งอาจจะทำให้การพัฒนาตามแผนหรือแผนงานติดขัดหรือล่าช้าได้ ในกรณีที่ผู้จัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ให้ความเห็นว่า การพัฒนาตามแผนหรือแผนงานในขั้นตอนนั้น ๆ ยังมีความไม่เหมาะสมอยู่

ภาพที่ ๕ รูปแบบความเชื่อมโยงของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) กับการจัดทำแผนงาน
ที่มา : แนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ Strategic Environmental Assessment Guideline โดยสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๓

๓) การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่เชื่อมโยงกับกระบวนการจัดทำแผนแบบบูรณาการ (Integrated Model) การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) รูปแบบนี้เป็นรูปแบบที่ขั้นตอนการจัดทำแผนหรือแผนงานและขั้นตอนการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ดำเนินการร่วมกันและจัดทำไปพร้อม ๆ กัน ผู้จัดทำแผนหรือแผนงานทำงานร่วมกันกับผู้จัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ผลดีของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) รูปแบบนี้คือเป็นการสนับสนุนกระบวนการจัดทำแผนหรือแผนงานอยู่ตลอดทุกกระบวนการ ส่งผลให้กระบวนการจัดทำแผนหรือแผนงานได้ถูกพิจารณาครอบคลุมทุกประเด็นการพัฒนา แต่ในบางครั้งอาจส่งผลให้เกิดการครอบงำจากผู้จัดทำอีกฝ่ายหนึ่งได้ และทำให้ไม่เห็นบทบาทที่ชัดเจนของกระบวนการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) และอาจเกิดปัญหาเรื่องความโปร่งใสและการมีส่วนร่วม รวมไปถึงผู้จัดทำแผนหรือแผนงานอาจใช้การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เป็นเครื่องมือในการเสริมความชอบธรรมให้กับการเลือกทางเลือกในการพัฒนาที่ผู้จัดทำแผนหรือแผนงานได้คาดการณ์ ไว้ก่อนแล้ว จึงเป็นข้อควรระวังของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) รูปแบบนี้

๔) การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่เชื่อมโยงกับกระบวนการจัดทำแผนแบบยึดกระบวนการตัดสินใจเป็นศูนย์กลาง (Decision – Centered Model) การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) รูปแบบนี้ จะยึดขั้นตอนการจัดทำแผนหรือแผนงานเป็นศูนย์กลาง โดยอาศัยข้อมูลจากผู้จัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เพื่อนำไปปรับใช้ในแต่ละกระบวนการตัดสินใจของแผนหรือแผนงานตามที่ผู้จัดทำแผนหรือแผนงานเห็นสมควร ดังนั้น การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) รูปแบบนี้จึงมีความยืดหยุ่นสูงและอาจจะไม่ได้ดำเนินการตามขั้นตอนของกระบวนการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) โดยสมบูรณ์ เพื่อให้สามารถปรับใช้ร่วมกับกระบวนการตัดสินใจได้ อาจกล่าวได้ว่าการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) รูปแบบนี้ถูกออกแบบขึ้นมาให้เหมาะสมเฉพาะแต่ละกรณี (Tailor – Made)

จากรูปแบบความเชื่อมโยงของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) กับการจัดทำแผนหรือแผนงานข้างต้น รูปแบบความเชื่อมโยงแบบคู่ขนานหรือแบบบูรณาการ เป็นรูปแบบที่เชื่อมโยงทั้ง ๒ กระบวนการเข้าด้วยกันตั้งแต่เริ่มต้น ทำให้สามารถนำประเด็นการพัฒนาต่าง ๆ มาพิจารณาวิเคราะห์ เปรียบเทียบทางเลือกต่าง ๆ ได้ในเวลาเดียวกัน ซึ่งจะลดความล่าช้า ลดโอกาสเกิดความขัดแย้ง และลดค่าใช้จ่ายในการจัดทำแผนหรือแผนงานได้

สำหรับประเทศไทยรูปแบบการเชื่อมโยงการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) กับแผนหรือแผนงาน สามารถดำเนินการได้ตามภาพที่ ๖ ทั้งนี้ การเชื่อมโยงการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เข้ากับกระบวนการจัดทำแผนหรือแผนงานต่าง ๆ ในรายสาขาหรือเชิงพื้นที่ต้องคำนึงถึงลักษณะของแผนหรือแผนงานที่มีความแตกต่างกันด้วย

ภาพที่ ๖ ความเชื่อมโยงของ การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) กับการจัดทำแผนหรือแผนงานสำหรับประเทศไทย

ที่มา : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

จากภาพที่ ๖ ความเชื่อมโยงแบบบูรณาการจะเปิดโอกาสให้นำผลลัพธ์ของการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เข้าสู่กระบวนการจัดทำแผนหรือแผนงานได้ทุกขั้นตอนในระยะเวลาที่เหมาะสม โดยท้ายที่สุดแผนหรือแผนงานที่จัดทำขึ้นจะผนวกประเด็นยุทธศาสตร์ทางเลือกที่ต้องการและมาตรการเพื่อความยั่งยืนไว้เป็นส่วนหนึ่งของแผนหรือแผนงานตามเป้าประสงค์ของกระบวนการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

จากภาพที่ ๖ สรุปได้ว่า

๑) ผู้จัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ต้องรู้ประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนินงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) คือการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เป็นเครื่องมือประกอบ กระบวนการวางแผนหรือแผนงาน ทำให้เกิดการบูรณาการด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมดุล รวมถึงการมองการพัฒนาในอนาคต โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาทางเลือกและการมีส่วนร่วมอย่างเหมาะสมและโปร่งใส ความเชื่อมโยงแบบบูรณาการจะเปิดโอกาสให้นำผลลัพธ์ของการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เข้าสู่กระบวนการจัดทำแผนหรือแผนงานได้ทุกขั้นตอนในระยะเวลาที่เหมาะสม โดยท้ายที่สุด แผนหรือแผนงานที่จัดทำขึ้นจะผนวกประเด็นยุทธศาสตร์ ทางเลือกที่ต้องการ และมาตรการเพื่อความยั่งยืนไว้เป็นส่วนหนึ่งของแผนหรือแผนงาน ตามเป้าประสงค์ของกระบวนการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

๒) ผู้จัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ต้องมีความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับขอบเขตและระดับการใช้การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่สนับสนุนนโยบาย แผนและแผนงานของการพัฒนาเพื่อทำให้การวางแผนหรือแผนงานในระดับการใช้การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) นั้น เป็นกรอบของยุทธศาสตร์การพัฒนาซึ่งเชื่อมโยงกับการพิจารณาตัดสินใจดำเนินงานในระยะยาว โดยในระยะเริ่มแรก ขอบเขตและระดับการใช้การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ในประเทศไทย กำหนดไว้ในร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. .... หมายรวมถึง แผนระดับที่ ๓ ซึ่งเป็นแผนที่จัดทำขึ้นเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของแผนระดับที่ ๑ และแผนระดับที่ ๒ และควรมีความเข้าใจหลักการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่ดี

๓) ผู้จัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ควรเข้าใจรูปแบบความเชื่อมโยงต่าง ๆ ได้แก่ การเชื่อมโยงกับกระบวนการจัดทำแผนแบบแยกส่วน แบบคู่ขนาน แบบบูรณาการ และแบบยึดกระบวนการตัดสินใจเป็นศูนย์กลาง ซึ่งรูปแบบที่เชื่อมกระบวนการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) และจัดทำแผนหรือแผนงานเข้าด้วยกัน คือ รูปแบบ คู่ขนานและรูปแบบบูรณาการ ทำให้สามารถนำประเด็นการพัฒนาต่าง ๆ มาพิจารณาวิเคราะห์ เปรียบเทียบทางเลือกต่าง ๆ ได้ในเวลาเดียวกันซึ่งจะลดความล่าช้า ลดโอกาสการเกิดความขัดแย้งลดค่าใช้จ่ายในการจัดทำแผนหรือแผนงานได้

๔) ผู้จัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ควรมีความเข้าใจในประเภทและรูปแบบของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ซึ่งจำแนกได้หลายลักษณะและมีจุดแข็งและข้อควรระมัดระวังของแต่ละรูปแบบที่แตกต่างกัน โดยผู้จัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) สามารถเลือกใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์และบริบทของแผนหรือแผนงานด้านต่าง ๆ ที่มีสภาพแตกต่างกันไปได้รวมไปถึงความเชื่อมโยงระหว่างการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) กับแผนหรือแผนงาน

อย่างไรก็ตาม การจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่ผ่านมาต้องประสบกับปัญหาอุปสรรคทำให้เกิดปัญหาความไม่สามารถเชื่อมโยงของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) กับกระบวนการจัดทำแผนหรือแผนงาน คือ มีการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เสร็จแล้วแต่จะไม่เชื่อมโยงกับกระบวนการจัดทำแผนหรือแผนงาน เนื่องจากกระบวนการจัดทำแผนหรือแผนงานด้วยเหตุของเวลา ตัวอย่างเช่น กรณีของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

ของพื้นที่ลุ่มน้ำ[๒๗] ได้ดำเนินการหลังจากการวางแผนแม่บทของการพัฒนาลุ่มน้ำแล้วเสร็จไม่น้อยกว่า ๑ ปี ซึ่งเป็นรูปแบบการดำเนินการที่ล่าช้าเกินไปในการที่จะนำผลจากการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) มาผนวกเข้ากับกระบวนการจัดทำแผนหรือแผนงาน ซึ่งโดยหลักการที่กล่าวมาแล้วการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ทั้ง ๔ รูปแบบ แต่ละรูปแบบจะต้องดำเนินการพร้อม ๆ กันของกระบวนการจัดทำแผนหรือแผนงานและการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) คือ สามารถนำผลการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) มาใช้เพื่อเชื่อมโยงกับกระบวนการจัดทำแผนหรือแผนงานได้ทั้งการจัดทำแผนหรือแผนงานรอบใหม่และแผนงานใหม่ รวมทั้งการปรับปรุงแผนหรือแผนงานที่มีอยู่ คือ การจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) จะต้องควบควบคู่ไปกับกระบวนการจัดทำแผนและแผนงานตั้งแต่เริ่มต้น ซึ่งจะเกิดการบูรณาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เข้าไปในกระบวนการพัฒนาแผนได้โดยตรง ซึ่งประหยัดเวลาและงบประมาณการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ทั้งนี้อาจเนื่องจากปัญหาความไม่พร้อมของหน่วยงานเจ้าของงานและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะการเตรียมงบประมาณเพื่อการจัดทำแผน และแผนงาน และงบประมาณสำหรับการทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ซึ่งต้องมีงบประมาณที่พร้อมกัน

๔.๑๑ กระบวนการและขั้นตอนการดำเนินงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)[๒๘]

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้ระบุว่ากระบวนการและขั้นตอนการดำเนินงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) มีขั้นตอนของการดำเนินงาน ๒ ขั้น (ดังภาพที่ ๗) ได้แก่

๑) ขั้นการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ซึ่งมีขั้นตอนหลักประกอบด้วย การกลั่นกรอง (Screening) การกำหนดขอบเขต (Scoping) การพัฒนาและการประเมินทางเลือก การกำหนดมาตรการเพื่อความยั่งยืน การจัดทำรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) และการมีส่วนร่วม

๒) ขั้นการติดตามและ ตรวจสอบ ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนการควบคุมคุณภาพของกระบวนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) และการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล

ขั้นตอนการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ประกอบด้วย

(๑) การกลั่นกรอง (Screening)

(๒) การกำหนดขอบเขต (Scoping)

(๒.๑) การวิเคราะห์และทบทวนแผนหรือแผนงาน (Analyze and Review of Plan/Program) และการทบทวนข้อมูลที่เกี่ยวข้อง (Relevant Background Information)

(๒.๒) การระบุขอบเขตเชิงพื้นที่และระยะเวลา (Spatial and Temporal Scope)

---

[๒๗] โครงการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์พื้นที่ลุ่มน้ำชี สำนักทรัพยากรน้ำแห่งชาติ, มกราคม, ๒๕๖๓

[๒๘] แนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ Strategic Environmental Assessment Guideline สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๓

(๒.๓) การวิเคราะห์แรงขับเคลื่อนของการพัฒนา (Driving Force)

(๒.๔) การกำหนดวิสัยทัศน์และประเด็นยุทธศาสตร์ (Vision and Strategic Issue Identification)

(๒.๔.๑) การกำหนดวิสัยทัศน์ (Vision)

(๒.๔.๒) การกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ (Strategic Issues)

(๒.๕) การกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Objective) และตัวชี้วัด (Indicator)

(๒.๕.๑) การกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Objective)

(๒.๕.๒) การกำหนดตัวชี้วัด (Indicator)

(๒.๖) การประเมินข้อมูลฐาน (Baseline Assessment)

(๒.๗) การกำหนดทางเลือกการพัฒนาเบื้องต้น (Initial Alternative)

(๒.๘) การจัดทำแผนการมีส่วนร่วมและการสื่อสาร (Participation and Communication Plan)

(๒.๙) การจัดทำและเสนอรายงานการกำหนดขอบเขต (Scoping Report)

๓) การพัฒนาและการประเมินทางเลือก (Alternative Development and Assessment)

(๓.๑) การพัฒนาทางเลือก

(๓.๑.๑) การหาสภาพตามปกติ

(๓.๑.๒) การพิจารณาความจำเป็นของทางเลือก

(๓.๑.๓) การพิจารณาทางเลือกไม่ดำเนินงาน

(๓.๑.๔) การพัฒนาทางเลือกต่าง ๆ

๓.๒) การประเมินทางเลือก

(๓.๒.๑) การประเมินผลกระทบที่เกิดจากทางเลือกต่าง ๆ

(๓.๒.๒) การพิจารณาเปรียบเทียบทางเลือกต่างๆ

๔) การกำหนดมาตรการเพื่อความยั่งยืน (Measures for Sustainability)

๕) การจัดทำรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) (SEA Report Preparation)

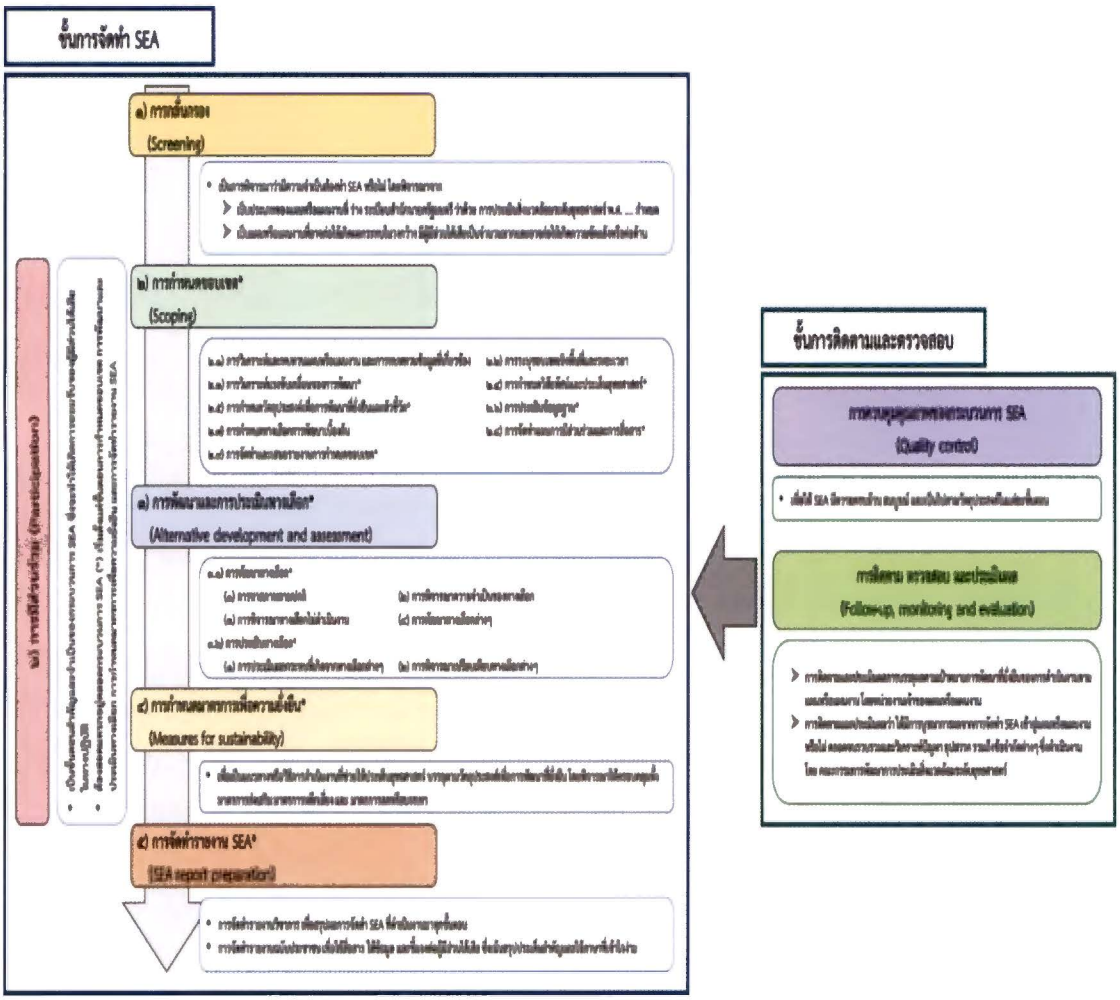
๖) การมีส่วนร่วม (Participation)

ขั้นตอนการติดตามและตรวจสอบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ประกอบด้วย

(๑) การควบคุมคุณภาพของกระบวนการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) (Quality control)

(๒) การติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล (Follow-up, Monitoring and Evaluation)

การมีส่วนร่วม คือ ขั้นตอนที่บุคคล/ หน่วยงานเข้ามามีส่วนในกระบวนการตัดสินใจโดยการแลกเปลี่ยนข้อมูล ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ รวมไปถึงข้อห่วงกังวลจากผู้มีส่วนได้เสีย โดยรูปแบบการมีส่วนร่วมสามารถปรับเปลี่ยนได้ แล้วแต่ความเหมาะสม ที่มา : สศช. (๒๕๖๒)

ภาพที่ ๗ ขั้นตอนหลักของกระบวนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)
ที่มา : แนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ Strategic Environmental Assessment Guideline สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๓

ขั้นตอนการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

โดยแต่ละขั้นตอนการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) สรุปได้ดังนี้

๑) การกลั่นกรอง (Screening) เพื่อพิจารณาว่าแผนหรือแผนงานของหน่วยงานที่ต้องจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ในแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ให้พิจารณาจาก

(๑) แผนหรือแผนงานที่มีกฎหมายหรือระเบียบกำหนดว่าต้องจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์(SEA)

(๒) แผนหรือแผนงานที่หน่วยงานเจ้าของแผนหรือแผนงานพิจารณาเห็นว่าการดำเนินงานในอนาคตอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในวงกว้าง ทั้งในเชิงพื้นที่หรือระยะเวลาในการดำเนินงานมีผู้มีส่วนได้เสียจำนวนมากและอาจก่อให้เกิดความขัดแย้งและต่อต้าน

๒) การกำหนดขอบเขต (Scoping) ของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) คือ การกำหนดกรอบแนวทางในการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

ในแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ให้รายละเอียดขั้นตอนย่อย ดังนี้

(๑) การวิเคราะห์และทบทวนแผนหรือแผนงาน (Analyse and Review of Plan/Program) และการทบทวนข้อมูลที่เกี่ยวข้อง (Relevant Background Information)

(๒) การระบุขอบเขตเชิงพื้นที่และระยะเวลา (Spatial and Temporal Scope)

(๒.๑) ควรกำหนดขอบเขตให้ได้ว่าจะดำเนินการในพื้นที่ใดมีขนาดพื้นที่เท่าไรและครอบคลุมพื้นที่สำคัญใดบ้าง เช่น อำเภอ ลุ่มน้ำ หรือพื้นที่อนุรักษ์ใด

(๒.๒) ต้องมีข้อมูลและประเด็นที่สำคัญของการพัฒนาในแต่ละด้านที่ต้องศึกษาย้อนหลังและคาดการณ์ไปในอนาคตอีกเป็นระยะเวลาเท่าไร จะต้องสอดคล้องกับระยะเวลาในการดำเนินงานแผนหรือแผนงาน หรือรอบของแผนหรือแผนงาน เช่น ทุก ๕ ปี หรือ ๑๐ ปี เป็นต้น

๓) การวิเคราะห์แรงขับเคลื่อนของการพัฒนา (Driving Force)

เป็นการศึกษาสาเหตุ ต้นตอของการเปลี่ยนแปลงของประเด็นยุทธศาสตร์ทั้งในทางบวกและทางลบ (โอกาสและความท้าทาย) ความเชื่อมโยงของสาเหตุและผลกระทบของการพัฒนาซึ่งการวิเคราะห์แรงขับเคลื่อนจะทำให้เห็นช่องว่างและโอกาสในการพัฒนาตามแผนหรือแผนงานที่มีอยู่ และกำหนดวิสัยทัศน์ ประเด็นยุทธศาสตร์ ตัวชี้วัด และพัฒนาทางเลือกได้

๔) การกำหนดวิสัยทัศน์และประเด็นยุทธศาสตร์ (Vision and Strategic Issue Dentification)

(๑) การกำหนดวิสัยทัศน์ (Vision) ของแผนหรือแผนงาน เพื่อกำหนดเป้าหมายการพัฒนาให้สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาที่เกี่ยวข้องในระดับต่าง ๆ ของประเทศ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

(๒) การกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ (Strategic Issues) เพื่อวิเคราะห์หาประเด็นการพัฒนาที่สำคัญต่าง ๆ ทั้งจากปัญหาและโอกาสของการพัฒนา โดยพิจารณาจากวิสัยทัศน์ที่ได้กำหนดขึ้น ซึ่งประเด็นยุทธศาสตร์ควรมีลักษณะคือมีจุดเน้น (Focus) และมีความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ โดยคำนึงถึงเป้าหมายระยะยาวในแต่ละประเด็นยุทธศาสตร์ ครอบคลุมปัญหาที่หลากหลายทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม การกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ ควรเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียร่วมกันวิเคราะห์และแสดงความคิดเห็นในประเด็นปัญหาและโอกาสที่สำคัญของการพัฒนา ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของแผนหรือแผนงานในรายสาขาหรือเชิงพื้นที่

๕) การกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Objective) และตัวชี้วัด (Indicator)

(๑) การกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Objective) การกำหนดวัตถุประสงค์ ในแต่ละประเด็นยุทธศาสตร์ให้สอดคล้องเชื่อมโยงกัน ซึ่งพิจารณาได้จากทั้งนโยบาย แผน และแผนงานในระดับต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และสอดคล้องกับเป้าประสงค์ (Target) ของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs) ทั้งนี้ การกำหนดวัตถุประสงค์ควรได้รับความเห็นจากผู้มีส่วนได้เสียด้วย

(๒) การกำหนดตัวชี้วัด (Indicator) การกำหนดตัวชี้วัดสำหรับประเด็นยุทธศาสตร์มีความสำคัญจะถูกนำไปใช้ในหลายขั้นตอนของกระบวนการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เพื่อใช้เป็นสิ่งที่บ่งชี้ถึงสภาพหรือสภาวะของประเด็นยุทธศาสตร์ ซึ่งตัวชี้วัดอาจเป็นได้ทั้งเชิงปริมาณหรือเชิงคุณภาพ และเป็นตัวชี้วัดโดยตรง (Direct) หรือโดยอ้อม (Indirect) ตัวแทนตัวชี้วัด (Proxy Indicator)

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้ให้ข้อควรพิจารณาในการคัดเลือกตัวชี้วัด ดังนี้

- สอดคล้องกับประเด็นยุทธศาสตร์และวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
- ครอบคลุมทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม
- เป็นไปได้ในทางปฏิบัติ และความพร้อมของข้อมูล
- สามารถติดตามตรวจสอบได้อย่างต่อเนื่อง ในระยะยาว

การกำหนดตัวชี้วัดต้องพิจารณาให้ครอบคลุมถูกต้องตามหลักวิชาการและต้องไม่ซับซ้อนทางสถิติ เรียบง่าย สามารถสื่อสารไปยังผู้มีส่วนได้เสียได้ โดยเฉพาะผู้ที่มีอำนาจตัดสินใจ เพื่อให้สามารถเข้าใจในความหมายและวัตถุประสงค์ของการกำหนดตัวชี้วัดแต่ละตัวได้การกำหนดตัวชี้วัดของการดำเนินงานประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ไม่ควรกำหนดหรือจัดทำรายการตัวชี้วัดไว้เป็นจำนวนมาก และตัวชี้วัดที่จะนำมาใช้นั้นจะต้องเป็นที่ยอมรับ จึงควรมีกระบวนการมีส่วนร่วมเข้ามาผนวกในการพัฒนาและกำหนดตัวชี้วัดของการดำเนินงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ด้วย

ตัวชี้วัดของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) จะต้องพิจารณาให้สอดคล้องกับบริบทและประเด็นของการจัดทำ โดยจะต้องพิจารณาจากความสอดคล้องกับประเด็นยุทธศาสตร์ บริบทของพื้นที่ กรอบระยะเวลา วัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน รวมถึงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ได้รับจากกิจกรรมการมีส่วนร่วมของการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ด้วย

การพัฒนาและการประเมินทางเลือก (Alternative Development and Assessment) ถือเป็นขั้นตอนหลักสำคัญและแตกต่างจากกระบวนการจัดทำแผนหรือแผนงานโดยทั่วไป โดยแบ่งออกเป็น ๒ ขั้นตอนย่อย ดังนี้

๑) การพัฒนาทางเลือก (Development of Alternatives) การพัฒนาทางเลือกเป็นการกำหนดทางเลือกต่าง ๆ ที่มีความเป็นไปได้ ในการดำเนินงานตามแผน หรือแผนงานที่ส่งผลให้การพัฒนาเกิดการเปลี่ยนแปลงและบรรลุวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนได้การพัฒนาทางเลือกใช้ประกอบการตัดสินใจในการบูรณาการเข้ากับการจัดทำแผนหรือแผนงาน นอกจากนี้ ยังเป็นกระบวนการตัดสินใจ ที่ผู้ตัดสินใจจะสามารถเลือกทางเลือกที่ดีที่สุดภายใต้ข้อจำกัดต่าง ๆ

โดยขั้นตอนการพัฒนาทางเลือก ประกอบด้วยขั้นตอนย่อยที่ต้องดำเนินการดังนี้

(๑) การหาสภาพตามปกติ (Business-As-Usual : BAU) คือ การทำความเข้าใจสภาพพื้นฐานของบริบทหรือสถานการณ์ เพื่อประกอบการพิจารณาพัฒนาทางเลือกต่าง ๆ โดยสามารถพิจารณาได้จากผลของการประเมินข้อมูลฐานของแต่ละตัวชี้วัดจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งควรดำเนินการก่อนขั้นตอนการพิจารณาความจำเป็นของทางเลือก ทั้งนี้สภาพตามปกติไม่จัดเป็นทางเลือก

(๒) การพิจารณาความจำเป็นของทางเลือก (Need for Alternatives) การพิจารณาความจำเป็นของทางเลือกมีความสำคัญที่ช่วยในการตัดสินใจว่า ต้องมีทางเลือกใหม่หรือไม่ เพื่อให้แผนหรือแผนงานบรรลุตามวิสัยทัศน์และวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนและทางเลือกใหม่นั้นจะส่งผลต่อแผนหรือแผนงานไปในทิศทางใด

(๓) การพิจารณาทางเลือกไม่ดำเนินงาน (No - Action Alternative) ทางเลือกไม่ดำเนินงานเป็นทางเลือกที่เป็นไปตามสภาพตามปกติ ตั้งแต่ปัจจุบันและคาดการณ์การเปลี่ยนแปลงที่ต่อเนื่องไปยังอนาคตโดยไม่มีการดำเนินงานตามแผนหรือแผนงาน เพื่อใช้เปรียบเทียบกับทางเลือกอื่น ๆ ซึ่งช่วยให้ทราบว่าผลลัพธ์ของการไม่ใช้ทางเลือกที่พัฒนาขึ้นใหม่หรือไม่มีการปรับปรุงใด ๆ

จะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของประเด็นยุทธศาสตร์อย่างไร เพื่อทำให้แผนหรือแผนงานได้รับการปรับปรุง และบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังนั้น ควรพิจารณาถึงทางเลือกที่ไม่ดำเนินงานด้วย เพื่อใช้วัดความแตกต่างของผลลัพธ์จากทางเลือกใหม่ต่าง ๆ

(๔) การพัฒนาทางเลือกต่าง ๆ (Development of Alternatives) การพัฒนาทางเลือกต่าง ๆ เป็นการเสนอความเป็นไปได้ของการพัฒนา เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ตามวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนและวิสัยทัศน์ที่ได้กำหนดไว้ทำให้มั่นใจได้ว่า การตัดสินใจจะอยู่บนพื้นฐานข้อมูลที่ครบถ้วนและพิจารณาทางเลือกอย่างรอบคอบ ทั้งนี้ ทางเลือกที่พัฒนาขึ้นควรมีจำนวนไม่มาก (๓ – ๔ ทางเลือก) สอดคล้องกับสภาพการพัฒนาของพื้นที่นั้น ๆ และวัตถุประสงค์ของแผนหรือแผนงาน ส่งผลให้เกิดผลลัพธ์ที่แตกต่างกัน และมีความเป็นไปได้ในการดำเนินการ

การพัฒนาทางเลือกควรใช้ทั้งวิธีการจากบนลงล่าง (Top - Down Approach) และจากล่างขึ้นบน (Bottom - Up Approach) กล่าวคือ ควรมีการระบุความต้องการทางเลือกทั้งจากกลุ่มผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารจัดการในระดับสูง และจากกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียหรือประชาชนที่ได้รับประโยชน์หรือผลกระทบ หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องอื่น ๆ ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมและการสื่อสารต่อสาธารณชน ซึ่งทางเลือกที่ได้จากกระบวนการมีส่วนร่วมมักเป็นทางเลือกที่ผสมผสานความต้องการของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ในการกำหนดแผนหรือแผนงานและกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจึงจะเป็นทางเลือกที่สะท้อนความต้องการและเป็นที่ยอมรับของกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียได้มากที่สุด

ในการพัฒนาทางเลือกต้องพิจารณาให้ครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ดังนี้ (๑) ทางเลือกที่จะพัฒนาขึ้นมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติหรือไม่ และจะต้องดำเนินการด้วยวิธีการใด (๒) มีทางเลือกในการใช้เครื่องมือ กระบวนการ และเทคโนโลยีใหม่หรือไม่ (Mode/Process) ที่จะสนองความต้องการและลดความเสียหายและการเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสมกว่าเครื่องมือ กระบวนการแบบเดิมที่ใช้อยู่ (๓) จะพัฒนาที่ไหน (Location) (๔) มีระยะเวลาและรายละเอียดในการดำเนินงานอย่างไร (Timing and Detailed Implementation) เช่น จะเริ่มดำเนินงานเมื่อไร มีกรอบการเวลาการดำเนินงานอย่างไร และมีลำดับการพัฒนาอย่างไร

การพัฒนาทางเลือกต้องพิจารณารูปแบบและเข้าใจระดับของทางเลือก (Alternative Hierarchy) ทั้งนี้ การพัฒนาทางเลือกเป็นไปได้หลายรูปแบบและหลายระดับ ขึ้นอยู่กับลักษณะของแผนหรือแผนงาน และระยะเวลาในการพัฒนาแผนหรือแผนงานนั้นว่าอยู่ในขั้นตอนใด การระบุทางเลือกต่าง ๆ ที่เฉพาะเจาะจง (Specific Alternatives) มีรูปแบบและระดับต่าง ๆ ดังนี้

(๑) ทางเลือกเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Alternatives) เป็นทางเลือกระดับสูงเชิงนโยบายซึ่งต้องการบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

(๒) ทางเลือกรายสาขา (Sectoral Alternatives) เป็นทางเลือกที่สร้างขึ้น เพื่อชี้ความเป็นไปได้ และความต้องการเฉพาะเจาะจง หรือต้องการส่งเสริมการพัฒนารายสาขาหนึ่ง ๆ เปรียบเทียบกับรายสาขาอื่น

(๓) ทางเลือกเชิงพื้นที่ (Spatial Alternatives) เป็นทางเลือกที่ระบุตำแหน่งพื้นที่เฉพาะหรือการจัดสรรที่ดินเพื่อการพัฒนารูปแบบต่าง ๆ

(๔) ทางเลือกของวิธีการพัฒนา (Modal Alternatives) เป็นทางเลือกของวิธีการหรือเทคโนโลยีที่ใช้เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์เดียวกัน

(๕) ทางเลือกระยะเวลาดำเนินงาน (Staging Alternatives) เป็นทางเลือกดำเนินงานตามระยะเวลาส่วนใดดำเนินงานก่อน ส่วนใดดำเนินการหลังตามลำดับ

(๖) ทางเลือกการบริหารจัดการองค์การ (Institution Arrangement Alternatives) เป็นทางเลือกว่าจะบริหารจัดการโดยองค์การใดมีบทบาทในการดำเนินงานหรือการแบ่งความรับผิดชอบร่วมกันให้มีประสิทธิภาพระหว่างหน่วยงานภาครัฐส่วนกลางและท้องถิ่นหรือหน่วยงานเฉพาะรายสาขาหรือเชิงพื้นที่

(๗) ทางเลือกเชิงนโยบายสำคัญเร่งด่วน (Policy Priorities Alternatives) เป็นทางเลือกที่ตอบสนองนโยบายที่มีความสำคัญเร่งด่วนของประเทศหรือระหว่างประเทศ

(๘) ทางเลือกที่ใช้ในการหลีกเลี่ยงหรือบรรเทาผลกระทบ (Avoidance and Mitigation Alternatives) เป็นทางเลือกที่เกิดจากการคาดการณ์ว่าการพัฒนานั้นจะมีผลเสียหายด้านสิ่งแวดล้อม สังคม หรือเศรษฐกิจ แต่มีความจำเป็นต้องดำเนินงาน

ตัวอย่างการประเมินทางเลือกการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์พื้นที่ลุ่มน้ำสะแกกรัง

ทางเลือกที่ ๑ ไม่มีการพัฒนาใด ๆ (No Action) ทางเลือกรายสาขา

ทางเลือกที่ ๒ การพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำสะแกกรังตามความต้องการของประชาชน โดยมุ่งสู่การพัฒนาพื้นที่เกษตรพื้นถิ่นร่วมกับการพัฒนาด้าน การท่องเที่ยวตามนโยบายรัฐ

ทางเลือกที่ ๓ การพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำสะแกกรังเพื่อเกษตรอุตสาหกรรม

ทางเลือกที่ ๔ การปรับสัดส่วนพื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจ ร่วมกับการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

๒) การประเมินทางเลือก (Assessment of Alternatives) เมื่อได้พัฒนาทางเลือกต่าง ๆ ขึ้นแล้วเพื่อคัดเลือกให้ได้ทางเลือกที่เหมาะสมที่สุด (Preferred Alternative) เป็นการประเมินผลกระทบที่เกิดจากทางเลือกต่าง ๆ ขั้นตอนในการประเมินทางเลือกแบ่งออกเป็น ๒ ขั้นตอนย่อย ดังนี้

(๑) การประเมินผลกระทบที่เกิดจากทางเลือกต่าง ๆ การประเมินผลกระทบที่เกิดจากทางเลือกต่าง ๆ เป็นการวิเคราะห์ผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้น จากการดำเนินงานตามทางเลือกที่จะสามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ซึ่งพิจารณาผลของการดำเนินงานตามทางเลือก เพื่อระบุปัญหาอุปสรรค ข้อจำกัด และความห่วงกังวลรวมไปถึงระบุสมมติฐานและความไม่แน่นอนของทางเลือก ขอบเขตพื้นที่ที่อาจได้รับผลกระทบจากทางเลือกทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งมีลักษณะของผลกระทบแบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะ ได้แก่

(๑.๑) ผลกระทบทางตรง (Direct Impacts) คือ ผลกระทบที่เกิดจากการพัฒนาเฉพาะพื้นที่

(๑.๒) ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impacts) คือ ผลกระทบไปถึงนโยบายซึ่งเกี่ยวพันกับระเบียบ กฎหมาย หรืองบประมาณ ทั้งนี้ นอกจากลักษณะของผลกระทบแล้วควรจะต้องพิจารณาให้ครอบคลุมถึงผลกระทบ แต่ละรูปแบบที่อาจเกิดขึ้นจากการดำเนินงานตามทางเลือก ซึ่งนอกจากผลกระทบทั่วไปที่พิจารณาได้โดยตรง ควรพิจารณาถึงผลกระทบในรูปแบบอื่น ๆ ด้วยโดยเฉพาะ

(๑.๓) ผลกระทบแบบสะสม (Cumulative Impacts) คือ ผลกระทบที่รวมกันจากแหล่งกำเนิดต่าง ๆ ซึ่งเกิดขึ้นจากการพัฒนาเป็นกลุ่มขนาดใหญ่ เช่น การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เป็นต้น

(๑.๔) ผลกระทบขอบเขตกว้างใหญ่ (Large - Scale Impacts) คือ ผลกระทบกว้างขวางระดับภูมิภาคหรือระดับโลก ซึ่งอาจเกิดแบบถาวร ชั่วคราวหรือเป็นผลสะสมรวม

(๑.๕) ผลกระทบข้ามพรมแดน (Transboundary Impacts) คือ ผลกระทบที่ส่งผลไปไกล นอกขอบเขตพื้นที่ของแผนหรือแผนงาน เช่น ข้ามจังหวัด ข้ามภูมิภาคหรือข้ามประเทศ เป็นต้น การประเมินผลดังกล่าวสามารถดำเนินการได้โดยพิจารณาผลกระทบจากทางเลือกต่อตัวชี้วัดด้านต่าง ๆ ว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร จากข้อมูลฐานที่ได้มีการจัดทำไว้ในขั้นตอนก่อนหน้า ซึ่งวิธีการประเมินสามารถเลือกวิธีการให้สอดคล้องกับบริบทของการจัดทำได้ เช่น การตรวจสอบรายการเมตริกซ์ การพิจารณาโดยผู้เชี่ยวชาญ เป็นต้น

(๒) การพิจารณาเปรียบเทียบทางเลือกต่าง ๆ เมื่อทางเลือกทั้งหมดที่เสนอมาได้รับการประเมินผลกระทบที่เกิดจากทางเลือกต่าง ๆ แล้ว ก็นำมาเปรียบเทียบแต่ละทางเลือก โดยการให้คะแนนและเรียงลำดับคะแนนของแต่ละทางเลือกเปรียบเทียบกับทางเลือกไม่ดำเนินงาน ซึ่งจะได้ทางเลือกที่เหมาะสมที่สุด (Preferred Alternative) สามารถดำเนินการได้ด้วยหลายวิธี เช่น การวิเคราะห์หลายหลักเกณฑ์ (Multi-Criteria Analysis) การให้คะแนนอย่างง่าย (Rating) การพิจารณาโดยผู้เชี่ยวชาญ (Expert Judgement) เป็นต้น วิธีการและเทคนิคการให้คะแนนและเปรียบเทียบทางเลือก การให้คะแนนทางเลือกต่าง ๆ ควรดำเนินการในหลากหลายกลุ่มของผู้มีส่วนได้เสีย เพื่อเป็นการรวมความคิดเห็นและการวิเคราะห์ร่วมกัน (Collective Assessment) ซึ่งจะทำให้ได้ทางเลือกที่เหมาะสมที่สุดกับการพัฒนาและสอดคล้องกับความต้องการของพื้นที่มากที่สุด ผลลัพธ์ของการพัฒนาและการประเมินทางเลือกจะต้องนำไปเสนอให้ผู้มีส่วนได้เสีย ให้ความเห็นและนำผลการรับฟังความเห็นมาใช้ปรับปรุงให้ได้ทางเลือกที่เหมาะสมที่สุดและบันทึกคำอธิบาย เหตุผลประกอบทางเลือกที่เหมาะสมที่สุดไว้ในรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) และรายงานฉบับประชาชนด้วย

(๓) การกำหนดมาตรการเพื่อความยั่งยืน (Measures for Sustainability)

การกำหนดมาตรการเพื่อความยั่งยืนของแต่ละทางเลือกเป็นแนวทางหรือวิธีการดำเนินงาน เพื่อช่วยให้ประเด็นยุทธศาสตร์ บรรลุตามวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ได้ระบุไว้ตั้งแต่ขั้นตอนการกำหนดขอบเขต และนำไปสู่ความสมดุลในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อทำให้เกิดความยั่งยืนในระยะยาว ซึ่งมาตรการเพื่อความยั่งยืนควรกำหนดให้สอดคล้องกับช่วงเวลาของการดำเนินงานตามทางเลือกด้วย ตัวอย่างเช่น เป้าหมายของการพัฒนาอุตสาหกรรมใหม่ในพื้นที่ให้เกิดความยั่งยืน คือ การปรับปรุงให้เป็นอุตสาหกรรมเชิงนิเวศและอุตสาหกรรมสีเขียว จึงกำหนดมาตรการเพื่อความยั่งยืนของการพัฒนาอุตสาหกรรมใหม่เป็น การใช้เทคโนโลยีการผลิตที่หลีกเลี่ยงมลพิษทางอากาศ การใช้นวัตกรรมการหมุนเวียนของเสียกลับมาใช้ใหม่

มาตรการเพื่อความยั่งยืน มีรูปแบบที่เน้นให้ความสำคัญกับการส่งเสริม (Enhance) ผลกระทบทางบวกหรือประโยชน์ และเน้นให้ความสำคัญกับการหลีกเลี่ยง (Avoid) และการลดหรือบรรเทา (Mitigate/Reduce) ผลกระทบทางลบที่อาจเกิดขึ้นจากการดำเนินงานตามทางเลือก ไม่ใช่เพียงมาตรการลดและบรรเทาผลกระทบแต่เพียงอย่างเดียว โดยมีมาตรการ ๓ รูปแบบ ดังนี้ (๑) มาตรการส่งเสริม (Enhance) เป็นแนวทางหรือวิธีการที่จะช่วยพัฒนาและส่งเสริมให้ผลลัพธ์ของทางเลือกนั้นก่อให้เกิดประโยชน์เพิ่มมากขึ้น (๒) มาตรการหลีกเลี่ยง (Avoid) เป็นการปรับเปลี่ยนแนวทางหรือวิธีการอื่น ๆ เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบทางลบจากการดำเนินงานตามทางเลือก (๓) มาตรการลดหรือบรรเทา

ผลกระทบ (Mitigate/ Reduce) เป็นแนวทางหรือวิธีการที่ลดหรือบรรเทาผลกระทบทางลบที่จะเกิดขึ้นจากการดำเนินงานตามทางเลือกให้อยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้

ทั้งนี้การกำหนดมาตรการเพื่อความยั่งยืนต้องระบุกรอบระยะเวลาให้ชัดเจนว่า มาตรการแต่ละด้านจะเริ่มดำเนินการเมื่อไร มีกรอบระยะเวลาดำเนินการเท่าไหร่เป็นมาตรการระยะสั้น ระยะกลางหรือระยะยาว ซึ่งต้องพิจารณาความจำเป็นว่า จะต้องดำเนินการตามมาตรการที่ได้กำหนดขึ้นนั้นจนถึงช่วงเวลาใดเพื่อให้ สามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้อย่างไรก็ตาม การระบุกรอบระยะเวลาควรจะต้อง เหมาะสมกับรอบของการจัดทำแผนหรือแผนงานด้วย ทั้งนี้มาตรการดังกล่าว ควรระบุหน่วยงานผู้รับผิดชอบให้ชัดเจน และต้องนำไปบูรณาการเข้ากับแผนหรือแผนงานด้วย ซึ่งตัวอย่างการกำหนดมาตรการเพื่อความยั่งยืนของแผนการพัฒนาในกรอบระยะเวลา ๒๐ ปี ที่ครอบคลุมทั้งการส่งเสริม หลีกเลี่ยง หรือลดหรือบรรเทาผลกระทบ

๔.๑๒ เครื่องมือและเทคนิคการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

ในการดำเนินกระบวนการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)[๒๙] ในขั้นตอนต่าง ๆ ดังกล่าวแล้วข้างต้น มีการ ประยุกต์ใช้เทคนิคในการวิเคราะห์ต่าง ๆ ที่ได้มีการประยุกต์ใช้ในแต่ละขั้นตอนให้เหมาะสมกับประเด็นยุทธศาสตร์เพื่อให้การประเมินดังกล่าวสามารถสะท้อนภาพการพัฒนาในทางเลือกต่าง ๆ ได้ใกล้เคียงกับความเป็นจริงและจะนำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและมาตรการเพื่อรองรับการดำเนินการในแนวทางดังกล่าว อันเป็นผลจากกระบวนการตัดสินใจ ซึ่งเครื่องมือที่สำคัญและมีบทบาทอย่างมากในการดำเนินการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) มีอยู่หลากหลาย ประกอบด้วย

๑) เทคนิคเชิงคุณภาพและการมีส่วนร่วม
๒) แผนที่และการวิเคราะห์เชิงพื้นที่
๓) การคาดการณ์ผลกระทบ
๔) การประเมินผลกระทบ
๕) การวางแผนที่เหมาะสม

ทั้งนี้ การใช้เครื่องมือและเทคนิค ต่าง ๆ เหล่านี้มีข้อดีข้อเสียต่างกันออกไป ดังนั้น เมื่อจะนำไปประยุกต์ใช้กับขั้นตอนต่าง ๆ ของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) จึงต้องพิจารณาถึงความเหมาะสมด้วย ตัวอย่างเช่น ในขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐาน รายการตรวจสอบเป็นเครื่องมืออย่างง่ายที่จะช่วยให้มั่นใจว่าข้อมูลพื้นฐานด้านต่าง ๆ ถูกเก็บรวบรวมหรือได้รับการพิจารณาแล้ว หรือในขั้นตอนการประเมินจัดลำดับความพึงพอใจทางเลือกเมตริกซ์ถ่วงน้ำหนักเป็นอีกหนึ่งเครื่องมือที่จะช่วยยืนยันความสอดคล้องในการประเมินความพึงพอใจทางเลือกของผู้มีส่วนได้เสีย เป็นต้น ในกระบวนการของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) การจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) จะต้องใช้เทคนิคและเครื่องมือที่จำเป็นดังต่อไปนี้ (ตารางที่ ๒)

---

[๒๙] แนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ Strategic Environmental Assessment Guideline, สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, มกราคม, พ.ศ. ๒๕๖๓

๑) เทคนิคเชิงคุณภาพ, การมีส่วนร่วม

เครื่องมือ/เทคนิค – รายการตรวจสอบ (Formal and Information Checklist) เมตริกซ์ (Matrices) การพิจารณาโดยผู้เชี่ยวชาญ (Expert Judgement) การมีส่วนร่วมสาธารณะ (Public Participation) การประเมินคุณภาพชีวิต (Quality of Life Assessment),แผนภาพสาเหตุผลกระทบ (Causal Effect Diagrams)

๒) แผนที่และการวิเคราะห์เชิงพื้นที่

เครื่องมือ/เทคนิค-การซ้อนทับแผนที่ (Overlay Mapping) การวิเคราะห์การแบ่งสรรการใช้ประโยชน์ที่ดิน ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS)

๓) การคาดการณ์ผลกระทบ

เครื่องมือ/เทคนิค-การวิเคราะห์โครงข่าย (Network Analysis) การสร้างแบบจำลอง (Modeling) การวิเคราะห์สถานการณ์/การวิเคราะห์ความอ่อนไหว

๔) การประเมินผลกระทบ

เครื่องมือ/เทคนิค-การวิเคราะห์ต้นทุนและประโยชน์ของโครงการ (CBA) การวิเคราะห์หลายหลักเกณฑ์ (MBA) การวิเคราะห์วงจรชีวิต (LCA) การชี้วัดความเปราะบาง (Vulnerability Analysis) รอยเท้าทางนิเวศน์ (Ecological Footprint) การประเมินความเสี่ยง (Risk Assessment) การวิเคราะห์แนวโน้ม (Trend Analysis)

๔.๑๓ การจัดทำรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์(SEA) (SEA Report Preparation)

การจัดทำรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เป็นการสรุปผลการดำเนินงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ทุกขั้นตอนเพื่อใช้ในการดำเนินงานและการติดตามประเมินผลของแผนหรือแผนงานและเพื่อสื่อสารต่อประชาชน โดยรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่ดี ควรแสดงให้เห็นถึงการเปิดโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียและเชื่อมโยงกับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของประเทศ เมื่อจัดทำรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) แล้ว ควรนำไปรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้เสียก่อนเสนอหน่วยงานเจ้าของแผนหรือแผนงานต่อไปเพื่อให้ได้รายงานที่มีความสมบูรณ์ น่าเชื่อถือ และเป็นที่ยอมรับของสาธารณะ

การจัดทำรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)[๓๐] ควรมี ๒ ฉบับ ประกอบด้วย

๑) รายงานวิชาการ (Technical Report) องค์ประกอบและเนื้อหาของรายงานวิชาการต้องรวบรวมผลที่ได้จากทุกขั้นตอนของกระบวนการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) โดยให้ความสำคัญกับแนวทางต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในมาตรการเพื่อความยั่งยืนตามทางเลือกที่เหมาะสมที่สุด และข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย รวมทั้งแนวทางในการติดตาม ตรวจสอบและประเมินผล หลังการ ดำเนินงานตามแผนหรือแผนงานด้วย ดังตารางที่ ๒

๒) รายงานฉบับประชาชน (Non - Technical Report)

---

[๓๐] แนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ Strategic Environmental Assessment Guideline, สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, มกราคม, พ.ศ. ๒๕๖๓

รายงานฉบับนี้ใช้สื่อสารกับผู้มีส่วนได้เสีย เพื่อให้ข้อมูลและชี้แจงผลของการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ซึ่งองค์ประกอบและเนื้อหาของรายงานมีประเด็นสำคัญที่คล้ายกับรายงานวิชาการ แต่เน้นสรุปประเด็นสำคัญที่ได้จากการจัดทำ การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) และผลจากการมีส่วนร่วม โดยใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายสามารถสื่อสารไปยังกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียได้อย่างครอบคลุม ครบถ้วนทุกประเด็น รายงานฉบับประชาชนควรมีองค์ประกอบอย่างน้อย ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒ การใช้เครื่องมือและเทคนิคในขั้นตอนต่าง ๆ ของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

ประเภท	เครื่องมือ / เทคนิค	ขั้นตอน SEA				
		การประเมินข้อมูลฐาน	การพัฒนาและประเมินผลทางเลือก			
			การประเมินผลกระทบ	การคาดการณ์ผลกระทบ	การประเมินผลกระทบที่เกิดจากทางเลือก	การพิจารณาให้คะแนน
เทคนิคเชิงคุณภาพ, การมีส่วนร่วม	รายการตรวจสอบ (Formal and Informal Checklists)	✓	✓	✓	✓	✓
	เมตริทซ์ (Matrices)		✓	✓		✓
	การพิจารณาโดยผู้เชี่ยวชาญ (Expert Judgement)	✓✓	✓✓	✓✓	✓✓	✓✓
	การมีส่วนร่วมสาธารณะ (Public Participation)	✓	✓	✓	✓	✓
	การประเมินคุณภาพชีวิต (Quality of life Assessment : QoLA)	✓			✓	
	แผนภาพสาเหตุผลกระทบ (Causal Effect Diagrams)		✓	✓		
แผนที่และการวิเคราะห์เชิงพื้นที่	การซ้อนทับแผนที่ (Overlay Mapping)	✓		✓		
	การวิเคราะห์การแบ่งสรรการใช้ประโยชน์ที่ดิน (Land use Partitioning Analysis)			✓		
	ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (Geographic Information System : GIS)	✓		✓	✓	
การคาดการณ์ผลกระทบ	การวิเคราะห์โครงข่าย (Network Analysis)		✓	✓		
	การสร้างแบบจำลอง (Modeling)			✓		

ประเภท	เครื่องมือ / เทคนิค	ขั้นตอน SEA				
		การประเมินข้อมูลฐาน	การพัฒนาและระเมินผลทางเลือก			
			การประเมินผลกระทบ	การคาดการณ์ผลกระทบ	การประเมินผลกระทบที่เกิดจากทางเลือก	การพิจารณาให้คะแนน
การประเมินผลกระทบ	การวิเคราะห์ต้นทุนและประโยชน์ของโครงการ (Cost - Benefit Analysis : CBAI)				✓	
	การวิเคราะห์สายหลักเกณฑ์ (Multi - Cafeteria Analysis : MCA)				✓	
	การวิเคราะห์ห่วงจรชีวิต (Life Cycle Analysis : LCA)				✓	
	การวิเคราะห์ความเปราะบาง (Vulnerability Analysis)			✓	✓	
	รอยเท้าทางนิเวศ (Ecological Footprint)				✓	
	การประเมินความเสี่ยง (Risk Assessment)			✓	✓	
	การวิเคราะห์แนวโน้ม (Trend Analysis)	✓		✓	✓	
การวางแผนที่เหมาะสม	การประเมินความสอดคล้อง (Compatibility Assessment)					✓

หมายเหตุ เครื่องหมาย ✓ : เครื่องและเทคนิคนั้นสามารถใช้ได้กับขั้นตอนดังกล่าว
เครื่องมือ ✓✓ : เครื่องและเทคนิคนั้นเป็นที่นิยมใช้กับขั้นตอนดังกล่าว

ที่มา : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตารางที่ ๓ องค์ประกอบของรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

บทสรุปผู้บริหาร **บทที่ ๑ บทนำ** ๑.๑ หลักการและเหตุผล ๑.๒ วัตถุประสงค์ของการจัดทำรายงาน ๑.๓ พื้นที่ศึกษา ๑.๔ กรอบการดำเนินการและวิธีการจัดทำ ๑.๕ ระยะเวลาการดำเนินการจัดทำ ๑.๖ ผลที่คาดว่าจะได้รับ **บทที่ ๒ การกลั่นกรอง** **บทที่ ๓ การกำหนดขอบเขต** ๓.๑) การวิเคราะห์และทบทวนแผนหรือแผนงานและการทบทวนข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ๓.๒) การระบุขอบเขตเชิงพื้นที่และระยะเวลา ๓.๓) การวิเคราะห์แรงขับเคลื่อนของการพัฒนา ๓.๔) การกำหนดวิสัยทัศน์และประเด็นยุทธศาสตร์ ๓.๕) การกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนและตัวชี้วัด	๓.๖) การประเมินข้อมูลฐาน ๓.๗) การกำหนดทางเลือกการพัฒนาเบื้องต้น ๓.๘) การจัดทำแผนการมีส่วนร่วมและการสื่อสาร ๓.๙) การจัดทำและเสนอรายงานการกำหนดขอบเขต **บทที่ ๔ การพัฒนาและการประเมินทางเลือก** ๔.๑ การพัฒนาทางเลือก ๔.๒ การประเมินทางเลือก **บทที่ ๕ การกำหนดมาตรการเพื่อความยั่งยืน** **บทที่ ๖ การมีส่วนร่วม** **บทที่ ๗ บทสรุปและข้อเสนอแนะ** **บรรณานุกรม/ เอกสารอ้างอิง**

ที่มา : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

บทสรุปสำหรับประชาชน

บทที่ ๑ บทนำ

ให้ข้อมูลสรุปโดยสังเขปเรื่องวัตถุประสงค์ พื้นที่ศึกษา ระยะเวลา วิธีการจัดทำและผลที่คาดว่าจะได้รับ โดยแสดงเป็น แผนผัง แผนที่ที่สั้นกระชับ

บทที่ ๒ การมีส่วนร่วมของประชาชน

ชี้แจงกิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นตอนต่าง ๆ ของกระบวนการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ได้แก่ การกำหนดขอบเขต การพัฒนาและประเมินทางเลือก การกำหนดมาตรการเพื่อความยั่งยืน โดยแสดงเป็นกล่องข้อความ แผนภูมิและรูปภาพ ประกอบ

บทที่ ๓ ทางเลือกการพัฒนาและมาตรการเพื่อความยั่งยืน

แจ้งให้ทราบว่า ทางเลือกที่เหมาะสมที่สุดจากผลการจัดทำเป็นอย่างไร ข้อดีและข้อควรคำนึงถึงพร้อมกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนในการได้มาซึ่งทางเลือกที่เหมาะสมที่สุดและมาตรการเพื่อความยั่งยืนโดยสังเขปและไม่ใช้คำที่เป็นเทคนิค และวิชาการมากเกินไป

บทที่ ๔ การติดตามผลของผู้มีส่วนได้เสีย

แจ้งโอกาสการมีส่วนร่วมในการติดตามผลการนำทางเลือกเหมาะสมและมาตรการต่าง ๆ ไปใช้ในแผนหรือแผนงานและ บทบาทของผู้มีส่วนได้เสียหลังจากการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) โดยสังเขปและระบุระยะเวลาให้เข้าใจชัดเจน

สำหรับรายงานฉบับประชาชน(Non-technical report)นั้นเป็นรายงานอีกประเภทหนึ่งที่ต้องจัดทำตามที่ปรากฏในแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ Strategic

Environmental Assessment Guideline สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๓ ซึ่งที่ผ่านมายังไม่มีการกำหนดให้มีการจัดทำรายงานฉบับประชาชน (Non - Technical Report) ใน TOR ของการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของเจ้าของหน่วยงาน ดังนั้น ที่ผ่านมาจึงยังคงไม่ปรากฏการจัดทำรายงานฉบับประชาชน (Non - Technical Report) ในการจัดทำรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ฉบับล่าสุด (ปี ๒๕๖๔) คือ โครงการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์พื้นที่ลุ่มน้ำมูล[๓๑]

๔.๑๔ การมีส่วนร่วม (Participation)

"การมีส่วนร่วม" หมายถึง การที่ประชาชนหรือกลุ่มบุคคลมีแนวคิดหรือจุดมุ่งหมายที่เหมือนกันเข้ามาดำเนินการในภารกิจนั้น ให้แล้วเสร็จตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดแล้วรับผลประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งต้องเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการมีส่วนร่วม ในผลประโยชน์และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล[๓๒] การมีส่วนร่วมเป็นขั้นตอนสำคัญและจำเป็นสำหรับกระบวนการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ซึ่งจะทำให้เกิดการยอมรับของผู้มีส่วนได้เสีย ในทางปฏิบัติการดำเนินงานด้านการมีส่วนร่วมต้องสอดแทรกอยู่ตลอดกระบวนการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)[๓๓] เริ่มตั้งแต่ขั้นตอนการกำหนดขอบเขตทั้งการวิเคราะห์แรงขับเคลื่อนของการพัฒนาการ กำหนดวิสัยทัศน์และประเด็นยุทธศาสตร์ การกำหนดวัตถุประสงค์ เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนและตัวชี้วัดการประเมินข้อมูลฐานการจัดทำแผนการมีส่วนร่วมและการสื่อสารและการจัดทำและเสนอรายงานการกำหนดขอบเขต รวมไปถึงการพัฒนาและประเมินทางเลือก การกำหนดมาตรการเพื่อความยั่งยืน ตลอดจนการทบทวนผลของการจัดทำรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ด้วย การดำเนินการการมีส่วนร่วมในการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) มักจะไม่ครบถ้วนสมบูรณ์เนื่องจากปัญหาการเข้าร่วมในกระบวนการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

การมีส่วนร่วมบางครั้งก็เป็นปัญหาอุปสรรคต่อการดำเนินการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ถ้าบริหารจัดการไม่เหมาะสม อย่างเช่น กรณีโครงการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์สำหรับพื้นที่ก่อสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหินในภาคใต้[๓๔] ของกระทรวงพลังงาน

เพื่อให้การดำเนินการมีส่วนร่วมในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ควรวิเคราะห์ให้ได้ว่าผู้มีส่วนได้เสียเป็นกลุ่มคน ชุมชน องค์กร หน่วยงาน และสถาบันใดมีความสำคัญในระดับใด เพื่อให้สามารถกำหนดแผนการมีส่วนร่วมและการสื่อสารได้เหมาะสม

---

[๓๑] โครงการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์พื้นที่ ลุ่มน้ำมูล สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ ๒๕๖๔

[๓๒] บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่มา : digital_collect.lib.buu.ac.th/dcms/files/52930412/chapter2.pdf · PDF file, et. al., 1964

[๓๓] แนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ Strategic Environmental Assessment Guideline, โดยสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มกราคม, พ.ศ. ๒๕๖๓

[๓๔] โครงการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์พื้นที่ก่อสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหินภาคใต้, กระทรวงพลังงาน

ครอบคลุมกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้องทั้งหมดซึ่งจะช่วยให้การจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ได้ผนวกรวมความคิดเห็น ข้อเสนอแนะรวมไปถึงข้อห่วงกังวลจากผู้มีส่วนได้เสียเข้าร่วมด้วยโดยรายละเอียดของการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder Analysis) มีดังนี้

๑) วัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้เสีย

(๑) เพื่อระบุกลุ่มคน ชุมชน องค์กร หน่วยงาน และสถาบันที่สนใจและมีส่วนเกี่ยวข้องในการตัดสินใจดำเนินงานแผนหรือแผนงานเพื่อนำไปสู่การกำหนดผู้ที่ควรเข้าร่วมกระบวนการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

(๒) เพื่อให้ทราบประเด็น มุมมองที่หลากหลาย หรือความห่วงกังวลที่เกิดขึ้นจากการตัดสินใจประเด็นสำคัญของแผนหรือแผนงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นที่เปราะบางหรือความอ่อนไหวทางวัฒนธรรม ศาสนา และภาษา

(๓) เพื่อให้ได้ข้อมูลในการพิจารณาระดับการมีส่วนร่วม รูปแบบ เทคนิควิธีการและกิจกรรมที่เหมาะสม

๒) ขั้นตอนของการกำหนดระดับของผู้มีส่วนได้เสีย มีดังต่อไปนี้

(๑) การระบุผู้มีส่วนได้เสีย

- มีกลุ่มคน ชุมชน องค์กร หน่วยงาน และสถาบันใดในพื้นที่หรือที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการพัฒนา ซึ่งอาจได้รับผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบต่อรายได้ อาชีพ สุขภาพ อนามัย สิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่
- มีกลุ่มคน ชุมชน องค์กร หน่วยงาน และสถาบันใด ซึ่งมีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวข้องกับการพัฒนาตามแผนหรือแผนงานและประเด็นยุทธศาสตร์
- มีกลุ่มคน ชุมชน องค์กร หน่วยงาน และสถาบันใดที่มีสถานะทางสังคม ซึ่งมีนัยสำคัญต่อการชี้นำความคิดให้แก่ประชาชนและผู้มีส่วนได้เสีย
- มีกลุ่มคน ชุมชน องค์กร หน่วยงาน และสถาบันใด ที่มีอิทธิพลหรือมีส่วนได้เสียในการพัฒนานั้น ในระดับพื้นที่หรือระดับนโยบายและมีความสนใจนั้นเกี่ยวข้องโดยตรงกับแผนหรือแผนงานและประเด็นยุทธศาสตร์[๓๕]

โดยทั่วไปผู้มีส่วนได้เสียในกระบวนการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ควรประกอบด้วย

- ประชาชนที่มีภูมิลำเนาในพื้นที่และขอบเขต
- หน่วยงานราชการและรัฐวิสาหกิจที่รับผิดชอบในพื้นที่และขอบเขต
- นักวิชาการและสถาบันการศึกษาที่มีความสนใจในพื้นที่และขอบเขต
- ตัวแทนผู้ประกอบอาชีพที่อาจได้รับผลกระทบทั้งทางบวกและลบ
- ผู้นำชุมชนหรือผู้นำทางความคิดที่มีอิทธิพลในพื้นที่และขอบเขต
- นักการเมืองท้องถิ่นที่มีบทบาทในพื้นที่และขอบเขต
- ผู้แทนเครือข่ายภาคประชาสังคมและอาสาสมัครเพื่อสังคมในพื้นที่และขอบเขต
- องค์กรอิสระไม่หวังผลกำไรซึ่งทำงานในพื้นที่และขอบเขต

---

[๓๕] อัด "นิด้า" โกหกตั้งแต่ชื่อโครงการ "SEA ไฟฟ้าใต้" จัดเวที ที่มา : ttps://mgronline.com /south/detail/ 9620000049400 5/24/2019

- เอกชนและผู้ประกอบการในพื้นที่และขอบเขต
- ผู้กำหนดหรือผู้อนุมัติแผนหรือแผนงาน ผู้จัดสรรงบประมาณ
- หน่วยงานเจ้าของแผนหรือแผนงาน
- หัวหน้าส่วนราชการสูงสุดหรือผู้ได้รับมอบหมายที่มีอำนาจในการตัดสินใจ

(๒) วิเคราะห์ปัจจัยและการกำหนดระดับของผู้มีส่วนได้เสีย

เมื่อระบุผู้มีส่วนได้เสียครอบคลุมแล้ว ขั้นตอนต่อไป คือ การวิเคราะห์ปัจจัยและการกำหนดระดับของผู้มีส่วนได้เสียกลุ่มต่าง ๆ เพื่อให้ทราบว่าผู้มีส่วนได้เสียกลุ่มใดที่มีความสนใจและมีอิทธิพลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของแผนหรือแผนงานและมีผลต่อการตัดสินใจแผนหรือแผนงาน และมีกลุ่มบุคคลใด ซึ่งอาจไม่มีอำนาจหรืออิทธิพล แต่เป็นกลุ่มเป้าหมายหลักของการพัฒนา และเป็นผู้ที่อาจได้รับผลกระทบจากการดำเนินงานนั้น ซึ่งการวิเคราะห์ปัจจัยและกำหนดระดับของผู้มีส่วนได้เสีย จะช่วยให้สามารถกำหนดรูปแบบ วิธีการ และประเด็นการปรึกษาหารือที่เหมาะสมสำหรับแต่ละกลุ่ม

ขั้นตอนนี้เป็นการทำความรู้จักและเข้าใจผู้มีส่วนได้เสียในด้านตำแหน่ง หน้าที่ องค์กร และ ทรัพยากรภายใต้การกำกับ ความสัมพันธ์และอิทธิพลที่มีต่อกลุ่มคนต่าง ๆ รวมทั้งความสนใจที่มีต่อแผนหรือแผนงาน ความคิดเห็นและข้อห่วงกังวลเกี่ยวกับผลกระทบจากแผนหรือแผนงานนั้น รวมถึงโอกาสและ ศักยภาพที่กลุ่มต่าง ๆ จะสนับสนุนหรือคัดค้านต่อต้านแผนหรือแผนงานเพื่อเป็นข้อมูลในการกำหนดระดับ ของผู้มีส่วนได้เสีย โดยพิจารณาจากประเด็นคำถามได้ ๒ ด้าน ได้แก่ ด้านความสนใจและด้านอิทธิพล ซึ่งสามารถพิจารณาได้จากประเด็นย่อย ดังต่อไปนี้

ด้านความสนใจ

- ผู้มีส่วนได้เสียนั้นสนใจเรื่องใดในการพัฒนาตามแผนหรือแผนงานและประเด็นเฉพาะในความสนใจนั้นเกี่ยวข้องกับผู้มีส่วนได้เสียนั้นอย่างไร
- ความเกี่ยวข้องของผู้มีส่วนได้เสียกับประเด็นนั้นมากน้อยระดับใดจึงเป็นสาเหตุที่ให้ผู้มีส่วนได้เสียนั้นต้องเข้ามามีส่วนร่วม
- ผู้มีส่วนได้เสียนั้นจะได้รับผลดีหรือผลเสียมากน้อยในระดับใด จากแผนหรือแผนงานที่จะนำมาใช้ในอนาคต และมีสาเหตุเพราะอะไร

ด้านอิทธิพล

- ผู้มีส่วนได้เสียนั้นมีหน้าที่และความรับผิดชอบที่เกี่ยวข้องอย่างไรและระดับใดในการพัฒนาด้านต่าง ๆ ในพื้นที่และขอบเขตตามแผนหรือแผนงานนั้น
- หากผู้มีส่วนได้เสียนั้นเข้าใจและมีส่วนร่วมในการรับรู้ การแสดงความคิดเห็นแล้วจะส่งผลให้กลุ่มประชาชนที่ผู้มีส่วนได้เสียนั้นเกี่ยวข้องเข้าใจได้มากน้อยเพียงใด
- ความรู้ ประสบการณ์ และภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้มีส่วนได้เสียนั้นมีส่วนช่วยในการตัดสินใจที่ถูกต้องในการพัฒนาตามแผนหรือแผนงานได้มากน้อยเพียงใด

๓) การจัดลำดับความสำคัญของผู้มีส่วนได้เสีย

เมื่อวิเคราะห์ทั้งด้านความสนใจและอิทธิพลของผู้มีส่วนได้เสียต่อแผนหรือแผนงานแล้ว จะให้น้ำหนักระดับของผู้มีส่วนได้เสียเพื่อให้ทราบว่าผู้มีส่วนได้เสียแต่ละรายอยู่ในระดับใดและมีลำดับความสำคัญอย่างไร ระหว่างสำคัญมากที่สุดไปจนถึงสำคัญน้อยที่สุด โดยพิจารณาทั้งในด้านความสนใจและอิทธิพลผลของการจัดลำดับความสำคัญจะถูกนำไปประกอบการจัดทำแผนการมีส่วนร่วมและการสื่อสาร และสามารถระบุกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียที่จะเกี่ยวข้องในกระบวนการมีส่วนร่วมของแต่ละขั้นตอน

การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ได้ ส่งผลต่อแผนการมีส่วนร่วมและการสื่อสาร มีประสิทธิภาพและดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง ใกล้ชิด และครอบคลุมทุกกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้องทั้งหมดอย่างเหมาะสมตัวอย่างการจัดลำดับความสำคัญของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ดังตารางที่ ๔

ตารางที่ ๔ ตัวอย่างการจัดลำดับความสำคัญของผู้มีส่วนได้เสีย

ความสนใจ	**ระดับของผู้มีส่วนได้เสีย**			
สนใจมาก	C	B	A	A
สนใจ	C	B	A	A
สนใจบ้าง	D	D	B	B
สนใจน้อย/ ไม่ทราบ	D	D	C	C
อิทธิพลของผู้มีส่วนได้เสียต่อความสำเร็จของแผน	**มีอิทธิพลน้อย/ ไม่ทราบ**	**มีอิทธิพลบ้าง**	**มีอิทธิพล**	**มีอิทธิพลมาก**

หมายเหตุ: ระดับความสำคัญของผู้มีส่วนได้เสียจำแนกดังนี้

A สำคัญมากที่สุด B สำคัญ C สำคัญน้อย D สำคัญน้อยที่สุด

ที่มา : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

๔) ข้อควรคำนึง

(๑) รูปแบบของการมีส่วนร่วมควรมีความยืดหยุ่น เนื่องจากการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) มีขอบเขตที่ค่อนข้างกว้างและเป็นการเปรียบเทียบทางเลือกต่าง ๆ และมีความยืดหยุ่นสูง รูปแบบของการมีส่วนร่วมจึงควรมีความยืดหยุ่นสามารถปรับแผนการดำเนินงาน ปรับฐานคิด ปรับวิธีการให้เหมาะสมได้ตลอดเวลา โดยรูปแบบการมีส่วนร่วมที่สำคัญที่สุดคือการปรึกษาหารือสองทาง

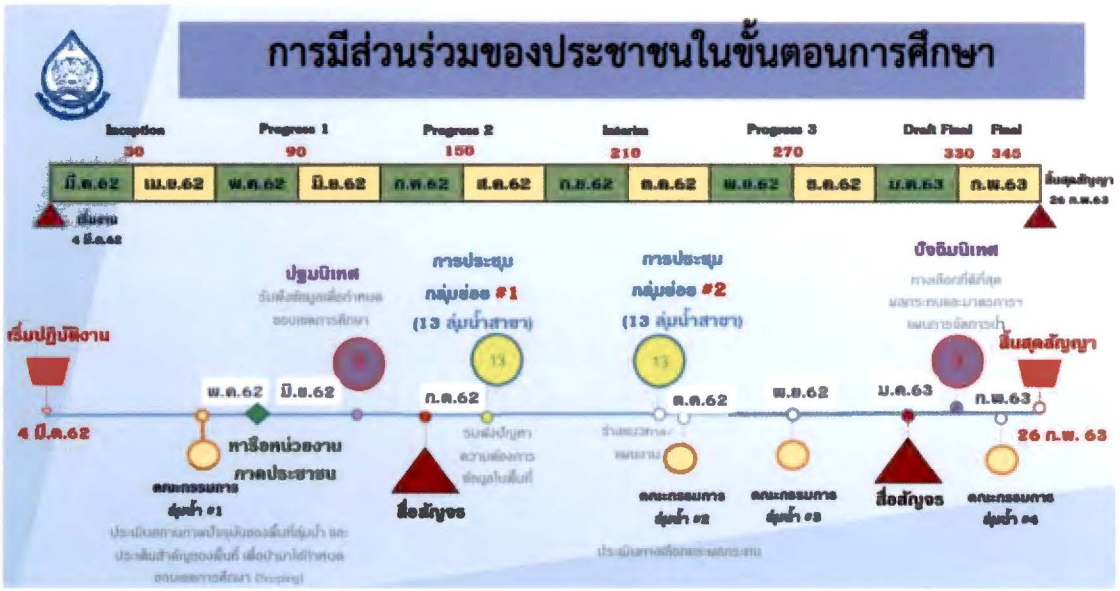
อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) มีความเป็นนามธรรมสูง และบางครั้งต้องอาศัยการเปรียบเทียบอ้างอิงกับกรณีศึกษาต่างประเทศหรือความรู้และประสบการณ์ของผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง การดำเนินการบางประเภทจึงไม่เหมาะสมที่จะเปิดการมีส่วนร่วมในวงกว้าง ในกรณีนี้การนำเสนอข้อมูลข่าวสาร แก่สาธารณะอย่างเปิดเผยและกว้างขวางก็ยิ่งทวีความสำคัญ เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีความเข้าใจหลักการเหตุผล และการตัดสินใจในประเด็นสำคัญเกี่ยวกับร่างแผนหรือแผนงาน และการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) อย่างต่อเนื่องสามารถมีส่วนร่วมในระยะต่อไปอย่างมีคุณภาพและจะช่วยให้การศึกษามีความโปร่งใสเป็นที่ไว้วางใจของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

(๒) ให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้เสียที่มีอิทธิพลน้อย ผู้มีส่วนได้เสียที่มีอิทธิพลน้อยโดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มผู้ด้อยโอกาส เช่น คนชายขอบ ชนเผ่า ผู้พิการ และผู้สูงอายุ เป็นต้น มักขาดโอกาสที่จะเข้าร่วมในกระบวนการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) แม้ในกรณีที่เป็นผู้รับผลกระทบโดยอ้อม แผนการมีส่วนร่วมและการสื่อสารของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) จึงต้องเปิดโอกาสให้กลุ่มคนเหล่านี้เป็นพิเศษ เพื่อให้มั่นใจว่าแผนหรือแผนงาน และการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่จัดทำได้คำนึงถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น รวมทั้งแสวงหาโอกาส การพัฒนาที่จะช่วยเสริมสร้างโอกาสของกลุ่มคนเหล่านี้ด้วย

(๓) การเลือกเทคนิคการมีส่วนร่วมที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ เนื่องจากการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์(SEA) มีขอบเขตที่กว้างและเกี่ยวข้องกับกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียที่หลากหลาย

การดำเนินงานมีส่วนร่วมให้มีประสิทธิภาพ สามารถรวบรวมความคิดเห็นได้อย่างครบถ้วนและครอบคลุมนั้น จะต้องอาศัยการวางแผนที่ดี รวมไปถึงการเลือกเทคนิค วิธีการที่เหมาะสมต่อกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียกลุ่มต่าง ๆ และเหมาะสมต่อแต่ละขั้นตอนของกระบวนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ด้วย เช่น ในกรณีของขั้นตอนการกำหนดขอบเขต ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ต้องการความคิดเห็นรวมไปถึงข้อมูลเชิงลึกจากกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียกลุ่มต่าง ๆ อาจพิจารณากำหนดเทคนิคการมีส่วนร่วมในขั้นตอนนี้ในรูปแบบของการประชุมกลุ่มย่อย โดยจำแนกตามกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย ซึ่งการประชุมกลุ่มย่อยจะดำเนินการเพียงกลุ่มเล็ก ๆ จำนวนคนที่เข้าร่วมมีจำนวนไม่มากนัก เพื่อให้ผู้ที่เข้าร่วมสามารถเสนอแนะและแสดงความคิดเห็นได้อย่างเชิงลึกและทั่วถึง ทั้งนี้ ในการประชุมกลุ่มย่อยอาจสอดแทรกเทคนิคเพิ่มเติมเพื่อสนับสนุนและเปิดโอกาสให้ผู้ที่เข้าร่วมสามารถแสดงความคิดเห็นได้มากยิ่งขึ้น เช่น การใช้บัตรคำแสดงความคิดเห็น ที่ผู้เข้าร่วมแต่ละคนมีโอกาสในการเสนอแนะความคิดเห็นได้เท่าเทียมกันทุกคน ผนวกกับการใช้หัวข้อหรือคำถามนำเพื่อให้ผู้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นได้ตรงประเด็นมากยิ่งขึ้น ความคิดเห็นที่ได้รับจึงสามารถนำไปประกอบให้การจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) มีความครบถ้วนสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น เป็นต้น

กรณีศึกษาการมีส่วนร่วมจากรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของพื้นที่ลุ่มน้ำ ได้กำหนดแนวทางและขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของพื้นที่ลุ่มน้ำ[๓๖] ดังภาพที่ ๘ ดังนี้

ภาพที่ ๘ ขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของพื้นที่ลุ่มน้ำ
ที่มา : สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ, ขั้นตอนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์

---

[๓๖] ขั้นตอนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ - โครงการศึกษาการ .... ที่มา : http://www.sea-stec.com/wpcontent/uploads/2019/06/%E0%B9%80%E0%B8%AD%E0% B8%81 %E0% B8% AA%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8B8%A3.pdf, สืบค้นเมื่อ ๑๔ กันยายน ๒๕๖๔

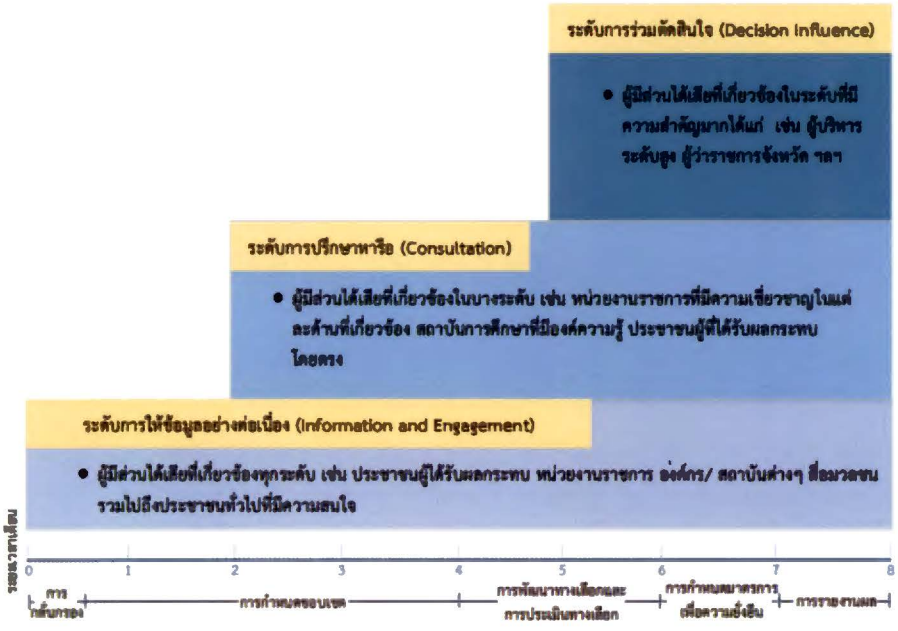
การมีส่วนร่วมต้องดำเนินการภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ โดยมีการจัดประชุมรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น หน่วยงานภาครัฐระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ รวมถึงภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และประชาชนในพื้นที่ เป็นต้น

การจัดทำแผนการมีส่วนร่วมและการสื่อสาร (Participation and Communication plan)

การจัดทำแผนการมีส่วนร่วมและการสื่อสารเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมาก เนื่องจากจะช่วยกำหนดแนวทางการมีส่วนร่วมที่เชื่อมโยงกับกระบวนการแต่ละขั้นตอนของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ซึ่งจะทำให้ขั้นตอนการมีส่วนร่วมสอดคล้องกับกรอบระยะเวลาของกระบวนการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) และตามระดับความสำคัญของผู้มีส่วนได้เสีย รวมทั้งใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสารกับผู้ที่เกี่ยวข้อง อาทิ หน่วยงานเจ้าของแผนหรือแผนงาน และผู้มีส่วนได้เสีย เป็นต้น ซึ่งจะทำให้กระบวนการมีส่วนร่วมมีประสิทธิภาพ และมีความโปร่งใส ทั้งนี้ สิ่งสำคัญที่สุดคือการมีส่วนร่วมตัดสินใจในทุกขั้นตอนหลักของผู้มีส่วนได้เสีย

แผนการมีส่วนร่วมและการสื่อสาร แบ่งออกเป็น ๓ ระดับ ได้แก่ (๑) ระดับการให้ข้อมูลอย่างต่อเนื่อง (Information and Engagement) (๒) ระดับการปรึกษาหารือ (Consultation) และ (๓) ระดับการร่วมตัดสินใจ (Decision Influence) โดยในแต่ละระดับต้องพิจารณาว่าผู้ใดที่เกี่ยวข้อง (Who) ต้องดำเนินการในระดับนั้นเมื่อใด (When) และดำเนินการด้วยรูปแบบวิธีการอย่างไร (How) ทั้งนี้ แต่ละระดับอาจมีรูปแบบการมีส่วนร่วมที่แตกต่างกัน เพื่อให้เหมาะสมกับบริบทหรือรูปแบบของระดับนั้น ๆ

ในการจัดทำแผนการมีส่วนร่วมและการสื่อสารควรระบุผู้มีส่วนได้เสียให้ได้ว่าผู้มีส่วนได้เสียกลุ่มใดที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในแต่ละระดับข้างต้น และควรวางแผนกิจกรรมและกำหนดระยะเวลาของกิจกรรมให้สอดคล้องกับกระบวนการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) และกระบวนการจัดทำแผนหรือแผนงานด้วย เพื่อให้ความคิดเห็นที่จะได้รับจากผู้มีส่วนได้เสียสามารถนำมาใช้ปรับปรุงการดำเนินงานได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมกับช่วงเวลา ดังตัวอย่างแผนภาพระดับของแผนการมีส่วนร่วมตามระยะเวลาที่ใช้ในกระบวนการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ดังภาพที่ ๙

ภาพที่ ๙ แผนการมีส่วนร่วมและการสื่อสาร

ที่มา : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ , ๒๕๖๒

๔.๑๕ กฎหมาย และระเบียบของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

ปัจจุบันมีประเทศจำนวนมากได้มีการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)[๓๗] ทั้งในเอเชีย[๓๘] เอเชียตะวันออกและตะวันออกเฉียงใต้[๓๙] ได้แก่ ประเทศไทย เวียดนาม อินโดนีเซีย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย กัมพูชา เมียนมาร์ ฟิจิ จีน อินเดีย และประเทศในยุโรป ได้แก่ ออสเตรเลีย ฝรั่งเศส อังกฤษ รวมทั้งประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศแคนาดา ในบางประเทศได้มีการตรากฎหมายเฉพาะเพื่อกำหนดรายละเอียด ต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เช่น สหรัฐอเมริกา จีน เวียดนาม อังกฤษ เป็นต้นซึ่งส่งผลให้การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) มีสภาพบังคับให้หน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดทำนโยบาย แผน หรือแผนงาน จะต้องนำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ไปเป็นขั้นตอนหนึ่งในการจัดทำนโยบาย แผน หรือแผนงาน ตัวอย่างเช่น ประเทศอังกฤษ ได้มีการบัญญัติกฎหมายว่าด้วยการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม สำหรับแผนและแผนงาน ค.ศ. ๒๐๐๔ (Environmental Assessment of Plans and Programmes Regulations 2004) มีการบัญญัติกฎหมายการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เป็นลายลักษณ์อักษร[๔๐] ทั้งยังบัญญัติกฎหมายแยกต่างหากจากกฎหมายการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) ตลอดจนมีบทบัญญัติที่ครอบคลุมเนื้อหาในเอกสารการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) และแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment Guideline) ในประเทศอังกฤษมีกฎหมายว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์(SEA) ที่มีสภาพบังคับทางกฎหมายและรายละเอียดเนื้อหาที่ชัดเจน คือกฎหมายว่าด้วยการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมสำหรับแผนและแผนงาน ค.ศ. ๒๐๐๔ (Environmental Assessment of Plans and Programmes Regulations 2004) ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่รับหลักการมาจากกฎหมายของสหภาพยุโรป ว่าด้วยการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมสำหรับแผนและแผนงาน (Directive 2001/42/EC of the European Parliament and Council on the Assessment of the Effects of Certain Plans and Programmes on The Environment) โดยบทบัญญัตินี้กำหนดให้มีการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) สำหรับแผนหรือแผนงานเกี่ยวกับเกษตรกรรม ป่าไม้ การประมง พลังงาน อุตสาหกรรม การคมนาคม การจัดการขยะ การจัดการน้ำ โทรคมนาคม การท่องเที่ยว ผังเมือง และการจัดการที่ดิน หากแผนหรือแผนงาน ดังกล่าวนั้น เป็นแผนหรือแผนงานที่ออกเพื่อรองรับโครงการที่จะดำเนินการในอนาคต ซึ่งโครงการนั้น เป็นโครงการที่ถูกกำหนดให้ต้องมีการจัดทำการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) ตามกฎหมายของสหภาพยุโรปว่าด้วยการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมสำหรับโครงการทั้งของรัฐบาล

---

[๓๗] ที่มา : www.elgaronline.com/downloadpdf/edcoll/9781789909920/ 978178 99099 20.00039.pdf 25. Strategic environmental assessment in India – Elgaronline, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑

[๓๘] สุชานัน หรรษอุดม “ควรมีการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ในประเทศไทยหรือไม่?”, (๒๕๖๔), วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

[๓๙] ที่มา : www.researchgate.net/publication/308649300 Strategic Environmental Assessment in East and Southeast Asia A Progress Review and Comparison of Country Systems and Cases (PDF) Strategic Environmental Assessment in East and Southeast ...

[๔๐] ที่มา : pubs.iied.org/sites/default/files/pdfs/migrate/G02193.pdf STRATEGIC ENVIRONMENTAL ASSESSMENT - International ...

และเอกชน เช่น โรงไฟฟ้านิวเคลียร์เป็นโครงการที่กฎหมายกำหนดให้ต้องมีการจัดทำการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) ก่อนการดำเนินโครงการดังนั้นการกำหนดแผนหรือแผนงานที่เกี่ยวกับการจัดตั้งโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ในอนาคต ก็จะต้องมีการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เป็นต้น อย่างไรก็ดี หากแผนหรือแผนงานดังกล่าวนั้นเป็นแผนท้องถิ่นที่ กำหนดสำหรับพื้นที่ขนาดเล็กหรือการแก้ไขแผนเพียงเล็กน้อย แผนหรือแผนงานนั้นอาจไม่ต้องจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เว้นแต่แผนหรือแผนงานนั้นอาจส่งผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อสิ่งแวดล้อม เช่นนี้ก็ต้องจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ก่อนการกำหนดแผนหรือแผนงานเช่นกัน กฎหมายว่าด้วยการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมสำหรับแผนและแผนงานฉบับดังกล่าวได้บัญญัติกำหนดหลักเกณฑ์และขั้นตอนของการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ไว้อย่างละเอียด โดยกำหนดหลักเกณฑ์ สำหรับการพิจารณาผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ เช่น การพิจารณาผลกระทบสะสม ผลกระทบต่อสุขภาพของมนุษย์และสิ่งแวดล้อม ผลกระทบข้ามแดน เป็นต้น ตลอดจนกำหนด รายละเอียดของข้อมูลที่ต้องบรรจุไว้ในรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) รวมทั้งยังกำหนดให้หน่วยงานผู้รับผิดชอบ (Responsible Authority) ในการดำเนินการตามแผนหรือแผนงานเป็นผู้มีหน้าที่ในการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ก่อนบังคับใช้แผนหรือแผนงานนั้น มีการกำหนดผู้รับผิดชอบในการให้คำแนะนำสำหรับการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) (Consultation Body) นอกจากนี้ ยังกำหนดให้หน่วยงานผู้รับผิดชอบดำเนินกระบวนการ ติดตามตรวจสอบผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหลังจากที่ได้มีการดำเนินการตามแผนหรือแผนงานแล้วซึ่งเป็นการติดตามตรวจสอบการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) ตลอดการดำเนินการตามแผนหรือแผนงาน มิใช่เฉพาะก่อนการดำเนินการ และยังกำหนดในกฎหมายถึงขั้นตอนของการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมแสดงความคิดในการพิจารณาแผนหรือแผนงานเช่น กำหนดวิธีการเผยแพร่รายงานการพิจารณาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ไว้ โดยให้เผยแพร่ ณ ที่ทำการของหน่วยงานที่รับผิดชอบ รวมถึง ในเว็บไซต์ เพื่อให้ประชาชนได้มีโอกาสตรวจสอบข้อมูล เป็นต้น ดังนั้นเมื่อมีการกำหนดแผนหรือแผนงานที่ต้องจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) รายละเอียด ขั้นตอน ตลอดจนระบุหน่วยงานผู้รับผิดชอบในการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ไว้ในกฎหมายอย่างชัดเจน จึงทำให้การจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ในประเทศอังกฤษมีสภาพบังคับทางกฎหมายให้หน่วยงานผู้รับผิดชอบต้องดำเนินการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ก่อนการกำหนดแผนหรือแผนงาน ทั้งการกำหนดให้ทำการติดตามตรวจสอบผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ภายหลังจากการดำเนินการตามแผนหรือแผนงาน และยังทำให้สามารถป้องกันและลดผลกระทบที่อาจจะเกิดต่อสิ่งแวดล้อมได้ทันท่วงที หากมีการดำเนินการตามแผนหรือแผนงานไปแล้ว นอกจากนี้ เมื่อกฎหมายฉบับดังกล่าวกำหนดขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้อย่างชัดเจน หน่วยงานผู้รับผิดชอบก็จำต้องดำเนินการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นอย่างเลี่ยงมิได้

สำหรับประเทศไทยปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายหรือระเบียบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) มีเพียงกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องดังนี้

๑) พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๑

จากบริบทการปฏิรูปทางด้านสิ่งแวดล้อมจึงนำมาสู่การปรับปรุงพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบ

สิ่งแวดล้อม โดยตราเป็นพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๑ เมื่อวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๖๑ เหตุผลในการประกาศใช้ พ.ร.บ.ฉบับดังกล่าวนอกเหนือจากการปรับปรุงให้กฎหมายทันสมัยและสอดคล้องกับบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแล้ว ยังระบุเหตุผลว่า "เพื่อให้มีมาตรฐานอันเป็นที่ยอมรับและได้รับความเชื่อมั่นจากทุกภาคส่วนในการดำรงไว้ซึ่งการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติควบคู่ไปกับการพัฒนาประเทศอย่างสมดุล" ทั้งนี้ ประเด็นสำคัญในพระราชบัญญัติฉบับนี้คือมาตรา ๔๗ กล่าวถึงการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ไว้ดังนี้ "ในกรณีที่มีการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ตามระเบียบหรือกฎหมายอื่นใดไว้แล้ว การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมให้คำนึงถึงผลการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ดังกล่าวด้วย" ปรากฏว่า ในปัจจุบันยังไม่มีการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ใดที่มีการจัดทำขึ้นโดยอาศัยหลักเกณฑ์ในกฎหมายหรือระเบียบที่มีฐานทางกฎหมายรองรับ จึงทำให้การจัดทำการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) ของการดำเนินโครงการหรือกิจการต่าง ๆ ในประเทศไทย ยังไม่จำต้องพิจารณาถึงการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ตามนัยมาตรา ๔๗ ข้างต้น หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ในระดับนโยบาย แผน และแผนงานก็ยังไม่มีผลผูกพันให้การประเมินผลกระมลสิ่งแวดล้อม (EIA) ต้องดำเนินการตามแนวทางเดียวกัน[๔๑]

๒) พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๑๑ (๘) กำหนดให้นายกรัฐมนตรีในฐานะหัวหน้ารัฐบาลมีอำนาจหน้าที่วางระเบียบปฏิบัติราชการ เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินเป็นไปโดยรวดเร็วและมีประสิทธิภาพเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่น เมื่อคณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบแล้วให้ใช้บังคับได้

๓) (ร่าง) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. ....

เนื่องจากยังไม่มีกฎหมาย และระเบียบอื่นใดที่กำหนดให้มีการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เพื่อให้กระบวนการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ในขั้นตอนต่าง ๆ มีมาตรฐานและคุณภาพ รัฐจำเป็นต้องมีกฎหมายหรือระเบียบ สำหรับเจ้าของแผนหรือแผนงาน หน่วยงาน องค์กร คณะกรรมการ และคณะทำงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนผู้มีส่วนได้เสียรับทราบและถือปฏิบัติ ซึ่งเป็นกลไกการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของประเทศให้มีประสิทธิภาพและเป็นรูปธรรม ทำให้ประหยัดเวลา และงบประมาณสำหรับการจัดทำรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) อันจะส่งผลให้การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ดำเนินการต่อไปอย่างมีมาตรฐานคุณภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

อาศัยอำนาจหน้าที่ของนายกรัฐมนตรีในการวางระเบียบปฏิบัติราชการตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ ที่ผ่านมาได้มีการผลักดันระเบียบของทางราชการเกี่ยวกับการจัดทำแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) คือ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. .... ซึ่งระเบียบดังกล่าวได้กล่าวถึงกลไกในการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) โดยในระหว่างที่ยังมิได้มีการจัดทำกฎหมายที่เกี่ยวกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ในระดับพระราชบัญญัติที่อาจใช้ระยะเวลานานจึงสมควร

---

[๔๑] สุชานัน หรรษอุดม, 'ควรมีการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ในประเทศไทยหรือไม่?', (2564), วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ผลักดันระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. .... ให้มีผลบังคับใช้ไปพลางเพื่อดำเนินการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

โดยร่างระเบียบดังกล่าวมีหลักการและเหตุผลและระเบียบ ดังต่อไปนี้

บันทึกหลักการและเหตุผลประกอบร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์พ.ศ. ....

หลักการ

ให้การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดทำแผนหรือแผนงานของหน่วยงานภาครัฐให้มีการคำนึงถึงปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อม ร่วมกับปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และปัจจัยอื่น ๆ และเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อให้การพัฒนาประเทศเป็นไปตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน ตามเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนยุทธศาสตร์ชาติ แผนปฏิรูปประเทศและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นรูปธรรม

เหตุผล

โดยที่การจัดทำแผนหรือแผนงานของหน่วยงานรัฐ จำเป็นต้องนำเครื่องมือและกระบวนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ไปใช้ เพื่อประกอบการวิเคราะห์ถึงขีดความสามารถรองรับของสภาพแวดล้อมที่สะท้อนถึงความสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืนซึ่งจะต้องอยู่บนพื้นฐานของการพัฒนาที่ก่อให้เกิดความสมดุลทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ ภารกิจการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์จะเกิดผลเป็นรูปธรรมได้อย่างเหมาะสมกับบริบทประเด็นการพัฒนาได้ จำเป็นต้องมีกลไกสนับสนุนการพัฒนาระบบการประเมินและการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ให้เกิดขึ้นในกระบวนการจัดทำแผนและแผนงาน โดยมีการกำหนดประเภท หลักเกณฑ์ วิธีการและแนวทางของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ รวมทั้งการพัฒนาความรู้ความเข้าใจและขีดความสามารถในการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ตลอดจนการติดตามและประเมินผลการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์จึงจำเป็นต้องออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีนี้

ร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์พ.ศ. ....

โดยที่เป็นการสมควรให้นำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์มาเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดทำแผนหรือแผนงานของหน่วยงานภาครัฐให้มีการคำนึงถึงความสมดุลของปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อมร่วมกับปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และปัจจัยอื่น ๆ อย่างรอบด้านและเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อให้แผนหรือแผนงานเพื่อการพัฒนาของภาครัฐนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ตามเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ แผนปฏิรูปประเทศ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นรูปธรรมการขับเคลื่อนให้การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์เกิดผลเป็นรูปธรรมและมีความชัดเจนและสนับสนุนให้หน่วยงานของรัฐนำไปปฏิบัติให้สอดคล้องกัน จำเป็นต้องมีการกำหนดนโยบาย แนวทางการพัฒนาและกลไก ประเภทของแผนหรือแผนงานที่ต้องจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ หลักเกณฑ์ วิธีการ และแนวทางปฏิบัติ รวมทั้งการใช้กฎหมายการสร้างขีดความสามารถและความรู้ความเข้าใจ ตลอดจนการติดตามและประเมินผลการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์จึงจำเป็นต้องออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีนี้ อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๑ (๘) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ.๒๕๓๔ นายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี จึงวางระเบียบไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. ....”

ข้อ ๒ ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับแก่หน่วยงานของรัฐ เมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ ๓ ในระเบียบนี้ “การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์” (Strategic Environmental Assessment : SEA) หมายความว่า กระบวนการที่ใช้ในการวิเคราะห์ระดับยุทธศาสตร์ซึ่งบูรณาการมิติด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ให้ได้สมดุลและเหมาะสมกับการพัฒนา และนำผลการประเมินไปใช้ประกอบการดำเนินงานของแผนหรือแผนงานการพัฒนาไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน “หน่วยงานของรัฐ” หมายความว่า ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์การมหาชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานอื่นของรัฐที่มีหน้าที่และอำนาจตามกฎหมายในการจัดทำแผนหรือแผนงานที่กำหนดตามระเบียบนี้ “คณะกรรมการระดับนโยบาย” หมายความว่าคณะกรรมการที่มีอำนาจตามกฎหมายในการอนุมัติหรือให้ความเห็นชอบต่อแผนหรือแผนงานที่กำหนดตามระเบียบนี้

หมวด ๑

คณะกรรมการพัฒนาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์

ข้อ ๔ ให้มี “คณะกรรมการพัฒนาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์” เรียกโดยย่อว่า “กสย.” ประกอบด้วย

(๑) นายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมาย	ประธานกรรมการ
(๒) ปลัดกระทรวงการคลัง	กรรมการ
(๓) ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	กรรมการ
(๔) ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์	กรรมการ
(๕) ปลัดกระทรวงคมนาคม	กรรมการ
(๖) ปลัดกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม	กรรมการ
(๗) ปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	กรรมการ
(๘) ปลัดกระทรวงพลังงาน	กรรมการ
(๙) ปลัดกระทรวงมหาดไทย	กรรมการ
(๑๐) ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม	กรรมการ
(๑๑) ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี	กรรมการ
(๑๒) เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา	กรรมการ
(๑๓) เลขาธิการสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ	กรรมการ
(๑๔) ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ	กรรมการ
(๑๕) ประธานสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยหรือผู้แทน	กรรมการ
(๑๖) ประธานสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยหรือผู้แทน	กรรมการ
(๑๗) (องค์กรอิสระภาคประชาชน)	กรรมการ
(๑๘) (องค์กรอิสระภาคประชาชน)	กรรมการ

(๑๙) ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญเป็นที่ประจักษ์ในด้านการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหรือสาขาที่เกี่ยวข้อง

กับแผนหรือแผนงานที่ต้องทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ตามระเบียบนี้ ซึ่งนายกรัฐมนตรีแต่งตั้งจำนวนไม่เกิน ๙ คน กรรมการ

(๒๐) เลขาธิการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กรรมการและเลขานุการ

(๒๑) เลขาธิการสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติ กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

(๒๒) รองเลขาธิการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่เลขาธิการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมอบหมาย กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ข้อ ๕ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิต้องมีสัญชาติไทย มีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบห้าปีบริบูรณ์และไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

(๑) เป็นบุคคลล้มละลาย

(๒) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

(๓) เป็นผู้ซึ่งศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(๔) เป็นผู้ถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกเพราะกระทำความผิด

(๕) เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

(๖) เป็นสมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรรมการหรือผู้ดำรงตำแหน่งซึ่งรับผิดชอบการบริหารพรรคการเมือง ที่ปรึกษาพรรคการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ของพรรคการเมือง

ข้อ ๖ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสามปีนับแต่วันที่ได้รับแต่งตั้งและอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้แต่ต้องไม่เกินสองวาระติดต่อกัน

ในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งตามวาระ หากยังมิได้แต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นใหม่ ให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นจากตำแหน่งปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าจะได้มีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

ในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งก่อนครบวาระ และมีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิแทนตำแหน่งที่ว่าง ให้ผู้ซึ่งได้รับการแต่งตั้งอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งตนแทนนั้น เว้นแต่จะมีระยะเวลาเหลือไม่ถึงเก้าสิบวันจะไม่แต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นแทนตำแหน่งที่ว่างก็ได้

ในกรณีที่ยังไม่มีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามวรรคสามให้ กสย. ประกอบด้วยกรรมการที่เหลืออยู่

ในกรณีที่มีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเพิ่มขึ้นในระหว่างที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งแต่งตั้งไว้แล้วยังมีวาระอยู่ในตำแหน่ง ให้ผู้ได้รับแต่งตั้งเพิ่มขึ้นนั้นอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้แต่งตั้งไว้แล้ว

ข้อ ๗ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามข้อ ๖ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) นายกรัฐมนตรีให้ออก เพราะบกพร่องหรือทุจริตต่อหน้าที่ หรือมีความประพฤติเสื่อมเสียหรือหย่อนความสามารถ

(๔) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามข้อ ๕

ข้อ ๘ การประชุม กสย. ต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมดจึงจะเป็นองค์ประชุม

ให้ประธานกรรมการเป็นประธานในที่ประชุม ในกรณีที่ประธานกรรมการไม่อยู่ในที่ประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งทำหน้าที่ประธานในที่ประชุม

มติของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

ข้อ ๙ ให้ กสย. มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) กำหนดนโยบาย แนวทางการพัฒนาและกลไกในการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน แล้วเสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อให้ความเห็นชอบ

(๒) เสนอแนะประเภทของแผนหรือแผนงานที่ต้องทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ในหมวด ๒ ประเภทของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์

(๓) กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ที่ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

(๔) ติดตามและประเมินผลการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ตลอดจนให้คำแนะนำหรือข้อเสนอแนะ เพื่อแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรคของการทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์

(๕) เสนอแนะให้มีกฎหมาย ปรับปรุงหรือแก้ไขกฎหมาย ระเบียบ เพื่อสนับสนุนหรือส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์

(๖) เสนอแนะการสร้างขีดความสามารถและส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ของหน่วยงานของรัฐและองค์กรเอกชน

(๗) ออกประกาศ และคำสั่ง เพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามระเบียบนี้

(๘) แต่งตั้งคณะอนุกรรมการ คณะทำงาน หรือที่ปรึกษา เพื่อดำเนินการใด ๆ ตามที่ กสย. มอบหมาย

(๙) เชิญบุคคล ผู้แทนหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อมาชี้แจงหรือให้ข้อมูลต่อ กสย.

(๑๐) รายงานผลการดำเนินงานต่อคณะรัฐมนตรีอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง

(๑๑) ปฏิบัติการอื่นใดเพื่อให้เป็นไปตามระเบียบนี้

ข้อ ๑๐ ให้นำความในข้อ ๘ มาใช้บังคับกับการประชุมคณะอนุกรรมการหรือคณะทำงานซึ่ง กสย. แต่งตั้ง ตามข้อ ๙ (๗) โดยอนุโลม

ข้อ ๑๑ ให้สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ทำหน้าที่สำนักงานเลขานุการของ กสย. และให้มีหน้าที่ในการสนับสนุนการดำเนินงานของ กสย. ดังนี้

(๑) ประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่ต้องจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์เพื่อให้การประเมินในด้านต่าง ๆ มีความสอดคล้องและมีประสิทธิภาพ ตลอดจนศึกษา วิเคราะห์ รวมทั้งรวบรวมข้อมูลและข้อคิดเห็น หรือดำเนินการใด ๆ เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของ กสย.

(๒) ติดตามและประเมินผลการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ของหน่วยงานต่าง ๆ รวมทั้งวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไข เสนอ กสย. เพื่อพิจารณา

(๓) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ กสย. มอบหมาย

ข้อ ๑๒ เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติงานของ กสย. ให้หน่วยงานของรัฐให้ความร่วมมือและสนับสนุนการดำเนินงานของ กสย. ตามระเบียบนี้

ข้อ ๑๓ ค่าใช้จ่ายสำหรับเบี้ยประชุม ค่าตอบแทน รวมทั้งค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของ กสย. คณะอนุกรรมการ คณะทำงาน และที่ปรึกษาที่ กสย. แต่งตั้งให้เบิกจ่ายได้ตามระเบียบของทางราชการ โดยให้เบิกจ่ายจากงบประมาณของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

หมวด ๒

ประเภทแผนหรือแผนงานในการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์

ข้อ ๑๔ ให้ประเภทของแผนหรือแผนงาน ซึ่งต้องทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์มีดังต่อไปนี้

(๑) รายสาขา

(๑.๑) แผนด้านคมนาคม

(๑.๒) แผนพัฒนาพลังงานและแผนสำรวจและพัฒนาปิโตรเลียม

(๑.๓) แผนการบริหารจัดการแร่

(๒) เชิงพื้นที่

(๒.๑) ผังเมือง ตามที่คณะกรรมการนโยบายการผังเมืองแห่งชาติกำหนด

(๒.๒) แผนบริหารจัดการลุ่มน้ำหรือแผนพัฒนาชายฝั่งทะเล

(๒.๓) แผนพัฒนาพื้นที่เฉพาะหรือพื้นที่พิเศษ

(๒.๔) แผนพัฒนานิคมอุตสาหกรรม เขตประกอบการอุตสาหกรรม หรือการพัฒนาพื้นที่ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน

(๓) รายละเอียดของระดับของแผนหรือแผนงาน ซึ่งต้องจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ใน (๑) และ (๒) ตามที่ กสย. กำหนด

(๔) แผนหรือแผนงานในรายสาขาหรือเชิงพื้นที่ นอกเหนือจาก (๑) และ (๒) ทั้งนี้ ตามที่ กสย. กำหนด โดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี

หมวด ๓

การจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์

ข้อ ๑๕ ในการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ให้หน่วยงานของรัฐใช้หลักเกณฑ์ วิธีการ และแนวทางในการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ที่ กสย. กำหนดเป็นกรอบในการจัดทำ ทบทวน หรือปรับปรุง แผนหรือแผนงาน ทั้งนี้ ให้หน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำแผนหรือแผนงาน ต้องจัดเตรียมงบประมาณและบุคลากรรองรับ เพื่อทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ และต้องจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและประชาชนที่เกี่ยวข้องตามแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ที่ กสย. กำหนด

ข้อ ๑๖ ในกรณีที่มีความจำเป็น ให้หน่วยงานของรัฐจัดทำหรือปรับปรุงแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์รายสาขาหรือเชิงพื้นที่เพิ่มเติม เพื่อให้การนำแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ไปปรับใช้และบูรณาการให้เหมาะสมกับบริบทของการจัดทำแผนหรือแผนงาน ทั้งนี้ ให้สอดคล้องกับแนวทางที่ กสย. กำหนด

ข้อ ๑๗ ให้หน่วยงานของรัฐจัดทำและดำเนินการตามแผนการสร้างขีดความสามารถการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ของหน่วยงานอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย แผนการพัฒนาบุคลากรและผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ แผนการสร้างความรู้ความเข้าใจ

และการมีส่วนร่วมแก่ประชาชนและแผนการพัฒนาความพร้อมของหน่วยงาน ให้สอดคล้องกับการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ของประเทศ

ข้อ ๑๘ เมื่อหน่วยงานของรัฐได้จัดทำแผนหรือแผนงาน พร้อมทั้งทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์แล้วเสร็จ ให้นำเสนอคณะกรรมการระดับนโยบายที่กำกับดูแลการดำเนินงานของหน่วยงานของรัฐนั้น หรือคณะกรรมการที่คณะรัฐมนตรีกำหนด แล้วแต่กรณีก่อนนำเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อทราบหรือพิจารณาต่อไป

ข้อ ๑๙ ให้หน่วยงานของรัฐติดตามการดำเนินงานตามแผนหรือแผนงาน โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ที่ได้จัดทำไว้ เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการพัฒนาระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ของประเทศต่อไป

ข้อ ๒๐ ให้นายกรัฐมนตรีรักษาการตามระเบียบฉบับนี้

ประกาศ ณ วันที่ เดือน พ.ศ. ....

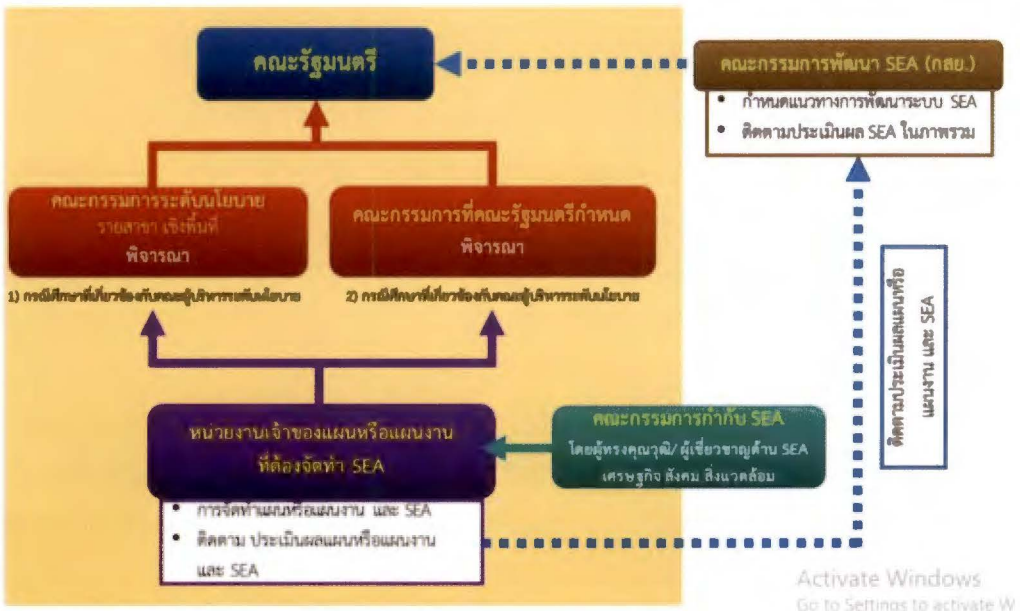
พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา

ข้อสังเกต สำหรับร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. ....

ข้อ ๔ ให้มี “คณะกรรมการพัฒนาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์” เรียกโดยย่อว่า “กสย.” นั้นปรากฏว่าในองค์ประกอบของคณะกรรมการฯยังขาดปลัดกระทรวงสาธารณสุข เนื่องจากการพัฒนาที่ยั่งยืนจะต้องคำนึงถึงสุขภาพของประชาชนด้วย

๔.๑๖ องค์กรและคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

การขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ตาม (ร่าง) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีสำหรับระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. .... มีกลไกขององค์กรและคณะกรรมการที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้ (ดังภาพที่ ๑๐)

ภาพที่ ๑๐ กลไกการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

ที่มา : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

๑) คณะรัฐมนตรี ทำหน้าที่กำหนดนโยบาย ทิศทางของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) และใช้เป็นเครื่องมือประกอบ การตัดสินใจวางแผนพัฒนาประเทศไทย

๒) คณะกรรมการพัฒนาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (กสย.) ทำหน้าที่กำหนดนโยบาย แนวทางการพัฒนาและกลไกในการขับเคลื่อนเพื่อการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน เสนอแนะประเภทของแผนหรือแผนงานที่ต้องทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์(SEA) เสนอแนะการสร้าง ขีดความสามารถและส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) รวมทั้งติดตามและประเมินผลการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของหน่วยงานรัฐ

๓) คณะกรรมการระดับนโยบายในรายสาขาหรือเชิงพื้นที่ หรือคณะกรรมการที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย ทำหน้าที่กำหนดหรืออนุมัติหรือให้ความเห็นชอบต่อแผนหรือแผนงานในรายสาขาหรือเชิงพื้นที่ โดยนำเอาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) มาใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินงานตามภารกิจหน้าที่ซึ่งกลไกในระดับนี้ เช่น คณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ คณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ คณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ คณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติ คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ เป็นต้น

๔) หน่วยงานเจ้าของแผนหรือแผนงานหรือหน่วยงานของรัฐที่ได้รับมอบหมายจากคณะรัฐมนตรีหรือ กสย. ทำหน้าที่ในการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) โดยดำเนินการเองหรือจัดจ้างบริษัทที่ปรึกษาที่มีความเชี่ยวชาญที่ขึ้นทะเบียนกับศูนย์ข้อมูลที่ปรึกษาของกระทรวงการคลัง ตลอดจนติดตามและประเมินผลแผนหรือแผนงาน และการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) และรายงานความก้าวหน้าให้คณะกรรมการระดับนโยบายรายสาขาหรือเชิงพื้นที่หรือคณะกรรมการที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย และ กสย. รับทราบ

๕) คณะกรรมการกำกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

จัดตั้งขึ้นเฉพาะกิจสำหรับแต่ละแผนหรือแผนงานหรือบูรณาการเข้าไปในคณะกรรมการที่มีหน้าที่กับการจัดทำแผนหรือแผนงาน ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาและข้อคิดเห็นในการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ให้เป็นไปตามแนวทางที่ กสย. กำหนด

นอกจากนั้นยังมีคณะกรรมการระดับนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของประเทศและองค์กรที่เกี่ยวข้อง คือ

๑) สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ทำหน้าที่สำนักงาน เลขานุการของ กพย. และเป็นคณะอนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ อนุกรรมการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ให้มีหน้าที่และอำนาจ ดังนี้

๑.๑) เสนอแนะนโยบาย และยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศให้ครอบคลุมทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและบูรณาการ เพื่อให้เป็นไปตามข้อตกลงหรือความร่วมมือระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.)[๔๖] (คณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.)) มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานคณะกรรมการ

---

[๔๖] ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน พ.ศ. ๒๕๕๖,ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๓๐ ตอนพิเศษ ๘๗ ง,๒๔ กรกฎาคม ๒๕๕๖

เป็นคณะกรรมการที่แนวทางการพัฒนาประเทศ การกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ยั่งยืน มีความครอบคลุมทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและบูรณาการ เป็นไปตามข้อตกลงหรือความร่วมมือระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืน สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนทั้งในปัจจุบันและในอนาคต เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินการพัฒนาประเทศให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน และกำหนดท่าทีของประเทศไทยในการประชุมระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล)

๑.๒) ประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนในการรวบรวมข้อมูลและข้อคิดเห็น หรือดำเนินการใด ๆ เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของ กพย.

๑.๓) ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนตามอำนาจหน้าที่ของ กพย. รวมทั้งวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไข เสนอต่อ กพย.

๑.๔) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ กพย. มอบหมาย

๒) บริษัทที่ปรึกษา ทำหน้าที่ในการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ตามที่หน่วยงานเจ้าของแผนหรือแผนงาน จัดจ้างเป็นผู้การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เป็นบริษัทที่ปรึกษาที่มีความเชี่ยวชาญการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่ขึ้นทะเบียนกับศูนย์ข้อมูลที่ปรึกษาของกระทรวงการคลัง

๓) คณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.) ซึ่งมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานคณะกรรมการโดยมีหน้าที่เป็นกลไกระดับชาติในการกำหนดนโยบายและขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืนของไทย การสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืนและการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ ตลอดจนการพัฒนาข้อมูลและสถิติเพื่อสนับสนุนการติดตามผลการดำเนินงานตามวาระการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การ สหประชาชาติ[๔๓] โดยคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.) มีมติเห็นชอบการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการ ๔ คณะ ภายใต้ กพย. ประกอบด้วย

(๑) คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

(๒) คณะอนุกรรมการส่งเสริม การพัฒนาที่ยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

(๓) คณะอนุกรรมการติดตามและประเมินผล การพัฒนาที่ยั่งยืน

(๔) คณะอนุกรรมการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ โดยมีรองเลขาธิการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่เลขาธิการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมอบหมาย เป็นอนุกรรมการและเลขานุการ และเจ้าหน้าที่สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ที่เลขาธิการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมอบหมาย เป็นอนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ คณะอนุกรรมการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ โดยมีอำนาจหน้าที่ดังนี้

- เสนอแนะกลไก กระบวนการ ขั้นตอน หลักเกณฑ์ และวิธีการในการ จัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ให้ชัดเจน

- กำหนดประเภทของยุทธศาสตร์/แผน/แผนงาน และพื้นที่ที่ควรทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์

---

[๔๓] วาระการพัฒนาที่ยั่งยืนกับการขับเคลื่อนของประเทศไทย ที่มา : https://library2. parliament. go.th/ejournal/content_af/2561/jul2561-2.pdf · PDF

- เสนอแนะองค์กรและกลไกในการพิจารณาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ รวมทั้งระเบียบที่เกี่ยวข้อง

โดยที่ผ่านมาคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.) จะมีการประชุมคณะกรรมการ ปีละ ๑ ครั้ง[๔๔]

นอกจากนั้น สำนักงานสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ยังทำหน้าที่อนุกรรมการและเลขานุการคณะอนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการคณะอนุกรรมการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์

๔.๑๗ การกำหนดประเภทของแผนหรือแผนงานในการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

ในแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ Strategic Environmental Assessment Guideline โดยสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้กำหนดแนวทางการกำหนดประเภทของแผนหรือแผนงานที่จะทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ดังนี้

๑) หลักการในการกำหนดประเภทของแผนหรือแผนงานที่จะทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

(๑) ในระยะเริ่มแรก (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๖๔) การจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ควรดำเนินการในระดับแผนหรือ แผนงาน (Plan & Program : PP) ตามความเห็นของคณะกรรมการระดับนโยบายของรัฐก่อน ยังไม่ควรทำในระดับนโยบาย เนื่องจากนโยบายเป็นระดับที่กว้างและยากที่จะทำการประเมินในรายละเอียด ซึ่งจากผลการศึกษาการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ในต่างประเทศ พบว่า ส่วนใหญ่มีการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ในระดับแผนหรือแผนงาน การจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ในระดับนโยบายมีน้อยมาก นอกจากนั้นไม่ควรกำหนดประเภทของแผนหรือแผนงานที่ควรดำเนินการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ไว้มากเกินไป

(๒) ในระยะถัดไป หากหน่วยงานเจ้าของแผนหรือแผนงานมีความพร้อมและประสงค์จะจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ในระดับนโยบายก็สามารถดำเนินการได้

(๓) ควรพิจารณาจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) หากการพัฒนาโครงการในรายสาขาและเชิงพื้นที่ดังกล่าวเกิดปัญหา ไม่สามารถดำเนินการได้ พบความขัดแย้งและการไม่ยอมรับของประชาชน แม้ว่าโครงการจะได้จัดทำการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA/EHIA) และได้รับอนุมัติ/อนุญาตแล้ว

(๔) ควรพิจารณาจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) หากการพัฒนาโครงการภายใต้แผนหรือแผนงานนั้นเกิดผลกระทบในวงกว้าง

(๕) แผนหรือแผนงานที่ไม่ต้องจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ได้แก่ แผนหรือแผนงานที่จัดทำเพื่อความมั่นคงของ ประเทศในด้านการทหาร เพื่อการป้องกันประเทศ (Defense Security) และแผนฉุกเฉินเพื่อแก้ไขปัญหาเร่งด่วน เพื่อประโยชน์สาธารณะตามมติคณะรัฐมนตรี

---

[๔๔] เอกสารการประชุมคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.) , สำนักงานสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, กรุงเทพมหานคร , E-mail : sdgs@nesdc.go.th

๒) ประเภทแผนหรือแผนงานที่ควรทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ได้แก่

(๑) รายสาขา

- แผนด้านคมนาคม
- แผนพัฒนาพลังงานและแผนสำรวจและพัฒนาปิโตรเลียม
- แผนการบริหารจัดการแร่

(๒) เชิงพื้นที่

- ผังเมือง ตามที่คณะกรรมการนโยบายการผังเมืองแห่งชาติกำหนด
- แผนบริหารจัดการลุ่มน้ำ และแผนพัฒนาชายฝั่งทะเล
- แผนพัฒนาพื้นที่เฉพาะหรือพื้นที่พิเศษ
- แผนพัฒนานิคมอุตสาหกรรม เขตประกอบการอุตสาหกรรม หรือการพัฒนาพื้นที่ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน

(๓) รายละเอียดของระดับของแผนหรือแผนงาน ซึ่งต้องจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ใน (๑) และ (๒) ตามที่ กสย. กำหนด

(๔) แผนหรือแผนงานในรายสาขาหรือเชิงพื้นที่ นอกเหนือจาก (๑) และ (๒) ทั้งนี้ ตามที่ กสย. กำหนดโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี

นอกจากแผนหรือแผนงานดังกล่าว หน่วยงานที่มีความสมัครใจสามารถนำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ประยุกต์ใช้กับแผนหรือแผนงานของหน่วยงานนั้นที่มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนได้

ประเภทของแผนหรือแผนงานข้างต้น โดยเน้นแผนระดับที่ ๓ ซึ่งเป็นแผนที่จัดทำขึ้นเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของแผนระดับที่ ๑ (ยุทธศาสตร์ชาติ) และแผนระดับที่ ๒ (แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนการปฏิรูปประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และนโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ) สู่การปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือจัดทำขึ้นตามที่กฎหมายกำหนด หรือจัดทำขึ้นตามพันธกรณีหรืออนุสัญญาระหว่างประเทศ

๔.๑๘ แนวทางการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้กำหนดแนวทางการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) การพิจารณาและกำกับการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) และการติดตามประเมินผลไว้ดังนี้

๑) การจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

๑.๑) หน่วยงานเจ้าของแผนหรือแผนงาน

(๑) หน่วยงานเจ้าของแผนหรือแผนงานในรายสาขาหรือเชิงพื้นที่เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดทำรายงานการประเมินการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) รวมทั้งการตั้งงบประมาณและจัดเตรียมบุคลากรรองรับ โดยใช้หลักเกณฑ์ วิธีการและแนวทางในการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ที่ กสย. กำหนดเป็นกรอบในการจัดทำทบทวนหรือปรับปรุงแผนหรือแผนงาน

(๒) ในกรณีที่มีความจำเป็นให้หน่วยงานเจ้าของแผนหรือแผนงานจัดทำหรือปรับปรุงแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) รายสาขาหรือเชิงพื้นที่เพิ่มเติม เพื่อให้การ

นำแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ไปปรับใช้และบูรณาการให้เหมาะสมกับบริบทของการจัดทำแผนหรือแผนงาน ทั้งนี้ ให้สอดคล้องกับแนวทางที่ กสย. กำหนด

(๓) หน่วยงานเจ้าของแผนหรือแผนงานจัดทำและดำเนินการตามแผนการสร้างขีดความสามารถการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์(SEA) ของหน่วยงานอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย แผนการพัฒนาบุคลากรและผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) แผนการสร้างความรู้ ความเข้าใจและการมีส่วนร่วมแก่ประชาชนและแผนการพัฒนาความพร้อมของหน่วยงานให้สอดคล้องกับการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของประเทศ

๑.๒) ที่ปรึกษาหน่วยงานเจ้าของแผนหรือแผนงานที่จะจัดจ้างที่ปรึกษาจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ควรพิจารณาใช้ที่ปรึกษาที่ได้ขึ้นทะเบียนไว้กับศูนย์ข้อมูลที่ปรึกษา กระทรวงการคลังที่มีคณะผู้ศึกษาที่ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ที่มีผลงานหรือประสบการณ์ด้านการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และสาขาที่เกี่ยวข้องกับแผนหรือแผนงานนั้น ๆ โดยให้หน่วยงานเจ้าของแผนหรือแผนงานหรือหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายจาก คณะรัฐมนตรีหรือ กสย. ให้จัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) กำหนดคุณสมบัติของที่ปรึกษาไว้ในการกำหนดขอบเขตของงาน (TOR) ทั้งนี้ การพิจารณากำหนดประเภท คุณสมบัติ และหลักเกณฑ์การขึ้นทะเบียนเป็นที่ปรึกษากับ ศูนย์ข้อมูลที่ปรึกษา กระทรวงการคลัง ให้เป็นไปตามกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขการขึ้นทะเบียนที่ปรึกษา พ.ศ. ๒๕๖๐ โดยให้ความสำคัญกับที่ปรึกษาที่ขึ้นทะเบียนสาขาย่อยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ในสาขาสิ่งแวดล้อมได้เพื่อประโยชน์ในการคัดเลือกผู้จัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

๒) การพิจารณาและกำกับการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

๒.๑) ให้หน่วยงานเจ้าของแผนหรือแผนงานในรายสาขาหรือเชิงพื้นที่หรือหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายจากคณะรัฐมนตรีหรือ กสย. ให้จัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) แต่งตั้งคณะกรรมการเฉพาะกิจเพื่อกำกับการจัดทำรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) สำหรับแต่ละแผนหรือแผนงาน(ตั้งแต่กระบวนการจัดทำขอบเขตของงาน) หรือบูรณาการเข้าไป ในคณะกรรมการที่มีหน้าที่กำกับการจัดทำแผนหรือแผนงานก่อนเสนอขอความเห็นชอบหรืออนุมัติแผนหรือแผนงานโดยมีองค์ประกอบจากผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และสาขาที่เกี่ยวข้องกับแผนหรือแผนงานนั้น ๆ เพื่อทำหน้าที่ให้คำปรึกษาและกำกับการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ให้มีคุณภาพ และเป็นที่ยอมรับ

๒.๒) เมื่อหน่วยงานเจ้าของแผนหรือแผนงาน หรือหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายจากคณะรัฐมนตรีหรือ กสย. ให้จัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ได้จัดทำแผนหรือแผนงาน พร้อมทั้งทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) แล้วเสร็จ ให้นำเสนอคณะกรรมการระดับนโยบายหรือคณะกรรมการที่คณะรัฐมนตรี หรือ กสย. มอบหมายให้พิจารณารายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) และคณะรัฐมนตรี โดยแบ่งออกเป็น ๒ กรณี ดังนี้

๒.๒.๑) กรณีการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เพื่อประกอบการจัดทำแผนหรือแผนงานในรายสาขาหรือเชิงพื้นที่ ซึ่งมีคณะกรรมการระดับนโยบาย

รับผิดชอบโดยตรงอยู่แล้ว ให้เสนอต่อคณะกรรมการดังกล่าวที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาให้ความเห็นชอบหรืออนุมัติแผนหรือแผนงาน แล้วจึงเสนอให้คณะรัฐมนตรีเพื่อทราบเพื่อเป็นแนวทางในการพิจารณาแผนหรือแผนงานดังกล่าว

๒.๒.๒) กรณีการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) รายสาขาหรือเชิงพื้นที่ ซึ่งไม่มีคณะกรรมการระดับนโยบายรายสาขาหรือเชิงพื้นที่รับผิดชอบโดยตรง ให้เสนอต่อคณะกรรมการที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย พิจารณาให้ความเห็นชอบแล้ว จึงเสนอให้คณะรัฐมนตรีทราบหรือพิจารณาแล้วแต่กรณี

๓) การติดตามประเมินผล แบ่งเป็น ๒ ระดับ ได้แก่

๓.๑) การติดตามประเมินผลแผนหรือแผนงาน และการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) หน่วยงานเจ้าของแผนหรือแผนงาน สามารถแต่งตั้งคณะกรรมการติดตามตรวจสอบการดำเนินงานตามแผนหรือแผนงาน ซึ่งได้จัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เพื่อทำหน้าที่ติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามแผนหรือแผนงาน โดยต้องประกอบด้วย ผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับแผนหรือแผนงาน ผู้มีความรู้และประสบการณ์ด้านการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม หรือสาขาที่เกี่ยวข้องกับแผนหรือแผนงานนั้น ๆ รวมทั้งตั้งงบประมาณและจัดบุคลากรเพื่อติดตามและประเมินผล การดำเนินงานและรายงานผลต่อคณะกรรมการระดับนโยบายที่รับผิดชอบแผนหรือแผนงานนั้นทราบ

๓.๒) การติดตามประเมินผลเพื่อพัฒนาระบบ กสย. เป็นผู้ทำการติดตามประเมินผลการจัดทำและการดำเนินงานตามการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ในภาพรวมเพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการพัฒนาระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของประเทศและเสนอต่อคณะรัฐมนตรีต่อไป สรุปได้ว่า การขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ในระยะถัดไป จะมีกลไกการขับเคลื่อนโดยการดำเนินงานของ คณะกรรมการระดับชาติ ได้แก่ กสย. ที่มี สศช. เป็นฝ่ายเลขานุการ ซึ่งดำเนินงานภายใต้ระเบียบ สำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์พ.ศ. .... โดยแผนหรือแผนงานที่ต้อง จัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์(SEA) ในระยะแรก ซึ่งระบุไว้ในร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฯ แบ่งออกเป็น ๓ แผนรายสาขา ๔ แผนเชิงพื้นที่

อย่างไรก็ตาม นอกจากแผนหรือแผนงานดังกล่าว หากหน่วยงานที่มีความสมัครใจสามารถนำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ประยุกต์ใช้กับแผนหรือแผนงานของหน่วยงานนั้นที่มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ ความรับผิดชอบในการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ให้ดำเนินการโดยหน่วยงานเจ้าของแผนหรือแผนงานนั้นและเสนอต่อคณะกรรมการระดับนโยบายและคณะรัฐมนตรีเพื่อทราบหรือพิจารณาให้ความเห็นชอบ

ทั้งนี้ กลไกในการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล จะถูกดำเนินการใน ๒ ระดับ ได้แก่ การติดตามประเมินผลแผน หรือแผนงาน และการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ซึ่งดำเนินการโดยหน่วยงานเจ้าของแผนหรือแผนงานเอง และการติดตามประเมินผลเพื่อพัฒนาระบบ ซึ่งมี กสย. เป็นผู้ทำการติดตามประเมินผลการจัดทำและการดำเนินงานตามการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ในภาพรวม เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการพัฒนาระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของประเทศและเสนอต่อคณะรัฐมนตรีต่อไป

๔.๑๙ การควบคุมคุณภาพของการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) และการติดตามและตรวจสอบ

๑) การควบคุมคุณภาพของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของแผนหรือแผนงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นสิ่งสำคัญที่สมควรต้องจัดทำเพื่อคุณภาพของแผนและแผนงานเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน และการจัดทำจำเป็นต้องใช้งบประมาณและระยะเวลาการจัดทำ ดังนั้นคุณภาพของการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เป็นสิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึงการที่การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ได้จัดทำโดยหน่วยงานต่าง ๆ โดยเฉพาะการที่หน่วยงานได้ว่าจ้างบริษัทที่ปรึกษาซึ่งเป็นบุคคลภายนอก (Outsourcing) จัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) นั้น การควบคุมคุณภาพและการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) (Quality Control) เป็นสิ่งสำคัญ ปัจจุบันหน่วยงานใช้วิธีการตั้งคณะกรรมการทำควบคุมคุณภาพและตรวจรับการจัดทำรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ซึ่งคณะกรรมการดังกล่าวย่อมมีมาตรฐานที่ไม่เท่ากันจะส่งผลให้คุณภาพของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ไม่ได้มาตรฐานและที่ไม่เท่าเทียมกันและจะส่งผลไปถึงการติดตามตรวจสอบการปฏิบัติตามการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

สำนักงานสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้เสนอวิธีการควบคุมคุณภาพของการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) โดยอาจจัดทำเป็นบัญชีรายการ (Checklist) เพื่อสะดวกต่อการตรวจสอบควบคุม หากพบประเด็นที่อาจส่งผลกระทบในอนาคต หรือมีประเด็นที่ไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ จะช่วยให้สามารถทบทวนและดำเนินการซ้ำได้ โดยการควบคุมคุณภาพของการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) สามารถดำเนินการได้ด้วยผู้จัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เอง (Internal) หรืออาจให้หน่วยงานภายนอก (External) เป็นผู้ตรวจสอบควบคุมก็ได้ โดยตัวอย่างการจัดทำบัญชีรายการเพื่อควบคุมคุณภาพ แสดงดังตารางที่ ๕ ทั้งนี้ บัญชีรายการควบคุมคุณภาพนี้เป็นเพียงข้อแนะนำในการดำเนินงานเนื่องจากการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) มีลักษณะเฉพาะและแตกต่างกันไป จึงต้องพิจารณาประยุกต์บัญชีรายการให้มีความเหมาะสมไปในแต่ละกรณี

ตารางที่ ๕ บัญชีรายการควบคุมคุณภาพของการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

ประเด็นในการควบคุม		ใช่/มี	ไม่ใช่/ไม่มี	หมายเหตุ
การกำหนดขอบเขต				
๑	ได้ดำเนินการทบทวนแผนหรือแผนงาน และข้อมูลที่เกี่ยวข้องครบถ้วนหรือไม่			
๒	ได้วิเคราะห์ความเชื่อมโยง และช่องว่างการพัฒนาของนโยบาย แผน และแผนงานในระดับต่าง ๆ หรือไม่			
๓	ได้ระบุขอบเขตพื้นที่ และระยะเวลาที่มีความชัดเจน และเหมาะสมหรือไม่			
๔	ได้วิเคราะห์แรงขับเคลื่อนของการพัฒนา ให้เชื่อมโยงของสาเหตุและผลกระทบของการพัฒนา และเห็นช่องว่างและโอกาสในการพัฒนาหรือไม่			
๕	ได้กำหนดวิสัยทัศน์ของแผน หรือแผนงานสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนหรือไม่			
๖	ได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ และมีจุดเน้นหรือไม่			
๗	ได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ให้ครอบคลุมปัญหาที่หลากหลายหรือไม่			
๘	ประเด็นยุทธศาสตร์ทั้งหมดที่กำหนด ครอบคลุมประเด็นด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมหรือไม่			
๙	ได้กำหนดวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนสำหรับแต่ละประเด็นยุทธศาสตร์หรือไม่			
๑๐	วัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนมีความสอดคล้องกับเป้าหมายของนโยบาย แผน และแผนงานในระดับต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และ/หรือเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) หรือไม่			
๑๑	ตัวชี้วัดมีความสอดคล้องกับประเด็นยุทธศาสตร์และวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือไม่			
๑๒	ตัวชี้วัด มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ และสามารถติดตาม ตรวจสอบได้อย่างต่อเนื่อง หรือไม่			
๑๓	มีการประเมินข้อมูลฐานโดยการทบทวนข้อมูลของตัวชี้วัดในแต่ละประเด็นยุทธศาสตร์ครบถ้วน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันหรือไม่			
๑๔	มีการประเมินข้อมูลฐานที่มีอนุกรมเวลาที่เหมาะสมหรือไม่			
๑๕	มีการประเมินเป็นข้อมูลฐานที่ถูกต้องเป็นไปตามหลักวิชาการและมีแหล่งข้อมูลอ้างอิงที่เหมาะสมหรือไม่			
๑๖	ได้กำหนดทางเลือกการพัฒนาเบื้องต้น เพื่อนำไปใช้เป็นกรอบในการระดมความคิดเห็นหรือไม่			
๑๗	ได้มีการจัดทำแผนการมีส่วนร่วมและการสื่อสาร โดยการวิเคราะห์และระบุผู้มีส่วนได้เสียหรือไม่			
๑๘	แผนการมีส่วนร่วมและการสื่อสาร สอดคล้องกับขั้นตอนและระยะเวลาของกระบวนการ SEA หรือไม่			
๑๙	ได้สรุปผลของการกำหนดขอบเขตและจัดทำเป็นรายงานการกำหนดขอบเขตหรือไม่			

ตารางที่ ๕ (ต่อ) บัญชีรายการควบคุมคุณภาพของการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

ประเด็นในการควบคุม		ใช่/มี	ไม่ใช่/ไม่มี	หมายเหตุ
การพัฒนาการประเมินทางเลือก				
๑	ได้มีการวิเคราะห์หาสภาพตามปกติ เพื่อใช้เป็นฐานเปรียบเทียบแล้วหรือไม่			
๒	ได้มีการพัฒนาทางเลือกไม่ดำเนินงาน เปรียบเทียบกับทางเลือกใหม่ต่าง ๆ หรือไม่			
๓	ทางเลือกที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องและครอบคลุมประเด็นยุทธศาสตร์และวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนต่าง ๆ หรือไม่			
๔	มีการประเมินผลที่เกิดจากการดำเนินงานตามทางเลือกตามตัวชี้วัดในด้านต่าง ๆ ที่กำหนดหรือไม่			
๕	มีการให้คะแนนและเรียงลำดับคะแนนของแต่ละทางเลือกเปรียบเทียบกับทางเลือกไม่ดำเนินงาน เพื่อให้ได้ทางเลือกที่เหมาะสมที่สุดหรือไม่			
๖	มีการให้คะแนนทางเลือกต่าง ๆจากทั้งระดับกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ และกลุ่มผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียหรือไม่			
๗	มีการระบุปัญหาอุปสรรค และข้อจำกัด ทางด้านวิชาการ และการปฏิบัติ รวมถึงสมมติฐาน และความไม่แน่นอนของทางเลือกที่พัฒนาหรือไม่			
๘	ประเมินทางเลือกโดยใช้เป้าหมายกับวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนหรือไม่			
๙	มีการประเมินทางเลือกที่เปลี่ยนแปลงไปจากสภาพปกติหรือทางเลือกไม่ดำเนินงาน เพื่อใช้เป็นฐานเปรียบเทียบ หรือไม่			
๑๐	มีการระบุข้อจำกัด ความยุ่งยาก ปัญหาอุปสรรค ทั้งด้านวิชาการและขั้นตอนปฏิบัติ รวมถึงสมมติฐานและความไม่แน่นอนของทางเลือกที่พัฒนาหรือไม่			
๑๑	ประเด็นข้อห่วงกังวลที่ไม่ได้นำมาพัฒนาทางเลือก มีการระบุเหตุผลไว้หรือไม่			

ที่มา : แนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ Strategic Environmental Assessment Guideline โดย สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๓

๒) การติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล (Follow - up, monitoring and evaluation)[๔๕]

การติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เป็นการดำเนินงานที่เกิดขึ้นภายหลังจากกระบวนการและขั้นตอนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ซึ่งเป็นการดำเนินงานเพื่อให้ทราบถึงผลของการดำเนินงานตามแผนหรือแผนงานและประเมินผล การบรรลุตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ได้กำหนดไว้รวมไปถึงปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดของการนำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ไปบูรณาการร่วมกับกระบวนการจัดทำแผนหรือแผนงานของหน่วยงานเจ้าของแผนหรือแผนงาน โดยแบ่งระดับการติดตามตรวจสอบและประเมินผลได้ ๒ ระดับดังนี้

---

[๔๕] แนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ Strategic Environmental Assessment Guideline, สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, มกราคม, พ.ศ. ๒๕๖๓

(๑) การติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลระดับแผนหรือแผนงาน การติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลระดับแผนหรือแผนงาน เป็นการติดตามตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานตามแผนหรือแผนงานและประเมินผลการบรรลุผลตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนตามที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้ เนื่องจากการดำเนินงานตามทางเลือกอาจมีความไม่แน่นอน เกิดการเปลี่ยนแปลงได้จากทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกและไม่สามารถควบคุมได้ ซึ่งอาจกระทบต่อการบรรลุตามเป้าหมายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งผลจากการติดตามตรวจสอบและประเมินผลจะช่วยให้ทราบว่าจำเป็นจะต้องปรับปรุงหรือเพิ่มเติมมาตรการเพื่อความยั่งยืนที่กำหนดไว้หรือไม่ อย่างไร เพื่อให้การดำเนินงานตามทางเลือกนั้นยังคงมุ่งสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้ นอกจากนี้ผลจากการติดตามตรวจสอบและประเมินผลยังใช้เป็นเครื่องมือในการวัดผลความสำเร็จของการดำเนินงานตามแผนหรือแผนงานและผลจากการนำกระบวนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ไปปฏิบัติ อีกทั้งใช้อธิบายผลการดำเนินงานต่อผู้มีส่วนได้เสียได้ด้วยแผนการติดตามตรวจสอบและประเมินผล ควรจะระบุเกณฑ์หรือมาตรฐานของตัวชี้วัดของแผนหรือแผนงานที่กำหนดไว้ ซึ่งองค์ประกอบของแผนการติดตาม[๔๖] ได้แก่ (๑) วัตถุประสงค์ของแผนการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล (๒) วิธีการและเทคนิคการติดตาม ตรวจสอบและประเมินผล (๓) ขอบเขตพื้นที่และระยะเวลาการติดตาม ตรวจสอบและประเมินผล (๔) ความถี่ของการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล (๕) หน่วยงานและภาคีร่วมในการติดตาม ตรวจสอบและประเมินผล แผนการติดตามตรวจสอบและประเมินผล อาจวางแผนดำเนินการเป็นระยะ ตั้งแต่ระยะสั้น ระยะปานกลาง และระยะยาว เพื่อให้ครอบคลุมความไม่แน่นอนของผลที่จะเกิดขึ้นจากการดำเนินงานตามแผนหรือแผนงาน และต้องมีการติดตามตรวจสอบและประเมินผลอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ ดังนั้นหน่วยงานเจ้าของแผนหรือแผนงานจึงควรมีการติดตามตรวจสอบและประเมินผลเป็นระยะ ๆ เพื่อปรับปรุงแผนหรือแผนงานให้มีประสิทธิภาพที่จะบรรลุเป้าหมายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนได้มากที่สุด ตลอดจนหน่วยงานเจ้าของแผนหรือแผนงานต้องรายงานผลของการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลต่อคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องให้รับทราบด้วย

(๒) การติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลในภาพรวมของประเทศ สำหรับการติดตามและประเมินผลการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ในภาพรวมของประเทศนั้น ร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์พ.ศ. .... กำหนดให้สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) เป็นหน่วยงานหลักในการ ติดตามและประเมินผลว่า หน่วยงานเจ้าของแผนหรือแผนงานได้บูรณาการผลจากการจัดทำกระบวนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เข้าสู่กระบวนการจัดทำแผนหรือแผนงานหรือไม่ อย่างไร หากไม่ได้มีการนำผลจากการจัดทำกระบวนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ไปบูรณาการร่วมกับแผนหรือแผนงาน สศช. จะรวบรวมและวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค รวมถึงข้อจำกัดต่าง ๆ แล้วรายงานไปยัง กสย. เพื่อพิจารณาและเสนอต่อคณะรัฐมนตรี (ครม.) เพื่อพัฒนาระบบและกลไกการขับเคลื่อนกระบวนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของประเทศให้มีประสิทธิภาพต่อไป

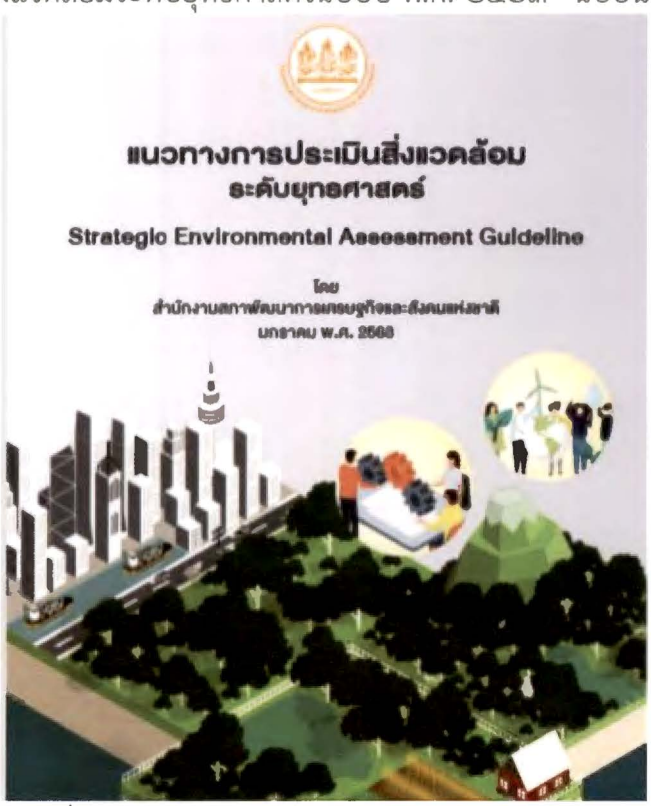
---

[๔๖] แนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ Strategic Environmental Assessment Guideline, สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, มกราคม, พ.ศ. ๒๕๖๓

๔.๒๐ แนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์[๔๗] (Strategic Environmental Assessment Guideline)

กพย. ได้มีมติเห็นชอบในหลักการของร่างข้อเสนอการจัดทำทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) และร่างแนวทางทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เมื่อวันที่ ๑๙ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๑ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างความเข้าใจให้กับหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ได้ใช้เป็นแนวทางในการจัดทำรายงานสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เพื่อกำกับการจัดทำแผนฯ หรือพัฒนาพื้นที่ที่ตนรับผิดชอบให้มุ่งสู่การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืนต่อไปได้ หน่วยงานภาครัฐและองค์กรต่าง ๆ ในขณะนี้ ได้อ้างอิงและนำใช้แนวทางทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ดังกล่าว มาจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๕๖๓)

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่ง (สศช.) ได้ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำโครงการนำร่อง “การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ กับการพัฒนาเชิงพื้นที่ : จังหวัดระยอง” รวมทั้งสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ให้กับทุกภาคส่วน ตลอดจนจัดทำร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. .... เพื่อรองรับการขับเคลื่อนทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ไปสู่การปฏิบัติ นอกจากนั้น สศช. ได้มีการพัฒนาและปรับปรุงแนวทางทางการประเมินสิ่งแวดล้อม ระดับยุทธศาสตร์ (SEA) (กพย., ๒๕๖๑) ให้มีความถูกต้อง เหมาะสมกับการนำไปใช้งานและปรับปรุงให้ทันสมัย สอดคล้องกับบริบทของประเทศไทยและการพัฒนาทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ในระดับสากล นำมาสู่ “แนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ฉบับปี พ.ศ. ๒๕๖๓” ฉบับนี้ ดังภาพที่ ๑๑

ภาพที่ ๑๑ แนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment Guideline)
ที่มา : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๖๓

---

[๔๗] แนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อม ระดับยุทธศาสตร์ Strategic Environmental Assessment Guideline โดย สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, มกราคม, พ.ศ. ๒๕๖๓

วัตถุประสงค์ แนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ฉบับนี้ มีดังนี้

๑) เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจในกระบวนการและขั้นตอนของการจัดทำ SEA และสามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือสนับสนุนการดำเนินงานวางแผนและแผนงาน

๒) เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับบริบทการพัฒนาและกลไกการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของประเทศไทย

แนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์นี้เป็นไปตามหลักการและวิธีปฏิบัติที่ดีเพื่อทำให้กระบวนการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) บรรลุเป้าหมายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๕) และฉบับที่ ๑๓ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐) ต่อไป

ข้อสังเกตสำหรับแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ฉบับปี พ.ศ. ๒๕๖๓ ของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.)

- เป็นเพียงแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ดังนั้นการนำไปใช้ต้องมีการปรับปรุงให้เหมาะสม

- เป็นแนวทางที่มีการพัฒนามาตลอด ซึ่งฉบับสุดท้ายที่เป็นทางการ คือ ฉบับเดือนมกราคม ๒๕๖๓ โดยที่ยังไม่มีกฎหมายรองรับ ในอนาคตจะมีระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งปัจจุบันยังเป็น “(ร่าง) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีสำหรับระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ....” ยังไม่มีการประกาศใช้ ถ้า “(ร่าง) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีสำหรับระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. ....” มีการประกาศใช้ระยะหนึ่งอาจจะต้องมีการปรับปรุงแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ฉบับปี พ.ศ. ๒๕๖๓ ที่สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นผู้จัดทำ

- เป็นแนวทางในภาพกว้างสมควรต้องมีการจัดทำแนวทางการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) สำหรับเชิงพื้นที่ รายสาขา และรายประเด็น เพื่อให้การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) มีมาตรฐานและคุณภาพ

- เป็นแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่อ้างถึงหลักการวิธีการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของต่างประเทศ ซึ่งอาจจะไม่เหมาะสมสำหรับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของประเทศไทย ดังนั้น ผู้ที่จะนำไปใช้จะต้องมีการประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม

- เป็นแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่ยังขาดหัวข้อการดำเนินการตามแผน (Planning implementation)[๔๘] เนื่องจากการดำเนินการทุกอย่างเพื่อให้แผนและแผนงานที่ได้จัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้จะต้องมีการนำแผนไปสู่การปฏิบัติเป็นการนำโครงการ/กิจกรรมที่ได้กำหนดไว้ในแผนไปดำเนินการโดยต้องกำหนดองค์กรหรือบุคคลที่รับผิดชอบและวิธีการดำเนินการและกรอบเวลาที่ชัดเจน

---

[๔๘] ที่มา : www.onep.go.th/eia/wp-content/uploads/2019/06/SEAbysutin040762.pdf,SEA – สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, ๔ ก.ค. ๒๕๖๒,สืบค้นเมื่อ ๑๔ กันยายน ๒๕๖๔

- การกำหนดคุณสมบัติของที่ปรึกษา รวมทั้งผู้เชี่ยวชาญยังไม่ปรากฏ เนื่องจากที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญเป็นปัจจัยสำคัญต่อคุณภาพการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

๔.๒๑ การประยุกต์ใช้ระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของประเทศ

อดีตถึงปัจจุบันประเทศไทยได้มีการประยุกต์ใช้ระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของประเทศมากกว่า ๓๐ เรื่อง ส่วนใหญ่โดยหน่วยงานภาครัฐ (มกราคม ๒๕๖๓) ดังตัวอย่างภาพที่ ๑๒ ได้แก่

๑) การศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมในระดับพื้นที่ การศึกษาความเหมาะสมด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อกำหนดแผนการใช้ที่ดินในการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก จังหวัดระยอง ชลบุรี และฉะเชิงเทรา (๒๕๔๑) สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๒) การศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมในระดับพื้นที่ การศึกษาความเหมาะสมด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อกำหนดแผนการใช้ที่ดินในการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก จังหวัดปราจีนบุรี (๒๕๔๓) สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ภาพที่ ๑๒ รายงานการประเมินผลสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) พื้นที่ลุ่มน้ำชี ลุ่มน้ำปราจีนบุรี-บางปะกง และลุ่มน้ำสะแกกรัง สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ
ที่มา : สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

๓) Strategic Environmental Assessments for power sector integration in the Mekong (6 countries including Thailand) (2548) ,Stockholm Environment Institute (SEI)

๔) โครงการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมในระดับพื้นที่ ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจชายแดน จังหวัดเชียงราย (๒๕๔๘) สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๕) รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการการเพิ่มศักยภาพและการวางยุทธศาสตร์ประเทศไทยในการดำเนินโครงการ CDM (๒๕๔๘) สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข

๖) รายงานฉบับสมบูรณ์ การพัฒนากระบวนการและข้อเสนอทางเลือกเชิงนโยบายสาธารณะที่ดีด้วยกรอบคิดการประเมินสิ่งแวดล้อมเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment : SEA) กรณีการจัดการขยะของประเทศไทย (๒๕๕๐) สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข

๗) รายงานฉบับสมบูรณ์การบริหารจัดการลุ่มน้ำยมโดยกระบวนการ SEA (กรณีปัญหาน้ำท่วมและน้ำแล้ง) (Strategic Environmental Assessment) (๒๕๕๐) สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข

๘) โครงการประเมินศักยภาพสิ่งแวดล้อมเชิงพื้นที่ : กรณีศึกษาในพื้นที่ ๕ จังหวัดชายฝั่งทะเลภาคใต้ (สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช กระบี่ พังงา ภูเก็ต) (๒๕๕๑) สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๙) การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ Southern seaboard (๒๕๕๑) การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

๑๐) โครงการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ลุ่มน้ำท่าจีน เพื่อพัฒนาทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืน (พ.ศ. ๒๕๕๓ - ๒๕๕๔) และ (พ.ศ. ๒๕๕๕), สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๑๑) การประเมินผลกระทบเชิงกลยุทธศาสตร์ โครงการเขื่อนแม่วงก์ จังหวัดนครสวรรค์ (๒๕๕๒)[๔๙]

๑๒) Strategic Environmental Assessment of the NorthSouth Economic Corridor Strategy and Action Plan (๒๕๕๒) , Asian Development Bank (ADB)

๑๓) การประเมินผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์เกี่ยวกับเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำในแม่น้ำโขงสายหลัก (๒๕๕๓), สำนักเลขาธิการคณะกรรมาธิการแม่น้ำโขง

๑๔) การประเมินผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์แม่น้ำโขง เลย ชี มูล[๕๐]

๑๕) โครงการศึกษาและประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ โครงการพัฒนาเหมืองแร่โปแตช[๕๑]

๑๖) การพัฒนาอุตสาหกรรมเหล็กกล้าครบวงจรอย่างยั่งยืน (๒๕๕๔) สถาบันเหล็กและเหล็กกล้าแห่งประเทศไทย กระทรวงอุตสาหกรรม

๑๗) Strategic Environmental Assessment on Shrimp Farms in The Southeast of Thailand Swedish International Development Cooperation Agency (Sida) ๒๕๕๔

๑๘) การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์กรณีศึกษาแผนพัฒนาในจังหวัดจันทบุรี (๒๕๕๔) Stockholm Environment Institute (SEI) Asia

๑๙) โครงการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment : SEA) พื้นที่อำเภอเมืองและพื้นที่ใกล้เคียง จังหวัดระยอง ระยะที่ ๑ และระยะที่ ๒ (๒๕๕๕) ส่วนมลพิษอากาศ/สำนักเทคโนโลยีน้ำและสิ่งแวดล้อมโรงงาน/กรมโรงงานอุตสาหกรรม

---

[๔๙] ที่มา : กรมชลประทาน

[๕๐] ที่มา : กรมชลประทาน (๒๕๕๓)

[๕๑] ที่มา : กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานเพื่อการเหมืองแร่ (๒๕๕๓)

๒๐) โครงการศึกษาความเหมาะสมและผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) และการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment : SEA) โครงการบริหารจัดการน้ำโขง-เลย-ชี-มูล โดยแรงโน้มถ่วง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (๒๕๕๕) สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

๒๑) โครงการระบบเครือข่ายน้ำในพื้นที่วิกฤตน้ำ ๑๙ พื้นที่ เพื่อทำการศึกษาความเหมาะสมของโครงการ (Feasibility Study : FS) ศึกษาการจัดทำรายงาน EIA และศึกษา SEA ระดับลุ่มน้ำโขง ชี มูล (พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๖) (๒๕๕๖) กรมทรัพยากรน้ำ

๒๒) การศึกษาประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์เบื้องต้น เพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรธรณี (แร่ตะกั่ว สังกะสี) บริเวณอำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี (๒๕๕๖)[๕๒]

๒๓) การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของยุทธศาสตร์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ : กรณีศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี (๒๕๕๘) งานศึกษาและวิจัยของจิรนนท์ พุทธา และจำลอง โพธิ์บุญ

๒๔) รายงานการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment : SEA) ในพื้นที่โดยรอบท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ (๒๕๕๘) บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน)

๒๕) โครงการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์การจัดการระบบนิเวศชายฝั่งทะเลอันดามัน (๒๕๕๘) สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๒๖) โครงการศึกษาผลกระทบเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment : SEA) สำหรับการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้ (พ.ศ. ๒๕๕๘ - ๒๕๕๙) (๒๕๕๙) สำนักนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร

๒๗) การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ แผนการจัดการพื้นที่ลุ่มน้ำปราจีนบุรี (๒๕๖๐) สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

๒๘) รายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์เบื้องต้น (Preliminary SEA) โครงการพัฒนาพื้นที่วังจันทร์วัลเลย์ เพื่อเขตนวัตกรรมระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) (๒๕๖๑) บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน)

๒๙) โครงการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) สำหรับพื้นที่จัดตั้งโรงไฟฟ้าถ่านหินในภาคใต้ (อยู่ระหว่างดำเนินการ) กระทรวงพลังงาน

๓๐) โครงการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment : SEA) ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน (อยู่ระหว่างดำเนินการ) สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๓๑) โครงการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์พื้นที่ลุ่มน้ำชี สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ ๒๕๖๓

๓๒) โครงการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์พื้นที่ลุ่มน้ำสะแกกรัง สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ ๒๕๖๓

๓๓) โครงการศึกษาเพื่อประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมเชิงยุทธศาสตร์ โครงการพัฒนาน้ำต้นทุนลุ่มน้ำปราจีนบุรี - บางปะกง สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ ๒๕๖๓

---

[๕๒] ที่มา : กรมทรัพยากรธรณี

๓๔) โครงการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์พื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ ๒๕๖๓

๓๕) โครงการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์พื้นที่ลุ่มน้ำมูล สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ ๒๕๖๔

๓๖) โครงการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) (อยู่ระหว่างดำเนินการ) สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ

๓๘) Strategic Environmental Assessment of The Rayong Provincial Development Plan and Revision of The Draft Thai SEA Guideline Asian Development Bank (ADB)

ข้อสังเกต การประยุกต์ใช้ระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของประเทศมากกว่า ๓๐ เรื่องนั้น ปรากฏว่ามีโครงการและแผนงานจำนวน ๑๓ โครงการ มีการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) แล้วเสร็จมาแล้วมากกว่า ๑๐ ปี และโครงการและแผนงานจำนวน ๒๓ โครงการที่มีการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) แล้วเสร็จมาแล้วมากกว่า ๕ ปี เป็นโครงการที่จัดทำเสร็จแล้วไม่เกิน ๕ ปี มีน้อยกว่า ๑๐ โครงการ ซึ่งโครงการที่ทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่แล้วเสร็จมากกว่า ๕ ปีอาจจะต้องมีการปรับปรุงแก้ไขเนื่องจากฐานข้อมูลอาจมีการเปลี่ยนแปลงไปแล้ว

๔.๒๒ กรณีปัญหาข้อขัดแย้งของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของประเทศที่ผ่านมามีการดำเนินการไปแล้วหลายแผนงาน ตาม ๔.๒๐ ซึ่งการดำเนินการในเรื่องดังกล่าวบางครั้งต้องประสบปัญหาข้อขัดแย้งในสังคม ประชาชนมีข้อสงสัยในการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เนื่องจากการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ไม่มีกฎหมายรองรับ ภาครัฐและประชาชนบางส่วนยังเข้าใจว่าการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) สามารถช่วยลดความขัดแย้งของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA/EHIA) กรณีตัวอย่ามีดังต่อไปนี้

๑) กรณีการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เพื่อการบริหารจัดการแร่โพแทชในภาคอีสานของกรมทรัพยากรธรณี[๕๓]

กรมทรัพยากรธรณีได้ว่าจ้างที่ปรึกษา ทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เพื่อการบริหารจัดการขุดแร่โพแทช โดยได้จัดประชุมระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวไปแล้วสองครั้ง คือ ที่จังหวัดอุดรธานีและขอนแก่น เมื่อวันที่ ๑ และ ๒ กรกฎาคม ๒๕๖๓ ตามลำดับซึ่งเป็นการดำเนินกิจกรรมการมีส่วนร่วมในขั้นแรกของโครงการเพื่อประชาสัมพันธ์โครงการเพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์และแผนแม่บทการบริหารจัดการแร่โพแทชตามกฎหมายแร่ฉบับใหม่และระดมความคิดเห็นผู้มีส่วนได้เสียเกี่ยวกับสภาพปัญหาและการบริหารจัดการแร่โพแทชในพื้นที่ศักยภาพแอ่งโคราชและแอ่งสกลนคร โดยหวังที่จะลดความขัดแย้งของสังคมในการผลักดันการให้สัมปทานเพื่อการสำรวจและทำเหมืองแร่โพแทชในพื้นที่หลายจังหวัดของภาคอีสานนั้น ปรากฏว่าเครือข่ายประชาชนผู้เป็นเจ้าของแร่มีข้อคิดเห็นดังนี้

---

[๕๓] ที่มา : www.dpim.go.th/laws/article?catid=121&articleid=2456 กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่

- การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เพื่อการบริหารจัดการแร่โพแทช หรือ "SEA โพแทช" จะไม่ส่งผลในทางที่เป็นประโยชน์อันใดต่อการลดความขัดแย้งของสังคม เนื่องจากว่าเป็นการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) โพแทช ไปพร้อม ๆ กับการอนุมัติ/อนุญาตให้อาชญาบัตรพิเศษเพื่อสำรวจแร่โพแทชและให้ประทานบัตรเพื่อทำเหมืองแร่โพแทชไปพร้อม ๆ กัน ซึ่งเป็นการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) โดยไม่คำนึงถึง 'ยุทธศาสตร์' อย่างแท้จริง โดยหลักการและความเป็นจริง การจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) โพแทช ควรมาก่อนการอนุมัติ/อนุญาตให้อาชญาบัตรพิเศษและประทานบัตรโพแทช ต่อเมื่อการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) โพแทชสิ้นสุดแล้ว ผลออกมาเป็นประการใดในเชิงยุทธศาสตร์จึงค่อยดำเนินการอนุมัติ/อนุญาตให้อาชญาบัตรพิเศษและประทานบัตรตามผลการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่ได้ในภายหลัง

- เป็นการจัดทำยุทธศาสตร์ฯ และแผนแม่บทฯ ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายแร่ใหม่หรือเป็นยุทธศาสตร์และแผนแม่บทที่มีเนื้อหาเกินไปกว่าบทบัญญัติในกฎหมายแร่ใหม่

หมายเหตุ รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการเหมืองแร่โพแทช จังหวัดอุดรธานีได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการผู้ชำนาญฯ ด้านเหมืองแร่และอุตสาหกรรมถลุงหรือแต่งแร่ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) เป็นที่เรียบร้อยแล้ว เมื่อวันที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๕๗[๕๔]

๒) การเรียกร้องให้มีการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)[๕๕]

กลุ่มเครือข่ายจะนะรักษ์ถิ่นต้องการให้แก้ไขปัญหาโครงการเมืองต้นแบบอุตสาหกรรมก้าวหน้าแห่งอนาคต อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา และเรียกร้องให้รัฐบาลจัดทำการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในระดับยุทธศาสตร์ (SEA) รัฐบาลได้ร่วมเจรจาหาข้อยุติเกี่ยวกับแนวทางแก้ไขปัญหาโครงการเมืองต้นแบบอุตสาหกรรมก้าวหน้าแห่งอนาคตอำเภอจะนะได้ข้อสรุปดังนี้

- รัฐบาลต้องมีมติยกเลิกมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการโครงการเมืองต้นแบบอุตสาหกรรมก้าวหน้าแห่งอนาคต อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ยุติโครงการจะนะเมืองต้นแบบอุตสาหกรรมก้าวหน้า รวมถึงการแก้ไขผังเมืองและการศึกษาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม EIA หรือ EHIA ทันที

- รัฐบาลต้องจัดให้มีการประเมินสิ่งแวดล้อมในระดับยุทธศาสตร์ (SEA) จังหวัดสงขลา โดยต้องตั้งคณะทำงาน ซึ่งมีสัดส่วนของภาคประชาชนและนักวิชาการในสัดส่วนที่ประชาชนเสนออย่างเหมาะสม เพื่อวางกรอบการศึกษาการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ร่วมกัน โดยกระบวนการทำงานให้ดำเนินการประเมินศักยภาพทรัพยากรและพัฒนาต่อยอดจากทรัพยากรของท้องถิ่นและในการศึกษานี้ต้องไม่มี ศอ.บต. เป็นผู้มีส่วนในการดำเนินการจัดทำและการคัดเลือกผู้ที่จะมาดำเนินการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมในระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ต้องได้รับการยอมรับจากทุกฝ่ายและให้เป็นไปตามหลักการ

- ในกระบวนการศึกษา คณะอนุกรรมการกำกับติดตามและแก้ไขปัญหาโครงการเมืองต้นแบบอุตสาหกรรมก้าวหน้าแห่งอนาคต อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ต้องมีการระบุหน้าที่ในการกำกับติดตาม

---

[๕๔] ข้อมูลโครงการเหมืองแร่โพแทชจังหวัดอุดรธานี ที่มา : https://udonpotash-news.blogspot.com/p/blog-page.html

[๕๕] รัฐบาลสั่งชะลอโครงการนิคมฯจะนะ ๑.๖ หมื่นไร่, ที่มา : https://news.thaipbs.or.th/content/299178

โดยมีอำนาจในการเข้าถึงข้อมูลการศึกษา ตรวจสอบ และให้ข้อเสนอแนะต่อผู้ดำเนินการศึกษาได้ เพื่อให้เป็นไปตามหลักการ

- กระบวนการตรวจสอบและการให้ความเห็นชอบต่อรายงานการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ต้องมีกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน และนักวิชาการที่ประชาชนคัดเลือกด้วย โดยให้เป็นไปตามหลักการ

๓) ข้อขัดแย้งของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) โรงไฟฟ้าถ่านหินกระบี่ - เทพา เกิดข้อขัดแย้งของการก่อสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหินในพื้นที่จังหวัดกระบี่และอำเภอเทพา โดยกลุ่มเครือข่ายปกป้องสองฝั่งทะเลกระบี่ - เทพา ให้ยุติโครงการโรงไฟฟ้าถ่านหิน รมว.พลังงานในขณะนั้นได้ไปลงนามเอ็มโอยูกับกลุ่มต่อต้านในการถอนการศึกษาการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (EHIA) โครงการโรงไฟฟ้าถ่านหินกระบี่-เทพา โดยให้กระทรวงพลังงานจัดทำรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เพื่อศึกษาว่าพื้นที่จังหวัดกระบี่และอำเภอเทพา จังหวัดสงขลา มีความเหมาะสมในการสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหินหรือไม่ ให้เสร็จสิ้นภายในเวลา ๙ เดือน โดยนักวิชาการที่เป็นกลางและเป็นที่ยอมรับทั้งสองฝ่าย หากผลออกมาว่าพื้นที่ไม่เหมาะสมทำโรงไฟฟ้าถ่านหิน กฟผ. ต้องยุติโครงการก่อสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหินทั้งสองพื้นที่ โดยมีข้อโต้แย้งจาก ภาคประชาชน (ดังภาพที่ ๑๓) ว่าในทางกฎหมายแล้วการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เป็นกระบวนการที่ไม่มีกฎหมายรองรับถือเป็นการทำลายวิถีปฏิบัติตามหลักกฎหมาย โดยสร้างบรรทัดฐานใหม่ของคนในสังคมในการใช้วิธีรวมตัวด้วยกลุ่มคนที่ไม่กี่คนและเป็นคนนอกพื้นที่ ทั้งจังหวัดพัทลุง นครศรีธรรมราช ตรัง สงขลา และกรุงเทพมหานคร มาร่วมการเคลื่อนไหวต่อต้านโครงการมาโดยตลอด เป็นการขโมยสิทธิ์ของชุมชนคนกระบี่มาทำลายโอกาสของคนในชุมชนที่จะมีโอกาสได้รับการพัฒนาทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและการสร้างงาน สร้างอาชีพ ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง[๕๖] ความขัดแย้งเกี่ยวกับโรงไฟฟ้าถ่านหินกระบี่ – เทพาครั้งนี้ ส่งผลให้การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของโครงการดังกล่าวยังไม่แล้วเสร็จตามเวลาที่กำหนดไว้

---

[๕๖] หนุนทำประชามติโรงไฟฟ้าถ่านหินกระบี่ ขีดเส้นเฉพาะคนในพื้นที่, ที่มา : https://www.posttoday.com/social/local/630546

ภาพที่ ๑๓ การคัดค้านการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) โรงไฟฟ้าถ่านหิน – เทพา

๔.๒๓ หลักการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่ดีสำหรับประเทศไทย

หลักการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่ดีสำหรับกระบวนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ในประเทศไทย เพื่อให้การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน[๕๗] คือ

๑) มีเป้าหมายในการพัฒนาที่ชัดเจน มองอนาคตของการพัฒนา การเปลี่ยนแปลงในอนาคตที่จะเกิดขึ้น พิจารณาผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นแบบสะสมในอนาคต เพื่อเป็นการเตือนล่วงหน้าก่อนเกิด ผลกระทบ

๒) สามารถบูรณาการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เข้ากับกระบวนการวางแผนหรือแผนงานพัฒนา รวมทั้งการตัดสินใจระดับยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งบูรณาการประเด็นการพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

๓) ต้องส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียที่สำคัญ ผู้มีส่วนได้เสียสามารถเข้าถึงข้อมูลได้โดยง่าย สร้างความน่าเชื่อถือในการสื่อสารต่อสาธารณะ ส่งเสริมการเปิดเผยต่อสาธารณะให้มีความโปร่งใสตลอดทุกขั้นตอนของกระบวนการ และมีการสื่อสารอย่างต่อเนื่อง

๔) มีการวิเคราะห์และเปรียบเทียบผลกระทบ ผลกระทบสะสม ความเสี่ยงของทางเลือกการพัฒนาบ่งชี้โอกาสและข้อจำกัดของทางเลือกที่เหมาะสมที่สุด เพื่อบรรลุการพัฒนาที่ยั่งยืน พร้อมทั้งให้เหตุผลในการประเมินทางเลือกต่าง ๆ เปรียบเทียบกัน

๕) มีความยืดหยุ่น สามารถทบทวนปรับปรุง และปรับให้เข้ากับบริบทและสถานการณ์ได้

๖) มีความเป็นอิสระ เป็นกลาง และปราศจากแรงกดดันจากสิ่งรบกวนภายนอก เพื่อไม่ให้เกิดความเอนเอียง

---

[๕๗] แนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ Strategic Environmental Assessment Guideline, โดย สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, มกราคม, พ.ศ. ๒๕๖๓

๗) ดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) โดยใช้ทรัพยากรในการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ

๘) มีการควบคุมและประกันคุณภาพอย่างมีประสิทธิผล โดยทบทวน ติดตามตรวจสอบผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการตามแผนหรือแผนงาน

๙) ส่งเสริมการเรียนรู้และความเข้าใจของผู้จัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) และผู้มีส่วนได้เสียจากการดำเนินการตามแผนหรือแผนงาน

๔.๒๔ แผนการปฏิรูปด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมปี พ.ศ. ๒๕๖๑ – ๒๕๖๕ เรื่องระบบการประเมินยุทธศาสตร์การพัฒนาอย่างยั่งยืน (SEA)

แผนการปฏิรูปด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมปี ๒๕๖๑ – ๒๕๖๕[๕๘] ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติปีพ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐ ได้กำหนดให้ต้องมีการพัฒนาเครื่องมือบริหารจัดการใหม่ คือ การประเมินยุทธศาสตร์การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Strategic Environmental Assessment : SEA) หรือการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เพื่อช่วยในการกำหนดนโยบาย แผนงาน และการพัฒนาในระดับพื้นที่เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

๑) เป้าหมายหรือผลอันพึงประสงค์และผลสัมฤทธิ์

(๑) ยุทธศาสตร์การพัฒนา ทั้งระดับประเทศ รายสาขา และเชิงพื้นที่ สอดคล้องกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนมากขึ้น และลดความขัดแย้งระหว่างยุทธศาสตร์ต่าง ๆ โดยเฉพาะระหว่างยุทธศาสตร์รายสาขากับยุทธศาสตร์เชิงพื้นที่

(หมายเหตุ : การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) หากแปลตรงตัวกับคำภาษาอังกฤษมักเรียกว่า “การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์” แต่ในแผนปฏิรูปฉบับนี้ เลือกใช้คำว่า “การประเมินยุทธศาสตร์การพัฒนาอย่างยั่งยืน” เพื่อให้สื่อความหมายที่ครอบคลุม และสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง)

(๒) เพื่อใช้ระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เป็นเครื่องมือเพิ่มขีดความสามารถในการกำหนดยุทธศาสตร์ร่วมกันของภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคมและบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐ

๒) กรอบระยะเวลาในการดำเนินการ ๓ ปี

๓) ตัวชี้วัด

(๑) การรับรองสิทธิและการใช้สิทธิของประชาชนและภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคมในการมีส่วนร่วมกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนา ทั้งทิศทางระดับประเทศ ยุทธศาสตร์รายสาขาและยุทธศาสตร์เชิงพื้นที่เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน รวมทั้งมีแนวทางและการดำเนินการที่เป็นรูปธรรมและกรณีศึกษาในการจัดการความขัดแย้งต่าง ๆ ในระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

(๒) ภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคม โดยเฉพาะภาคชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาสังคมในจังหวัดต่าง ๆ มีขีดความสามารถและดำเนินการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

---

[๕๘] แผนการปฏิรูปประเทศด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง ระบบบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง การประกาศแผนการปฏิรูปประเทศ, ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๓๕, ตอนที่ ๒๔ ก, ๖ เมษายน ๒๕๖๑

เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม รวมทั้งการเข้าไปมีส่วนร่วมในการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่ดำเนินการโดยหน่วยงานภาครัฐ

(๓) มีกลไกพัฒนาระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) และทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งการเสริมสร้างขีดความสามารถเกี่ยวกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ให้กับภาคส่วนต่าง ๆ และให้การสนับสนุนการดำเนินการและการมีส่วนร่วมในการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) รวมทั้งจัดทำข้อเสนอและดำเนินการพัฒนาและปรับปรุงระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) อย่างต่อเนื่อง

(๔) ความเชื่อมโยงของระบบและการดำเนินงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) กับระบบการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EHIA/EIA) ให้เป็นกรอบและทิศทาง สำหรับการทำการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA/EHIA) ในแต่ละโครงการ

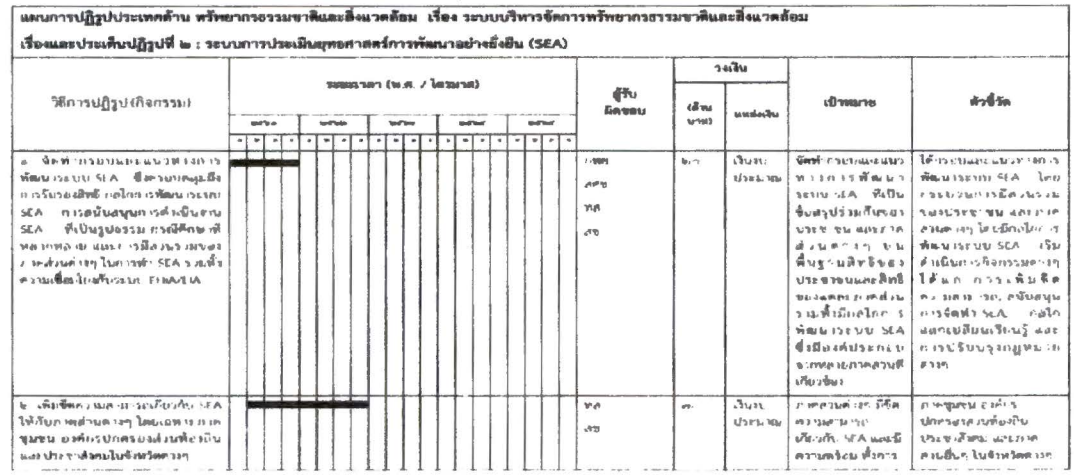
(๕) มีการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐในการดำเนินการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) และมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคส่วนต่าง ๆ

(๖) ยุทธศาสตร์การพัฒนารายสาขา มีความสอดคล้องและสนับสนุนยุทธศาสตร์การพัฒนาเชิงพื้นที่มากขึ้นและมีความขัดแย้งน้อยลง

๔) วงเงินและแหล่งเงิน เงินงบประมาณ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๕) ขั้นตอนการดำเนินการ (ดังตารางที่ ๖)

ตารางที่ ๖ แผนและวิธีการปฏิรูปด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
เรื่องระบบการประเมินยุทธศาสตร์การพัฒนาอย่างยั่งยืน (SEA)

ตารางที่ ๖ (ต่อ) แผนและวิธีการปฏิรูปด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
เรื่องระบบการประเมินยุทธศาสตร์การพัฒนาอย่างยั่งยืน (SEA)

แผนการปฏิรูปประเทศด้าน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (เรื่อง ระบบบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ ๒ : ระบบการประเมินยุทธศาสตร์การพัฒนาอย่างยั่งยืน (SEA)

วิธีการปฏิรูป (กิจกรรม)	ระยะเวลา (พ.ศ. / ไตรมาส)																ผู้รับผิดชอบ	วงเงิน		เป้าหมาย	ตัวชี้วัด
	๒๕๖๑				๒๕๖๒				๒๕๖๓				๒๕๖๔					(ล้านบาท)	แหล่งเงิน		
	๑	๒	๓	๔	๑	๒	๓	๔	๑	๒	๓	๔	๑	๒	๓	๔	๑	๒	๓	๔					
๔ การให้สำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่าง SEA ต่างๆ และภาคส่วนต่างๆ โดยเฉพาะการจัดการความขัดแย้งในระบบ SEA และมีการพัฒนาข้อเสนอแนวทาง รวมทั้งการออกแบบเชิงสถาบันที่เหมาะสม สำหรับการดำเนินการและพัฒนาระบบ SEA ของประเทศ																	สศช ทส สช	๔๐	เงินงบประมาณ	การเรียนรู้ระหว่างภาคส่วนต่างๆ และประชาชน เกี่ยวกับ SEA ทั้งในระบบและการดำเนินการ และ SEA รวมทั้งมีข้อสรุปร่วมกันเกี่ยวกับข้อเสนอแนวทางและการออกแบบเชิงสถาบัน สำหรับการดำเนินการ SEA ของประเทศ	การมีส่วนร่วม และความร่วมมือในการดำเนินการ SEA และการทำแผนยุทธศาสตร์ร่วมกัน โดยมีแนวทางและรูปธรรมการบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐ แนวทางและรูปธรรมในการจัดการความขัดแย้ง รวมทั้งข้อเสนอแนวทางและการออกแบบเชิงสถาบัน เพื่อการดำเนินการและพัฒนาระบบ SEA ที่ได้รับการยอมรับ โดยมีความเชื่อมโยงกับระบบ E-IA/EIA
๕ ปรับปรุงกฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง																	สศช ทส	๓๐	เงินงบประมาณ	กฎหมายที่เกี่ยวข้องไม่เป็นอุปสรรค และเอื้อให้พัฒนาระบบ	การปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยมีการรับรองสิทธิ และการไร้สิทธิของ

แผนการปฏิรูปประเทศด้าน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (เรื่อง ระบบบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ ๒ : ระบบการประเมินยุทธศาสตร์การพัฒนาอย่างยั่งยืน (SEA)

วิธีการปฏิรูป (กิจกรรม)	ระยะเวลา (พ.ศ. / ไตรมาส)																ผู้รับผิดชอบ	วงเงิน		เป้าหมาย	ตัวชี้วัด
	๒๕๖๑				๒๕๖๒				๒๕๖๓				๒๕๖๔					(ล้านบาท)	แหล่งเงิน		
	๑	๒	๓	๔	๑	๒	๓	๔	๑	๒	๓	๔	๑	๒	๓	๔	๑	๒	๓	๔					
																	สช.			และดำเนินการ SEA	ประชาชนและภาคส่วนต่างๆ ในสังคม
๖ จัดตั้งกลไกเชิงสถาบัน เพื่อการดำเนินการและพัฒนาระบบ SEA ที่มีหน้าที่ครอบคลุมถึง การเสริมสร้างขีดความสามารถเกี่ยวกับ SEA ให้การสนับสนุนการดำเนินการและการมีส่วนร่วมใน SEA รวมทั้งให้ข้อเสนอและดำเนินการพัฒนาและปรับปรุงระบบ SEA อย่างต่อเนื่อง																	กพร สศช ทส สช	๖๐	เงินงบประมาณ	การพัฒนาระบบ SEA อย่างเหมาะสม และมีการดำเนินการ SEA อย่างต่อเนื่อง	เกิดกลไกเชิงสถาบันที่เหมาะสม เพื่อการดำเนินการและพัฒนาระบบ SEA ซึ่งทำหน้าที่ต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีส่วนร่วมสนับสนุนการริเริ่มดำเนินการ SEA อย่างน้อย ๑๐ กรณี ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่แตกต่างกัน และดำเนินการโดยหน่วยงานรับผิดชอบที่แตกต่างกัน
๗ การประเมินผลระบบ SEA และจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบ SEA ในระยะต่อไป																	กพร สศช ทส	๒๐	เงินงบประมาณ	เพื่อประเมินผลระบบ SEA อย่างเป็นอิสระ มีการสรุปบทเรียนจากการดำเนินการต่างๆ	ผลการประเมินระบบ SEA ในด้านต่างๆ ทั้งในรายละเอียดและการสังเคราะห์ รวม และแผนยุทธศาสตร์การ

ที่มา : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

จากตารางที่ ๖ ในปี พ.ศ.๒๕๖๑ - ๒๕๖๓ ในแผนการปฏิรูปประเทศดังกล่าว ประกอบไปด้วย วิธีการปฏิรูป (กิจกรรมที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องเป็นผู้ดำเนินงาน) ดังต่อไปนี้

๑) จัดทำกรอบและแนวทางการ พัฒนาระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ซึ่งครอบคลุมถึงการรับรองสิทธิ กลไกการพัฒนาระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) การสนับสนุนการดำเนินงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่เป็นรูปธรรม กรณีศึกษาที่หลากหลาย และการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ในการทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) รวมทั้งความเชื่อมโยงกับระบบการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA/EHIA) ระยะเวลาแล้วเสร็จภายในปี พ.ศ. ๒๕๖๑

ผู้รับผิดชอบ : คณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.), สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ

เป้าหมาย : จัดทำกรอบและแนวทางการพัฒนาระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่เป็นข้อสรุปร่วมกันของประชาชนและภาคส่วนต่าง ๆ บนพื้นฐานสิทธิของประชาชนและสิทธิของแต่ละภาคส่วนรวมทั้งมีกลไกการพัฒนาระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ซึ่งมีองค์ประกอบจากหลายภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

ตัวชี้วัด : ได้กรอบและแนวทางการพัฒนาระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคส่วนต่าง ๆ โดยมีกลไกการพัฒนาระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เริ่มดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ การเพิ่มขีดความสามารถ, สนับสนุนการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA), กลไก แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการปรับปรุงกฎหมายต่าง ๆ

๒) เพิ่มขีดความสามารถเกี่ยวกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ให้กับภาคส่วนต่าง ๆ โดยเฉพาะภาคชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาสังคมในจังหวัดต่าง ๆ ระยะเวลาแล้วเสร็จภายในปี พ.ศ. ๒๕๖๒

ผู้รับผิดชอบ : กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ

เป้าหมาย : ภาคส่วนต่าง ๆ มีขีดความสามารถเกี่ยวกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) และมีความพร้อมทั้งการดำเนินการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่เป็นรูปธรรม กรณีศึกษาที่หลากหลายและการเข้าไปมีส่วนร่วมกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ต่าง ๆ

ตัวชี้วัด : ภาคชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาสังคม และภาคส่วนอื่น ๆ ในจังหวัดต่าง ๆ มีขีดความสามารถเกี่ยวกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) โดยเฉพาะการพัฒนาทางเลือกเชิงยุทธศาสตร์ การประเมินผลกระทบต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนและการมีส่วนร่วมในกระบวนการนโยบายสาธารณะ

๓) การจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ในยุทธศาสตร์ต่าง ๆ ทั้งยุทธศาสตร์รายสาขา และยุทธศาสตร์เชิงพื้นที่ โดยมีหน่วยงานรับผิดชอบที่แตกต่างกันในแต่ละการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ทั้งหน่วยงานรัฐ ประชาสังคม ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานอื่น ๆ ระยะเวลาแล้วเสร็จภายในปี พ.ศ. ๒๕๖๒

ผู้รับผิดชอบ : คณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.), สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

เป้าหมาย : ภาคส่วนต่าง ๆ มีประสบการณ์จากการดำเนินการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคส่วนต่าง ๆ

ตัวชี้วัด : (๑) มีกรณีศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) อย่างน้อย ๕ กรณีในประเด็นยุทธศาสตร์ที่แตกต่างกันและดำเนินการโดยหน่วยงานรับผิดชอบที่แตกต่างกันและ (๒) เกิดรูปธรรมในการพัฒนายุทธศาสตร์ที่สอดคล้องกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนมากขึ้น

๔) กลไกสำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ต่าง ๆ และภาคส่วนต่าง ๆ โดยเฉพาะการจัดการความขัดแย้งในระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) และมีการพัฒนาข้อเสนอแนวทาง รวมทั้ง การออกแบบเชิงสถาบันที่เหมาะสมสำหรับการดำเนินการและพัฒนาระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของประเทศ

ระยะเวลา : แล้วเสร็จภายในปี พ.ศ. ๒๕๖๒

ผู้รับผิดชอบ : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ

เป้าหมาย : การเรียนรู้ระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ และประชาชนเกี่ยวกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ทั้งเชิงระบบและการดำเนินการแต่ละการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) รวมทั้งมีข้อสรุปร่วมกันเกี่ยวกับข้อเสนอแนวทางและการออกแบบเชิงสถาบันสำหรับระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของประเทศ

ตัวชี้วัด : การมีส่วนร่วม และความร่วมมือในการดำเนินการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) และการกำหนดยุทธศาสตร์ร่วมกัน โดยมีแนวทางและรูปธรรมการบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐ แนวทางและรูปธรรมในการจัดการความขัดแย้งรวมทั้งข้อเสนอแนวทางและการออกแบบเชิงสถาบันเพื่อการดำเนินการและพัฒนาระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่ได้รับการยอมรับโดยมีความเชื่อมโยงกับระบบการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA/EHIA)

๕) ปรับปรุงกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ระยะเวลา : แล้วเสร็จภายในปี พ.ศ. ๒๕๖๒

ผู้รับผิดชอบ : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ

เป้าหมาย : กฎหมายที่เกี่ยวข้องไม่เป็นอุปสรรคและเอื้อให้พัฒนาระบบและดำเนินการประเมินสิ่งแวดล้อม ระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

ตัวชี้วัด : การปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยมีการรับรองสิทธิและการใช้สิทธิของประชาชนและภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคม

๖) จัดตั้งกลไกเชิงสถาบันเพื่อการดำเนินการและพัฒนาระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่มีหน้าที่ครอบคลุมถึงการเสริมสร้างขีด ความสามารถเกี่ยวกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ให้การสนับสนุนการดำเนินการและการมีส่วนร่วมในการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) รวมทั้งให้ข้อเสนอและดำเนินการพัฒนาและปรับปรุงระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) อย่างต่อเนื่อง

ระยะเวลา : แล้วเสร็จภายในปี พ.ศ. ๒๕๖๓

ผู้รับผิดชอบ : คณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.), สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ

เป้าหมายการพัฒนาระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) อย่างเหมาะสมและมีการดำเนินการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) อย่างต่อเนื่อง

ตัวชี้วัด : เกิดกลไกเชิงสถาบันที่เหมาะสม เพื่อการดำเนินการและพัฒนาระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ซึ่งทำหน้าที่ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีส่วนร่วมสนับสนุนการริเริ่มดำเนินการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) อย่างน้อย ๑๐ กรณี ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่แตกต่างกันและดำเนินการโดยหน่วยงานรับผิดชอบที่แตกต่างกัน

๗) การประเมินผลระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) และจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ในระยะต่อไป

ระยะเวลา : แล้วเสร็จภายในปี พ.ศ. ๒๕๖๓

ผู้รับผิดชอบ : คณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.), สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

เป้าหมาย : เพื่อประเมินผลระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) อย่างเป็นอิสระ มีการสรุปบทเรียนจากการดำเนินงานต่าง ๆ และกำหนดแผนการพัฒนาระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ต่อไป

ตัวชี้วัด : ผลการประเมินระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ในด้านต่าง ๆ ทั้งในรายละเอียดและการสังเคราะห์ภาพรวม และแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ในระยะต่อไป

ข้อเสนอในการมีหรือแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเพื่อรองรับการดำเนินการ

๑) การรับรองสิทธิของประชาชนในการมีส่วนร่วมกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาทั้งทิศทางระดับประเทศ ยุทธศาสตร์รายสาขาและยุทธศาสตร์เชิงพื้นที่เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ในกฎหมายที่เหมาะสม

๒) การพิจารณาปรับปรุงกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ตัวอย่างเช่น กฎหมายสิ่งแวดล้อม กฎหมายผังเมือง ฯลฯ

๔.๒๕ การขับเคลื่อนและการดำเนินการตามแผนการปฏิรูประบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์(SEA) ของประเทศ

จากการติดตามความก้าวหน้าการขับเคลื่อนและการดำเนินการปฏิรูประบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ตามแผนการปฏิรูปด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่องระบบบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ ๒ : ระบบการประเมินยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ยั่งยืน(SEA) หรือการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ซึ่งดำเนินการโดยหน่วยงานหลักคือสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๖๓ ปรากฏผลการดำเนินการดังต่อไปนี้

๑) การดำเนินการตามแผนการปฏิรูประบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ปี ๒๕๖๑

(๑) การตั้งคณะอนุกรรมการ

- คณะอนุกรรมการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) กพย. เห็นชอบ เมื่อวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๖๑

(๒) การตั้งคณะทำงาน

- คณะทำงานพัฒนาการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

(๓) กพย. ได้มีมติเห็นชอบในหลักการของ (ร่าง) ข้อเสนอการจัดทำ SEA และ (ร่าง) แนวทาง SEA แล้ว เมื่อวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๖๑ และเห็นชอบให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการระดับชาติ โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน ภายใต้ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีเพื่อขับเคลื่อน SEA รวมทั้งได้กำหนดประเภทของแผน/แผนงานและพื้นที่ที่ควรทำ SEA ในเบื้องต้น ได้แก่ (๑) แผนด้านคมนาคม (๒) แผนพัฒนาพลังงานและปิโตรเลียม (๓) แผนพัฒนาทรัพยากรแร่ (๔) ผังเมือง (๕) แผนบริหารจัดการลุ่มน้ำหรือแผนพัฒนาชายฝั่งทะเล (๖) แผนพัฒนาพื้นที่เฉพาะหรือพื้นที่พิเศษ เช่น เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก และ (๗) แผนพัฒนานิคมอุตสาหกรรม หรือการพัฒนาพื้นที่ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน

๒) การดำเนินการตามแผนการปฏิรูประบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ปี ๒๕๖๒

(๑) การตั้งคณะทำงาน

- คณะทำงานจัดทำแนวทางแนวทาง (Guideline) การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) พ.ศ. ๒๕๖๒

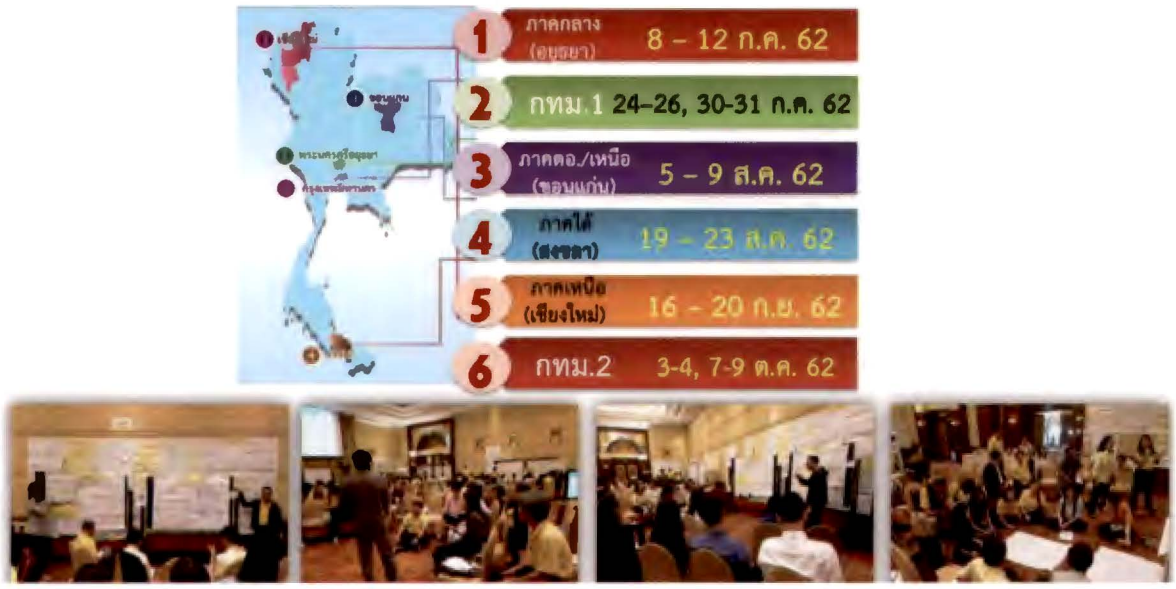
(๒) การสร้างความรู้ความเข้าใจด้านการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ภายใต้โครงการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ งบประมาณปี ๒๕๖๒

- การฝึกอบรมทางวิชาการด้านการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) จำนวน ๖ ครั้ง ทั่วประเทศ ให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ เอกชน ประชาสังคม สถาบันการศึกษา/บริษัทที่ปรึกษา จำนวน ๙๐๐ คน (ดังภาพที่ ๑๔)

- เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในรายละเอียดของแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) อย่างถูกต้อง

- เพื่อทดลองพัฒนาทักษะและความสามารถในการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

- ระยะเวลาการจัดกิจกรรม

ภาพที่ ๑๔ การฝึกอบรมทางวิชาการด้านการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)
ที่มา : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

(๓) การประชุมระดมความคิดเห็นเพื่อปรับปรุงและพัฒนาแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) (ดังภาพที่ ๑๕)

ภาพที่ ๑๕ การประชุมระดมความคิดเห็นเพื่อปรับปรุงและพัฒนาแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)
ที่มา : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

(๔) การประชาสัมพันธ์

- เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) และเผยแพร่ความสำคัญของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)ให้กับประชาชนทั่วไปและภาคีการพัฒนาที่เกี่ยวข้องรับทราบ จำนวน ๒ ครั้ง ๆ ละ ๒๐๐ คน (ดังภาพที่ ๑๖)

ภาพที่ ๑๖ การประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) และเผยแพร่ความสำคัญของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)
ที่มา : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

(๕) การฝึกอบรมและ Policy Dialogue การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) (ดังภาพที่ ๑๗)

- 2.5 days - Training for Trainers ฝึกอบรมผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) และวางแผนการอบรม

- Policy Dialogue การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่ดีในระดับสากลและการปรับใช้ในประเทศไทย

ภาพที่ ๑๗ การฝึกอบรมผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) และ Policy Dialogue การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)
ที่มา: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

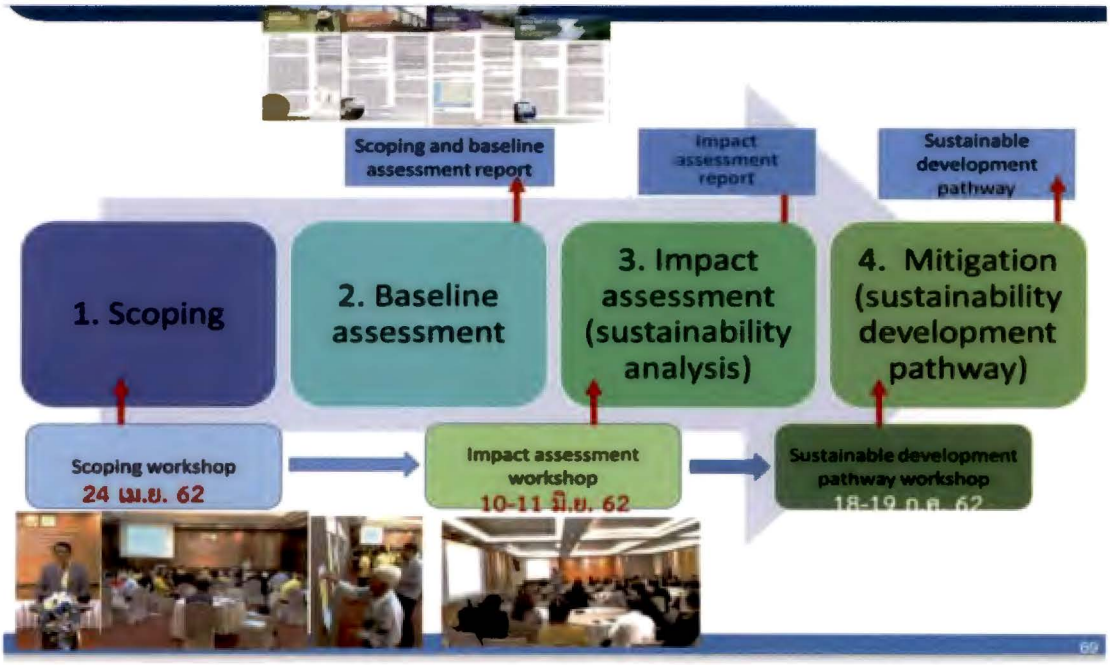
(๖) จัดทำคู่มือเพื่อการสื่อสารสาธารณะและ Poster (ดังภาพที่ ๑๘)

ภาพที่ ๑๘ คู่มือเพื่อการสื่อสารสาธารณะและ Poster การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)
ที่มา: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

(๗) โครงการนำร่องการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เชิงพื้นที่ (จังหวัดระยอง) ร่วมกับ ADB เพื่อทดลองแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) (ดังภาพที่ ๑๙)

(๘) การจัดทำ (ร่าง) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. ...."

ภาพที่ ๑๙ โครงการนำร่องการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เชิงพื้นที่จังหวัดระยอง
ที่มา : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

๓) การดำเนินการตามแผนการปฏิรูประบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ปี ๒๕๖๓

(๑) การปรับปรุงแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) (ดังภาพที่ ๒๐)

แนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ Strategic Environmental Assessment Guideline โดย สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, มกราคม ๒๕๖๓

ภาพที่ ๒๐ แนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)
ที่มา : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

(๒) การประชุมกลุ่มย่อยระดมความคิดเห็นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวน ๔ ครั้ง

ตารางที่ ๗ การประชุมกลุ่มย่อยระดมความคิดเห็นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ครั้งที่	วันดำเนินการจัดกิจกรรม	วัตถุประสงค์	ผลลัพธ์
1	วันอังคารที่ 22 กันยายน พ.ศ. 2563 ที่ผ่านมา	เพื่อรวบรวมและวิเคราะห์ความต้องการ ความคาดหวังต่อเป้าประสงค์ของหลักสูตรการอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA ทั้งในกลุ่มบริหารระดับสูงและระดับกลาง	หลักสูตรการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้านการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)
2	วันพฤหัสบดีที่ 24 กันยายน พ.ศ. 2563	เพื่อประเมินผลการฝึกอบรมทางวิชาการด้าน SEA ทั่วประเทศ ปี 2562 เพื่อการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้าน SEA	
3	วันจันทร์ที่ 28 ของเดือน กันยายน พ.ศ. 2563	เพื่อแลกเปลี่ยน กรอบแนวคิด คำนิยาม และประโยชน์ของ SEA	
4	ช่วงสัปดาห์ที่ 3 ของเดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2563	เพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อแนวทางการจัดทำ SEA ในพื้นที่นำร่อง การติดตาม และประเมินปัญหาอุปสรรคของการดำเนินการขับเคลื่อน SEA และแนวทางการพัฒนา SEA ของประเทศ รวมทั้งข้อเสนอแนะในการขับเคลื่อน SEA ของไทยและปรับปรุงแนวทาง SEA	ข้อเสนอแนวทางการพัฒนาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ที่ปรับปรุงแล้ว

ที่มา : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

(๓) การติดตามและประเมินผลการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดสระแก้ว

วัตถุประสงค์

- เพื่อติดตามและประเมินผลการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดสระแก้ว
- เพื่อนำแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA Guideline) มาประยุกต์ใช้ในการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ในการพัฒนาเชิงพื้นที่ และใช้การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ในการวางแผนพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนแบบบูรณาการ
- เพื่อจัดทำรายงานการกำหนดขอบเขตการศึกษาในขั้นตอนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนในระยะต่อไป

ขั้นตอนการดำเนินงาน : โครงการติดตามและประเมินผลเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนสระแก้ว เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ในปี ๒๕๖๓ จะดำเนินการในส่วนของขั้นตอนการกำหนดขอบเขต (Scoping) ของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) มี ๙ ขั้นตอนย่อย ดังนี้

- การวิเคราะห์และทบทวนแผนหรือแผนงาน และการทบทวนข้อมูลที่เกี่ยวข้อง
- การระบุขอบเขตเชิงพื้นที่และระยะเวลา
- การวิเคราะห์แรงขับเคลื่อนของการพัฒนา (Driving force)
- การกำหนดวิสัยทัศน์และประเด็นยุทธศาสตร์
- การกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนและตัวชี้วัด
- การประเมินข้อมูลฐาน
- การกำหนดทางเลือกการพัฒนาเบื้องต้น
- การจัดทำแผนการมีส่วนร่วมและการสื่อสาร
- การจัดทำและเสนอรายงานการกำหนดขอบเขต

(๔) การฝึกอบรมทางวิชาการขั้นสูงด้านการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) จำนวน ๑ ครั้ง

การจัดฝึกอบรมทางวิชาการด้านการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) สำหรับผู้บริหารระดับกลาง ครั้งที่ ๑ (๕ วัน/๔๐ คน) ช่วงวันที่ ๒๖ - ๓๐ ต.ค. ๒๕๖๓ (ดังภาพที่ ๒๑) กลุ่มเป้าหมาย : ผู้บริหารระดับกลาง ซึ่งเป็นกลุ่มหน่วยงานที่ต้องจัดทำแผนหรือแผนงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ตามที่กำหนดไว้ในร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. .... และหน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวข้องกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ปรึกษาในคณะกรรมการ/อนุกรรมการ/คณะทำงานที่เกี่ยวข้องกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

ภาพที่ ๒๑ การฝึกอบรมทางวิชาการด้านการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) สำหรับผู้บริหารระดับกลาง
ที่มา : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

(๕) โครงการประเมินผลกระบวนการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของหน่วยงานต่าง ๆ ที่ดำเนินการในปี ๒๕๖๒

ประเมินผลกระบวนการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) จะทำการคัดเลือกโครงการในการประเมินผลการกระบวนการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ทั้งหมด ๕ โครงการ โดยเป็นโครงการที่ได้นำแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของประเทศไทยที่ได้พัฒนาและปรับปรุงในช่วงปี พ.ศ.๑๕๖๑ – ๒๕๖๓ ซึ่งมีความทันสมัยมาปรับประยุกต์ใช้ ได้แก่

- โครงการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment : SEA) ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน สำนักงานนโยบายและแผน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- โครงการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์พื้นที่ ลุ่มน้ำชี สำนักทรัพยากรน้ำแห่งชาติ
- โครงการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์พื้นที่ ลุ่มน้ำสะแกกรัง สำนักทรัพยากรน้ำแห่งชาติ
- โครงการศึกษาเพื่อประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมเชิงยุทธศาสตร์ โครงการพัฒนาน้ำต้นทุนลุ่มน้ำปราจีนบุรี – บางปะกง
- โครงการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์พื้นที่ ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก

(๖) การประชุมสัมมนาเพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และระดม ความคิดเห็นเรื่องการขับเคลื่อน SEA จำนวน ๑ ครั้ง วันพุธที่ ๒๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๓

(๗) การจัดทำ (ร่าง) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. ...."

๔.๒๖ ผลสัมฤทธิ์การปฏิรูปด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปี พ.ศ. ๒๕๖๑ – ๒๕๖๕ เรื่อง ระบบการประเมินยุทธศาสตร์การพัฒนาอย่างยั่งยืน (SEA)

จากแผนการปฏิรูปด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมปี พ.ศ. ๒๕๖๑ – ๒๕๖๕ (ตารางที่ ๖) ซึ่งต้องมีการดำเนินการปฏิรูปในประเด็นต่าง ๆ ตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๖๑ เป็นต้นมา โดยมี ๑) คณะกรรมการพัฒนาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (กสย.) ๒) คณะกรรมการระดับนโยบายในรายสาขาหรือเชิงพื้นที่ หรือคณะกรรมการที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย ๓) หน่วยงานเจ้าของแผนหรือแผนงานหรือหน่วยงานของรัฐที่ได้รับมอบหมายจากคณะรัฐมนตรี หรือ กสย. ๔) คณะกรรมการกำกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ๕) คณะกรรมการระดับนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของประเทศโดยมีสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทำหน้าที่สำนักงานเลขานุการของ กพย. และมีสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นผู้ช่วยเลขานุการ โดยมีสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทำหน้าที่เป็นคณะอนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ อนุกรรมการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ซึ่งมีหน้าที่และอำนาจ ดังนี้

๑) เสนอแนะนโยบาย และยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศให้ครอบคลุม ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและบูรณาการ เพื่อให้เป็นไปตามข้อตกลงหรือความร่วมมือระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.)[๕๙] (ซึ่งมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานคณะกรรมการ เป็นคณะกรรมการที่กำหนดแนวทางการพัฒนาประเทศ การกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ยั่งยืน มีความครอบคลุมทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล และบูรณาการ เป็นไปตามข้อตกลงหรือความร่วมมือระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืน สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนทั้งในปัจจุบันและในอนาคตเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินการพัฒนาประเทศให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน และกำหนดท่าทีของประเทศไทยในการประชุมระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล)

๒) ประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนในการรวบรวมข้อมูลและข้อคิดเห็นหรือดำเนินการใด ๆ เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของ กพย.

๓) ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนตามอำนาจหน้าที่ของ กพย. รวมทั้งวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไขเสนอต่อ กพย.

๔) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ กพย. มอบหมาย

ที่ผ่านมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๖๑ – ๒๕๖๓ สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นหน่วยงานหลักที่ทำหน้าที่ดำเนินการตามแผนการปฏิรูปด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยมีผู้ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปคือคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.) กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ

---

[๕๙] ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน พ.ศ. ๒๕๕๖, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม ๑๓๐, ตอนพิเศษ ๘๗ ง, ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๕๖

โดยรายละเอียดของแผนการปฏิรูปประเทศด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง ระบบบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ ๒ : ระบบการประเมินยุทธศาสตร์การพัฒนาอย่างยั่งยืน (SEA) หรือการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่ต้องดำเนินการ และได้ดำเนินการไปแล้วในปี พ.ศ.๒๕๖๑ - ๒๕๖๓ มีดังนี้

๑) จัดทำกรอบและแนวทางการพัฒนาระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ให้แล้วเสร็จในปี พ.ศ. ๒๕๖๑ ซึ่งครอบคลุมถึงการรับรองสิทธิ กลไกการพัฒนาระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) การสนับสนุนการดำเนินงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่เป็นรูปธรรม กรณีศึกษาที่หลากหลาย และการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ในการทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) รวมทั้งความเชื่อมโยงกับระบบ EIA / EHIA จัดทำกรอบและแนวทางการพัฒนาระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่เป็นข้อสรุปร่วมกันของประชาชน และภาคส่วนต่าง ๆ บนพื้นฐานสิทธิของประชาชนและสิทธิของแต่ละภาคส่วน รวมทั้ง มีกลไกการพัฒนาระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ซึ่งมีองค์ประกอบจากหลายภาคส่วนที่เกี่ยวข้องได้กรอบและแนวทางการพัฒนาระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน และภาคส่วนต่าง ๆ โดยมีกลไกการพัฒนาระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เริ่มดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ การเพิ่มขีดความสามารถ,สนับสนุนการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) , กลไกแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการปรับปรุงกฎหมายต่าง ๆ ได้กรอบและแนวทางการพัฒนาระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน และภาคส่วนต่าง ๆ โดยมีกลไกการพัฒนาระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เริ่มดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ การเพิ่มขีดความสามารถ, สนับสนุนการจัดทำ การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) , กลไกแลกเปลี่ยนเรียนรู้ *โดยได้ดำเนินการไปบางส่วน แต่ล่าช้ากว่าแผนที่กำหนดไว้*

๒) เพิ่มขีดความสามารถเกี่ยวกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA ให้กับภาคส่วนต่าง ๆ โดยเฉพาะภาคชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาคมในจังหวัดต่าง ๆ ภาคส่วนต่าง ๆ มีขีดความสามารถเกี่ยวกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) และมีความพร้อมทั้งการดำเนินการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่เป็นรูปธรรม กรณีศึกษาที่หลากหลาย และการเข้าไปมีส่วนร่วมกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ต่าง ๆ ภาคชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาสังคม และภาคส่วนอื่น ๆ ในจังหวัดต่าง ๆ มีขีดความสามารถเกี่ยวกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) โดยเฉพาะการพัฒนาทางเลือกเชิงยุทธศาสตร์ การประเมินผลกระทบต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนและการมีส่วนร่วมในกระบวนการนโยบายสาธารณะ ภาคชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประชาสังคม และภาคส่วนอื่น ๆ ในจังหวัดต่าง ๆ บางส่วนมีขีดความสามารถเกี่ยวกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) โดยภาคชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาสังคม และภาคส่วนอื่น ๆ ในจังหวัดต่าง ๆ บางส่วนมีขีดความสามารถเกี่ยวกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

๓) การจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ในยุทธศาสตร์ต่าง ๆ ทั้งยุทธศาสตร์รายสาขา และยุทธศาสตร์เชิงพื้นที่ โดยมีหน่วยงานรับผิดชอบที่แตกต่างกันในแต่ละการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ทั้งหน่วยงานรัฐ ประชาสังคม ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานอื่น ๆ ภาคส่วนต่าง ๆ มีประสบการณ์จากการดำเนินการการประเมิน

สิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคส่วนต่าง ๆ มีการดำเนินการบางส่วน

๔) กลไกสำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ต่าง ๆ และภาคส่วนต่าง ๆ โดยเฉพาะการจัดการความขัดแย้งในระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) และมีการพัฒนาข้อเสนอแนวทาง รวมทั้งการออกแบบเชิงสถาบันที่เหมาะสมสำหรับการดำเนินการและพัฒนาระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของประเทศ การเรียนรู้ระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ และประชาชน เกี่ยวกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ทั้งเชิงระบบและการดำเนินการแต่ละการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) รวมทั้งมีข้อสรุปร่วมกันเกี่ยวกับข้อเสนอแนวทางและการออกแบบเชิงสถาบันสำหรับระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของประเทศ การมีส่วนร่วมและความร่วมมือในการดำเนินการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) และการกำหนดยุทธศาสตร์ร่วมกัน โดยมีแนวทางและรูปธรรมการบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐ แนวทางและรูปธรรมในการจัดการความขัดแย้ง รวมทั้งข้อเสนอแนวทางการการออกแบบเชิงสถาบัน เพื่อการดำเนินการและพัฒนาระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่ได้รับการยอมรับ ***ยังไม่มีข้อเสนอแนวทางการออกแบบเชิงสถาบัน เพื่อการดำเนินการและพัฒนาระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่ได้รับการยอมรับ***

๕) ปรับปรุงกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกฎหมายที่เกี่ยวข้องไม่เป็นอุปสรรคและเอื้อให้พัฒนาระบบและดำเนินการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) การปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยมีการรับรองสิทธิและการใช้สิทธิของประชาชนและภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคม ***ยังไม่มีการปรับปรุงกฎหมายและการกำหนดระเบียบใด ๆ ที่เอื้อต่อการพัฒนาระบบและการดำเนินการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) มีเพียงร่าง “ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. ....”***

๖) จัดตั้งกลไกเชิงสถาบัน เพื่อการดำเนินการและพัฒนาระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่มีหน้าที่ครอบคลุมถึงการเสริมสร้างขีดความสามารถเกี่ยวกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ให้การสนับสนุนการดำเนินการและการมีส่วนร่วมในการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) รวมทั้งให้ข้อเสนอและดำเนินการพัฒนา และปรับปรุงระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) อย่างต่อเนื่อง การพัฒนาระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) อย่างเหมาะสมและมีการดำเนินการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) อย่างต่อเนื่องเกิดกลไกเชิงสถาบันที่เหมาะสม เพื่อการดำเนินการและพัฒนาระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ซึ่งทำหน้าที่ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีส่วนร่วมสนับสนุนการริเริ่มดำเนินการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) อย่างน้อย ๑๐ กรณี ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่แตกต่างกันและดำเนินการโดยหน่วยงานรับผิดชอบที่แตกต่างกัน ***ยังไม่มีกฎหมายหรือกฎระเบียบเพื่อการดำเนินการและการพัฒนาระบบการจัดตั้งกลไกเชิงสถาบัน***

๗) การประเมินผลระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) และจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ในระยะต่อไป

เพื่อประเมินผลระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) อย่างเป็นอิสระ มีการสรุปบทเรียนจากการดำเนินงานต่าง ๆ และกำหนดแผนการพัฒนาระบบ SEA ต่อไป ผลการ

ประเมินระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ในด้านต่าง ๆ ทั้งในรายละเอียดและการสังเคราะห์ภาพรวม และแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบ การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ในระยะต่อไป ***ยังไม่มีการประเมินผลระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)***

ซึ่งผลสัมฤทธิ์ตามวิธีการปฏิรูป (กิจกรรม) เป้าหมายและตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ในแผนการปฏิรูป ตามตารางที่ ๘ ปรากฏว่าวิธีการปฏิรูป (กิจกรรม) ที่ยังไม่มีการดำเนินการตามเป้าหมายและตัวชี้วัด คือ การปฏิรูป (กิจกรรม) ที่ ๔ ๕ ๖ และ ๗

ตารางที่ ๘ ผลการดำเนินการปฏิรูปด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่องระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

แผนการปฏิรูปประเทศด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง ระบบบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ ๒: ระบบการประเมินยุทธศาสตร์การพัฒนาอย่างยั่งยืน (SEA)

วิธีการปฏิรูป (กิจกรรม)	ระยะเวลา)พ.ศ / .ไตรมาส(												เป้าหมาย	ตัวชี้วัด	ผลสัมฤทธิ์
	๒๕๖๑				๒๕๖๒				๒๕๖๓						
	๑	๒	๓	๔	๑	๒	๓	๔	๑	๒	๓	๔			
๑. จัดทำกรอบและแนวทางการพัฒนาระบบ SEA ซึ่งครอบคลุมถึงการรับรองสิทธิ กลไกการพัฒนาระบบ SEA การสนับสนุนการดำเนินงาน SEA ที่เป็นรูปธรรม กรณีศึกษาที่หลากหลาย และการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ในการทำ SEA รวมทั้งความเชื่อมโยงกับระบบ EIA / EHIA													จัดทำกรอบและแนวทางการพัฒนาระบบ SEA ที่เป็นข้อสรุปร่วมกันของประชาชน และภาคส่วนต่าง ๆ บนพื้นฐานสิทธิของประชาชนและสิทธิของแต่ละภาคส่วน รวมทั้งมีกลไกการพัฒนาระบบ SEA ซึ่งมีองค์ประกอบจากหลายภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง	ได้กรอบและแนวทางการพัฒนาระบบ SEA โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน และภาคส่วนต่าง ๆ โดยมีกลไกการพัฒนาระบบ SEA เริ่มดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ การเพิ่มขีดความสามารถ, สนับสนุนการจัดทำ SEA, กลไกแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการปรับปรุงกฎหมายต่าง ๆ	ได้กรอบและแนวทางการพัฒนาระบบ SEA โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน และภาคส่วนต่าง ๆ โดยมีกลไกการพัฒนาระบบ SEA เริ่มดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ การเพิ่มขีดความสามารถ , สนับสนุนการจัดทำSEAกลไก , แลกเปลี่ยนเรียนรู้ แต่ล่าช้ากว่าแผนที่กำหนดไว้
๒. เพิ่มขีดความสามารถเกี่ยวกับ SEA ให้กับภาคส่วนต่าง ๆ โดยเฉพาะภาคชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาคมในจังหวัดต่าง ๆ													ภาคส่วนต่าง ๆ มีขีดความสามารถเกี่ยวกับ SEA และมีความพร้อม ทั้งการดำเนินการ SEA ที่เป็นรูปธรรม กรณีศึกษาที่หลากหลาย และการเข้าไปมีส่วนร่วมกับ SEA ต่าง ๆ	ภาคชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาสังคม และภาคส่วนอื่น ๆ ในจังหวัดต่าง ๆ มีขีดความสามารถเกี่ยวกับ SEA โดยเฉพาะการพัฒนาทางเลือกเชิงยุทธศาสตร์ การประเมินผลกระทบต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน และการมีส่วนร่วมในกระบวนการนโยบายสาธารณะ	ภาคชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาสังคม และภาคส่วนอื่น ๆ ในจังหวัดต่าง ๆ บางส่วน มีขีดความสามารถเกี่ยวกับ SEA

๓. การจัดทำ SEA ในยุทธศาสตร์ต่าง ๆ ทั้งยุทธศาสตร์รายสาขาและยุทธศาสตร์เชิงพื้นที่ โดยมีหน่วยงานรับผิดชอบที่แตกต่างกันในแต่ละ SEA ทั้งหน่วยงานรัฐ ประชาสังคม ชุมชน อปท. และหน่วยงานอื่น ๆ														ภาคส่วนต่าง ๆ มีประสบการณ์จากการดำเนินการ SEA โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคส่วนต่าง ๆ	๑) มีกรณีศึกษา SEA อย่างน้อย ๕ กรณีในประเด็นยุทธศาสตร์ที่แตกต่างกัน และดำเนินการโดยหน่วยงานรับผิดชอบที่แตกต่างกัน ๒) เกิดรูปธรรมในการพัฒนายุทธศาสตร์ที่สอดคล้องกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนมากขึ้น	ยังไม่ปรากฏรูปธรรมในการพัฒนายุทธศาสตร์ที่สอดคล้องกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนมากขึ้น
๔. กลไกสำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่าง SEA ต่าง ๆ และภาคส่วนต่าง ๆ โดยเฉพาะการจัดการความขัดแย้ง ในระบบ SEA และมีการพัฒนาข้อเสนอแนวทาง รวมทั้งการออกแบบเชิงสถาบันที่เหมาะสม สำหรับการดำเนินการและพัฒนาระบบ SEA ของประเทศ														การเรียนรู้ระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ และประชาชนเกี่ยวกับ SEA ทั้งเชิงระบบและการดำเนินการแต่ละ SEA รวมทั้งมีข้อสรุปร่วมกันเกี่ยวกับข้อเสนอแนวทางและการออกแบบเชิงสถาบันสำหรับระบบ SEA ของประเทศ	การมีส่วนร่วมและความร่วมมือในการดำเนินการ SEA และการกำหนดยุทธศาสตร์ร่วมกัน โดยมีแนวทางและรูปธรรมการบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐ แนวทางและรูปธรรมในการจัดการความขัดแย้ง รวมทั้ง ข้อเสนอแนวทางการการออกแบบเชิงสถาบันเพื่อการดำเนินการและพัฒนาระบบ SEA ที่ได้รับการยอมรับ	ยังไม่มีข้อเสนอแนวทางการการออกแบบเชิงสถาบัน เพื่อการดำเนินการและพัฒนาระบบ SEA ที่ได้รับการยอมรับ
๕. ปรับปรุงกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง														กฎหมายที่เกี่ยวข้องไม่เป็นอุปสรรค และเอื้อให้พัฒนาระบบและดำเนินการ SEA	การปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยมีการรับรองสิทธิและการใช้สิทธิของประชาชนและภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคม	ยังไม่มีการปรับปรุงกฎหมายและการกำหนดระเบียบใด ๆ ที่เอื้อต่อการพัฒนาระบบและการดำเนินการ SEA
๖. จัดตั้งกลไกเชิงสถาบัน เพื่อการดำเนินการและพัฒนาระบบ SEA ที่มีหน้าที่ครอบคลุมถึงการเสริมสร้างขีดความสามารถเกี่ยวกับ SEA ให้การสนับสนุนการดำเนินการและการมีส่วนร่วมใน SEA รวมทั้งให้ข้อเสนอและดำเนินการพัฒนาและปรับปรุงระบบ SEA อย่างต่อเนื่อง														การพัฒนาระบบ SEA อย่างเหมาะสมและมีการดำเนินการ SEA อย่างต่อเนื่อง	เกิดกลไกเชิงสถาบันที่เหมาะสม เพื่อการดำเนินการและพัฒนาระบบ SEA ซึ่งทำหน้าที่ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีส่วนร่วมสนับสนุนการริเริ่มดำเนินการ SEA อย่างน้อย ๑๐ กรณีในประเด็นยุทธศาสตร์ที่แตกต่างกันและดำเนินการโดย	ยังไม่มีกฎหมายหรือกฎระเบียบเพื่อการดำเนินการและการพัฒนาระบบ

													หน่วยงานรับผิดชอบที่แตกต่างกัน	
๗. การประเมินผลระบบ SEA และจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบ SEA ในระยะต่อไป												เพื่อประเมินผลระบบ SEA อย่างเป็นอิสระ มีการสรุปบทเรียนจากการดำเนินงานต่าง ๆ และกำหนดแผนการพัฒนาระบบ SEA ต่อไป	ผลการประเมินระบบ SEA ในด้านต่าง ๆ ทั้งในรายละเอียดและการสังเคราะห์ภาพรวม และแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบ SEA ในระยะต่อไป	ยังไม่มีการประเมินผลระบบSEA

ที่มา : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

๔.๒๗ ปัญหาอุปสรรคของการพัฒนา การดำเนินการ และการปฏิรูประบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

จากการพิจารณาและศึกษารายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของหน่วยงานต่าง ๆ ที่ได้จัดทำไว้ และรายงานการวิจัยโดยเฉพาะเอกสาร “แนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ Strategic Environmental Assessment Guideline ซึ่งจัดทำโดยสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (มกราคม ๒๕๖๓)” รวมทั้งจากฐานข้อมูลออนไลน์ (Online Database) ตลอดจนการมาให้ข้อมูลของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และจากการสัมมนาโดยคณะอนุกรรมาธิการด้านสิ่งแวดล้อม คณะกรรมาธิการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วุฒิสภา พบว่ากระบวนการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของประเทศ มีปัญหาอุปสรรคดังต่อไปนี้

๑) ปัญหาด้านนโยบายและการดำเนินการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

การดำเนินการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ปัจจุบันอยู่ภายใต้การกำกับของคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.) ซึ่งเป็นคณะกรรมการหลักในการขับเคลื่อนการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน มีหน้าที่รับทราบ/มีมติอนุมัติโครงการ เอกสารและเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ทว่าที่ผ่านมามีการประชุมเพียงปีละ ๑ ครั้ง[๖๐] ส่งผลให้การพัฒนาและการนำระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ไปใช้ประโยชน์ล่าช้ามากเกินควร โดยเฉพาะทำให้การปฏิรูประบบการประเมินยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ยั่งยืนหรือการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๖๓ ล่าช้ากว่าแผนการปฏิรูปที่กำหนดไว้

การขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) นั้น ส่วนหนึ่งยังขึ้นอยู่กับคณะกรรมการระดับนโยบายในรายสาขาหรือเชิงพื้นที่ หรือคณะกรรมการที่คณะรัฐมนตรีมอบหมายให้ทำหน้าที่กำหนด หรืออนุมัติ หรือให้ความเห็นชอบต่อแผนหรือแผนงานในรายสาขาหรือเชิงพื้นที่[๖๑]

---

[๖๐] ที่มา : sdgs.nesdc.go.th/%E0%B9%80%E0%B8%AD%E0%B8%81%E0%B8%AA%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%81%E0% %B1%E0%B8%92%E0%B8%99 คณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.) – SDGs

[๖๑] ที่มา : www. nesdc.go.th/ewt_w3c/ewt_dl_link.php?nid=8372Strategic Environmental Assessment - สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ซึ่งปัจจุบันการกำหนดแผนหรือแผนงานยังไม่ครอบคลุมแผนและแผนงานระดับ ๓ (P3) ของหน่วยงานสำคัญต่าง ๆ ที่ควรต้องจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ได้แก่ แผนแม่บทการจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ แผนการจัดการน้ำเสียชุมชน เป็นต้น

ในทางปฏิบัติ คณะรัฐมนตรีและคณะกรรมการระดับชาติต่าง ๆ เช่น คณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ คณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติ คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ เป็นต้นได้นำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ไปใช้เป็นเครื่องมือในการวางแผนหรือแผนงานตามภารกิจหน้าที่น้อยมาก[๖๒] โดยที่การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ต้องใช้งบประมาณและเวลาในการจัดทำ ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งของปัญหาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

ปัจจุบันภาครัฐกำหนดให้ทำมีการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ในการทำแผนระดับแผนงานระดับ ๓ (P3) เท่านั้น[๖๓] โดยที่ยังมีแผนระดับอื่นอีกตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๖๐ ซึ่งได้แบ่งระดับแผนเป็น ๓ ระดับ โดยระดับ ๑ คือยุทธศาสตร์ชาติ ระดับ ๒ คือ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนความมั่นคง แผนการปฏิรูปประเทศด้าน.. ส่วนแผนระดับ ๓ คือ “แผนแม่บทด้าน...” “แผนพัฒนา...” “แผนปฏิบัติการด้าน .... ระยะที่ .... (พ.ศ. .... - ....)” และ “แผนอื่น ๆ”[๖๔]

แผนและแผนงานโครงการที่สำคัญของรัฐบางโครงการไม่ได้มีการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) มาก่อน เช่น แผนและโครงการเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษต่าง ๆ ของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ EEC[๖๕] และประเทศไทยยังไม่มีการกำหนดการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เชิงประเด็น (Issued - Based) ที่เป็นปัญหาสำคัญของประเทศ เช่น แผนแม่บทการจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ

ส่วนกลไกในการผลักดันการพัฒนาระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ยังไม่สมบูรณ์เนื่องจากขาดการสนับสนุน ซึ่งโดยหลักการแล้วการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ระดับนโยบาย (P1) แผน (P2) และแผนงาน (P3) และเชิงพื้นที่จำต้องจัดทำขึ้นก่อน แล้วการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) รายสาขาจึงจัดทำตามมา แต่ปัจจุบันการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) บางรายสาขาได้จัดทำขึ้นก่อน เช่น การ

---

[๖๒] ที่มา : quanchai.wordpress.com/2016/06/29/sea-%E0%B8%81% E0%B8%B2% E0%B8%A3% %A3%E0%B8%B0%E0%B8%94%E0%B8%B1 SEA การประเมินผลกระทบระดับยุทธศาสตร์ อีกพิธีกรรมหรือคำตอบสำเร็จรูป .๒๙ มิ.ย. ๒๕๕๙ .

[๖๓] รองศาสตราจารย์ ดร. สุทิน อยู่สุข ที่มา : www.onep.go.th/eia/wp-content/ uploads/2019/06/SEAbysutin040762.pdf 2.การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ - สผ. ๔ กรกฎาคม ๒๕๖๒.

[๖๔] ที่มา : nscr.nesdb.go.th/wp content/uploads/2019/05/%E0%B8%84%E0% B8%B9% E0%B9%88%E0%B8%A1%E0%B8%B7%E0%B8%AD%E0%B9%81%E0%B8%9C%E0%B8%99%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B8%94%E0%B8%B1%E0%B8%9A3.pdf, แนวทางการเสนอแผนระดับที่ ๓ , เข้าสู่การพิจารณา ๑๓ พ.ค. ๒๕๖๒

[๖๕] ที่มา : ilaw.or.th/node/5358 "EEC" เขตเศรษฐกิจ "พิเศษ" สำหรับใคร? , iLaw.or.th, ๑๑ สิงหาคม ๒๕๖๒

ประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เหมืองแร่โพแทช[๖๖] การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่ได้จึงมักไม่ตอบคำถาม หรือตอบได้ไม่ตรงกับสิ่งที่ควรเป็น และไม่บูรณาการกับสาขาอื่นๆ ที่เป็นเช่นนี้เพราะการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ในระดับ P1, P2 และ/หรือ P3 บางครั้งไม่สามารถจัดทำให้เสร็จทันตามความต้องการและความจำเป็นของผู้มีหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย แผน หรือแผนงาน เนื่องจากกระบวนการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ต้องใช้เวลาการจัดทำอย่างน้อยประมาณ ๑ ปี ส่งผลให้การนำผลจากการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ไปบูรณาการและประกอบการตัดสินใจในแผนและแผนงานจึงไม่เกิดขึ้น

๒) ปัญหาด้านกฎหมายและระเบียบ

การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์(SEA) ของประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายรองรับยังคงมีสถานะเป็นเพียงนโยบายโดยคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติที่ได้มีมติในการประชุมครั้งที่ ๓/๒๕๕๒ เมื่อวันที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๕๒[๖๖] ระบุให้หน่วยงานภาครัฐ ควรนำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) มาใช้ในการกำหนดนโยบายและการวางแผนโครงการของแต่ละหน่วยงานและสำหรับโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติอาจกำหนดให้หน่วยงานที่รับผิดชอบต้องจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เป็นกรณี ๆ ไป ซึ่งรัฐพึงนำไปปฏิบัติ แต่การที่ไม่มีผลบังคับใช้อย่างเป็นกฎหมายอาจจะส่งผลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดแผนหรือแผนงานที่ระบุและไม่ได้ถูกระบุชื่อไว้ไม่จำเป็นต้องจัดทำรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เพื่อประกอบการกำหนดนโยบาย แผน หรือแผนงานของหน่วยงาน ซึ่งจะทำให้การพัฒนาของประเทศไม่เป็นตามแนวคิดของการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ที่ผ่านมาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) มีข้อจำกัด ดังต่อไปนี้

๑) แนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ Strategic Environmental Assessment Guideline โดย สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, มกราคม ๒๕๖๓ ไม่ก่อให้เกิดสภาพบังคับทางกฎหมาย

๒) การกำหนดให้หน่วยงานที่รับผิดชอบแผนและงานเป็นผู้จัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ไม่มีสภาพบังคับทางกฎหมายให้หน่วยงานต่าง ๆ ต้องปฏิบัติตามแต่อย่างใด

๓) การที่การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ขาดหลักเกณฑ์ทางกฎหมายรองรับส่งผลให้การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ขาดสภาพบังคับทางกฎหมายจึงทำให้การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ไม่มีการบังคับใช้อย่างจริงจังในประเทศไทย

๔) ยังไม่มีบทบัญญัติในกฎหมายฉบับใดกำหนดสภาพบังคับและผลผูกพันในทางกฎหมาย จึงทำให้บทบัญญัติในมาตรา ๔๗ ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ ไม่มีผลบังคับใช้ไปโดยปริยาย

ในขณะที่มีเพียง (ร่าง) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. .... ที่ได้ทำการยกร่างแล้ว ทว่ายังไม่ได้รับการเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี ทำให้ระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ไม่มีกฎระเบียบรองรับและสนับสนุน

---

[๖๖] ที่มา : www.prachachat.net/economy/news-309753, เดินหน้า "SEA" เหมือง, ประชาชาติธุรกิจ, ๑ เมษายน ๒๕๖๒

อนึ่งใน (ร่าง) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. .... นี้ ในส่วนของหมวด ๑ คณะกรรมการพัฒนาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ข้อ ๔ ให้มี "คณะกรรมการพัฒนาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์" เรียกโดยย่อว่า "กสย." แต่ในคณะกรรมการดังกล่าวยังขาดกรรมการที่มาจากกระทรวงสาธารณสุข เนื่องจากการพัฒนาที่ยั่งยืนจะขาดสิ่งแวดล้อมด้านสังคม ซึ่งรวมถึงด้านสาธารณสุขประการสำคัญคือด้านสุขภาพของประชาชนไม่ได้

นอกจากนี้ก็ยังมีเพียงแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ Strategic Environmental Assessment Guideline ที่จัดทำโดยสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (มกราคม ๒๕๖๓) ที่ยังไม่มีรายละเอียดระดับปฏิบัติการมากเพียงพอที่จะนำไปใช้งานได้จริงอย่างสมบูรณ์ ยังจำต้องมีการศึกษาและลงลึกในรายละเอียดเพิ่มขึ้น

นอกจากนั้น ผลการแก้ไขพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๑ ล่าสุดยังไม่มีการระบุถึงการจัดทำการประเมินด้านสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่ชัดเจน

๓) ปัญหาหน่วยงานรับผิดชอบหลัก

ปัจจุบันยังไม่มีหน่วยงานหรือองค์กรรับผิดชอบหลัก[๖๗] ที่มีขีดความสามารถเพียงพอที่จะรับผิดชอบระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของประเทศ โดยเฉพาะหน่วยงานยังไม่มีบุคลากรมีความรู้ความสามารถมารับผิดชอบใน (๑) การดำเนินการพัฒนาระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) (๒) การกำหนดกลไกเชิงสถาบันเพื่อผลักดันและพัฒนาระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) (๓) การกำหนดและพัฒนามาตรฐานการพิจารณารายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ตลอดจน (๔) การติดตามประเมินผลที่ได้จากการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) อันจะส่งผลให้รายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เป็นที่ยอมรับและสามารถนำไปใช้เป็นกรอบนโยบาย แผน รวมทั้งการบูรณาการแผนหรือทิศทางการพัฒนาในโครงการต่าง ๆ ในพื้นที่นั้น ๆ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนที่แท้จริง

รวมทั้ง (๕) ยังไม่มีหน่วยงานที่มีองค์ความรู้มากเพียงพอในการที่จะให้คำปรึกษา ให้ความรู้และทำความเข้าใจที่ถูกต้องเรื่องการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) แก่หน่วยงานภาครัฐส่วนกลาง ส่วนท้องถิ่น ประชาชนและภาคเอกชนได้ ตลอดจนยังขาดการสนับสนุนให้จัดสรรงบประมาณในการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ให้แก่หน่วยงานภาครัฐ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้จะส่งผลให้การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ขาดมาตรฐานและคุณภาพเกิดความล่าช้าสิ้นเปลืองงบประมาณ และไม่เป็นไปตามเป้าประสงค์การพัฒนาที่ยั่งยืน[๖๘]

---

[๖๗] ที่มา : SEA EIA - NIDA Consulting Center - สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ consult.nida.ac.th/ sites/default/files/file_seminar_report/%E0 % B9 % 8 0 % E0 % B8 % AD%E0 % B8 2 0 SEA%20%E0%B8%97%E0%B8%B5%E0%B9%88%20NIDA%20-%20%E0%B8%89%E0%B8%9A%E0%B8%B1%E0%B8%9A%E0%B8%A3%E0%B8%A7%E0%B8%A1.pdf , ๒๓ ส.ค. ๒๕๖๒

[๖๘] www.onep.go.th/eia/sea SEA – ONEP-EIA - สผ. , ๗ มิ.ย. ๒๕๖๒

ปัจจุบันสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นฝ่ายเลขาคณะกรรมการพัฒนาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (กสย.)[๖๙] ซึ่งต้องทำหน้าที่รับผิดชอบในการให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องด้านการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) แก่หน่วยงานภาครัฐส่วนกลาง ส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชน ทั้ง ๆ ที่ยังขาดบุคคลากรที่มีความรู้และเชี่ยวชาญทางด้านการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) โดยตรง[๗๐]

นอกจากนั้นยังไม่มีหน่วยงานตามกฎหมายหรือตามระเบียบที่ทำหน้าที่พิจารณารายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ซึ่งหน่วยงานเจ้าของแผนและ/หรือแผนงานได้จัดทำขึ้นให้อยู่ในมาตรฐานและมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับ รวมทั้งสามารถนำไปใช้เป็นกรอบสำหรับการกำหนดแผนหรือแผนงานหรือทิศทางการพัฒนาได้อย่างมีสัมฤทธิ์ผล เพื่อให้มั่นใจได้ว่ารายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ได้ตอบโจทย์สำคัญอย่างครบถ้วน ชัดเจน และถูกต้อง อันจะทำให้แผน/แผนงานและการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ได้รับการยอมรับจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและสังคม[๗๑]

๔) ปัญหากระบวนการการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

การทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่ผ่านมามักจะขาดการวิเคราะห์ภาพในอนาคตและการพิจารณาทางเลือกของการพัฒนาที่เหมาะสม[๗๒] เนื่องจากมีปัญหาด้านฐานข้อมูลที่สำคัญบางอย่างที่ไม่พอเพียง ไม่ถูกต้อง และไม่ทันสมัย[๗๓] หลายองค์กรได้พยายามนำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ลงไปใช้ในพื้นที่เพื่อแก้ปัญหาการไม่ยอมรับผลการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA/EHIA) ของโครงการ รวมทั้งมีข้อเสนอให้นำระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) มาอุดช่องโหว่ควบคู่กับรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA/EHIA) รายโครงการ

ที่ผ่านมาประชาชนกล่าวหาว่ามีการปิดกั้นไม่ให้ประชาชนเข้าร่วมในการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ประชาชนยังขาดการมีส่วนร่วม ยังขาดความรู้ความเข้าใจและไม่เห็นความสำคัญของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) สำหรับแผนและแผนงานของหน่วยงานต่าง ๆ ทำให้เข้าใจว่าการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เป็นเรื่องของนโยบายภาครัฐ ถือเป็นเรื่องไกลตัว จึงยังมีส่วนร่วมในการตัดสินใจค่อนข้างจำกัด[๗๔] ส่วนที่มามีส่วนร่วมมักจะคำนึงถึงแต่ผลกระทบต่อตนเองเป็นหลัก จะสนใจหรือพิจารณาเฉพาะประโยชน์หรือผลกระทบ

---

[๖๙] แนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์, Strategic Environmental Assessment Guideline, โดยสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, มกราคม ๒๕๖๓

[๗๐] เมื่อ EIA ไม่ได้รับความไว้วางใจ ก็ต้องใช้ SEA แทน (ตอนที่ ๔), ศาตราจารย์ธงชัย พรรณสวัสดิ์, www.bangkokbiznews.com/blog/detail/6528156, ก.ค. ๒๕๖๔.

[๗๑] รองศาสตราจารย์ ดร. สุทิน อยู่สุข, www.onep.go.th/eia/wp-content/uploads/๒๕๖๒/06/SEAbysutin040762.pdf , ๒.การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ - สผ. , ๔ ก.ค. ๒๕๖๒

[๗๒] ที่มา : he02.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/download/118560/90908 , กระบวนทัศน์กระแสทางเลือก : ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อน P - ThaiJO

[๗๓] ที่มา : รองศาสตราจารย์ ดร. สุทิน อยู่สุข, www.onep.go.th/eia/wp-content/uploads/๒๕๖๒/06/SEAbysutin040762.pdf, ๒.การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ - สผ. , ๔ ก.ค. ๒๕๖๒

[๗๔] ที่มา : www.dmr.go.th/download/DMR_SEA.pdf SEA กับ EIA, กรมทรัพยากรธรณี

เฉพาะในกรอบพื้นที่ที่ตนเองได้รับโดยตรง โดยไม่ได้พิจารณาปัญหาหรือแนวทางการพัฒนาในอนาคตไกล ๆ และในวงกว้างให้ครอบคลุมในทุก ๆ ด้าน

นอกจากนั้นมีปัญหาจากการที่มีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่หลากหลายและมีจำนวนมากทำให้เกิดปัญหาการมีส่วนร่วมในการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) อันมีขอบเขตการศึกษาที่กว้างและยังไม่มีเกณฑ์กำหนดที่เหมาะสมและชัดเจนสำหรับการคัดเลือกกลุ่มและตัวแทนกลุ่มรวมทั้งจำนวนคนที่จะมามีส่วนร่วมในการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

การกำหนดขอบเขตการศึกษาจำเป็นต้องมีฐานข้อมูลที่ครบถ้วนถูกต้องและเป็นปัจจุบันเป็นสิ่งจำเป็นที่จะขาดมิได้ แต่ปัจจุบันยังขาดข้อมูล[๗๕] ทั้งข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ ตลอดจนไม่มีการพัฒนาฐานข้อมูลกลางที่ครบถ้วน ทันสมัย และถูกต้อง ที่จำเป็นข้อมูลสำหรับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) และไม่มีการเชื่อมโยงข้อมูลจากการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA/EHIA) ที่ผ่านมากับฐานข้อมูลดังกล่าว

จากการที่กำหนดให้มีการทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เฉพาะแผนหรือแผนงานระดับ ๓ (P3) นับตั้งแต่วันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๖๐ ตามมติ ครม.[๗๖] ซึ่งแผนระดับที่ ๓ จะเป็นแผนในเชิงปฏิบัติที่มีความชัดเจนตามภารกิจของส่วนราชการที่สอดคล้องและสนับสุนนการดำเนินงานของแผนระดับที่ ๑ และระดับที่ ๒ หรือจัดทำขึ้นตามที่กฎหมายกำหนด หรือจัดทำขึ้นตามพันธกรณี หรืออนุสัญญาระหว่างประเทศ โดยที่แผนระดับที่ ๓ ประกอบด้วย ๒ ลักษณะ คือ แผนปฏิบัติราชการ (แผนหน่วยงาน) และแผนปฏิบัติการ (ประเด็นร่วมบูรณาการระหว่างหน่วยงาน) ที่ต้องมีลักษณะเป็นแผนในเชิงปฏิบัติที่ถ่ายระดับแผนระดับที่ ๑ และแผนระดับที่ ๒ สู่การปฏิบัติ นำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของแผนระดับที่ ๒ และแผนระดับที่ ๑ อย่างเป็นรูปธรรม[๗๗] ซึ่งแผนและแผนงานดังกล่าวมีอยู่จำนวนมากตามกระทรวงและกรมต่าง ๆ ทว่ายังไม่แน่ชัดว่ามีแผนและแผนงานใดอีกบ้างที่จำเป็นต้องทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เนื่องจากยังไม่มีการกำหนดให้ครบถ้วนว่าแผนและแผนงานใดจะต้องทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

ในส่วนของขั้นตอนการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) นั้น มีปัญหาจากขั้นตอนการกลั่นกรอง (Screening) และการกำหนดขอบเขตการศึกษา (Scoping) ที่ต้องทำการเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐาน วิเคราะห์เป้าประสงค์ของการพัฒนาที่ยั่งยืนและกำหนดตัวชี้วัดการพัฒนาใน ๓ มิติ ได้แก่สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม ที่จัดทำโดยหน่วยงานเจ้าของแผนหรือแผนงานที่ยัง

---

[๗๕] ที่มา : จวก "EIA-EHIA" แค่เสือกระดาษ ชงยกเครื่องกระบวนการทำทั้งระบบใช้ ... news.thaipbs.or.th/content/260585, ๒ มี.ค. ๒๕๖๐

[๗๖] ที่มา : nscr.nesdb.go.th/wp content/uploads/2019/05/%E0%B8%84%E0%B8%B9%E0%B9%88%E0%B8%A1%E0%B8%B7%E0%B8%AD%E0%B9%81%E0%B8%9C%E0%B8%99%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B8%94%E0%B8%B1%E0%B8%9A3.pdf , แนวทางการเสนอแผนระดับที่ ๓ เข้าสู่การพิจารณา, ๑๓ พ.ค. ๒๕๖๒

[๗๗] ที่มา : nscr.nesdc.go.th/wp-content/uploads/2021/04/%E0%B9%81 %E0%B8%99%E0%B8%A7 %E0%B8%97%E0%B8%B2%E0ที่มา %B8%87%E0%B9%81% E0%B8%9C% E0%B8%99%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B8%94%E0%B8%B1%E0%B8%9A-3-revised-final_06.pdf , แนวทางการจัดทำแผนระดับที่ ๓

ไม่เหมาะสมไม่ครอบคลุม และไม่ชัดเจน รวมทั้งไม่สอดคล้องกับวิธีการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) จึงไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการวางแผนและแผนงาน

นอกจากนี้แนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่จัดทำโดยสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ "มีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อกำหนดขอบเขตพื้นที่ (Spatial) ระยะเวลา (Temporal) และประเด็นยุทธศาสตร์ (Strategic Issues) ของแผนหรือแผนงาน ตลอดจนประเมินสถานภาพในอดีตถึงปัจจุบันของประเด็นยุทธศาสตร์ (Past and Current Situation) และอาจประเมินแนวโน้มที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตของประเด็นยุทธศาสตร์นั้น" อาจตีความได้ว่าการกำหนดขอบเขตของการทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่เหมาะสมนั้น อาจไม่จำเป็นต้องมองไปข้างหน้า แต่ทำเพียงแค่การประเมินแนวโน้มที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตของประเด็นยุทธศาสตร์ก็ได้

แนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment Guideline) ที่จัดทำโดยสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและใช้อยู่ในปัจจุบันนี้ยังเป็นเพียงแนวทางในภาพกว้างเพียงเพื่อทำให้เกิดความเข้าใจในกระบวนการและขั้นตอนคร่าว ๆ ของการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) รวมทั้งเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับบริบทการพัฒนาและกลไกการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของประเทศไทย ซึ่งยังไม่สมบูรณ์พอที่จะนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ในระดับปฏิบัติการจริงในภาคสนาม ทั้งนี้ได้กำหนดประเภทของแผนหรือแผนงานที่ต้องจัดทำ SEA ไว้ ๗ ด้าน ที่แตกต่างกัน ได้แก่ (๑) แผนพัฒนาด้านคมนาคมขนส่ง (๒) แผนพัฒนาพลังงานและปิโตรเลียม (๓) แผนพัฒนาทรัพยากรแร่ (๔) ผังเมือง (๕) แผนบริหารจัดการลุ่มน้ำหรือแผนพัฒนาชายฝั่งทะเล (๖) แผนพัฒนาพื้นที่เฉพาะหรือพื้นที่พิเศษ เช่น เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก และ (๗) แผนพัฒนานิคมอุตสาหกรรมหรือการพัฒนาพื้นที่ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน ซึ่งในแต่ละด้านมีลักษณะและองค์ประกอบที่แตกต่างกันโดยสิ้นเชิง ดังนั้น การที่จะใช้แนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment Guideline) เพียงฉบับเดียวย่อมไม่เหมาะสม ยังขาดวิธีการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment Methodology) เชิงลึก ที่จะใช้กับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) รายสาขาและประการสำคัญแนวทางดังกล่าวนี้ยังขาดประเด็นการจัดทำและการดำเนินการตามแผนพัฒนา (Plan implementation)[๗๘] ในวงกว้างให้ครอบคลุมในทุก ๆ ด้านด้วย

ในการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) นั้นจะต้องมีการกำหนดทางเลือกในการพัฒนา และในแต่ละแผนการพัฒนาจะต้องมีการกำหนดตัวชี้วัดของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) สำหรับแผนและแผนงานต่าง ๆ ของประเทศ ให้เหมาะสมสำหรับแต่ละแผนและแผนงานในรายสาขา เชิงพื้นที่ และเชิงประเด็น รวมทั้งต้องครอบคลุมทุกมิติ คือ มิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ตัวชี้วัดในแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้นำเสนอเป็นตัวอย่างนั้น มีจำนวนมากตามประเภทของแผน ซึ่งหลากหลายและเป็นของต่างประเทศ ซึ่งอาจไม่เหมาะสมกับบริบทไทยและยังไม่ครอบคลุม ๓ มิติดังกล่าว นอกจากนี้เป้าประสงค์ของแผนยังขาดตัวชี้วัด ตัวชี้วัดไม่พอเพียง ตัวชี้วัดที่เจาะจงเกินไป

---

[๗๘] ที่มา : รองศาสตราจารย์ ดร. สุทิน อยู่สุข , www.onep.go.th/eia/wp-content/uploads/ 2019/06/SEAbysutin 040762.pdf 2. , การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ - สผ. , ๔ ก.ค. ๒๕๖๒

หรือละเอียดเกินไป ตลอดจนตัวชี้วัดที่ไม่ครบทุกมิติ อันจะมีผลต่อความสมบูรณ์ของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

อนึ่งตัวชี้วัดของเป้าประสงค์ที่ปรากฏในรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่จัดทำไว้แล้วในแผนงานประเภทเดียวกัน แต่มีผู้จัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) คนละกลุ่มกัน ทำให้แม้จะมีตัวชี้วัดที่ครอบคลุมทั้ง ๓ มิติ คือ มิติเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมเช่นกัน แต่ตัวชี้วัดอาจแตกต่างกันและนำมาเทียบกันหรือวิเคราะห์ร่วมกันไม่ได้ ซึ่งจะมีผลกระทบต่อการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) และการติดตามประเมินผลในภายหลังได้

ปัญหาที่พบจากการพิจารณาศึกษาครั้งนี้คือขาดกลไกและการควบคุมมาตรฐานและตรวจสอบคุณภาพรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่จัดทำขึ้นโดยที่สภาพปัจจุบัน (๑) ยังไม่มีความเชื่อมโยงของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) กับกระบวนการจัดทำแผนหรือแผนงาน เพราะว่าการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่ผ่านมาส่วนใหญ่จะกระทำภายหลังกระบวนการจัดทำแผนหรือแผนงานได้แล้วเสร็จ[๗๙] ดังนั้นการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่มาทำภายหลังจะไม่เกิดประโยชน์ต่อกระบวนการจัดทำแผนหรือแผนงาน สาเหตุส่วนหนึ่งมาจากการได้รับงบประมาณสำหรับการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ล่าช้า (๒) วิธีการควบคุมคุณภาพด้วยวิธีการจัดทำเป็นบัญชีรายการ (Checklist) จะสะดวกต่อการตรวจสอบควบคุมแต่จะเป็นการตรวจสอบควบคุมด้านปริมาณมากกว่าการควบคุมทางคุณภาพการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) (๓) ยังไม่มีการติดตามคุณภาพของแผนงานและโครงการที่ได้มีการบูรณาการกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) แล้ว และ (๔) ยังไม่มีแผน รวมทั้งการติดตามประเมินผลสัมฤทธิ์จริงของรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศา สตร์ (SEA) ที่ได้จัดทำขึ้น

อีกประเด็นที่เป็นปัญหาสำหรับการบริหารจัดการกระบวนการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) อันอาจทำให้ยากต่อการประสบความสำเร็จ คือ มีความเสี่ยงด้านความไม่โปร่งใสและความไม่เชื่อมั่น ความไม่ไว้ใจในกระบวนการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่ทำโดยบริษัทที่ปรึกษาที่ถูกว่าจ้างโดยเจ้าของโครงการ[๘๐] กระบวนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่ควรเป็นเครื่องมือที่นำไปสู่ทางออกของความขัดแย้งระหว่างสิ่งแวดล้อมกับการพัฒนา[๘๑] กลายเป็นทำให้เกิดความระแวงว่าเป็นเพียงการดำเนินการเพื่อให้ได้เป้าหมาย ตัวชี้วัดและข้อสรุปที่กำหนดไว้แล้วเท่านั้น

หน่วยงานเจ้าของแผนมีข้อสงสัยว่าการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่ต้องใช้เวลาและงบประมาณค่อนข้างสูง เมื่อไม่นำไปใช้ประโยชน์หรือนำไปใช้ประโยชน์น้อยจะได้ผลตอบแทนไม่คุ้มค่า ที่ผ่านมาได้มีการจัดทำรายงานการศึกษาประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์

---

[๗๙] โครงการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์พื้นที่ลุ่มน้ำชี, สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ, พ.ศ. ๒๕๖๓.

[๘๐] ที่มา : greennews.agency/?p=17475, ปลุกหน่วยงานรัฐทำ SEA ก่อนผุดโครงการน้ำมุ่งลดความขัดแย้ง

[๘๑] ที่มา : www.matichonweekly.com/hot-news/article_84786, รัฐซื้อเวลาทำ SEA ตัดสินถ่านหินกระบี่-เทพา, มติชนสุดสัปดาห์, ๒๖ ก.พ. ๒๕๖๑

(SEA - Report) ไปแล้ว ๓๗ โครงการ[๘๒] แต่มีการนำรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ไปใช้ประโยชน์น้อยมาก สาเหตุหนึ่งมาจากรายงานการศึกษาประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ที่ไม่ได้มาตรฐานและคุณภาพ เป็นรายงานที่หมดอายุหรือหมดสภาพการใช้งานและเจ้าของแผนหรือแผนงานไม่เห็นคุณค่าหรือไม่เห็นความสำคัญต่อการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่ได้จัดทำไว้ แม้กระทั่งในปัจจุบันรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของแผนหรือแผนงานของหน่วยงานเจ้าของแผนและแผนงานที่จัดทำเสร็จแล้ว จำนวนมากหรือส่วนใหญ่ไม่มีการเผยแพร่ไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อการใช้ประโยชน์จากการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ร่วมกัน

นอกจากนั้นได้มีการนำระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ไปดำเนินการกับโครงการที่ได้จัดทำการประเมินผลสิ่งแวดล้อม (EIA/EHIA) แล้ว และได้รับอนุมัติ/อนุญาตแล้ว[๘๓] ทั้งนี้โดยหวังที่จะช่วยแก้ปัญหาความขัดแย้งและการไม่ยอมรับของประชาชนในรายงานการประเมินผลสิ่งแวดล้อม (EIA/EHIA) ดังกล่าว แต่ทว่ายังทำได้ไม่บรรลุผลตามที่คาดหวังไว้ ซึ่งโดยหลักการแล้วระบบการการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) ของแต่ละโครงการ (Project) ในระดับ P4 ควรมีความเชื่อมโยงและสอดคล้องกับผลการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) อันกำหนดไว้ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ พ.ศ.๒๕๖๑ มาตรา ๔๗ ที่บัญญัติว่า "ในกรณีที่มีการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ตามระเบียบหรือกฎหมายอื่นใดไว้แล้ว การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) ของโครงการ (Project) ให้คำนึงถึงผลการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ดังกล่าวด้วย" แต่ปัจจุบันยังไม่มีระเบียบหรือกฎหมายเกี่ยวกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เหมือนกับระบบการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) จึงอาจนำไปสู่ปัญหาอุปสรรคของการพัฒนาอย่างยั่งยืน

อนึ่งการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่ได้จัดทำมาแล้ว เป็นระยะเวลายาวนานจะประสบปัญหาในการนำมาใช้ประโยชน์ได้ เนื่องจากเกิดการเปลี่ยนแปลงของฐานข้อมูลด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม รวมทั้ง มีการปรับปรุงนโยบาย แผน และแผนงานใหม่ นอกจากนั้นยังไม่มีการนำผลการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของแผนหรือแผนงานที่จัดทำแล้ว มาตรวจสอบและประเมินผลร่วมกับผลสัมฤทธิ์ของแผนหรือแผนงานนั้น กับการพัฒนาในพื้นที่จริง ว่าไปในทิศทางเดียวกันหรือสอดคล้องกับการดำเนินการตามแผนและแผนงานหรือไม่อย่างไร เกิดผลกระทบหรือไม่ อย่างไร

๕) ปัญหาขีดความสามารถของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ปัจจุบันหน่วยงานเจ้าของแผนหรือแผนงานซึ่งต้องรับผิดชอบในการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) รายสาขาหรือเชิงพื้นที่ ยังขาดความรู้/ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับระบบและการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) รวมทั้งยังไม่มีความพร้อมในขีดความสามารถ

---

[๘๒] แนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ Strategic Environmental Assessment Guideline, สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๓

[๘๓] ที่มา : www.prachachat.net/economy/news-122277, รัฐซื้อเวลาทำ SEA ตัดสินถ่านหินกระบี่-เทพา, ประชาชาติธุรกิจ, ๒๕ ก.พ. ๒๕๖๑

(Capacity Building) การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) โดยเฉพาะขาดงบประมาณ[๘๔] หรือไม่ได้เตรียมการตั้งงบประมาณรองรับการดำเนินการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เนื่องจากเป็นเรื่องค่อนข้างใหม่[๘๕] นอกจากนี้หน่วยงานเจ้าของแผนหรือแผนงานที่ต้องจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) และต้องกำกับการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ยังขาดผู้เชี่ยวชาญการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) อีกมากด้วย

ปัจจุบันหน่วยงานเจ้าของแผนหรือแผนงานที่ต้องการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) แต่ไม่มีความพร้อมที่จะจัดทำเองเนื่องจากขาดบุคคลากรที่มีศักยภาพจะใช้วิธีจัดจ้างนิติบุคคลภายนอก (Outsourcing) ซึ่งตามระเบียบทางราชการจะต้องจัดทำข้อกำหนดของผู้ว่าจ้าง (TOR,Term of Reference) ซึ่งมีรายละเอียดที่ผู้ว่าจ้างประสงค์จะให้ผู้รับจ้างจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) รับไปดำเนินการ โดยการบอกขอบเขตของงานให้ชัดเจนและระยะเวลาที่ต้องการฯ ซึ่งหน่วยงานเจ้าของแผนหรือแผนงานยังจัดทำ TOR ดังกล่าวได้ไม่ถูกต้อง[๘๖] เนื่องจากขาดความรู้ความเข้าใจในระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เพราะเป็นเรื่องใหม่ ซึ่งจะส่งผลไปถึงมาตรฐานและคุณภาพของรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่ได้จัดทำ

ในการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) หน่วยงานที่เป็นเจ้าของงานซึ่งต้องทำหน้าที่กำกับการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) มีการแต่งตั้งคณะกรรมการซึ่งมีลักษณะเป็นกรรมการเฉพาะกิจ โดยที่คณะกรรมการส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์การทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) มีเพียงบางส่วนเท่านั้นที่เคยทำหน้าที่เพียงแค่กำกับการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EHIA/EIA) ซึ่งแตกต่างจากการกำกับการทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) โดยสิ้นเชิง

ปัจจุบันผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ด้านการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) โดยตรงมีน้อยมาก เนื่องจากเป็นเรื่องใหม่ แม้แต่สถาบันการศึกษาและสถาบันการวิจัยก็มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) น้อยมากขาดการเรียนการสอนและงานวิจัยทางด้านระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

---

[๘๔] เมื่อ EIA ไม่ได้รับความไว้วางใจ ก็ต้องใช้ SEA แทน (ตอนที่ ๔), ศาสตราจารย์ธงชัย พรรณสวัสดิ์, www.bangkokbiznews.com/blog/detail/6528156, ก.ค. ๒๕๖๔

[๘๕] การขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของประเทศ, ดร. วิเทศ ศรีเนตร ผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์, บริษัท ยูไนเต็ด แอนนาลิสต์ แอนด์ เอ็นจิเนียริ่ง คอนซัลแตนท์ จำกัด

[๘๖] รองศาสตราจารย์ ดร. สุทิน อยู่สุข, www.onep.go.th/eia/wp-content/uploads/2019/06/SEAbysutin040762.pdf , การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, ๔ ก.ค. ๒๕๖๒

หน้าว่าง

บทที่ ๕
สรุปผลการพิจารณาศึกษา

๕.๑ สรุปผลการพิจารณาศึกษา

จากการพิจารณาศึกษาระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) จากข้อมูลทุติยภูมิของต่างประเทศและในประเทศ จากเอกสารและรายงานที่เกี่ยวข้อง และการเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เจ้าของแผนงาน บริษัทที่ปรึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินสิ่งแวดล้อมมาชี้แจงให้ข้อมูลในการประชุมคณะอนุกรรมาธิการด้านสิ่งแวดล้อม คณะกรรมาธิการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วุฒิสภา และการประชุมสัมมนาระดมความคิดเห็น สรุปผลการพิจารณาศึกษา ได้ดังนี้

ปัจจุบันที่ประชาคมโลกมีเป้าหมายร่วมกัน เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนเป็นเหตุผลให้ต้องใช้เครื่องมือและกระบวนการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เพื่อสนับสนุนกระบวนการจัดทำแผนและแผนงานพัฒนาและการพัฒนาใด ๆ ให้บรรลุสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนอย่างเป็นรูปธรรม

แนวคิดของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment : SEA) ได้เริ่มขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๓ โดยประเทศสหรัฐอเมริกาได้นำแนวคิดของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เข้าสู่กระบวนการตัดสินใจบนพื้นฐานของ National Environmental Policy Act (NEPA) ต่อมาได้มีประเทศอื่นเริ่มนำแนวความคิดของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) มาประยุกต์ใช้ เช่น ประเทศแคนาดา ออสเตรเลีย และฝรั่งเศส โดยในระยะแรกเป็นการนำไปใช้เป็นครั้งคราวมากกว่าการนำไปใช้อย่างเป็นระบบ แต่จุดสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงการเป็นที่ยอมรับของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) นั้น เกิดในยุโรป โดยในปี พ.ศ. ๒๕๓๔ จากการประชุมที่เมืองเอสปู ประเทศฟินแลนด์ ได้มีการบรรลุข้อตกลงใน “อนุสัญญาว่าด้วยการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมข้ามเขตแดน (Convention on Environmental Impact Assessment in a Transboundary Context)” หรือเป็นที่รู้จักในนามของ “อนุสัญญาเอสปู (Espoo Convention)” ซึ่งเป็นพันธกรณีที่วางรากฐานในการนำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) มาใช้ในการจัดการสิ่งแวดล้อม และต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๔๖ ที่เมืองเคียฟ ประเทศยูเครน เกิดพิธีสารที่เกี่ยวข้องกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Protocol on Strategic Environmental Assessment) เพิ่มเติมในอนุสัญญาเอสปู

ประเทศไทยได้นำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) มาใช้ในการจัดทำ และทบทวนแผนและแผนงาน โดยเริ่มเป็นรูปธรรมในปี พ.ศ. ๒๕๔๗ คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (กก.วล.) ได้เสนอให้จัดทำขั้นตอนการปฏิบัติงานของกระบวนการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) คู่ขนานกับการจัดทำแผนและแผนงานพัฒนาระดับภูมิภาคและรายสาขาต่าง ๆ เพื่อลดความขัดแย้งและส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืน และในปี พ.ศ. ๒๕๔๘ กก.วล. ได้แต่งตั้งคณะอนุกรรมการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์มากำกับดูแลการพัฒนาระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของประเทศ และได้ดำเนินงานโครงการศึกษานำร่องต่าง ๆ ซึ่งในปี พ.ศ. ๒๕๕๒ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรม๙ติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) ได้จัดทำแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ฉบับแรกของประเทศไทย

ระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ได้ถูกกำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๕๐ – ๒๕๕๔) และฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕ – ๒๕๕๙) ซึ่งกำหนดให้มีการปรับปรุงกระบวนการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) รวมทั้งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๕) ที่มีการผลักดันการนำแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ให้มีผลบังคับใช้ทางกฎหมาย เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติและมีแนวทางที่ชัดเจน และเกิดผลเป็นรูปธรรม

ต่อมานายกรัฐมนตรีได้แต่งตั้งคณะอนุกรรมการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ภายใต้คณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.) เพื่อจัดทำร่างข้อเสนอการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) และร่างแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA Guideline) รวมทั้งได้มีการกำหนดให้มีการพัฒนาระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของประเทศไทยในแผนการปฏิรูปประเทศและยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑ – ๒๕๘๐ และนโยบายรัฐบาลปัจจุบันได้ให้ความสำคัญกับการจัดทำระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เพื่อเป็นเครื่องมือเชิงนโยบายในการเพิ่มขีดความสามารถ ในการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาร่วมกันของภาคส่วนต่าง ๆ และบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงาน ภาครัฐ ทั้งระดับประเทศรายสาขาและเชิงพื้นที่ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้มีการพัฒนาปรับปรุงแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ในระดับสากลจนปัจจุบันได้มี “แนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ Strategic Environmental Assessment Guideline โดยสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๓” ฉบับที่สอง คือ ฉบับปัจจุบันของประเทศไทย โดยแนวทางดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อ (๑) เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจในกระบวนการและขั้นตอนของการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) และสามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือสนับสนุนการดำเนินงานวางแผนและแผนงาน (๒) เพื่อให้ความรู้

เกี่ยวกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) บริบทการพัฒนาและกลไกการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของประเทศ

ปี พ.ศ. ๒๕๔๑ - ๒๕๖๒ ได้มีการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของแผนและแผนงาน รายพื้นที่และรายสาขา ๓๗ แผนงาน แต่การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เหล่านั้นส่วนใหญ่ได้ดำเนินการมาแล้วกว่า ๕ ปี โดยที่การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ยังไม่มีระเบียบข้อบังคับและกฎหมายสำหรับเจ้าของแผนหรือแผนงาน หน่วยงาน องค์กร ให้ดำเนินการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของแผนและแผนงาน ปัจจุบันมีเพียง (ร่าง) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีสำหรับระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. .... ซึ่งจะใช้เป็นกลไกในการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ไปสู่การปฏิบัติ เพื่อให้การขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) มีประสิทธิภาพและเป็นรูปธรรม

รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการจัดทำระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเพิ่มขีดความสามารถในการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาร่วมกันของภาคส่วนต่าง ๆ ไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน จึงได้กำหนดแผนการปฏิรูปด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมปี พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๖๕ ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ปี พ.ศ. ๒๕๖๑ – ๒๕๘๐ โดยกำหนดให้ต้องมีการพัฒนาเครื่องมือบริหารจัดการใหม่ คือ การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เพื่อช่วยในการกำหนดนโยบาย แผนงาน และการพัฒนาในระดับพื้นที่เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนขึ้น มีระยะเวลาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๖๓ สำนักงานสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งเป็นเสมือนผู้รับผิดชอบหลักในการปฏิรูประบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ตามภารกิจและตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ ปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๕๖๓) ได้สิ้นสุดระยะเวลาของการปฏิรูปที่กำหนดไว้ ๓ ปี

๕.๒ ผลสัมฤทธิ์การปฏิรูประบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ตามแผนการปฏิรูป ๒๕๖๑ - ๒๕๖๓

ผลสัมฤทธิ์ของการปฏิรูประบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เมื่อสิ้นสุดปี พ.ศ. ๒๕๖๓ สรุปได้ดังต่อไปนี้

๑) ได้กรอบและแนวทางการพัฒนาระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) โดยมีกลไกการพัฒนาระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่ได้เริ่มดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ การเพิ่มขีดความสามารถ สนับสนุนการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ตลอดจนกลไกแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แต่ยังไม่มีการปรับปรุงกฎหมายต่าง ๆ และยังไม่เกิดความเชื่อมโยงการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) กับระบบการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA/EHIA)

๒) มีการเพิ่มขีดความสามารถเกี่ยวกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ให้กับภาคส่วนต่าง ๆ โดยเฉพาะภาคชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาสังคมในจังหวัดต่าง ๆ บ้าง

๓) บางภาคส่วนมีประสบการณ์จากการดำเนินการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคส่วนต่าง ๆ มีกรณีศึกษา (กรณีนำร่อง) การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เพียง ๑ กรณี ซึ่งยังไม่เกิดรูปธรรมในการพัฒนายุทธศาสตร์ที่สอดคล้องกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน

๔) ยังไม่มีข้อเสนอแนวทางการออกแบบเชิงกลไกสถาบันที่ชัดเจน เพื่อการดำเนินการและพัฒนาระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่ได้รับการยอมรับว่าได้เริ่มมีการบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐ และยังไม่มีแนวทางและรูปธรรมในการจัดการความขัดแย้ง

๕) ยังไม่มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) มีแต่เพียงการจัดทำร่าง "ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. ...." ซึ่งยังไม่ได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี

๖) เกิดกลไกเชิงสถาบันคือกลไกทางการบริหารโดยคณะกรรมการเพื่อการดำเนินการและพัฒนาระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ซึ่งทำหน้าที่ต่าง ๆ โดยมีส่วนร่วมสนับสนุนการริเริ่มดำเนินการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) จากบางหน่วยงาน

๗) ยังไม่มีการประเมินผลระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่ได้ใช้งานไปแล้ว

การดำเนินการตามวิธีการปฏิรูป (กิจกรรม) ต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วย ๗ วิธีการ ได้มีการดำเนินการไปบางส่วน แต่บางวิธีการปฏิรูปยังไม่มีผลสัมฤทธิ์ตามตัวชี้วัดทั้งหมด เนื่องจากการดำเนินการตามวิธีการปฏิรูป โดยสำนักงานสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่สามารถดำเนินการตามภารกิจ ๗ ภารกิจของการปฏิรูปได้เมื่อสิ้นสุดระยะเวลาปฏิรูปปี พ.ศ. ๒๕๖๓ เนื่องจากประสบกับปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ดังข้อ ๕.๓

๕.๓ ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

๕.๓.๑ ปัญหาอุปสรรคของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

จากการพิจารณาศึกษาเรื่องระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ครั้งนี้ พบปัญหาอุปสรรคของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) และการปฏิรูประบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของประเทศ ดังต่อไปนี้

๑) ปัญหานโยบายและการดำเนินการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

(๑) คณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.) ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ผลักดันการดำเนินการเกี่ยวกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่ผ่านมาคณะกรรมการยังไม่ได้ให้ความสำคัญโดยมีการประชุมเพียงปีละ ๑ ครั้ง ส่งผลให้การพัฒนาและการนำระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ไปใช้ประโยชน์ล่าช้าโดยเฉพาะล่าช้ากว่าแผนการปฏิรูปประเทศ

(๒) คณะกรรมการระดับนโยบายในรายสาขาหรือเชิงพื้นที่หรือคณะกรรมการที่คณะรัฐมนตรีมอบหมายให้ทำหน้าที่กำหนด หรืออนุมัติ หรือให้ความเห็นชอบต่อแผนหรือแผนงานในรายสาขาหรือเชิงพื้นที่ยังไม่ครอบคลุมแผนและแผนงานของหน่วยงานต่าง ๆ ที่สำคัญที่ต้องจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

(๓) คณะรัฐมนตรีและคณะกรรมการระดับชาติต่าง ๆ เช่น คณะกรรมการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ คณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ คณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติ คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ คณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ เป็นต้น ยังไม่ได้นำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ไปใช้เป็นเครื่องมือในการกำหนดนโยบาย วางแผนหรือแผนงานตามภารกิจหน้าที่

(๔) ประเทศไทยยังไม่มีการกำหนดการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เชิงประเด็น (Issue Based) ที่เป็นปัญหาสำคัญของประเทศ เช่น ประเด็นขยะมูลฝอย มลพิษอากาศ ยานพาหนะไฟฟ้า เป็นต้น

(๕) ปัจจุบันรัฐบาลกำหนดให้ทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ในการทำแผนระดับ ๓ เท่านั้น โดยที่ยังมีแผนระดับอื่นอีก ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๖๐ ได้แบ่งระดับแผนเป็น ๓ ระดับ โดยแผนระดับ ๑ คือ ยุทธศาสตร์ชาติ ระดับ ๒ คือ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนความมั่นคง แผนการปฏิรูปประเทศด้าน ... ส่วนแผนระดับ ๓ คือ "แผนแม่บทด้าน..." "แผนพัฒนา..." "แผนปฏิบัติการด้านที่ ... (พ.ศ...)" "แผนอื่น ๆ"

(๖) แผนและแผนงานรวมทั้งโครงการของรัฐที่สำคัญบางโครงการไม่มีการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) มาก่อน เช่น แผนและโครงการเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษต่าง ๆ ของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

(๗) การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) บางรายสาขาจัดทำขึ้นก่อน ดังนั้น การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่ได้ จึงมักไม่ตอบคำถามหรือตอบได้ไม่ตรงกับสิ่งที่ควรเป็นและไม่บูรณาการกับสาขาอื่น ๆ

(๘) ขาดการสนับสนุนจากรัฐบาลอย่างจริงจังในการผลักดันการพัฒนาระบบและการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

๒) ปัญหากฎหมายและระเบียบ

(๑) การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของประเทศไทยเป็นกระบวนการที่ไม่มีกฎหมายรองรับหรือบังคับให้หน่วยงานหรือเจ้าของแผนงานต้องทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) โดยที่ปัจจุบันมีเพียง (ร่าง) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. .... ที่รอความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี ซึ่งระเบียบนี้จะใช้บังคับเฉพาะกับราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค และราชการส่วนท้องถิ่นเท่านั้น ดังนั้นจึงเป็นประเด็นที่ต้องตีความว่าระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีดังกล่าวจะมีผลใช้บังคับกับบุคคลหรือองค์กรเอกชนด้วยได้หรือไม่

(๒) เนื่องจากปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายเกี่ยวกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้จัดทำ (ร่าง) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. .... เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดทำแผนหรือแผนงานของหน่วยงานภาครัฐ ให้มีการคำนึงถึงปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อมร่วมกับปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและปัจจัยอื่น ๆ ตลอดจนเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อให้การพัฒนาประเทศเป็นไปตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน แต่ (ร่าง) ระเบียบดังกล่าวยังไม่ได้รับการเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี

(๓) (ร่าง) "ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. ...." ดังกล่าว ซึ่งประกอบด้วย ๓ หมวด คือ หมวด ๑ ว่าด้วยคณะกรรมการพัฒนาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ทั้งนี้ในข้อ ๔ ของหมวด ๑ กำหนดให้มี "คณะกรรมการพัฒนาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์" เรียกโดยย่อว่า "กสย." แต่ในคณะกรรมการดังกล่าวยังไม่สมบูรณ์เนื่องจากไม่มีกรรมการที่มาจากกระทรวงสาธารณสุข

๓) ปัญหาหน่วยงานรับผิดชอบหลัก

(๑) ไม่มีหน่วยงานหรือองค์กรรับผิดชอบหลักที่มีขีดความสามารถ (Capacity) พอที่จะสามารถรับผิดชอบการดำเนินการและพัฒนาระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) อันได้แก่

- การกำหนดกลไกเชิงสถาบัน เพื่อพัฒนาและผลักดันระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ให้สามารถนำไปบูรณาการกับการทำนโยบาย แผน แผนงานหรือทิศทางการพัฒนาต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความยั่งยืน

- การกำหนดและพิจารณามาตรฐานและคุณภาพของรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

- การติดตามประเมินผลที่ได้จากการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

- การให้คำปรึกษา ให้ความรู้ และสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) แก่หน่วยงานภาครัฐส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น ประชาชน และภาคเอกชน

(๒) สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งปัจจุบันเป็นฝ่ายเลขานุการของคณะกรรมการพัฒนาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (กสย.) ยังขาดบุคลากรที่มีความรู้และเชี่ยวชาญทางด้านการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

(๓) ไม่มีหน่วยงานตามระเบียบของราชการที่ทำหน้าที่พิจารณารายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ซึ่งหน่วยงานเจ้าของแผนและ/หรือแผนงานได้จัดทำขึ้น ให้อยู่ในมาตรฐานและมีคุณภาพ รวมทั้งสามารถนำไปใช้เป็นกรอบสำหรับการกำหนดแผนหรือแผนงานหรือทิศทางการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

๔) ปัญหากระบวนการการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

(๑) การจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ในปัจจุบันมักจะขาดการวิเคราะห์ภาพในอนาคตและการพัฒนาทางเลือกของการพัฒนาที่เหมาะสม เนื่องจากมีปัญหาด้านฐานข้อมูลที่ไม่เพียงพอไม่ถูกต้อง และไม่ทันสมัย

(๒) ประชาชนผู้มีส่วนได้เสียในแผนและแผนงาน ต้องเป็นผู้มีส่วนร่วมในการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) แต่ประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องและไม่เห็นความสำคัญของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) สำหรับแผนและแผนงานของหน่วยงานต่าง ๆ ทำให้ประชาชนเข้าใจว่าการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เป็นเรื่องของนโยบายภาครัฐถือเป็นเรื่องไกลตัว จึงไม่เข้ามามีส่วนร่วมหรือเข้ามามีส่วนร่วมน้อย ส่วนที่เข้ามามีส่วนร่วมมักจะคำนึงถึงแต่ผลกระทบต่อตนเองเป็นหลัก จะสนใจหรือพิจารณาเฉพาะประโยชน์หรือผลกระทบเฉพาะในกรอบพื้นที่ที่ตนเองได้รับโดยตรง โดยขาดการพิจารณาปัญหาหรือแนวทางการพัฒนาในอนาคตในวงกว้างที่ครอบคลุมในทุกมิติ

(๓) เนื่องจากผู้มีส่วนได้เสียในแผนและแผนงาน มีความหลากหลายและมีจำนวนมาก ทำให้เกิดปัญหาการมีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ซึ่งมีขอบเขตการศึกษาที่กว้างแต่ยังไม่มีเกณฑ์กำหนดที่ชัดเจนสำหรับกระบวนการการคัดเลือกกลุ่มและตัวแทนผู้มีส่วนได้เสีย และรูปแบบการมีส่วนร่วมที่เหมาะสมในการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

(๔) ยังไม่มีการกลั่นกรองและกำหนดแผนหรือแผนงานที่สมควรต้องทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) สำหรับหน่วยงานที่สำคัญ และมีส่วนเกี่ยวข้อง

(๕) การกลั่นกรอง (Screening) และการกำหนดขอบเขตการศึกษา (Scoping) สำหรับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) โดยหน่วยงานเจ้าของแผนหรือแผนงาน ยังไม่เหมาะสม ไม่ครอบคลุม และไม่ชัดเจน รวมทั้งไม่สอดคล้องกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) จึงไม่เกิดประโยชน์ต่อการวางแผนและแผนงาน

(๖) การกำหนดขอบเขต (Scoping) ของการทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ตาม "แนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment Guideline)" ที่จัดทำโดยสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ "มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อกำหนดขอบเขตพื้นที่ (Spatial) ระยะเวลา (Temporal) และประเด็นยุทธศาสตร์ (Strategic Issues) ของแผนหรือแผนงาน ตลอดจนประเมินสถานภาพในอดีตถึงปัจจุบันของประเด็นยุทธศาสตร์ (Past and Current Situation) และอาจประเมินแนวโน้มที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตของประเด็นยุทธศาสตร์นั้น" ซึ่งทำให้ตีความได้ว่าการกำหนดขอบเขตของการทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่เหมาะสมนั้นอาจไม่จำเป็นต้องมองไปข้างหน้า แต่ทำเพียงแค่การประเมินแนวโน้มที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตของประเด็นยุทธศาสตร์ก็ได้ ซึ่งทำให้ไม่สามารถกำหนดแผนหรือแผนงานที่เหมาะสมได้

(๗) ไม่มีการพัฒนาฐานข้อมูลกลางที่ครบถ้วน ทันสมัย และถูกต้องที่จำเป็นสำหรับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) และไม่มีการเชื่อมโยงข้อมูลจากการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA/EHIA) ของโครงการต่าง ๆ ที่ผ่านมากับฐานข้อมูลดังกล่าว

(๘) "แนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment Guideline)" ที่จัดทำโดยสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและใช้อยู่ในปัจจุบันนี้ ยังเป็นเพียงแนวทางในภาพกว้าง เพียงเพื่อทำให้เกิดความเข้าใจในกระบวนการและขั้นตอนคร่าว ๆ ของการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) รวมทั้งเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับบริบทการพัฒนาและกลไกการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของประเทศไทยยังไม่สมบูรณ์พอที่จะนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ในระดับปฏิบัติการจริงในภาคสนาม

(๙) "แนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment Guideline)" ที่จัดทำโดยสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติยังขาดหัวข้อการดำเนินการตามแผน (Plan Implementation)

(๑๐) ยังไม่มีการกำหนดชุด (Set) ตัวชี้วัดของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) สำหรับแผนและแผนงานต่าง ๆ ของประเทศให้เหมาะสมสำหรับแต่ละแผนและแผนงานในรายสาขา เชิงพื้นที่ และเชิงประเด็น รวมทั้งยังไม่ครอบคลุมทุกมิติ คือ มิติเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ตัวชี้วัดในแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้นำเสนอเป็นตัวอย่างนั้น มีจำนวนมากตามประเภทของแผน ซึ่งหลากหลายและเป็นของต่างประเทศ ซึ่งยังไม่ครอบคลุม ๓ มิติดังกล่าว และอาจไม่เหมาะสมกับบริบทไทย

(๑๑) เป้าประสงค์ของแผนงานที่ปรากฏในรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ยังขาดตัวชี้วัดและเป้าหมายของตัวชี้วัด นอกจากนี้ ผู้จัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) มีหลายกลุ่มทำให้ถึงแม้จะมีตัวชี้วัดที่ครอบคลุมทั้ง ๓ มิติ คือ มิติเศรษฐกิจ สังคม

และสิ่งแวดล้อม แต่ตัวชี้วัดบางส่วนกลับแตกต่างกัน ไม่สามารถนำมาเทียบหรือวิเคราะห์ร่วมกันได้ ซึ่งมีผลกระทบต่อการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) และการติดตามประเมินผลในภายหลัง

(๑๒) ขาดกลไกการตรวจสอบและการควบคุมคุณภาพรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่จัดทำขึ้น

(๑๓) การบริหารจัดการกระบวนการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) อาจยากที่จะประสบความสำเร็จ เพราะมีความเสี่ยงด้านความไม่โปร่งใสและความไม่เชื่อมั่นของผู้มีส่วนได้เสีย เกิดความระแวงว่าเป็นเพียงการดำเนินการ เพื่อให้ได้เป้าหมาย ตัวชี้วัด และข้อสรุปที่กำหนดไว้แล้วโดยหน่วยงานเจ้าของแผนหรือแผนงาน

(๑๔) สภาพปัจจุบัน ยังไม่มีการติดตามและประเมินผลสัมฤทธิ์ของแผนงาน และโครงการที่บรรจุไว้ในผลการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

(๑๕) การจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ใช้เวลาและงบประมาณค่อนข้างสูง เมื่อไม่นำไปใช้ประโยชน์หรือนำไปใช้ประโยชน์น้อยจะได้ผลตอบแทนไม่คุ้มค่า ที่ผ่านมาได้มีการจัดทำรายงานการศึกษาประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA - Report) ไปแล้ว ๓๗ โครงการ แต่มีการนำรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ไปใช้ประโยชน์น้อยมาก สาเหตุหนึ่งมาจากรายงานการศึกษาประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ที่ไม่ได้มาตรฐานและคุณภาพ

(๑๖) การนำระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ไปดำเนินการกับบางโครงการ ที่ได้จัดทำการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA/EHIA) แล้ว และได้รับอนุมัติ/อนุญาตแล้ว โดยคาดหวังว่าการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) จะช่วยแก้ปัญหาความขัดแย้งและการไม่ยอมรับของประชาชนในรายงานการประเมินผลสิ่งแวดล้อม (EIA/EHIA) แต่ยังไม่บรรลุผลตามที่คาดไว้

(๑๗) ไม่สามารถเชื่อมโยงระบบการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA/EHIA) ของแต่ละโครงการ (Project) กับระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๗ ที่บัญญัติว่า “ในกรณีที่มีการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ตามระเบียบหรือกฎหมายอื่นใดไว้แล้ว การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA/EHIA) ของโครงการ (Project) ให้คำนึงถึงผลการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ดังกล่าวด้วย” เนื่องจากปัจจุบันยังไม่มีระเบียบหรือกฎหมายเกี่ยวกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

(๑๘) รายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของแผนหรือแผนงานของหน่วยงานเจ้าของแผนและแผนงานที่จัดทำเสร็จแล้ว ส่วนใหญ่ยังไม่มีการเผยแพร่ไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชนเพื่อการใช้ประโยชน์จากการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ร่วมกัน

(๑๙) การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่ได้จัดทำมาแล้วเป็นระยะเวลายาวนานอาจประสบปัญหาในการนำมาใช้ประโยชน์ได้ เนื่องจากเกิดการเปลี่ยนแปลงของฐานข้อมูล เทคโนโลยี เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งมีการปรับปรุงนโยบาย แผน และแผนงานใหม่

๕) ปัญหาขีดความสามารถของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

(๑) หน่วยงานเจ้าของแผนหรือแผนงานซึ่งต้องรับผิดชอบในการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) รายสาขาหรือเชิงพื้นที่ ยังขาดความรู้/ความเข้าใจที่ถูกต้องและผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับระบบและการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เนื่องจากเป็นเรื่องค่อนข้างใหม่และไม่มีระเบียบรองรับ

(๒) หน่วยงานที่ต้องทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ในส่วนที่ตนเองเกี่ยวข้อง ขาดงบประมาณและบุคลากรที่เชี่ยวชาญในการดำเนินการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

(๓) หน่วยงานเจ้าของแผนหรือแผนงานที่ต้องจัดและต้องกำกับการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ต้องมีกรรมการเพื่อกำกับการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ดังกล่าว แต่หน่วยงานเจ้าของแผนหรือแผนงานบางแห่ง ยังขาดผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านที่เกี่ยวข้องกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ในหลายสาขา ทำให้การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่จัดทำขึ้นไม่มีคุณภาพ

(๔) ปัจจุบันผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ และมีประสบการณ์ด้านการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) โดยตรงมีน้อยมาก

(๕) สถาบันการศึกษาและสถาบันการวิจัย ยังมีการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) น้อยมาก

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

จากปัญหาอุปสรรคของการพิจารณาศึกษาเรื่อง ระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) และการปฏิรูประบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของประเทศ คณะกรรมาธิการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วุฒิสภา มีข้อเสนอแนะสำหรับการแก้ไขปัญหาอุปสรรคจากในข้อ ๕.๓.๑ ดังต่อไปนี้

๑) นโยบายและการดำเนินการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

(๑) คณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.) ควรให้ความสำคัญอย่างสูงกับการพัฒนาและการดำเนินการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เพื่อให้สอดรับกับการปฏิรูป ในเรื่องการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่มีกรอบเวลากำหนดไว้ชัดเจน และสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ควรให้ความสำคัญกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๓ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐)

(๒) คณะกรรมการระดับนโยบายในรายสาขาหรือเชิงพื้นที่หรือคณะกรรมการที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย ควรกำหนดหรืออนุมัติหรือให้ความเห็นชอบต่อแผนหรือแผนงานในรายสาขาหรือเชิงพื้นที่ ตามลำดับความสำคัญที่ต้องทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ตามเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน

(๓) คณะรัฐมนตรีและคณะกรรมการระดับชาติที่มีอำนาจหน้าที่ในการวางแผนนโยบายและแผนงานต้องทำความเข้าใจ ให้ความสำคัญ และต้องนำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ไปใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่

(๔) ควรมีการกำหนดการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เชิงประเด็น (Issue Based) ที่เป็นปัญหาสำคัญของประเทศ เพื่อให้การดำเนินการตามแผนเชิงประเด็นนี้ มีการพิจารณาครอบคลุมทุกมิติ คือ ด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งเทคโนโลยีที่เหมาะสม เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

(๕) รัฐบาลควรกำหนดให้แผนระดับ ๒ คือ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนความมั่นคง แผนการปฏิรูปประเทศ ต้องทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ด้วย เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนจริง ๆ

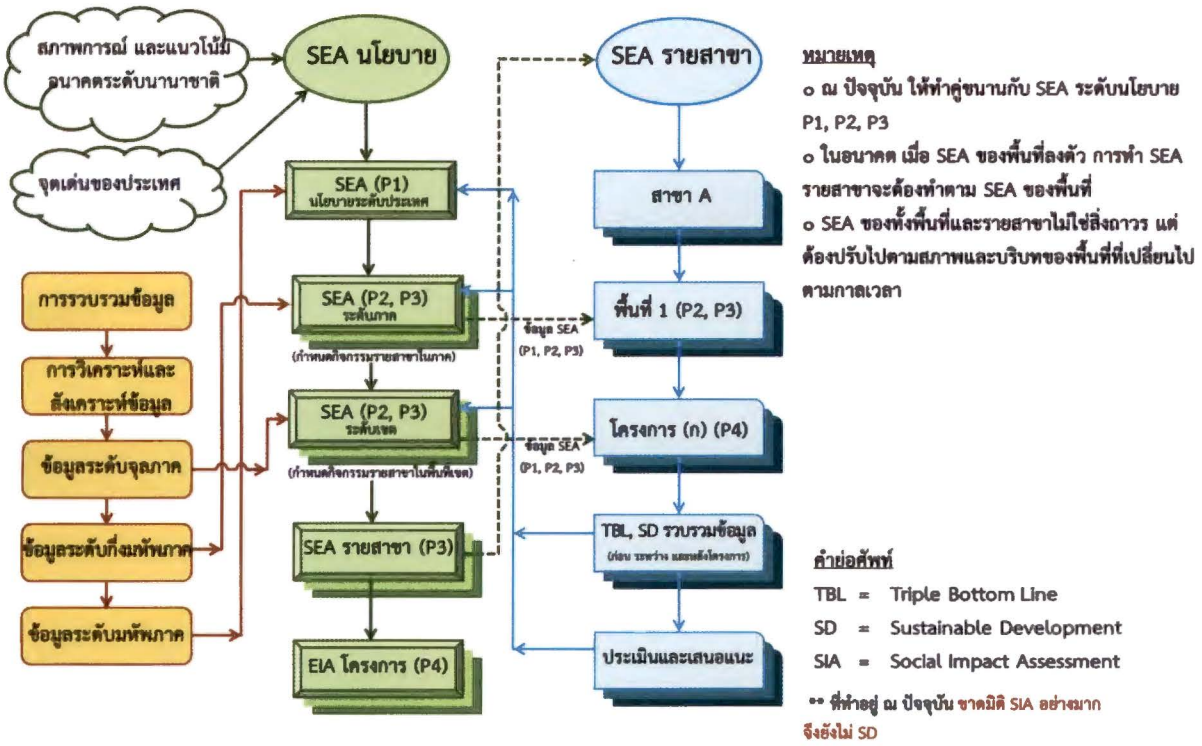
(๖) คณะรัฐมนตรีควรสั่งการให้มีการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของแผนและโครงการขนาดใหญ่ที่กำลังดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน เช่น แผนพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษต่าง ๆ เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน เป็นต้น โดยทำคู่ขนานไปกับการวางแผน และพัฒนาโครงการพิเศษเหล่านั้น เพื่อปรับปรุงแผนและโครงการให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับประเทศ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เป็นที่ยอมรับจากทุกภาคส่วน และนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

(๗) รัฐบาลต้องสั่งการให้สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติดำเนินการพัฒนาระบบและการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ให้เกิดความสมบูรณ์ โดยกำหนดเวลาแล้วเสร็จที่ชัดเจน เพื่อให้ทันต่อแผนและแผนงานที่ต้องนำไปปฏิบัติ โดยเฉพาะแผนของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเอง และการจัดสรรงบประมาณของสำนักงบประมาณ

(๘) ในการศึกษาและการทำรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ควรทำอย่างบูรณาการ ทั้งในระดับ P1, P2, P3 และเชิงพื้นที่ ดังแผนภูมิ (ก) แผนภูมิของการทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ระดับนโยบาย ระดับพื้นที่ และรายสาขา โดยบูรณาการกันและใช้ประโยชน์ข้อมูลร่วมกัน ที่แสดงถึงกระบวนการและขั้นตอนที่ถูกต้อง ทั้งในระดับประเทศ ภาค และเขต ตลอดจนรายสาขา โดยในภาพนี้ได้กล่าวถึงการเก็บข้อมูลระดับจุลภาค กึ่งมหัพภาคและมหัพภาคด้วย โดยข้อมูลระดับจุลภาค กึ่งมหัพภาค และมหัพภาคดังกล่าวนี้ใช้สำหรับการแลกเปลี่ยนและแบ่งปันกันในพื้นที่ระดับเขต ระดับภาค และระดับประเทศ ตามลำดับ

นอกจากนั้น โดยทั่วไปการจัดทำนโยบาย แผน หรือแผนงานมักใช้เวลาน้อยกว่าการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ดังนั้น การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) จึงควรต้องเร่งทำนับแต่วันนี้และต้องใช้เวลาให้สั้นที่สุด ซึ่งจะดำเนินการดังที่ว่านั้นได้ จำเป็นต้องมีการเตรียมการและจัดทำมาก่อนเป็นอย่างดี รวมทั้งมีความพร้อมในการปรึกษาหารือกับทุกภาคส่วน เพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้งอันเป็นเหตุให้เสียเวลาในภายหลัง

ทั้งนี้ ในช่วงเปลี่ยนผ่านและเรียนรู้เรื่องนี้ การทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) กับการวางแผนในทุกระดับ สำหรับบางกรณีอาจมีความจำเป็นต้องทำควบคู่ไปพร้อมกันไปพลางก่อน รวมทั้งต้องมีการแบ่งปันข้อมูลซึ่งกันและกัน เพื่อการปรับปรุงให้เหมาะสมยิ่งขึ้นเมื่อมีข้อมูลทันสมัยมากขึ้น จนกว่าการทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ในระดับ P1, P2, P3 และเชิงพื้นที่จะลงตัว ซึ่งหลังจากนี้การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) รายสาขาหรือเชิงประเด็นก็จะอิงกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ก่อนหน้านี้เป็นทิศทางและการวางแผนต่อจากนี้ก็จะสอดคล้องและเป็นไปตามหลักการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) และหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs) ดังภาพที่ ๒๒ ต่อไปนี้

ภาพที่ ๒๒ แผนภูมิ (ก) แผนภูมิของการทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ระดับนโยบาย ระดับพื้นที่ และรายสาขา โดยบูรณาการกันและใช้ประโยชน์ข้อมูลร่วมกัน
ที่มา : ศาสตราจารย์ธงชัย พรรณสวัสดิ์, ๒๕๖๓

๒) กฎหมายและระเบียบ

(๑) ดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑ เพื่อเพิ่มอำนาจให้แก่สภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในการจัดทำ และติดตามการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) โดยเปิดพื้นที่การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทั้งนี้ เพื่อป้องกันมิให้เกิดปัญหาจากการตีความว่าหน่วยงานใดจะเป็นองค์กรที่มีหน้าที่และอำนาจในการดำเนินการดังกล่าว โดยให้การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่จัดทำขึ้นมีผลผูกพันหน่วยงานที่เป็นเจ้าของแผน หรือแผนงาน หรือโครงการ นำไปใช้ในทางปฏิบัติ

(๒) คณะรัฐมนตรีควรเร่งเห็นชอบ (ร่าง) “ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. ....” เพื่อให้ระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ดำเนินการไปได้ก่อนที่จะมีพระราชบัญญัติ ออกมาเป็นกฎหมายเฉพาะ

(๓) ควรเพิ่มปลัดกระทรวงสาธารณสุขในคณะกรรมการพัฒนาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เนื่องจากการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) สำหรับแผนและแผนงานเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้น ต้องคำนึงถึงมิติทางสังคม ซึ่งรวมถึงสุขภาวะของประชาชนด้วย

๓) หน่วยงานรับผิดชอบหลัก

(๑) หน่วยงานหรือองค์กรหลักที่เหมาะสมที่สุดที่จะต้องรับผิดชอบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ขณะนี้คือ “สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ” เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่มีความชำนาญอย่างมากในการกำหนดนโยบายและการวางแผนระดับชาติ รวมทั้งได้มีส่วน

เกี่ยวข้องและปฏิบัติภารกิจเสมือนเป็นองค์กรหลักที่รับผิดชอบงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) มาแล้วไม่น้อยกว่า ๕ ปี

โดยสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติจะต้องมีภารกิจหลัก ดังนี้

(ก) กำหนดนโยบาย แนวทางการพัฒนา และกลไกในการขับเคลื่อนเพื่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

(ข) เสนอแนะประเภทของแผนหรือแผนงานที่ต้องทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

(ค) กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

(ง) สร้างขีดความสามารถและส่งเสริมความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเองและหน่วยงานอื่น เช่น กระทรวงพลังงาน กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

(จ) ติดตามและประเมินผลการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของหน่วยงานรัฐแทนคณะกรรมการพัฒนาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

ทั้งนี้ วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งเป็นหน่วยงานหรือองค์กรภายใต้สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อให้สามารถปฏิบัติภารกิจเกี่ยวกับการพัฒนาและดำเนินการด้านการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของประเทศได้อย่างมีประสิทธิผล และเต็มประสิทธิภาพ

(๒) สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติต้องเร่งเสริมสร้างขีดความสามารถ (Capacity Building) โดยเฉพาะด้านบุคลากร ให้แก่หน่วยงานหรือองค์กรภายในสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อให้เป็นหน่วยงานหลักที่พร้อมรับผิดชอบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของประเทศต่อไป

(๓) สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติหรือหน่วยภายนอกที่มีขีดความสามารถซึ่งสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมอบหมาย ต้องทำหน้าที่ในการพิจารณามาตรฐานและคุณภาพรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ให้สามารถนำไปใช้เป็นกรอบของแผนงานหรือทิศทางการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนได้อย่างเหมาะสม

๔) กระบวนการการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

(๑) การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) จำเป็นต้องวิเคราะห์และมองภาพการพัฒนาในอนาคตและการพัฒนาทางเลือก ซึ่งต้องมีฐานข้อมูลที่เพียงพอถูกต้องและทันสมัย รวมทั้งต้องมีกลไกสนับสนุนและควบคุมคุณภาพการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ในทุกขั้นตอนของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ในระหว่างช่วงเปลี่ยนผ่าน และเรียนรู้นี้ คณะรัฐมนตรีจึงต้องใช้อำนาจบริหารสั่งการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเร่งจัดหาและรวบรวมข้อมูลพื้นฐานให้พร้อมสำหรับประกอบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

(๒) สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและหน่วยงานเจ้าของแผนและแผนงานที่ต้องทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ต้องเร่งสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง เพื่อให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

(๓) สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติต้องกำหนดหลักเกณฑ์การมีส่วนร่วมอย่างมีความหมาย (Meaningful Participation) โดยกำหนดกระบวนการและขั้นตอนการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ และประชาชนอย่างเหมาะสม ครอบคลุมกลุ่มและตัวแทนผู้มีส่วนได้เสีย โดยพิจารณาถึงรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสมที่สุดในบริบทพื้นที่นั้น ๆ โดยให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้เสียที่มีสิทธิ์และเสียงข้างน้อยด้วย

(๔) สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติควรเร่งกลั่นกรองและกำหนดแผนและแผนงานที่สมควรต้องทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) และต้องจัดทำกลไกการพัฒนาและติดตามแผนงาน รวมทั้งความเชื่อมโยงการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) กับโครงการที่เกิดขึ้นภายใต้แผนงานที่ได้บูรณาการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) แล้ว

(๕) การกลั่นกรอง (Screening) และการกำหนดขอบเขตการศึกษา (Scoping) สำหรับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) โดยหน่วยงานเจ้าของแผนหรือแผนงานเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) จึงต้องพิจารณาด้วยความรอบคอบว่าแผนหรือแผนงานนั้นจำเป็นต้องทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) หรือไม่ ถ้าเห็นว่าจำเป็นต้องจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ก็ต้องกำหนดขอบเขตการศึกษา (Terms of Reference : TOR) ที่ชัดเจน เหมาะสม และปฏิบัติได้จริง

(๖) การกำหนดขอบเขต (Scoping) ของการทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่เหมาะสม คือ ต้องมีการวิเคราะห์ฉากทัศน์ (Scenarios) ที่หลากหลาย ที่อาจมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในอนาคตของประเด็นยุทธศาสตร์ด้วย เพราะประเด็นยุทธศาสตร์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตนั้นมีความสำคัญต่อการวางแผนและแผนงานอย่างมาก ดังนั้น สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติจึงต้องปรับเปลี่ยน และปรับปรุงแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ให้เหมาะสม ถูกต้อง รวดเร็ว และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ที่เปลี่ยนแปลงไป

(๗) สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติต้องสร้างระบบให้มีการพัฒนาและวิเคราะห์ฐานข้อมูลกลางที่ครบถ้วน (Big Data) ทันสมัยและถูกต้องเพื่อการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพ รวมทั้งต้องมีการเชื่อมโยงฐานข้อมูลการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA/EHIA) ของโครงการต่าง ๆ ที่ทำมาแล้วกับฐานข้อมูลดังกล่าวด้วย

(๘) สำนักงานสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติควรต้องเร่งจัดทำแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์(Strategic Environmental Assessment Guideline) ที่เป็นวิธีการระดับปฏิบัติการจริงภาคสนาม ในภาพที่จำเพาะและแคบลงในรูปแบบวิธีการ (Methodology) ให้เหมาะสมกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ในรายสาขา (Sectoral Based) เชิงพื้นที่ (Area Based) หรือเชิงประเด็น (Issue Based)

(๙) สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติต้องเพิ่มหัวข้อการดำเนินการตามแผน (Plan Implementation) ในแนวทางและวิธีการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment Guideline and Methodology) ด้วย

(๑๐) การกำหนดชุด (Set) ตัวชี้วัดสำหรับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) มีความสำคัญที่จะขาดไม่ได้เพราะมีความสำคัญต่อการประเมินผลของแผนและแผนงาน โดยการกำหนด

ดังกล่าวควรยืดหยุ่น และมีตัวชี้วัดที่หลากหลาย โดยต้องครอบคลุมทั้ง ๓ ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยให้เข้ากับบริบทไทยและต้องไม่อิงตัวอย่างของต่างประเทศจนเกินควร

(๑๑) สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติต้องกำหนดตัวชี้วัดหลักของเป้าประสงค์ในแผนหรือแผนงานประเภทเดียวกันให้เหมือนกันหรือใกล้เคียงกัน และควรมีการกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำของตัวชี้วัดและเป้าหมายของตัวชี้วัดสำหรับแต่ละแผนหรือแผนงานหรือพื้นที่รวมทั้งสาขา และกำหนดประเด็นขึ้นเป็นการเร่งด่วน

(๑๒) สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติหรือคณะกรรมการพัฒนาระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (กยส.) ต้องเร่งสร้างกลไกการตรวจสอบและจัดทำเกณฑ์การควบคุมคุณภาพรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่ชัดเจนและผ่านกระบวนการเทคนิคพิจารณ์ขึ้นมาใช้ปฏิบัติ

(๑๓) การบริหารจัดการกระบวนการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ต้องเป็นไปด้วยความโปร่งใส ปราศจากผลประโยชน์ทับซ้อน เปิดเผยและตรวจสอบได้ โดยต้องบูรณาการหลักวิชาการ องค์ความรู้ และประสบการณ์ พร้อมทั้งการประชาสัมพันธ์ให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่อย่างแท้จริง ในทุกขั้นตอนของการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

(๑๔) สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติต้องจัดให้มีการติดตามและประเมินผลสัมฤทธิ์ของคุณภาพของแผนงานและโครงการที่บรรจุไว้ในผลการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) พร้อมข้อเสนอแนะให้สอดคล้องกับผลการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

(๑๕) ภาครัฐต้องให้ความสำคัญ โดยมีการวางแผนการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ในแผนและแผนงาน โครงการสำคัญเป็นการล่วงหน้า พร้อมจัดสรรงบประมาณให้สอดคล้องกับแผนการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ดังกล่าว

(๑๖) หน่วยงานที่ได้เคยทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) และได้ทดลองใช้แก้ปัญหาความขัดแย้งและการไม่ยอมรับของประชาชนในผลการจัดทำการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA/EHIA) ที่ได้รับอนุมัติ/อนุญาต และพัฒนาโครงการตามแผนงานมาแล้ว ควรถอดบทเรียนจากประสบการณ์นั้นมาเป็นความรู้เพื่อแบ่งปันกัน เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

(๑๗) ต้องออกพระราชบัญญัติการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เพื่อสำนักงานสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จะได้ใช้สำหรับทำการเชื่อมโยงการจัดทำการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA/EHIA) ของโครงการ (Project) กับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของแผนหรือแผนงานหรือโครงการตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๑ พร้อมทั้งเร่งรัดจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ให้ครอบคลุมแผนพัฒนาที่สำคัญของประเทศให้แล้วเสร็จก่อนที่จะมีโครงการที่ต้องจัดทำการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA/EHIA) รายโครงการหรือกิจกรรม ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๑

(๑๘) เพื่อประโยชน์ของสังคมโดยรวม สำนักงานสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและหน่วยงานเจ้าของรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ต้องเผยแพร่รายงานการ

ประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA - Report) ไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชน อย่างน้อยต้องผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อการเรียนรู้ประสบการณ์ทั้งด้านความสำเร็จและการผิดพลาดของรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่ได้ทำมาแล้ว ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดทำรายงานประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA/EHIA) ระดับโครงการหรือกิจกรรม

(๑๙) ควรมีการทบทวนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ที่ได้จัดทำไว้แล้ว ทุก ๆ ๕ ปี โดยให้คร่อมระหว่างครึ่งแผนของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อใช้ประโยชน์ในการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับต่อไป

๕) ขีดความสามารถของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

(๑) สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ควรเป็นหน่วยงานหลักที่ต้องรับภารกิจในการ (ก) ให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ทุกภาคส่วน (ข) เสริมสร้างขีดความสามารถและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (ค) จัดทำบัญชีรายชื่อบุคลากรผู้เชี่ยวชาญการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) และ (ง) สร้างความพร้อมของหน่วยงานสำหรับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

(๒) หน่วยงานเจ้าของแผนหรือแผนงานที่ต้องจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) จะต้องจัดให้มีงบประมาณเพียงพอ โดยรวมทั้งบุคคลากรที่เชี่ยวชาญการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) หรือมีความรู้ และประสบการณ์ในการจัดทำและกำกับการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ควรต้องช่วยเหลือและสนับสนุนการขอตั้งงบประมาณของหน่วยงานที่ต้องทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ในส่วนที่ตนเองเกี่ยวข้อง เช่น ทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรพลังงานพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ เป็นต้น

รัฐบาล คณะรัฐมนตรี และสำนักงบประมาณต้องจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอแก่หน่วยงานรัฐที่ต้องจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เพื่อให้การพัฒนาประเทศตามหลักการของการพัฒนาอย่างยั่งยืนเกิดประโยชน์สูงสุดต่อประเทศ และประชาชน

(๓) หน่วยงานเจ้าของแผนหรือแผนงานที่ต้องจัดทำและกำกับการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) จะต้องมีหรือจัดหากรรมการซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) หรือมีบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจและมีประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดทำและกำกับการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติช่วยสนับสนุนการจัดหากรรมการซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ให้แก่หน่วยงานเจ้าของแผนหรือแผนงานเหล่านั้น และควรบูรณาการร่วมกับหน่วยงานอื่นของรัฐ มหาวิทยาลัย สถาบันการศึกษาและภาคเอกชน ในการเพิ่มจำนวนและขีดความสามารถของผู้ที่จะมาทำหน้าที่ในการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

(๔) สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติต้องส่งเสริมสถาบันการศึกษาและสถาบันการวิจัย ให้มีส่วนร่วมและเข้ามามีบทบาทเกี่ยวข้องกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เพิ่มขึ้น เช่น สอนและวิจัย รวมทั้งลงปฏิบัติงานช่วยเหลือภาครัฐทางด้านการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) อย่างเป็นรูปธรรมที่ปฏิบัติได้จริง

(๕) รัฐควรสนับสนุนการวิจัยด้านระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ทั้งในระดับนโยบาย แผน และแผนงาน เชิงพื้นที่และรายสาขา รวมทั้งเชิงประเด็น

บรรณานุกรม

รายการเอกสารกฎหมายสำคัญและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง การประกาศแผนการปฏิรูปประเทศ

แนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๒), สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

โครงการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๓

แนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๓

ร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. ....

UNEP (2018)

พัฒนาให้ยั่งยืนโลกเขาทำกันอย่างไร ตอน ๑ : ความเข้าใจเบื้องต้น, ศ. ธงชัย พรรณสวัสดิ์ ขวัญชนก ศักดิ์โมษิต, https://thaipublica.org/2021/01/thongchai-sd-01/ ๒๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๔

พัฒนาให้ยั่งยืนโลกเขาทำกันอย่างไร ตอน ๒ : การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA), ศ. ธงชัย พรรณสวัสดิ์ ขวัญชนก ศักดิ์โมษิต, https://thaipublica.org/2021/01/thongchai-sd-02/ ๒๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๔

พัฒนาให้ยั่งยืนโลกเขาทำกันอย่างไร ตอน ๓ : รูปแบบ กระบวนการและขั้นตอนของ SEA เพื่อ SD, ศ. ธงชัย พรรณสวัสดิ์ ขวัญชนก ศักดิ์โมษิต, https://thaipublica.org/2021/01/thongchai-sd-03/ ๒๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๔

เมื่อ EIA ไม่ได้รับความไว้วางใจ ก็ต้องใช้ SEA แทน (ตอนที่ ๑), ศ. ธงชัย พรรณสวัสดิ์ ขวัญชนก ศักดิ์โมษิต, https://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/652614 ๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๔

เมื่อ EIA ไม่ได้รับความไว้วางใจ ก็ต้องใช้ SEA แทน (ตอนที่ ๒), ศ. ธงชัย พรรณสวัสดิ์ ขวัญชนก ศักดิ์โมษิต, https://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/652626 ๓ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๔

เมื่อ EIA ไม่ได้รับความไว้วางใจ ก็ต้องใช้ SEA แทน (ตอนที่ ๓), ศ. ธงชัย พรรณสวัสดิ์ ขวัญชนก ศักดิ์โมษิต, https://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/652648 ๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๔

เมื่อ EIA ไม่ได้รับความไว้วางใจ ก็ต้องใช้ SEA แทน (ตอนที่ ๔), ศ. ธงชัย พรรณสวัสดิ์ ขวัญชนก ศักดิ์โมษิต, https://www.bangkokbiznews.com/blogs/columnist/127724 ๖ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๔

เมื่อ EIA ไม่ได้รับความไว้วางใจ ก็ต้องใช้ SEA แทน (ตอนที่ ๕), ศ. ธงชัย พรรณสวัสดิ์ ขวัญชนก ศักดิ์โมษิต, https://www.bangkokbiznews.com/blogs/columnist/127892 ๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๔

Brundtland Commission (1987)

https://www.bing.com/images/search?q=brundtland+commission+1987&id=E85963AD35251EA48D285EA9740364A6891709A6 &form=IQFRBA&first=1&disoverlay=1

การพัฒนายั่งยืน, ดร. สรฤทธ จันสุข

https://www.gotoknow.org/posts/58854

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

http://www.bangkok.go.th/sed/page/sub/18568

THE 2030 Agenda for Sustainable Development
https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/ 21252030%20 Agenda% 20for%20Sustainable% 20Development% 20web.pdf
Strategic Environmental Assessment - SEA - Environment ...
https:// ec.europa.eu/environment/eia/sea-legalcontext.htm
Annual Report 2018 - UNEP - UN Environment Programme
https://www. unenvironment.org/annualreport/2018/index.php
การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment : SEA)
สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, กันยายน ๒๕๕๔
Organization for Economic Co - Operation and Development (OECD), 2006.
Applying Strategic Environmental Assessment : Good Practical Guidance for Development Co - Operation, DAC Guidelines and Reference Series, OECD Publishing, rights@oecd.org.
World Bank, 2008.
Strategic Environmental Assessment for Policies : an Instrument for Good Governance, Kulsum Ahmed and Ernesto Sanchez-Triana, Editors. pubrights@worldbank.org.
UNEP, 2018 Reviews Global Status of Environmental Assessments ...
sdg.iisd.org/news/unep-reviews-global-status-of-environmental-assessments February 2018.
International Association for Impact Assessment (IAIA), 2019
Impact assessment and Sustainable Development Goals (SDGs), M. Partidario and R. Verheem, authors. FASTIP No.19. info@iaia.org.
Partidario MR., 2020.
Transforming The Capacity of Impact Assessment to Address Persistent Global Problem, Impact Assessment and Project Appraisal, 37 (3-4), 247-265.
การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์แผนงาน (Programme - SEA)
https://www.researchgate.net/publication/23541301Policy Plan and Programme Environmental Assessment in England the Netherlands and Germany Practice and Prospects
คู่มือการแปลงแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม
วิพุธ พูลเจริญ, เดชรัต สุขกำเนิด และศุภกิจ นันทะวรการ. ๒๕๔๘
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
https://www .digital_collect.lib.buu.ac.th/dcms/files/52930412/chapter2.pdf · PDF file, et. al., 1964
การขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ของประเทศ
วิเทศ ศรีเนตร, ผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์, บริษัท ยูไนเต็ด แอนนาลิสต์ แอนด์ เอ็นจิเนียริ่ง คอนซัลแตนท์ จำกัด

ควรมีการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ในประเทศไทยหรือไม่?
สุชานัน หรรษอุดม ,วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , ๒๕๖๔

ภาคผนวก ก
ฝ่ายเลขานุการประจำคณะอนุกรรมาธิการด้านสิ่งแวดล้อม

จัดทำโดย

เจ้าหน้าที่ประจำกลุ่มงานคณะกรรมาธิการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
โทรศัพท์ ๐ ๒๘๓๑ ๙๑๖๓

๑.นางสาวฑิฆัมพร ฝ่าชัยภูมิ	วิทยากรชำนาญการ
๒.นางสาววริยา โควสุรัตน์	นิติกรปฏิบัติการ
๓.นางสาวกาญจนา ธงทอง	เจ้าพนักงานธุรการปฏิบัติงาน

รายงานคณะกรรมาธิการสามัญ

เรื่อง การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment : SEA)

ผู้รับผิดชอบ:

คณะกรรมาธิการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วุฒิสภา

ปีที่พิมพ์:

พ.ศ. ๒๕๖๔

หมายเลขติดต่อ:

๐ ๒๘๓๑ ๙๑๖๓

จัดพิมพ์โดย:

กลุ่มงานการพิมพ์ สำนักการพิมพ์
สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา
โทรศัพท์ ๐ ๒๘๓๑ ๙๔๑๕

ฝ่ายเลขานุการประจำคณะกรรมาธิการ

๑. นางสาวสิรภัทร พิมพ์แก้ว	ผู้บังคับบัญชากลุ่มงาน
๒. นายการุณย์ พิมพ์สังกุล	นิติกรชำนาญการ
๓. นางสาวทิฆัมพร ฝาชัยภูมิ	วิทยากรชำนาญการ
๔. นางสาวพิจิกา เศรษฐธุรุจิ	วิทยากรชำนาญการ
๕. นางสาววริยา โควสุรัตน์	นิติกรปฏิบัติการ
๖. นางสาวภาระนา แก้วทรายขาว	นิติกรปฏิบัติการ
๗. นางสาวนภาพร กิ่งศรี	นักวิชาการสนับสนุนงานด้านวิชาการ
๘. นางสาวผ่องใส มนตรีวัน	เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน
๙. นางสาวกาญจนา ธงทอง	เจ้าพนักงานธุรการปฏิบัติงาน
๑๐. นายศุภารัฏฐ์ ธันยพัฒน์	เจ้าพนักงานธุรการปฏิบัติงาน
๑๑. นางสาวเยาวลักษณ์ เฉลยฤกษ์	พนักงานสนับสนุนการประชุม

ได้รับการรับรองมาตรฐานคุณภาพ
ISO 9001:2015
QUALITY MANAGEMENT SYSTEM

ออกแบบและพิมพ์ที่
สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา
โทร. ๐ ๒๘๓๑ ๙๔๑๕, ๐ ๒๘๓๑ ๙๔๖๖, ๐ ๒๘๓๑ ๙๔๗๒, ๐ ๒๘๓๑ ๙๔๗๖